

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**İŞ BULMAK AMACIYLA İÇ GÖÇ YAPAN BİREYLERİN FARKLI
SERMAYE BİÇİMLERİNE SAHİP KİŞİLER TARAFINDAN
ALGILANIŞ BİÇİMLERİ VE DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ:
ÇANAKKALE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜMAY DİNDAR

Tez Danışmanı

PROF. DR. ŞEREF ULUOCAK

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

**İŞ BULMAK AMACIYLA İÇ GÖÇ YAPAN BİREYLERİN FARKLI SERMAYE
BİÇİMLERİNE SAHİP KİŞİLER TARAFINDAN ALGILANIŞ BİÇİMLERİ VE
DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ: ÇANAKKALE ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜMAY DİNDAR

Tez Danışmanı
PROF. DR. ŞEREF ULUOCAK

ÇANAKKALE – 2022

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Tümay DİNDAR tarafından Prof. Dr. Şeref ULUOCAK yönetiminde hazırlanan ve **29/08/2022** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “İş Bulmak Amacıyla İç Göç Yapan Bireylerin Farklı Sermaye Biçimlerine Sahip Kişiler Tarafından Algılanış Biçimleri ve Davranış Şekilleri: Çanakkale Örneği” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Sosyoloji Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Şeref ULUOCAK
(Danışman)

Prof. Dr. Gökhan GÖKULU

Prof. Dr. Şevket ÖKTEN

İmza

.....

.....

.....

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 29/08/2022

Doç. Dr. Yener PAZARCIK
İSİM SOYİSMİ
Enstitü Müdürü

29/08/2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

(İmza)

Tümay DİNDAR

29/08/2022

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleŐtirilmesinde, çalıŐmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Şeref ULUOCAK, alıŐma sÜresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, hem tez sÜresince yanımda olan hem de birlikte birçok anı paylaŐtıęımız dostlarım Esra BAŐARAN, Deniz KILIÇ, Sıla Nur BAŞ, Elif DÜZSOY, Öztan ÖNAL, Kardelen AKAM'a sevgi ve teŐekkürlerimi iletiyorum.

Hayatımın her anında yanımda olan, desteklerini her zaman hissettiğim değerli aileme, Simay DİNDAR ve Fatih GÜLTEKİN'e sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Tümay DİNDAR
anakkale, Ağustos 2022

ÖZET

İŞ BULMAK AMACIYLA İÇ GÖÇ YAPAN BİREYLERİN FARKLI SERMAYE BİÇİMLERİNE SAHİP KİŞİLER TARAFINDAN ALGILANIŞ BİÇİMLERİ VE DAVRANIŞ ŞEKİLLERİ: ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

Tümay DİNDAR

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Şeref Uluocak

29/08/2022, 186

Bu çalışmanın konusu, iş bulmak amacıyla iç göç yapmış göçmenler ile yaşam tarzları bağlamında ele alınan habitusla yani sürekli eğilimlerle oluşan sermaye biçimlerine sahip yerli halk arasındaki etkileşime odaklanmaktadır. Bu doğrultuda gündelik hayat içerisinde sahip olunan habitus ve sermaye biçimleri, etkileşim içerisinde bulunan iş bulmak amacı ile iç göç yapmış kişilere yönelik bakış açısı ve davranış biçimlerini belirlemede etkili olup olmadığı değerlendirilmektedir. Bu çalışmanın amacı, sermaye biçimleri ve habitusunun, Çanakkale'ye iş bulmak amacıyla gelen ve yalnızca iç göç sürecinde olan göçmenlere yönelik davranış biçimleri ve bu bağlamda yerli halkın göçmenlere bakış açısını ortaya koymaktır.

Araştırmanın arka planında, göçün neden, sonuç ve etkilerine ilişkin olarak temel kavramsal ve kuramsal çerçevelere ilişkin literatür bilgisine yer verilmiştir. Çalışma, Çanakkale şehrine iş bulmak amacıyla gelen hem gündelik hayatta hem de iş hayatında etkileşim ve iletişim halinde olunan iç göç yapmış göçmenlerin, yerli halk nezdindeki bakış açılarına ve davranış biçimlerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda yerli halk içerisinde seçilen 24 katılımcı ile yarı-yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler ile sermaye biçimleri ve habitusunun kişilerin davranış biçimlerine etkisi, nitel araştırma yöntemleri içerisindeki fenomenolojik araştırma ile birlikte betimsel analizle incelenerek değerlendirilmiştir. Sonuç olarak mülakata katılan bireyler kendi habitusuna daha yakın gördükleri iç göç yapmış

kişiler ile daha samimi olurken ve olumlu bir bakış açısına sahip olurken yine aynı şekilde benzer sermaye birikimlerine göre benzer konumlara sahip yerli halktan bireyler iç göç yapmış göçmen kişiler ile daha yakın olma eğilimindedirler ve iç göç yapmış bireye daha anlayışlı yaklaşma yatkınlığına sahiptirler.

Anahtar Kelimeler: Habitus, Sermaye Biçimleri, Gündelik Hayat, Göç, Göçmen, Sosyal Dışlanma ve Bütünleşme.

ABSTRACT

WAYS OF PERCEPTION AND BEHAVIOR BY PEOPLE WITH DIFFERENT CAPITAL FORMS OF INTERNAL MIGRANTS TO FIND A JOB: THE CASE OF ÇANAKKALE

Tümay DİNDAR

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Social Science

Advisor: Prof. Dr. Şeref ULUOCAK

29/08/2022, 186

The subject of this study focuses on the interaction between immigrants who have migrated to find a job and the habitus, which is considered in the context of their lifestyles, that is, the indigenous people who have capital forms formed by constant tendencies. In this direction, it is evaluated whether the habitus and capital forms in daily life are effective in determining the perspective and behavior patterns towards people who have made internal migration in order to find a job with which they interact. The aim of this study is to reveal the forms of capital and habitus, the behavior patterns of immigrants who come to Çanakkale to find a job and are only in the process of internal migration, and in this context, the perspective of local people towards immigrants.

In the background of the research, literature information on the basic conceptual and theoretical frameworks regarding the causes, consequences and effects of migration is given. The study focuses on the perspectives and behaviors of the local people of internally immigrated immigrants, who come to Çanakkale to find a job, interact and communicate both in daily life and in business life. In this context, interviews consisting of semi-structured questions were conducted with 24 participants selected from among the locals. The data obtained as a result of the interviews and the effects of capital forms and habitus on the behavior patterns of people were examined and evaluated with descriptive analysis together with phenomenological research in qualitative research methods. As a result, while the individuals participating in the interview are more sincere and have a positive perspective with the internally immigrated persons, whom they see closer to their own habitus, in the

same way, the individuals from the local people who have similar positions according to the similar capital accumulations tend to be closer to the internally immigrated immigrants, they have a tendency to approach the immigrated individual with more understanding.

Keywords: Habitus, Forms of Capital, Daily Life, Migration, Immigrant, Social Exclusion and Integration.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Giriş.....	1
-----------------	---

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE/ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Göçün Geçmişten Günümüze Çeşitli Tanımları.....	5
2.2. Göçün Nedenleri ve Çeşitleri	7
2.3. Göçün Etkileri ve Sonuçları	10
2.4. Gündelik Hayat Sosyolojisi	12
2.4.1. Georg Simmel ve Gündelik Hayat Sosyolojisi	12
2.4.2. Henri Lefebvre ve Gündelik Hayat Sosyolojisi	15
2.4.3. Michel de Certeau ve Gündelik Hayat Sosyolojisi	16
2.5. Bourdieu Sosyolojisi	17
2.5.1. Bourdieu'de Habitus	18
2.5.2. Bourdieu'de Alan	20
2.5.3. Bourdieu'de Sermaye Ayrımı	22
2.5.4. Simgesel Şiddet	25
2.6. Sosyal İlişkilere Dair Kavramlar	27
2.6.1. Damga	27
2.6.2. Etiketleme	29

2.6.3. Öteki	30
2.6.4. Yabancı	32
2.6.5. Sosyal Dışlanma-Sosyal Bütünleşme	34
2.6.6. Önyargı	36
2.6.7. Kimlik	37
2.6.8. Statü	39
2.7. Göç Kuramları	40
2.7.1. Temel Kuramlar	40
Ravenstein Göç Kuramları	40
İtme Çekme Göç Kuramı	41
Kesişen Fırsatlar Kuramı	42
2.7.2. Ekonomik Temelli Göç Kuramı	42
Neo-Klasik Ekonomi Makro Göç Kuramı	42
Neo-Klasik Ekonomi Mikro Göç Kuramı	43
Yeni Ekonomi Kuramı	43
İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı	44
2.7.3. Sosyo-Kültürel Göç Kuramları	44
Denge Kuramı	44
Merkez Çevre (Dünya Sistemi) Kuramı	45
Göçmen İlişkiler Ağı (Network Kuramı)	46
Göç Sistemleri Kuramı	47
2.8. Türkiye’de İç Göç	48
2.8.1. Türkiye’de İç Göçün Nedenleri	48
2.8.2. Türkiye’de İç Göçün Sonuçları	49
2.8.3. Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi	50
2.9. Önceki Çalışmalar	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Yöntem	54
3.2. Araştırmanın Konusu	55
3.3. Araştırmanın Problemi	57

3.4. Araştırmanın Amacı	57
3.5. Araştırmanın Önemi	58
3.6. Sınırlılıklar	59
3.7. Araştırmanın Sayıltıları	60
3.8. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	60
3.9. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Teknikleri	61
3.9.1. Araştırmanın Amacına ve Konusuna göre Belirlenen Temalar.....	63
3.9.2. Katılımcıların Demografik Dağılımı	64

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Birlikte Sermaye Biçimlerinin İncelenmesi	65
4.2. Farklı Meslek ve Statü Sahibi Kişilerin Göç ve Göçmen Algısı	85
4.2.1. Katılımcıların Genel Anlamıyla Göç Algısı	85
4.2.2. Farklı Statü ve Meslekteki Kişilerin Göçmen Kavramına Bakış Açıkları	92
4.3. Yerli Halkın İç Göçmenler ile İlgili Bakış Açıkları ve Davranış Şekilleri	108
4.3.1. İç Göç Sürecindeki Bireylerin Olumlu ve Olumsuz Yönleri	126
4.4. İş Hayatındaki İç Göç Sürecinde Olan Bireye Bakış Açısı	134
4.4.1. İş Hayatında ya da Gündelik Hayatta İç Göç Sürecindeki Kişi ile Karşılaşılan Sorunlar	148
4.5. Yerli Halkın Yaşadığı Şehre Olan Aidiyet Hissi ve Sahiplenme Biçimi	152
4.6. Sosyal Dışlanma ya da Sosyal Bütünleşme	161

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Öneriler.....	173
KAYNAKÇA	180
EKLER	I
EK 1. GÖRÜŞME FORMU	I
EK 2. ETİK KURUL ONAY RAPORU	IV
ÖZGEÇMİŞ	V

KISALTMALAR

TDK	Türk Dil Kurumu
DP	Demokrat Parti
Vs.	Vesaire
Vb.	Ve benzeri
Vd.	Ve diğerleri

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Araştırmanın Amacına ve Konusuna göre Belirlenen Temalar	63
Tablo 2	Katılımcıların Demografik Dağılımı	64

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Göç, geçmişten günümüze ekonomik, sosyal, kültürel, politik gibi çeşitli sebeplerle, zorunlu olarak ya da gönüllü bir biçimde gerçekleşen ve aynı zamanda bireyler, topluluklar ve toplum içinde farklı etkileri beraberinde getiren önemli bir toplumsal olgudur. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de göç kavramı, göç eden kişileri etkilediği kadar bulunduğu bölgeyi ve o bölgede yaşayan kişileri de etkilemektedir. Her toplumda muhtemel meydana gelebilecek göç olgusu aynı ülke içerisinde olduğu gibi farklı ülkeler arası da olabilmektedir. İç göç kavramı aynı ülke içinde farklı şehirler ya da bölgeler içerisinde meydana gelirken, dış göç, farklı ülkeler arasında meydana gelmektedir. Dolayısıyla göç kavramı iç göç şeklinde olabileceği gibi dış göç şeklinde de gerçekleşebilir.

Günümüzde neredeyse her toplumda meydana gelen ve etkileri hissedilen bir konu da şüphesiz iç göç kavramıdır. Ülkemizde de oldukça yaygın bir şekilde görülen göç tipi iç göçtür. İç göç genellikle kırdan kente doğru bir eğilim göstermektedir. Türkiye’de iç göç, 50’li yıllarda makineleşme ve modernleşme ile birlikte görülmeye başlanmıştır. Dolayısıyla kırdan kente bir göç hareketi ortaya çıkmıştır. 80’li, 90’lı yıllardan itibaren ise ulaşım ve iletişimdeki imkanların gelişmesiyle kırdan kente göç hareketi hız kazanmaya başlamıştır. Bu çalışma ise Çanakkale özelinde yerli halkın istihdam amacıyla iç göç yapmış kişilere olan davranış şekillerini değerlendirmektedir.

Göç hareketi, mekan ve şehirleri etkilediği gibi göç yapan kişileri de oldukça etkilemektedir. Göçmenler, sonradan yerleştiği bölgelerde gerek gündelik hayatta gerekse iş hayatında çeşitli davranış şekillerine maruz kalırlar. Bu davranış şekillerine göre sosyal dışlanmayla ya da sosyal bütünleşmeyle karşı karşıyadırlar.

Habitus kavramına uzun yıllar boyunca paradigmalara bağlı olarak çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Ancak aynı zamanda Bourdieu’nün kavramlaştırmasında da önemli bir yere

sahiptir. Bourdieu'nün habitus kavramı kısaca yatkinlik olarak açıklanabilir. Dolayısıyla eyleyenler kendilerine benzer olduğunu düşündükleri gruplara veya kişilere daha yakın davranma eğilimindedirler. Aynı zamanda failer, yetiştirildikleri ortama, aldıkları eğitime ve sahip oldukları sermaye biçimlerine göre eylemler gerçekleştirme ve bu eylemleri yeniden üretme eğilimindedirler.

Bu araştırma ise, Çanakkale özelinde yerli halkın çeşitli yaşam tarzlarına göre belirlenen habitus doğrultusunda ve çeşitli sermaye biçimlerine göre; istihdam amacıyla iç göç içerisinde bulunan göçmen kişilere karşı bakış açılarının ve davranış şekillerinin değişip değişmediği ve bunun sonucunda ise sosyal dışlanma mı yoksa sosyal bütünleşme mi içerisinde oldukları değerlendirilerek ele alınmıştır.

Bu çalışma toplamda beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş kısmı olup kısaca konunun ne olduğu ve ne amaçla bu çalışmanın yapıldığı açıklanmıştır. İkinci bölüm ise araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi içerisinde ele alınmıştır. Öncelikle göç kavramının ne anlama geldiği, nedenlerinin ve sonuçlarının ne olduğu kısaca açıklanmıştır. Sonrasında günlük yaşam içerisindeki davranış şekilleri incelendiğinden gündelik hayat sosyolojisi kapsamında Simmel, Lefebvre ve De Certeau'nun görüşlerine yer verilmiştir. Bununla birlikte yerli halkın davranış şekilleri habitus ve sermaye biçimleri ekseninde incelenmesi sebebiyle Bourdieu sosyolojisinden habitus, alan, sermaye biçimleri ve simgesel şiddet gibi kavramlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Amaçsal örneklem doğrultusunda yerli halktan kişilerin yaşam tarzlarının farklılığı ile oluşan pratiklerin ve bu pratiklerle beraber karşılıklı ilişki içerisinde olan habitus ve sermaye biçimleri çerçevesindeki katılımcılarla görüşüldüğünden habitusla yani sürekli eğilimlerle birlikte sosyal uzamda diğer failerle ilişki içinde olmalarıyla meydana gelen değiş tokuş sonucunda oluşan sermaye biçimleri etkili olduğundan bu iki kavram örneklem seçmede önemli bir noktadadır. Sosyal ilişkilere yönelik bir çalışma olduğundan ve davranış şekillerinin sonucunda dışlanma, bütünleşme ya da etiketleme, yabancı gibi kavramlara doğru bir eğilim söz konusu olmasından kaynaklı sosyal ilişkilere dair kavramlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölüme gelindiğinde araştırmanın yöntemi içerisinde yer alan araştırmanın konusu, problemi, amacı, önemi, evren ve örnekleme son olarak ise veri toplama teknikleri, veri analiz teknikleri açıklanmıştır. Araştırmanın analizi ve incelenmesine yönelik daha anlaşılır olması açısından katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiştir. Veriler, yarı- yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak 24 katılımcı ile birlikte gerçekleştirilmiştir.

Dördüncü bölümde, elde edilen veriler ışığında analiz ve yorumlama yapılmıştır. Birinci alt başlık olan “Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Birlikte Sermaye Biçimlerinin İncelenmesi” altında görüşmecilerin demografik özelliklerine yer verilmiş olup sermaye biçimleri bağlamında yaşam tarzları incelenmiştir. İkinci alt başlık olan “Farklı Meslek ve Statü Sahibi Kişilerin Göç ve Göçmen Algısı” altında yerli halkın genel olarak göç ve göçmen hakkındaki düşüncelerine yer verilmiştir. Üçüncü alt başlık olan “Yerli Halkın İç Göçmenler ile İlgili Bakış Açıları ve Davranış Şekilleri” altında Çanakkaleli bireylerin iç göçmenler ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Dördüncü alt başlık olan “İş Hayatındaki İç Göç Sürecinde Olan Bireye Bakış Açısı” altında iç göç sürecindeki bireyle aynı iş ortamında olan iş arkadaşı olan ya da iş vereni olan yerli halktan kimselerin bakış açılarına yer verilmiştir. Beşinci alt başlık olan “Yerli Halkın Yaşadığı Şehre Olan Aidiyet Hissi ve Sahiplenme Biçimi” altında Çanakkaleli bireylerin yaşadığı şehre ve yetiştirildiği kültüre olan sahiplenişleri ele alınmıştır. Son başlık olan “Sosyal Dışlanma ya da Sosyal Bütünleşme” altında ise Çanakkale’de doğup orada büyüyen ve Çanakkale kültürüne göre yetiştirilen bireylerin farklı kültürden gelmiş olan iç göçmene karşı davranışlarının sonucu olarak görülen dışlanma ya da bütünleşme ele alınmıştır.

Son olarak beşinci bölümde ise görüşmecilerle yapılan görüşmede elde edilen veriler ile birlikte yapılan analiz sonucunda araştırmanın sonuç kısmı oluşturulmaktadır. Sonuç kısmına göre, Çanakkaleli yerli halkın genel olarak benzer habitusa yani benzer yatkınlıklara ve kültüre sahip iç göç yapmış kişilere daha olumlu bakış açısıyla yaklaşırlarken daha farklı habitusa sahip iç göç yapmış göçmen kişilere daha uzak ve olumsuz bir bakış açısıyla yaklaştıkları tespit edilmiştir. Sermaye birikimlerine göre daha benzer konumda olan göçmen kişilere yerli halk daha anlayışlı yaklaşmaktadır. Buna göre önceki deneyimlerine

bağlı olarak iş bulmak için iç göç yapmış ya da iç göç yapma ihtimali olan ve iç göç yapmış kişilerle benzer sermaye birikimlerine sahip olan yerli halktan görüşülen kişiler daha hoşgörülü ve uzlaşmaya meyilli yaklaşım sergilemektedirler. Yerli halkı işçi, çalışan ve işveren şeklinde ayrı kategorilerde ele alarak bir yorumlama yapıldığında ise çalışan ve işçi olan kesimin göçmen kişilere çoğunlukla yerli halktan ayırmadan, normal yaklaştıkları tespit edilirken bazı çalışan katılımcıların ise göçmen bireylerin kendi aralarında daha çok yardımlaşmaları gerekçesiyle olumsuz bir bakış açısına sahip olduklarını dile getirmişlerdir. İşveren konumundaki iş sahipleri ise çalışanlarını kendi seçmeleri sebebi ile çoğunlukla iyi anlaştıklarını ve olumlu bir yaklaşım sergilediklerini dile getirirken bazı işverenler ise önceki deneyimlerine göre daha uzun soluklu elemanlarla çalışmak istemeleri sebebi ile kalıcı kişilerle çalışmaya daha müsait olduklarını belirtmişlerdir. Ancak katılımcıların sermaye birikimlerine bakılmaksızın çoğu yerli halktan görüşülen birey Çanakkale şehrinin daha fazla göç almaması gerektiği, göç alma durumu devam ettikçe kendi kültürlerinin değişme olasılığı olduğu gerekçesiyle yaşam tarzlarının bozulması endişesi doğrultusunda Çanakkale'ye doğru yapılan göçü olumsuz olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Yapılan görüşmeler neticesinde bazı katılımcıların iş bulmak amacıyla iç göç yapmış kişilerin meslek grupları, yaşam tarzı ve habitusu fark etmeksizin herhangi bir dışlayıcı unsur olmadan yaklaştıkları tespit edilirken bazı katılımcıların cevaplarına göre ise işçilerin özellikle inşaat sektöründeki işçilerin Çanakkale'ye göçünü olumsuz olarak değerlendirdikleri bununla beraber Çanakkale şehrine katkı sağlayan, üretim içerisinde olan ve memurlar gibi standardın üstünde olan meslek gruplarındaki bireylerin göçünü daha olumlu olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışmanın bu kısmında, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak kuramsal ve kavramsal çerçeveye değinilecektir.

2.1. Göçün Geçmişten Günümüze Çeşitli Tanımları

Geçmişten günümüze uzun yıllar boyunca birçok farklı toplumda çeşitli olgular ve olaylar ile birlikte değişimler meydana gelmektedir. Bu olgulardan başlıca olanı ise göçtür. Göç olgusu ile birlikte birçok toplum dönüşüm ve değişim halindedir. Bireyler aynı zamanda yaşamlarını devam ettirebilmek için de göç edebilmektedirler. Göç olgusunun ise birçok sebebi olduğu gibi birçok farklı, olumlu ya da olumsuz sonuçları da meydana gelmektedir. Göç, gönüllü olduğu gibi zorunlu olarak da ortaya çıkabilir. Çeşitli doğal afetler, savaş, ekonomik sıkıntılar, iş yetersizliği, maddi kaynakların yetersizliği ya da kültürel açıdan birçok farklı sebepleri mevcuttur. İnsanlar, uzun yıllar boyunca farklı amaçlarla zorunlu ya da gönüllü olarak içinde bulunduğu toplumdan farklı coğrafi alanlara, şehirlere hatta ülkelere taşınmaktadırlar. Bireyler, zaman zaman farklı coğrafi bölgelerden çeşitli sebeplerden dolayı göç etmek durumunda kalırlar. Bu göçler, aynı ülkede farklı şehirlere yapıldığı gibi ülkeler arası da olabilmektedir. Göç kavramı kısaca, bireylerin, farklı sebeplerle ulusal sınırlar içinde ya da uluslararası olarak bir coğrafi bölgeden başka bir coğrafi bölgeye hareketidir. Göç kavramı, ekonomik, siyasi, toplumsal sebeplerle bireylerin ya da toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret gibi anlamlara tekabül etmektedir (TDK, 2019).

Göç olgusunun bireysel, sosyolojik ve coğrafi çok fazla sayıda sebepleri vardır. Aynı şekilde göç, bireysel veya toplumsal çeşitli sonuçları da beraberinde getirir. Göç hareketi, kişilerin ya da toplulukların uzaktaki bir yere, şu anda yaşadıkları şehir, ülke veya bölgenin uzağındaki başka bir yer, bölgeye yerleşmesidir (Bartram vd., 2017: 13). Toplumsal ve sosyolojik açıdan oldukça önemli bir konuma sahip olan göç olgusu ile ilgili literatürde farklı

tanımlamalar mevcuttur. Göç; bireylerin, sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel ya da doğal afetler gibi sebeplerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesidir (Adıgüzel, 2016: 3). Bu coğrafi yer değiştirmeler ile birlikte kişiler ya da topluluklar kendi kültürlerini göç ettiği yerlere de taşıyarak aynı zamanda farklı kültürleri de bir araya getirirler. Göç ile beraber var olan toplumda farklı kültürler ve karma etnik gruplar oluşmaktadır (Giddens ve Sutton, 2018: 109). Göç, bireylerin hayatında daha iyi bir yaşam sürdürmek amacı güdülerek yapılan önemli bir gerçekliktir. Bireyler daha iyi bir yaşam için şu an bulunduğu toplumdan ayrılarak yeni yerlere ya da bölgelere yerleşerek hayat standartlarını yükseltmeyi amaçlamaktadırlar. Göç, toplumsal, siyasal ve ekonomik sebepler çerçevesinde gönüllü ve zorunlu olma temelinde tüm dünyada meydana gelen bir toplumsal bir harekettir. Küreselleşen dünya düzeninde göç olgusunun giderek artması farklı kültürlerin karşılaşmasıyla hem birleşmeye hem de çatışmalara sebep olabilmektedir (Zhanadilova, 2018: 117). Karşılaşma, sonucunda, bu farklı kültür ve etnik gruplarda kaynaşma söz konusu olduğu gibi aynı zamanda çeşitli mücadele ve çatışma alanları da meydana gelebilir. İnsanların buldukları yerden siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel sebeplerden kaynaklı başka bir yere hareket etmelerine yani yer değiştirmelerine verilen genel bir isim olarak tanımlanan göç, evrensel bir olgudur (Oral ve Çetinkaya 2017: 1). Göç kavramının birçok sebebi olduğu gibi bu sebeplerden kaynaklı olarak birçok farklı çeşidi de mevcuttur. Göç olgusunun tanımlamaları arasında ortak olarak ise farklı sebeplerden kaynaklı olarak ya da farklı amaçlarla mevcut yerden farklı bir yere yerleşme veya taşınma karşımıza çıkar. Göç, şu an bulunulan yerden başka bir yere yapılan kısa ya da uzun vadeli geriye dönmek üzere ya da temelli, gönüllü ya da zorunlu olarak ekonomik, kültürel, siyasi, ekolojik, bireysel ya da toplumsal nedenlerle coğrafik ve kültürel bir yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004: 13). Göç olgusunu açıklarken farklı sebeplerle ya da amaçlarla yapılan coğrafi ve kültürel yer değiştirme hareketi olarak tanımlarken aynı zamanda da bu sebeplerden kaynaklı, zorunlu olarak yapılan bir eylem olarak karşımıza çıkar. İnsanlık tarihi kadar eski olan ve yaşanan göçler, mekanda eşitsiz biçimde dağıtılmış ekonomik fırsatlardan yararlanma isteğinin bir sonucu olabildiği gibi, ekolojik dayatmalar (doğal afetler) ya da devlet gibi sosyal bir otoritenin gündeme getirdiği sürgünler, mecburi iskanlar ve savaşlar nedeniyle de gerçekleşebilmektedir (Kaygalak, 2009: 9). Göç olgusunun yanında göçmen kavramı da çok önemli bir konuma sahiptir. Maddi ve sosyal koşullarını iyileştirmek, içinde bulunduğu düşük maddi durumdan refah seviyesi yüksek daha iyi bir duruma geçebilmek için kendileri ve ailelerine ilişkin beklentilerini geliştirmek amacıyla başka bir ülkeye ya da bölgeye hareket eden kişiler ve aile üyeleri için geçerli kabul

edilmiştir (Adıgüzel, 2016: 5). Göçmen birey, içinde bulunduğu durumdan daha yüksek refah seviyesine ulaşmak için, ekonomik ya da sosyo-kültürel açıdan daha iyi hayat standartlarına ulaşmak için göç eder. Özellikle göç kararı alınırken zorunlu sebepler de savaş ya da doğal afet gibi, önemli bir yer teşkil etmektedir. Aynı zamanda göç eden kişi yani göçmen birey içinde bulunduğu ülkenin sınırları dahilinde göç etse bile yeni kültürler, farklı toplumsal yapılar ve farklı kimlikler ile karşılaşarak oranın yaşayış biçimine adapte olma süreci ile karşı karşıyadır. Göçerlik, sürekli değişime maruz kalan dilde, tarihlerde ve kimliklerde ikamet etmeyi gerektirir. Varılan her yerin bir geçiş yeri olduğu göçte eve dönmek gibi bir umudun gerçekleşmesi imkansız hale gelir. Bu durum da göçmen bireyi zamanla öteki olma durumunu içselleştirmeye mecbur bırakır (Chambers, 2019: 17).

2.2. Göçün Nedenleri ve Çeşitleri

Göç olgusunun farklı nedenlerle ve farklı amaçlara göre yapılması ile birlikte çeşitli türlere ayrılmaktadır. Göç durumunun muhtelif nedenlerine göre çeşitleri yani türleri de farklılık göstermektedir. Göçün nedenleri arasında ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel, dini, doğa olayları, istihdam ve eğitim sorunları sayılabilir. İtici nedenler açısından bakıldığında, iç göç nedenleri arasında en önemli ekonomik neden olarak işsizlik bulunmakta ve buna bağlı olarak gelişen yoksulluk durumu da söz konusu olmaktadır. Çekici nedenler yönünden ekonomik sebeple göçlere bakıldığında ise, iş imkanları sağlayan sanayi ve iş piyasalarının genel olarak büyük şehirlerde ve bu şehirlerin etrafındaki yerlerde bulunan iş merkezlerinde çoğalmasından dolayı kırsal kesimlerden bu yerlere doğru göç hareketlerinin yaşanması şeklinde açıklanabilmektedir. Siyasi nedenler olarak ise, siyasi rejimler, devletlerin aldığı mübadele gibi kararlar toplu göçlere neden olduğu gibi savaşlar da göçlere neden olmaktadır. Savaşlar ve buna bağlı olarak ortaya çıkan olumsuz koşullar, göçün önemli nedenleri arasındadır. Savaşlar sırasında meydana gelen zorbalıklar sivillerin yaşadıkları zulüm ve insan haklarına aykırı işkence ve baskılar ve hatta katliamlar da göçe neden olmaktadır. Sosyal nedenler arasında en fazla etkisi olan hızlı nüfus artışı ve bu artan nüfusun kentlere doğru hareket etmesidir. Göç alan bölgelerin sosyo-kültürel gelişmişlik seviyelerinin daha yüksek olması ve yaşam kalitesinin artmış olması insanların bu bölgelere göç etme kararlarını etkileyebilmektedir. Ayrıca kentsel bölgelerin gelişmiş eğitim, sağlık ve kamu hizmetleri ile daha düzgün işleyen ve iyileştirilmiş altyapı, ulaşım ve iletişim hizmetleri de

kentsel bölgelerin çekici yönüyle göç almalarına neden olmaktadır (Oral ve Çetinkaya 2017: 4-5).

Öncelikle, ülke sınırlarına göre göç kavramı ikiye ayrılmaktadır: Dış göç ve iç göç: Dış göç, yerleşmek ve daha iyi bir refah düzeyi için, yaşanılan ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye taşınma anlamına gelmektedir. İç göç ise yaşanılan ülke sınırları içinde yerleşmek için başka bir yere taşınma sürecidir (Giddens ve Sutton, 2018: 109-110). Bu ayrım dışında ise göç çeşitleri, bireylerin amaç ve sebeplerine göre farklılık göstermektedir. Göçü, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere uygun olarak tanımlamak mümkündür. Savaş, doğal afet, sürgün gibi nedenlerle insanların yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmaları veya buna mecbur bırakılmaları sebebiyle meydana gelen göç zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin göç etmeye kendilerinin karar verdiği gönüllü göçte ise esas dürtü, insanların daha iyi, refah durumu yüksek, rahat yaşam şartları elde edeceklerini ummalarıdır. Yaşamlarını geçirdikleri ülkede iş imkanı bulamayan ya da yaptığı işten herhangi bir nedenden dolayı (ekonomik ve sosyal tatminsizlik, fırsat eşitsizliği) başka ülkelere iş bulabilmek ya da halihazırda bulunduğu işte çalışmak amacıyla giden göçmenlerin bu yer değiştirmeleri “işçi göçü” olarak tanımlanmaktadır. Göçmen kendi ülkesinden ayrılırken veya yolu üzerinde bulunan ülkeden geçerken veya göç etmeyi tasarladığı ülkeye girişinde veya bu ülkelerde bulunduğu süre içinde o ülkenin yasalarına uyup uymama durumuna göre, yasal ya da yasa dışı olarak da tanımlanabilmektedir. Diğer yandan zamanımızda nispeten yaygın olmakla birlikte, ne zaman hangi yönde olacağı kestirilemeyen, göç eden kitlenin sosyal, demografik ve ekonomik özelliklerinin çok çabuk değişebildiği transit, mekik ve sığınmacı göçlerini kapsayan göçe düzensiz, düzenlenmemiş göç adı verilmektedir. Düzensiz göç türlerinden biri olan transit göç, asıl ulaşılmak istenen ülkeye giderken başka bir ülkede geçici bir süre için kalınmasına; mekik göç ise belirli bir süre için bir ülkeye gidip bir süre sonra geri dönülmesi durumuna vurgu yapmaktadır (Yılmaz, 2014: 1686-1687). Göç, kişilerin yasal yollarla veya yasa dışı yollarla göç etme yöntemleri ve gönüllü olarak göç etme şekillerine göre ise dörde ayrılmaktadır. Düzenli göç, birey veya toplulukların, yasal yollarla vatandaşı oldukları ülke dışındaki bir ülkeye girişlerini yani yer değiştirmelerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade eder. Düzensiz göç, birey veya toplulukların, yasal dışı yollardan vatandaşı oldukları ülke

dışındaki bir ülkeye girişlerini, o ülkede kalışlarını ve o ülkeden çıkışlarını ifade eder. Gönüllü dönüş, kişinin hür iradesine bağlı olarak menşe ülke, transit ülke veya üçüncü bir ülkeye destekli veya bağımsız dönüşüdür. Gönüllü geri dönüş, bu terim çoğu zaman mülteciler, savaş esirleri ve tutuklu bulunan siviller bağlamında kullanılır. Bu kişilerin menşe ülkelerine tamamen kendi isteklerine dayalı olarak dönmelerine işaret eder. Mültecilerin içinde bulunduğu kötü duruma çözüm olarak önerilen üç kalıcı çözüm yolundan birisi olan gönüllü geri dönüş, kalıcı çözüm yolları arasında en iyi ve en tercih edilen yöntem olarak kabul edilir (Adıgüzel, 2016: 4). Kişilerin iradelerine göre göç gönüllü ve zorunlu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: Gönüllü göçler, insanların yeni yerler görme, daha iyi hayat şartları, içinde bulunulan çevreyi beğenmeme, ailesinin geleceğini iyileştirme, ekonomik durumlarını düzeltme gerek iş gerekse mali bakımlardan daha fazla imkanlara kavuşma gibi kişisel isteklerden kaynaklanan amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen göçlerdir (Adıgüzel, 2016: 19-20). Zorunlu göçler ise bireylerin kendi iradeleri dışında mecbur bırakılarak yapılan göçlerdir. Zorunlu göçler farklı nedenlere bağlı olarak kendi aralarında da türlere ayrılır: Zorunlu göçler, doğa kaynaklı zorunlu göçler ile insan kaynaklı zorunlu göçler olarak iki grupta ele alınabilir (Keser, 2011: 11). Doğa kaynaklı zorunlu göçlere doğal afetler örnek olarak verilirken insan kaynaklı zorunlu göçlere ise savaş, şiddet ve çatışmanın yanında kişilerin dini, etnik kökeni gibi sebeplerle zorla göç ettirilmesi örnek olarak verilebilir. Petersen için nedenlerine göre göçler ise dörde ayrılmaktadır: “Bunlar; ilkel göç, zorlama ile yapılan göç, serbest göç ve kitlesel göçtür. İlkel göç, insanlığın doğal afetler karşısında çaresizliğinden kaynaklı meydana gelen göçlerdir. Zorlama ile yapılan göçlerde ise itici güç sosyal yapıdır. Bu göç tipi iki gruba ayrılır. İlkinde göç eden topluluk göç etme konusunda kontrolü elinde tutabilirken, ikinci grupta ise bu kontrol topluluğun elinden alınmıştır (Yalçın, 2004: 14). Serbest göç tipinde, kişiler, topluluklar ve toplumlar üzerine uygulanan herhangi bir zorlayıcı durum, zorunluluk ya da itici bir güç yoktur. Serbest göçte, göçmen kesin ve kararlı bir şekilde kendi göç kararını gönüllü olarak vermekte ve buna göre hareket etmektedir. Bu göç tipi büyük kitlesel göçleri değil, bireysel tercihlerle ilerleyen kişisel göçleri tanımlamaktadır. Kitlesel göç ise, dünyadaki göçün üçüncü basamağı olan bu göç tipi, teknolojik gelişmeye paralel ilerleyen bir durumu ifade etmektedir. Dünyadaki ulaşım yollarının ve imkanlarının gelişmesiyle, göçün kitlesel bir duruma geldiğini ifade etmektedir. Bu göç tipinin en belirgin ve diğer göçlerden ayrılan özelliği, göçün kolektif bir olgu haline gelmesidir (Çağlayan, 2006: 76). Göç etme biçimlerine göre ise bireysel, kitlesel ve zincirleme olmak üzere üç farklı türe ayrılmaktadır: Bireysel göç hareketinde, bireyler göçün

neden ve sonuçlarına ilişkin daha kesin bilgiye sahiptir ve akılcı aktörler olarak hareket ederler. Göçün neden ve sonuçları konusunda bilgili olmaları, gidilecek yere ilişkin kesin ve geniş bir bilgiye sahip olmalarından kaynaklanır. Kitlesele göç, sosyal, ekonomik ya da politik nedenlerle ortaya çıkar ve göçün kaynaklandığı bölgedeki tüm katmanları içerir. Zincirleme göç ise, göç kararının bireysel ve özerk olarak değil, üyesi bulunulan birime bağılı olarak verildiği göç türüdür (Kaygalak, 2009: 12-13). Yani kısacası bireysel göç, kişisel çeşitli nedenlerle bireylerin göç etmesini konu edinir. Bireylerin siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel, dini vb. nedenlere dayanarak bireysel veya aileleri ile beraber aldıkları yer değiştirme hareketine yani göç etme kararına bireysel göç; toplumların ya da belli bir konumda yaşayan kişilerin birtakım sebeplerle yer değiştirmesine toplu göç denmektedir (Akıncı vd., 2015: 62). Göçün akım yönüne göre kırdan kıra, kırdan kente, kentten kıra ve kentten kente olmak üzere dörde ayrılmaktadır: Kapitalist gelişmenin kır kent ve kent kent arasında eşitsiz bir dinamiğe sahip olmasından kaynaklı öteki iki göç türünün genel eğilimlerinin dışında kaldığı görülmektedir. Kırdan kente göçte, göç veren ve alan birimler açısından birbirinden farklı toplumsal yapılar yer alır (Kaygalak, 2009: 13). Kırdan kente veya kentten kente göçler, genellikle istihdam bulma amacıyla yani ekonomik yetersizlikler sebebiyle yapılmaktadır. Kentten kıra doğru yapılan göçlerin sebepleri arasında ise kalabalıktan uzaklaşmak, daha sessiz sakin yerlerde yaşama isteği, çevre kirliliği ve gürültü kirliliğinden uzaklaşmak yer almaktadır.

2.3. Göçün Etkileri ve Sonuçları

Göç olgusunun birçok nedeni olduğu gibi aynı zamanda birçok etki ve sonuçları da mevcuttur. Göç alan bölgelerde ve göç veren bölgelerde çeşitli olumlu ya da olumsuz değişiklikler meydana gelir. Kırdan kente, kentten kıra, kentken kente ve ülkeden ülkeye göç alınan veya göç verilen durumlara göre ekonomik, sosyo-kültürel gibi farklı birtakım değişiklikler meydana gelir.

Göç veren bölgelerde genç nüfus azaldıkça o bölgenin çalışan nüfusu da azalmış olur. Bu sebeple göç veren bölgede ekonomik açıdan bir gerileme meydana gelir. Göç veren bölgelerde işgücünün kaybının yanında maddi sermayenin ve diğer ekonomik kaynakların

da belli kentsel merkezlere akarak orada yoğunlaşmasına neden olur. Dolayısıyla nüfusun üretken kesiminin ve sermayenin yer değiştirmesine bağlı olarak göç veren bölgenin gelişme hızı da doğru orantılı olarak düşer. Özellikle kentler arasında gerçekleşen göçlerde, kişilerin yer değiştirmesinin, göç veren kentlerde nüfusun azalmasına, pazarın daralmasına ve böylelikle ekonomik canlılığın yitirilmesine sebep olur (Kaygalak, 2009: 18-19).

Göç alan bölgelerde, olumlu ve olumsuz birçok farklı durum söz konusudur. Farklı kültürlerin bir arada yaşaması ile birlikte kültürel çeşitliliğin artması, göçmenlerin gelmesi ile piyasaların hareketlenmesi, ekonominin canlanması olumlu değişikliklere örnektir. Çevre kirliliğinin artması, nüfusun artmasıyla birlikte işsizliğin baş göstermesi, kültürel çeşitlilikle çatışmaların meydana gelmesi, çarpık kentleşme, gecekondulaşma ise olumsuz değişikliklere örnektir. Göç alan bölgelerde göç, istihdamı arttıran bir etkiye sahiptir. Aynı zamanda göç edenlerin belli niteliklere sahip olması kentsel ekonomi açısından olumlu bir durum ortaya çıkarmaktadır. Bununla beraber olumlu durumlar daha çok tam istihdama yakın bir işgücü piyasasının var olduğu kentsel sistemlerde geçerlidir. Yani işgücünün piyasasının taraflarından olan işçi sınıfının ekonomik ve örgütsel çıkarları açısından olumsuz, işverenler yani iş sahipleri açısından ise olumlu etkileri olmaktadır. Bunun sebebi, göçmenlerin büyük çoğunluğunun kentsel işgücü piyasasında emeğini sermayeye pazarlamak durumunda olmasıdır (Kaygalak, 2009: 20-21). Aynı zamanda göç eden göçmenler için göç ettiği bölgelerde olumsuz birtakım durumlar söz konusudur. Göçmenlik konularına bağlı olarak göç edenlerin kentlerde yani göç ettiği bölgede yerli halkın sahip olduğu ilişki ağlarından yoksun olması, göçmen işçilerin iş bulma şansını görece azaltan bir etmendir (Kaygalak, 2009: 23). Oldukça fazla göç alan bölgelerde aynı zamanda konut sıkıntısı da yaşanmaya başlar. Nüfusun hızla artmaya devam etmesi, göç hareketinde artışın süregelmesi yükselen bir konut talebine paralel olarak arsa spekülasyonu yaratır ve sınırlı olanaklara sahip çok sayıda göçmeni kentin dış bölgelerine ya da düşük standartlı alanlara yerleşmeye zorlar. Göç, kentteki mekansal ayrımlaşmaları derinleştiren etkilerde bulunurken yoksulluğun mekansal olarak yoğunlaşmasına da neden olur (Kaygalak, 2009: 25). Kültürel farklılıklar, göçmenlerin yerleştiği bölgede çeşitlilik olması açısından olumlu ancak bununla birlikte kültürel şok gibi durumlar söz konusu olduğunda ise olumsuz birtakım etkileri vardır. Kente geliş, yaşama alışkanlıkları ve davranışlarda birtakım değişimler de göç edenler için bir gerekliliktir. Çünkü göçmen birey, göç ettiği yerde varlığını devam

ettirebilmek için ve orada yaşamını sürebilmesi için bu değişimleri beraberinde meydana getirmelidir. Örneğin, kırdaki geniş aile yapısının parçalanarak çekirdek aileye dönüşmesi, örf, adet ve geleneklerin kentsel varoluşu karşılayacak biçimde yeniden yorumlanması, kentsel yaşamın göçmenlere yeni bir dünya görüşü sağlaması (Kaygalak, 2009: 27-28). Göç eden kişi ya da kişiler yerleştikleri yerlerde dışlanmamak ya da etiketlenmemek amacıyla çeşitli birtakım yeni kültürlere adapte olmaya çalışırlar.

2.4. Gündelik Hayat Sosyolojisi

Gündelik hayat, modern toplum ile modernite ile birlikte ortaya çıkan ve çoğu araştırmanın temel konusu haline gelen önemli bir konuma sahip bir kavram olarak karşımıza çıkar. Gündelik olan ise bireylerin, eyleyenlerin günlük yaşamda eyledikleri yeme, içme, alışveriş, tüketim, üretim gibi etkinliklerinden ve günlük aktivitelerden meydana gelmektedir. Sosyolojide çoğu çalışmacı gündelik hayat, gündelik deneyim tarzları, günlük etkileşimler gibi konularda araştırmalar yürüterek çeşitli kuramlar ve teoriler meydana getirmişlerdir. Bu çalışmacıların başında ise Georg Simmel, Henri Lefebvre ve Michel de Certeau bulunmaktadır.

2.4.1. Georg Simmel ve Gündelik Hayat Sosyolojisi

Gündelik hayat sosyolojisi dendiğinde yapmış olduğu çalışmalardan kaynaklı Simmel önemli bir isimdir. Simmel'in araştırmaları sonucunda ortaya çıkardığı analizleri anlık, geçici ve tesadüfi etkileşimlere odaklanır. Simmel'in modern hayatın gündelik deneyimlerinde bireylerin anlık, tesadüfi ve geçici karşılaştırmalarını analiz etmesini mümkün kılan şey temele bireyler arası ilişkileri yerleştirmesidir (Başdaner, 2018: 71). Toplum, bireyler arasındaki karşılıklı etkileşimlerden oluşur. Yani gündelik yaşam içerisinde günlük eylemlerimizdeki etkileşimlerimiz sonucunda meydana gelir. Bireyler kendilerini hem bir yandan toplumun ürünü olarak görürler hem de bir yandan toplumun üyesi olarak görürler. Buna göre toplum ve birey arasında karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Simmel'e göre toplumslaşma bireylerin bir arada birlik oluşturdukları ve içerisinde çıkarlarını gerçekleştirdikleri biçimdir (Simmel, 2009: 48). Simmel geliştirdiğı

toplumlaşma biçimleri kavramı ile birlikte ne bireyleri toplumu oluşturan yapılar arasında göz ardı eder ne de sadece bireylerin eylemlerine odaklanır (Başdaner, 2018: 74). Ona göre toplum bir yandan bireyselliğin ve özerkliğin oluşmasına izin verir, diğer yandan ise bunu sınırlayıp engeller.

Simmel için bireydeki somut süreçlerin topluma dönüşmesi için üç önkoşul vardır. Bunlar; rol, bireysellik ve yapıdır (Başdaner, 2018: 76). Simmel'e göre bireyler bir insanı tanımlayabilmek için onu içinde sınıfladığı genel tipe taşınmış olarak görür. Bir insanı söze dökülmemiş bir tipe, onun saf bireysel varlığı ile örtüşmeyen bir tipe göre etiketleriz. Örneğin ahlaklı ya da ahlaksız gibi tiplerce kategorileştiririz. Ortak bir meşgale ya da çıkarla bir araya gelen bir grubun her üyesi diğer bütün üyeleri sadece ampirik olarak değil, grubun bütün katılımcılarına dayattığı a priori ilkeye dayalı olarak görür. Subaylar, kilise mensupları, bir işyerinde çalışanlar, alimler ya da bir aile üyeleri arasında her üye ötekine, onun "benim grubumun" üyesi olduğu şeklindeki sorgulanmayan varsayımla bakar. Bu varsayımlar bir ortak hayat temelinden kaynaklanır (Simmel, 2009). Buna göre kişiler, diğerlerini benzerlikleri ve ortak durumları ile birlikte kategorileştirerek zihinlerinde bulunan tabloya yerleştirirler.

Simmel'e göre toplum, aynı anda hem içinde hem de dışında duran varlıklardan oluşan bir yapıdır (Simmel, 2009: 40). Toplumsal olan ve bireysel olan sadece aynı içeriği barındıran iki farklı kategoridir. Birey toplumlaşma içinde kapsanır ve aynı zamanda kendini onun karşısında bulur. Hem toplumlaşma organizması içindeki bir bağıdır hem de özerk bir organik bütündür: hem toplum için hem de kendisi için var olur. Yani toplumsal ortam bireyin tamamını kuşatmaz (Simmel, 2009). Buna göre bireylerin bireysel ve toplumsal yönleri bir bireşim halinde kişinin biyolojik bütünlüğü içinde yer alır (Başdaner, 2018).

Simmel'in sonuncu önkoşulu ise toplumun nesnel bir sistem, farklılaşmış konumlardan oluşan bir yapı olarak oluşturulmasına dayanır. Bu konumların farklılaştırılması toplumun eşitsiz unsurlarından oluşan bir yapı olduğu anlamına gelir. Bireyler, bir topluma ait olma imkanına ancak belirli konumları işgal ederek sahip olduklarını gösterirler (Başdaner, 2018: 80-81).

Simmel sosyolojisinde duylar oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü gündelik hayattaki bireylerin etkileşimlerine odaklanan Simmel için duylarımız ile algıladıklarımız önemli sosyolojik sonuçlara sahiptir. Kişilerin günlük iletişimlerinin temelinde kendi duylarıyla elde ettikleri algılamalar ve bunun sonucunda oluşun düşünce ve duylar yer almaktadır. Bireyin yüzü, bireylerin birbirlerinden görsel anlamda farklı olduklarını, tüm hayatı boyunca birçok değişim geçirmesine rağmen tüm bu değişimleri geçirenin aynı birey olduğunu ve birbirlerinden farklı olan bireylerin anlık duylu durumlarını ifade etme gibi üç işleve sahiptir (Başdaner, 2018: 85). Görme, hem kişinin zaman içinde özdeş kaldığını fark etmeyi sağlar hem de başkalarıyla olan benzerliği temelinde değerlendirildiğinde genel ve tipik olanla ilişkisini ifade eder. Kulak ise kişinin anlık ve geçici yönleri hakkında daha fazla bilgi edinme kapasitesine sahiptir. Burun ise nesnelere karşı antipati ve sempati gibi duylusal etkiler yaratır (Başdaner, 2018).

Simmel'e göre insan dışsal çevresini algıarken art arda gelen izlenimler arasındaki farkla uyarılır. Kent hayatının yani metropolün hızlı ritmi izlenimlerde sürekli değişkenlikler yaratarak sınırları aşıru ve yoğun biçimde uyarır. Uyarıcıların eşitliliği, etkileşimlerin geçici ve anlık olması bireylerin gündelik pratiklerinde zihinsel yönü daha ağır basan tepkiler sergilemesine yol açar (Başdaner, 2018). Modernitede, birey güvenliğini kaybederek modern hayatın heyecanından ve karmaşasından kaynaklanan bir gerilim hali baş göstermeye başlar. Ona göre büyük kentlerin kargaşası, rekabeti bireyleri çaresizliğe iter. Bireyin asabi kişiliğini büyük kentlerdeki uyarıcılarının fazlalığı ve sürekli değişim halinde olması meydana getirmektedir. Birey bu uyarıcılarının karşısında baş edemez hale gelir ve bunun sonucunda fiziksel ve toplumsal çevresiyle arasına mesafe koymaya başlar. Bireyin sürekli devam eden uyarıcılara sürekli tepki vermesi sonunda onu hiçbir uyarıcıya tepki veremez hale getirerek yabancılaştırır ve bunun sonunda ise gündelik yaşamda karşılaştığı ve iletişime girdiği herkese karşı kayıtsız hale getirir (Gn-Şavran, 2011).

Modern para ekonomisi ise bütün nesnelere değerlerinin belirlenebileceği standart bir ölüm aracı olarak parayı kullanır. Para ekonomisinin metropolde etkin olarak başlaması gündelik hayattaki tüm karşılaşmalarda nesnelere ve bireylerin tekil özellikleri arka plana

itilerek diğerleriyle ortak yanlarına göre değerlendirilmelerine yol açmıştır (Başdaner, 2018). Para hem nesnelere insanlar arasına mesafe koyar hem de bu mesafeyi aşmaya yarar. Para, metropolde giderek daha önemli hale geldikçe artık araç olmaktan çıkıp amaç haline gelir ve böylece her şeyin bir bedelinin olduğu, her şeyin satılık olduğu hissi meydana getirir (Gönç-Savran, 2011). Simmel'e göre modern yaşamla birlikte para ekonomisi görünür hale gelmiştir. Ve artık bireylerin yaşamlarında kaçınılmaz bir amaç olarak varlığını devam ettirmektedir.

2.4.2. Henri Lefebvre ve Gündelik Hayat Sosyolojisi

Gündelik hayat sosyolojisi denilince akla gelen bir diğer sosyologlardan biri ise Lefebvre'dir. Özellikle bireyin yabancılaşması ve yanlış bilinç gibi kavramlarla modern hayatın eleştirisini ele almaktadır. "Gündelik hayat, itina ile incelenen bir nesne olmuştur: Örgütlenmenin alanı, iradi ve planlı bir öz düzenlemenin uzay zamanı haline gelmiştir. Örgütlenen gündelik hayat, kapalı bir devre (üretim-tüketim-üretim) haline gelmiştir" (Lefebvre, 2007: 86). Lefebvre'ye göre modern dünya büyük ölçüde tüketim toplumu, kültür endüstrisi ve reklamcılık tarafından yönlendirildiği düşünülen gündelik hayatın radikal biçimde ve devrimci istikamette dönüştürülmesi oldukça zorlaşmıştır. Modern dünyada gündelik olanın yabancılaştırıcı, tekdüze ve koşullayıcı gücüyle başa çıkmak için birtakım direnişçi stratejiler geliştirmek gereklidir. Bu stratejiler, bireyi gündelik hayattan koparacak her türlü etkinlik, verili olanı aşmak, konformistleşen bireyin durumunu tersine çevirmek ve bürokratik kapitalist kuşatmanın neden olduğu yıkımın etkisini ortadan kaldırmak anlamında bir çabadır (Köse, 2018). Lefebvre'ye göre gündelik olanda her sıradan gün, görece istikrarlı bir zamansal akışa boyun eğerek ve rastgele gelişmelerin beklenmedik sonuçlarına karşı rutin bir döngünün aşırı belirliliğiyle şekillenen olaylar dizisi anlık olanın kontrol edilmiş bir duygusunu üretir. Gündelik olan bu anlık oluşan ve yok olan duygulanımların diyalektik görüntüsüdür (Köse, 2018). Gündelik hayat öğelerinin yani çalışma, ailevi ve özel yaşam, boş vakit gibi unsurları birbirine dışsallığı bir yabancılaşma içerir. Aynı zamanda da bir farklılaşma ve verimli çelişkiler içerir. Boş zaman, gündelik hayatın diğer etkenlerinden ayrılamayan, farklılaşmamış bir durum içerisindeyken sinema karşısındaki seyirci gibi potansiyel olarak yabancılaştırıcı karakteri ortaya çıkaran pasif bir durum haline gelmiştir. Ve son olarak en üst düzeyde, boş zaman, mesleki uzmanlaşmanın dışında olma koşuluyla

teknik bir unsur içeren aktif tutumlara, çok uzmanlaşmış kişisel meşguliyetler meydana getirmiştir (Lefebvre, 2012: 37). Lefebvre için yabancılaşma, olaylar ve şeyler üzerindeki kişisel kontrolün yitirilmesi, küresel tüketim toplumu koşullarında düşünce, algı ve deneyimlerin parçalanmasını, yani bütünsel yaşamsal gerçekliğe nüfuz edememe halidir (Köse, 2018). Yabancılaşma kavramı, felsefi olarak hem nesneleşme ve dışsallaşmanın hem de gerçekleşme ve gerçekleşmemenin ikili hareketiyle açıklanır (Lefebvre, 2012: 78). Lefebvre'ye göre gündelik hayat tarihi üç kısım içermektedir. Bunlar: a) üsluplar b) üslupların sonu ve kültürün başlangıcı (XIX. yüzyıl) c) gündelik hayatın yerleşmesi ve sağlamlaşması (Lefebvre, 2007: 91). Lefebvre'ye göre modernite ile birlikte gün yüzüne çıkan reklamcılık, tüketim kültürü gibi etmenler bireylerin yabancılaşması sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu sorunu ise birey, çeşitli stratejiler geliştirerek üstesinden gelecektir.

2.4.3. Michel de Certeau ve Gündelik Hayat Sosyolojisi

Modernite ile birlikte ortaya çıkan ve gün geçtikçe de sosyolojide önemli bir literatüre sahip olan gündelik hayat kavramı Michel de Certeau'nin çalışmalarında da temel bir yere sahiptir. Ancak de Certeau gündelik hayat kavramını sıradan insanların etkileşimleri ve eylemleri ile birlikte ele alır. Eylem, uygulama ve üretme tarzları, kullanıcıların, sosyokültürel üretim teknikleriyle düzenlenen uzamı kendilerine uydurmalarını sağlayan çok fazla sayıda alışkanlığı, tutumu ve uygulamayı oluşturanlardır (Certeau, 2008: 48). Certeau, gündelik hayat ile ilgili yaptığı çeşitli çalışmalarda iki önemli kavramsallaştırmaya sahiptir. Bunlar; belirli bir aidiyet olarak çerçevesi çizilen alanın varlığına ihtiyaç duyan strateji ve ötekinin alanına sahip olan, aynı zamanda zayıf olana ait olan taktiktir. Taktik, mekansızdır ancak zamana bağımlıdır. Gündelik hayatta taktik, sürekli tetikte olarak olaylarla oynamak ve bunları fırsata çevirmek durumundadır. Taktikler, gündelik hayatımızdaki alışkanlıklar, tutumlar ve uygulamalardır (Certeau, 2008). Örnek olarak gündelik hayattaki konuşmalarımız, gezmelerimiz, yaptığımız alışverişler gösterilebilir. Zayıf olanın güçlü olana karşı başarıları, tuzakları, oyun çevirmeleridir. Strateji ise, güçler arasındaki ilişkilerin ancak bir istek ya da erk öznesinin yalıtılabilir olduğu anda gerçekleştirebileceği oyun ya da hesaplaşmadır ya da manipülasyondur. Strateji, bir mülkiyet olarak çerçevesi çizilebilecek bir mekanın varlığını ön kabul olarak benimser

(Certeau, 2008). Zayıf olanın sanatı olan taktik (Certeau, 2008) günlük hayattaki çoğu eylemde var olan bir unsurdur. Toplumsal pratiklerle tekrarlanırlar ve aktarılırlar. De Certeau, günlük yaşamdaki sıradan insanın edimselliğinde umut ve potansiyel görerek gündelik eylemi ve varlığı göz ardı edilen niteliksiz bireyin hayatını pratikler ve taktikler etrafında şekillenen ve günbegün devam eden mücadelesini gözler önüne sermektedir (Ergin, 2018). Günlük yaşamda bir işçinin patronuyla ilişkilerinde ya da işi ile ilgili birtakım kurnazlıklarında taktik karşımıza çıkmaktadır.

2.5. Bourdieu Sosyolojisi

Sosyal bilimler sahasında uzun yıllardan beri tartışma konusu olan birtakım düalizmler söz konusudur. Bu düalizmlerin başında ise öznelcilik-nesnelcilik, yapı-fail, birey-toplum gelir. Birçok sosyal bilimci de bu dikotomileri aşmak için çeşitli kavramlar ve kuramlar geliştirmişlerdir. Pierre Bourdieu, bu sosyal bilimcilerin başında gelmektedir. Bourdieu' nün sosyolojik çalışmaları habitus, alan, sermaye biçimleri, beğeni, kültürel farklılıklar, toplumsal uzam ve yatkınlıklar gibi farklı ancak birbirleriyle oldukça ilişkili birçok kavram üzerinden ilerlemektedir. Özellikle habitus ve alan kavramsallaştırmaları yapı-fail düalizmini aşmak için geliştirmiştir. Sosyoloji alanında birden çok uzlaşılabilen ve göz ardı edilen dikotomiler vardır. Yapı ve fail dikotomisi de bunlardan sadece birisidir. Kimi kuramcılar yapıyı ön planda tutup eyleyeni göz ardı ederken kimi kuramcılar ise faile odaklanıp yapının işlevselliğini ikinci plana atmıştır. Bourdieu, fail ile yapıyı yani birey ile toplumu diyalektik bir ilişki içerisinde birbirine bağlamayı yani birbiriyle ilişkilendirmeyi önerir (Swartz, 2011: 21). Bourdieu, birey ve toplum düalizmini aşmak için habitus ve alan kavramsallaştırmasını kullanır. Ona göre sosyal bilimlerdeki dikotomiler arasında uzlaşmak için habitus ve alan kavramları ile bu ikiliğin üstesinden gelinir. Aynı zamanda Bourdieu, özne ve yapı kavramsallaştırmalarındaki uzlaşmazlıkları aşmak için habitus kavramından faydalanır. Bourdieu, “habitus kavramı” ile öznesiz yapısalılık ve özne felsefesi arasında sıkışmaktan kurtulmayı amaçlamıştır (Bourdieu, 2016: 42).

2.5.1. Bourdieu'de Habitus

Habitus kavramı, Bourdieu sosyolojisinden önce de farklı bağlamlarda, farklı anlamlara gelecek şekilde çeşitli düşünürler tarafından kullanılmıştır. Emile Durkheim, “Fransa’da Pedagojinin Evrimi” adlı derslerinde 1904-1905 tarihlerinde, onun yeğeni olan Marcel Mauss “Beden Teknikleri” makalesinde 1934 tarihinde, Max Weber Ekonomi ve Toplum adlı eserinde “Dinsel Çilecilik” tartışmasında 1918 tarihinde, Thorstein Veblen Aylak Sınıfın Kuramı adlı eserinde sanayicilerin vahşi zihinsel habitusu üzerine düşüncelerinde 1899 tarihinde habitus kavramını farklı tanımlamalar şeklinde kullanmışlardır. Edmund Husserl ise habitualitat kavramını kullanarak habitus kavramına en yakın içeriği öne çıkarmıştır. Daha sonra ise Husserl’in öğrencisi olan Alfred Schutz habitus kavramını İngilizce’ye habitual knowledge olarak çevirerek kavramı alışkanlık, zihinsel yapı gibi anlamlar taşıyan habit kavramını çağrıştırmaya hale getirmiştir (Çeğin ve Tatlıcan, 2016: 314). Ancak yalnızca Bourdieu habitusu, yatkinlikler sistemi olarak ele almıştır.

Habitus, gündelik hayatımızda, eylemlerimizde bize yol gösteren, seçimlerimizi kolaylaştıran yapılardır. Bourdieu’ye göre pratikleri ve pratiklerin algısını örgütleyen, üreten ve yeniden üreten, yapılandıran bir yapı olarak habitus, bununla birlikte yapılandırılmış bir yapıdır: Toplumsal dünyanın algılanmasını örgütleyen mantık sınıflarına bölme ilkesinin kendisi özü itibarıyla toplumsal sınıflara bölünmenin içselleştirilmesinin bir ürünüdür. Her koşul, birbirinden ayrılmaksızın, içsel nitelikleri ve bizzat kendisi bir ayrımsal konumlar, bir farklar sistemi olan koşullar sistemi içindeki pozisyonuna borçlu olduğu ilişkisel nitelikleriyle, yani kendisi olmadığı her şeyden, özellikle de karşıtı olduğu tüm şeylerden ayıran her şeyle tanımlanır ve açıklanır (Bourdieu, 2021: 227). Yani bireyleri, eyleyenleri diğerlerinden ayıran ve tanımlayan şey farklılıklardır. Bireyler bu farklılıklarla var olurlar. Kişilerin sahip olduğu farklılıklar hem eylemlerinde hem de bu eylemlerini yapış tarzlarında hatta hayat görüşlerinde önemli bir konumdadır. Bu farklılıklar ise bireylerin sahip olduğu habitusların birer sonucudur. Habituslar ayrı ve ayrıştırıcı pratikler doğurur- bir işçinin yediği şey, özellikle de yeme biçimi, yaptığı spor ve yapma biçimi, giydiği kıyafet ve tarz biçimi, siyasal görüşleri ve bu görüşleri ifade etme biçimi sanayici patronun bunlara tekabül eden tüketimleri ve etkinliklerinden sistematik olarak farklıdır; ancak bunlar, aynı zamanda sınıflandırıcı ve ayırıcı şemalardır, farklı sınıflandırma ilkeleri, farklı görü ve ayırım ilkeleri,

farklı zevklerdir. İyi ile kötü, güzel ile çirkin, saygın ile kaba vb. arasındaki ayrımları saptarlar ama bu ayrımlar özdeş değildir. Örneğin, benzer davranış veya benzer eşya bir kimseye saygın, diğerine fazla iddialı ya da gösterişli, bir üçüncüye de çok kaba görünebilir (Bourdieu, 2015: 22). Kısacası habitus, yaşamımıza olumlu ya da olumsuz olarak tesir eden seçimlerimizi ve aldığımız kararları oldukça etkileyen çeşitli yatkınlıklarımız ve buna bağlı olarak oluşan pratiklerimizdir. Aynı zamanda içinde bulunduğumuz toplumsal ortamın ya da bağlamın etkisiyle oluşan sürekli eğilimlerimiz ve yaşam tarzımız haline gelen bir mekanizmadır. Yaşam tarzları ise Bourdieu'nün deyimiyile: Habitusların, karşılıklı ilişkileri içinde habitusun kalıplarına ve içselleştirilen yatkınlıklara göre algılandıklarından toplumsal olarak nitelenmiş işaret sistemleri halini almış sistematik oluşumlardır (Bourdieu, 2021: 227). Bununla birlikte habitus kavramından söz ederken beğeni olgusundan da söz etmek gerekir. Beğeni, içinde bulunduğumuz sınıfsal ortamın getirdiği farklılıkların bir göstergesidir. Bourdieu'ye göre "beğeni, nesnel olarak sınıflanmış ve içinde bir koşulun kendi kendini anlamlandırdığı pratikleri, sınıflayan pratiklere, farklı bir ifadeyle bunları ancak kendi karşılıklı ilişkileri içinde ve toplumsal sınıflama kalıplarına göre algılamak yoluyla sınıf konumunun sembolik ifadesine dönüştürür" (Bourdieu, 2021: 231). Örneğin, işçi sınıfı konumundaki bireyler daha çok işçi sınıfına yönelik uğraşlarla ilgilenirken ve bu duruma göre tüketim yaparken üst sınıfa dahil olan bireyler daha çok saygınlığı yüksek tüketim alışkanlıklarına sahiptirler. Habitusun işlevlerinden biri, özel bir failin veya bir failer kategorisinin pratikleri ile mallarını ortak bir paydada bileştiren üslup birliğini aktarabilmektir. Habitus, bir konumun içkin ve ilişkisel özelliklerini bütünsel bir yaşam stilinde meydana getiren birleştirici etkidir (Çeğin, 2018: 411). Yani içinde bulunduğumuz kültürel ve toplumsal sınıflara göre şekillenen habitus, yatkınlıklarımız ile birlikte seçimlerimizi belirleyerek yaşam tarzlarımızı meydana getirir. Habituslar, sınıf yapısı içinde toplumsal cinsiyetler ve toplumsal sınıflar gibi nesnel bölünmeleri yansıtırlar. Bir habitus, toplumsal dünya içinde uzun zaman aynı pozisyonda ya da aynı grubun içinde bulunmanın sonucu olarak elde edilir. Bu nedenle habitus, aktörün toplum içindeki pozisyonunun yani konumunun doğasına bağlı olarak değişir. Herkesin aynı habitusu yoktur ancak benzer toplumsal sınıfta bulunanların benzer habituslara sahip olma eğilimleri vardır (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 527). İçinde bulunduğumuz kültürel yapıya ve toplumsal sınıfa göre yaşamımızda karşımıza çıkan farklı alternatifleri değerlendirip ona göre seçimlerimizi gerçekleştiririz. Bununla birlikte beğenilerimiz ve yaşam şeklimiz de zihinlerimizde bulunan ve içselleştirdiğimiz yatkınlıklara göre oluşur. Bu yatkınlıklarımız ve beraberinde

getirdiğimiz pratiklerimiz habitus kavramını meydana getirir. Toplumsal eyleyiciler, habitusun sürekli eğilimleri vasıtasıyla var olan kurumları pratik olarak içselleştirerek etkinleştirirler ve yeniden üretirler. Dolayısıyla habitus, belirli türde yer ve koşullardaki toplumsal deneyimlerimizin ve izlenimlerimizin bir sonucu olması ile beraber zihnimizde taşıdığımız sürekli eğilimler ve yatkınlıklar setini ifade eder (Palabıyık, 2011: 128-129). Habitus kavramsallaştırması bireyi, yapı içinde sıkışıp kalmasından kurtarır ve böylelikle toplum içinde göz ardı edilmekten fail yani aktif hale getirir. “Habitus, toplumsallaşmış bir özneliktir” (Bourdieu ve Wacquant, 2014: 116). Bourdieu’nün habitus kavramı ile ilişkili olan bir başka çalışması ise toplumsal uzamdır. Toplumsal uzam genel anlamıyla; birbirlerinin dışında yer alan, birbirlerine göre, karşılıklı dışsallıklarıyla ve iççelik, yakınlık ya da uzaklık bağıntıları, bir de düzenleme bağıntılarıyla tanımlanan ve açıklanan ayrı ve bir arada bulunan konumlar yani pozisyonlar bütünüdür (Çeğin, 2018: 410). Buna göre habitusa bağlı olan yatkınlıklar ve beğeniler de bireylerin toplumsal konumlarını belirleyen çeşitli ayırıştırıcılarıdır. Bourdieu, habitus kavramını alan kavramı ile birlikte yapı ve fail dikotomisini aşmaya çalışmıştır.

2.5.2. Bourdieu’de Alan

Bourdieu, birey ve toplum düalizmini aşmak için habitus ve alan kavramlaştırmasını kullanır. Ona göre sosyal bilimlerdeki bu dikotomiler arasında uzlaşmak için habitus ve alan terimleri ile bu ikiliğin üstesinden gelinebilir. Alan ile habitus birbirleri ile karşılıklı bir ilişki içindedirler. Her iki kavramsallaştırmayı da birbirlerinden ayrı olarak ele alamayız. Konumlar arasındaki nesnel bağıntıların yapılandırması veya ağı olarak tanımlanan alan; bu konumlar, var oluşları ve kendilerini işgal edenlere, aktif olarak yer alan aktörlere veya kurumlara dayattıkları belirlenimler açısından, farklı iktidar çeşitlerinin dağılım yapısındaki var olan durumlarıyla ayrı olarak diğer konumlara nesnel bağıntılarıyla nesnel olarak tanımlanır (Bourdieu ve Wacquant, 2014: 81). Yani alan, toplum içindeki yapıya karşılık gelirken habitus ise eyleyenlerin toplumsal konumlarına göre içselleştirilmiş şemalarıdır. Bourdieu’nün düşünce sistemine göre habitus ve alan birlikte hareket ederek yapı ve fail sorunsalını aşarlar. Alanın yapılandığı habitus, bir alanın ya da kesişen bir dizi alanın için zorunluluğunun somutlaşmasının ürünüdür (Bourdieu ve Wacquant, 2014: 118). Alan ile habitus kavramsallaştırmaları birbirleriyle karşılıklı olarak ilişki halindedirler.

Eyleyenlerin beğenilerini, yatkınlıklarını, toplumsal dünyayı anlamlandırmalarını ve aynı zamanda eyleme geçme biçimlerini şekillendirirler. Habitus, eyleyenlerin zihinlerinde mevcutken alan ise bireylerin zihinlerinin dışında mevcuttur (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 527). Eğitim, din, aile, hukuk gibi çeşitli iç dinamiklere sahip birden çok alan söz konusudur. Alan kavramı habitus ile ilişkili olduğu kadar aynı zamanda oyun kavramıyla da oldukça bağlantılıdır. Alanlardan her biri kendi iç mantığı ve değer ölçğine sahip olduğu için her bir alanın işleme sürecinde, sosyolojik belirleyiciliğe sahip olan oyunun kuralları söz konusudur. Bir alanın varlığı yani oluşumu kafi miktarda kişinin bir toplumsal oyuna katılımıyla meydana gelir. Bu toplumsal oyun, yerleşik kurallara sahip bir oyun olmayıp, oyuncuların rekabetinin sonucu olan bir ödül etrafında şekillenerek işler hale gelir (Çeğin ve Tatlıcan, 2016: 318). Toplumsal ilişkilerde var olan mücadeleleri ve çıkar ilişkileri için eyleyenler çeşitli stratejiler belirleyerek hedefler oluştururlar. Alanın yapısı, konumlarda bulunan failerin bireysel olarak veya kolektif olarak konumlarını korumalarını veya iyileştirmelerini ve kendi ürünlerine en elverişli hiyerarşiklik ilkesini dayatmalarını sağlayan stratejilere alttan destek verir ve yöne gösterir. Alan, içinde sermayenin farklı türlerinin kullanıldığı ve harekete geçirildiği rekabetçi piyasanın bir çeşididir. Bununla beraber, alan, oldukça önemli olan iktidarın alanıdır. Politik alan içindeki iktidar ilişkilerinin hiyerarşisi, bütün öteki alanların yapılaşmasına hizmet eder (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 529). Bourdieu'ye göre alandaki yapısal-nesnel ilişkiler ağı, özneler arası görünür ilişkilerin ve etkileşimlerin şeklini ve içeriğini belirler. Eyleyenler, sanat, bilim, din, ekonomi ve siyaset gibi farklı hayat alanları, kendilerine ait kurallar, düzenlilikler ve otorite biçimlerine sahip farklı yaşam alanları oluşturma eğilimindedirler. Alan kavramı, malların, hizmetlerin, bilginin, konumun veya statülerin üretimi, dolaşımı ve kendine mal edilmesi ile farklı sermaye türlerini biriktirme ve tekelleştirme mücadelesinde, toplumsal eyleyenlerin, işgal ettikleri rakip konumlar anlamına gelir (Çeğin, 2018: 423). Yani aynı zamanda rekabetin söz konusu olduğu mücadele alanlarıdır. Alanlar, özgül sermaye tipleri ya da sermaye bileşimleri etrafında düzenlenmiş, yapılanmış mekanlar olarak tanımlanabilir (Swartz, 2011: 167). Alan, oyun ve habitus kavramı ile şekillenirken sermaye biçimlerinin dağılımı ile de rekabet ortamında mevcut konumu koruyarak biçimlenir. Alan kavramı daha çok, piyasadaki sermaye dağılımının, rekabet eden failer, gruplar ve örgütler arasındaki hiyerarşik bir iktidar ilişkileri kümesini yansıttığı bir kuvvet alanına, güçler sahasına işaret eder. Alanlar içerisindeki aktif aktörlerin etkileşimleri, konumlar hiyerarşisindeki göreceli yerleriyle şekillenir (Swartz, 2011: 170-171). Her oyunda olduğu gibi Bourdieu'nün oyun kavramında

da çeşitli birtakım kurallar söz konusudur. Ve faillerin bu kurallara uyması gerekmektedir. Alanların her biri kendi içindeki işleyişe, düzene ve değer potansiyeline sahip olduğu için, her bir alanın işleyişinde, sosyolojik belirleyiciliğe sahip olan oyunun kuralları mevcuttur (Palabıyık, 2011: 136). Oyunun kuralları ile ancak oyuna dahil olma söz konusudur. Alan ile oyun arasında benzerlik kurulabilir. Oyuna, yatırım yani *illusio* söz konusudur. Oyuncular ancak oyuna ve bahislerine inancı (*doxa*) paylaştıkları ölçüde oyuna katılır ve bazen oldukça çekişmeli bir rekabetle birbirlerinin karşısına çıkan oyuncular yalnızca oyuna girerek, oyunun oynanmaya değer olduğunu kabul etmiş olurlar ve bu karşılaşma, rekabetlerinin, çekişmelerinin ve çatışmalarının ilkesidir, temelidir (Wacquant ve Bourdieu, 2014: 82). Aynı zamanda oyunun içerisinde kazanılacaklar, kaybedilecekler yani bahisler (*enjeux*) mevcuttur. Alan bir rekabet ve mücadele alanıdır. Mücadele alanında ise oyuncuların ellerinde çeşitli kartlar bulunmaktadır. Bu kartlar ise çeşitli sermaye türlerine ve bunların birikimlerine göre değişmektedir. Oyuncuların sahip olduğu sermaye türleri, onların alan içerisindeki konumunu belirler. Ancak farklı sermaye türlerine sahip olan oyuncular buna bağlı olarak farklı alanlarda daha iyi bir konuma ve daha iyi bir mücadeleye tabi olurlar. Örneğin, ekonomik açıdan iyi düzeyde olan bir birey ekonomik alanda yeterli sermayeye sahipken toplumsal açıdan iyi bir konuma ve itibara sahip bir birey ise toplumsal sermaye açısından daha iyi bir düzeydedir.

2.5.3. Bourdieu’de Sermaye Ayrımı

Bourdieu’nün *habitus* ve alan terimlerinden sonra kendi çalışmasında sermaye biçimleri önemli bir yere sahiptir. Sermaye biçimleri daha çok toplumsal alandaki çeşitli konumları sayesinde eyleyenlerin oluşturdukları birtakım birikimlerdir. Alan mücadelesi ve rekabeti belirli sermaye biçimleri, türleri etrafında döner: Ekonomik, kültürel, toplumsal, bilimsel ya da dini sermaye gibi. Örneğin kültürel sermaye, entelektüel alanda kilit unsurdur, iş dünyasındaysa ekonomik sermaye kilit nitelik taşır. Bilim insanları bilim alanında bilimsel sermaye için mücadele ederler. Yani, ne kadar sermaye biçimi varsa o kadar sayıda alan ve oyun vardır (Swartz, 2011: 174). Sermaye, toplum içerisinde bulunan ve sosyal ilişkiler ile ortaya çıkan farklı alanlardaki konumları koruyan birikimlerdir. Bourdieu, sermaye kavramını, toplumsal aktörün belirli bir toplumsal alana katılımını ve rekabetten, çekişmeden meydana gelen özel kazançlar bulmasını, sağlamasını mümkün kılan ve belirli

bir toplumsal arenada etkili olan kaynaklar bütünü olarak tanımlar. Toplumsal eyleyicilerin sosyalleşme sürecinde kazandıkları yatkınlıklar, eğilimler ve bunların diğer eyleyicilerle ilişki içinde mübadele edilmesi olarak sermaye, etkisini içinde yeniden üretilip tedavüle sokulduğu mikro bireysel alanda gösteren, değerini de alanın dinamikleri içinde kazanan bir toplumsal ilişkidir. Sermayenin üretimi ve yeniden üretimi mücadelesi farklı sermaye dönüştürme biçimlerine bağlıdır (Çeğin, 2018: 414-415). Sermaye biçimleri görüldüğü üzere çeşitli alanlardaki konumumuzu korumak için elde ettiğimiz çeşitli birikimlerdir. Bu birikimlere göre alanlarda rekabete girerek rakiplerimizle karşılaşma söz konusudur. Sermaye biçimleri çeşitli türlere ayrılmaktadır ve bu türler kendi içinde dönüşebilmektedirler. Sermayenin üç temel tür halinde, yani iktisadi sermaye, kültürel sermaye, toplumsal sermaye biçiminde sunulur. Bu üç türe simgesel sermaye biçimini de eklemek yerinde olacaktır. Simgesel sermaye, bu türlerden herhangi birinin, algı kategorileriyle kavrandığında oluşan biçimdir. Kültürel sermaye aslında somutlaşmış, nesnelleşmiş ve kurumsallaşmış olmak üzere üç biçim halinde var olan ve bu nosyonu, çeşitliliğini tam olarak yansıtmak için, bilgi sermayesi diye adlandırmak gerekir. Toplumsal sermaye bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı bir ilişkiler ağına, az çok kurumlaşmış karşılıklı tanıma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakları toplamıdır, yani böylesi bir ağın harekete geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamıdır. Farklılaşmış toplumların yapısı ve dinamiği açıklanmak isteniyorsa, sermayenin çeşitli biçimler alabileceğini kabul etmek gerekir (Wacquant ve Bourdieu, 2014: 108). Sermaye biçimleri, habitus yani içselleştirilmiş yatkınlıklar ile oldukça ilişkili olan bir kavramdır. Sermaye biçimleri, habitus ve yetiştirilme şekli ile belirlenen, sahip olduğumuz birtakım kaynaklardır. Sermayenin elde edilmesi, korunması ve daha iyi bir konuma çıkarılması öncelikle habitusun yarattığı ve doğuştan getirilen, aile ve okul tarafından aşılana eğilimler ve yatkınlıklar sonucu kendiliğinden meydana gelen davranışlar zincirinin sonucudur. Eyleyenlerin sosyalleşme tarihleri sayesinde sahip oldukları özellikler ve yatkınlıklar ve bunların diğer eyleyenler ile ilişkisi içinde mübadele edilmesi olarak sermaye, etkisini içinde üretilip tedavüle sokulduğu alanda gösteren; değerini, alan dinamikleri içinde kazanan toplumsal bir ilişki, toplumsal enerjidir. İnsan grupları tarafından biriktirilen sermaye türleri azalıp artabilen miktarlarına, pratikler üzerinden kullanım şekillerine, bir türden diğerine dönüşebilmelerine göre farklılaşan etkiler yaratır (Palabıyık, 2011: 133). Bir başka deyişle, ekonomik sermaye, meta ve hizmet üretiminde kullanılacak para ve maddi mallara karşılık gelir. Somut olarak sahip olunan mülkiyet

ve mallar ya da zengin olmak ekonomik sermayenin birikimiyle gerçekleşir. Kültürel sermaye, sahip olanların diğerlerinden üstün gördükleri sembolik ve kültürel değerlerin birikimine karşılık gelir. Bu birikim ise eğitim süreciyle ve aileden kaynaklanan miras yoluyla meydana gelir. Alınılan diploma, bitirilen okul gibi unsurlar kültürel sermayeye örnek olarak verilebilir. Sosyal sermaye ise farklı sermayeleri meydana getirmede ve dönüştürmede kullanabilecekleri toplumsal ilişki ağlarıdır. Sosyal sermaye için bir grubun üyesi olarak güvenebileceği ve ileride yardımı dokunacağı düşünülen kişiler ağının oluşturulduğu bir sermaye biçimi denilebilir. Sosyal sermaye, eyleyenlerin var olan toplumsal konumları ve bu konumlara gelmeleri için diğer sermaye biçimlerini olumlu açıdan etkileyen önemli bir yere sahiptir. Sembolik sermaye de diğer sermaye biçimlerini meşru kılmak için sembollerin devreye sokulduğu sermaye biçimidir. Yani toplum içerisindeki şeref, prestij gibi özellikleri meydana getirir (Çeğin, 2018: 415-417). Bourdieu kavramsallaştırmasında kültürel sermayenin yeri oldukça başat konumdur. Kültürel sermaye kendi içerisinde üçe ayrılmaktadır. Kültürel sermaye ilkinde, düşüncenin ve beden uzun dönemli hazırlık biçiminde somutlaştırılması durumunda var olur. İlk kültürel sermaye çeşidi olan bedenselleşen kültürel sermaye, bireyin çocukluktan başlayarak ailenin sosyal durumuna göre öğrenilen dil alışkanlıkları gibi özelliklerle kazanılan sermaye biçimidir. İkincisinde, kitaplar, resimler, sözlükler, araçlar, makineler gibi kültürel mallar biçiminde nesneleştirilmesi durumunda, üçüncüsünde ise eğitim dereceleri gibi kurumsallaştırılması durumunda bulunur. İkinci kültürel sermaye çeşidinde ise sanat, edebiyat, resim gibi alanlarda biriktirilen ürünler söz konusudur. Sonuncuda ise kurumsal yapılarda, eğitimsel yollarla kazanılan ve kişilerin yeteneklerini onayladığı kurumsallaşmış sermaye biçimi vardır. Burada akademik kurumlarda verilen diploma ya da sertifika söz konusudur (Dursun, 2018: 84).

Tüm sermaye biçimleri meydana geldikten sonra belirli koşullar altında birbirlerine dönüştürülebilirler. Yani sermaye türleri belirli şartlar oluşturulduktan sonra birbirlerine dönüştürülebilir özellik taşırlar. Ve aynı zamanda birbirleriyle aşikar bir biçimde ilişkilidirler. Özellikle kültürel sermaye belli şartlar altında kültürel sermayeye dönüştürülebilir. Yine sosyal sermaye de belirli toplumsal koşullar ile birlikte ekonomik sermayeye çevrilebilir. Ekonomik sermaye ise kültürel sermaye ve sosyal sermayeye dönüşebilir (Kaplan ve Yardımcıoğlu, 2020: 30). Örneğin, ekonomik sermaye açısından

oldukça iyi bir düzeyde olan kişi aynı zamanda bu durumu kullanarak kültürel sermaye açısından da iyi bir konuma yükselebilir. Çünkü ekonomik durumu yerinde olan kişi daha konforlu olarak kültürel değerlere sahip olur. Yine aynı şekilde kültürel sermaye açısından daha iyi okullarda eğitim görmüş kişiler de ekonomik kazanç açısından daha iyi mesleklerde konumlanırlar. Bu şekilde sermaye türleri arasında dönüşümler mevcuttur. Kısacası habitus, alan ve sermaye türleri birbirleriyle sürekli ilişki halindedirler ve karşılıklı olarak birbirlerini etkilerler. Üç kavram birlikte Bourdieu'nün yapı-fail dikotomisini aşmaya yardımcı olurlar. Biri olmadan diğersinin varlığı anlamlı hale gelemez.

Bourdieu, gündelik hayatın doğrularını aşarak, inşacı bir yaklaşım sergilemektedir. Sosyal hayatın öznel ve nesnel boyutlarını birbirlerinden koparmaz (Palabıyık, 2011: 138). Bourdieu, sosyal bilimlerde var olan birey-toplum, fail-yapı gibi ikiliklerin üstesinden gelmek için habitus ve alan kavramsallaştırmalarını kullanır. Aynı zamanda öznelcilik ve nesnelcilik ikilemine çözüm olarak da yine aynı kavramlaştırmaları öne sürer. Failler, aldığı eğitim düzeyleri ile birlikte ve aileden gelen yetiştirilme tarzı, toplumsal sınıf kökenleri gibi sebeplerle çeşitli sermaye biçimlerine sahiplerdir. Eyleyenler, toplum içerisinde ve diğer eyleyenler ile etkileşimlerinde sahip oldukları sermaye biçimlerinin oranlarına göre farklı davranış eğilimlerinde bulunurlar. Bireylerin okuduğu kitaplar, alışveriş yaptıkları mağazalar, dinlediği müzik tarzları, yaptıkları spor türleri bu sermaye biçimlerinin sahip olunan ölçülerine göre farklılık gösterirler. Ayrıca sahip olunan bu farklı beğeni türlerine bağlı olarak bireyler birbirlerine karşı dışlama içinde olabilirler. Ayrım, bu farklı yatkınlıklar sistemi ve beğeni tercihleri içerisinde meydana gelir. Sembolik şiddetin sonuçları arasında farklı görüşlere ve farklı bakış açılara sahip eyleyenlere karşı yapılan damgalama ve dışlama biçimi sayılabilir.

2.5.4. Simgesel Şiddet

Simgesel şiddet, Bourdieu sosyolojisinde önemli bir yere sahip olan başka bir kavramsallaştırma türüdür. Bourdieu için sembolik şiddet, fiziksel şiddetten oldukça farklı bir şiddet biçimidir. Bourdieu, devleti yani iktidarı, sembolik şiddet olarak adlandırdığı şeyin tekeli üzerindeki savaşın yapıldığı yer olarak görür. Sembolik şiddet, şiddetin yumuşatılmış

biçimidir. Sembolik şiddet, büyük ölçüde kültürel mekanizmalar yoluyla dolaylı olarak uygulanır. Bourdieu'ye göre eğitim sistemi, kendi aracılığıyla sembolik şiddetin insanlar üzerinde uygulandığı başlıca kurumdur. İktidarda olanların dili, söylemi, anlamları, sembolik sistemleri nüfusun geri kalanına dayatılır. Bu durum, iktidarın geri kalanından iktidarda olanların ne yaptıklarını gizleyerek ve egemenlik altında bulunanların kendi egemenlik altındaki koşullarını meşru olarak kabul etmelerini ve bu durumu içselleştirmelerini sağlayarak iktidarda olanların konumlarını korumaya ve desteklemeye hizmet eder (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 530). Yani sembolik şiddet, otoritenin bazı kurumları kullanarak kendi konumunu sağlamlaştırdığı aynı zamanda sahip olduğu söylemi topluma dayatarak var olmaya çalışma çabası olarak okunabilir. Simgesel şiddet, en kolay haliyle, bir toplumsal eyleyici yani aktif aktör üzerinde kendi suç ortaklığıyla uygulanan şiddet şeklidir (Wacquant ve Bourdieu, 2014: 166). Sembolik şiddet, doğrudan değil de dolaylı bir şekilde meşrulaştırılarak faillere uygulanan bir durumdur. Simgesel şiddet, ekonomik ve siyasi iktidarı kılık değiştirmiş, sorgusuz sualsiz kabul edilen biçimler altında temsil ederek toplumsal dünyayı anlamayı ve uyarlamayı ve aynı zamanda mevcut iktidarın varlığını korumayı sağlayan araçları dayatma gücüdür (Swartz, 2011: 129). Simgesel şiddet hem toplumu oluşturan kurumlardan bireylere karşı uygulanan bir durumdur hem de bireylerin birbirlerine karşı olarak yaptıkları bir durumdur. Simgesel şiddet kavramı, tanımı gereği bireyleri, kısmen kendi rızalarını da kapsayarak, sınırlama, belirleme ve çeşitli kategorilere ayırıp bir düzene koyma gibi içeriklere sahiptir (Özsöz, 2014: 290). Sembolik şiddet, toplumda fiziksel şiddetten ziyade kültürel mekanizmalarla yani toplumdaki farklı yapılarda uygulanan bir şiddet çeşididir.

Simgesel şiddet kavramı aynı zamanda simgesel iktidar kavramı ile de ilintili olan bir ifadedir. Simgesel şiddet kullanmayı sağlayan her iktidar, yani gücünün altında yatan iktidar ilişkilerini gizleyerek anlam dayatabilen ve bu anlamları meşru gösterebilen her iktidar, bu ilişkilere kendi özgül simgesel gücünü ve konumunu da ekler (Swartz, 2011: 129). Sembolik iktidar, sembolik sermaye ile meşrulaştırılarak gücünü oluşturur. En üst seviyesi grupları vücuda getirme iktidarı olan sembolik iktidar, iki temel koşul üzerinde yükselir. İlk olarak sembolik iktidar her edimsel söylem biçimi gibi, sembolik sermayeye sahip olmayı gerektirir. İkinci olarak sembolik iktidar, önerilen bakma biçiminin gerçeklikte ne derece temellenmiş ve görünür olduğuna bağlıdır (Bourdieu, 2016: 208). Görüldüğü gibi sembolik

iktidar ile sembolik sermaye karşılıklı bir ilişki içerisindedirler. Aynı zamanda iktidar sahibi olanlar kendi ideolojisini, kendi gücünü, sembolik sermaye konusunda oldukça birikimli bir durumda iken sembolik şiddet uygulayarak halkın geri kalanına zorla kabul ettirirler. Fiziksel ve simgesel şiddet üzerinde devlet tekelinin meydana getirilmesi ve devlet tekeline bunun meşrulaştırılması, aynı zamanda bundan ayrılmaz bir şekilde, bu tekele bağlı avantajların tekeline sahip olmak için verilen mücadelelerin alanının oluşturulmasıdır (Bourdieu, 2015: 126). Simgesel şiddet, hayatımızın çoğu alanında karşılaştığımız ancak bazı zamanlarda farkında dahi olmadığımız durumlara karşılık gelebilmektedir. Örneğin okullarda öğretmenlerimiz tarafından, kitaplardaki müfredat ile birlikte ya da izlediğimiz televizyon programlarında karşımıza çıkabilmektedir.

2.6. Sosyal İlişkilere Dair Kavramlar

2.6.1. Damga

Toplumda, uzun yıllar içinde çeşitli nedenlerle bireyler normal dışı kabul edilerek sosyal dışlanmaya maruz kalmışlardır. Bireyler, toplum içinde, geçmiş yaşantılarıyla ilgili, fiziksel durumları ile ilgili ya da toplumsal hayatlarıyla ilgili olarak çeşitli sebeplerden kaynaklı damgalanıp dışlanabilirler. Bunun sonucunda ise failer, toplumda var olmayı sürdürmek için bir benlik imgesi oluştururlar. Normal dünyada dışlanmamak için ve kabul görmek için normal dışı olarak görülen özelliklerini gizlemeye çalışarak toplumun normallik tanımlamalarına göre kabul görmek amacıyla çeşitli stratejiler geliştirirler. Damga, bir kişinin ne olması gerektiği ile yani varsayılan toplumsal kimlik ile bir kişinin gerçekte ne olduğu yani gerçek toplumsal kimlik ile arasındaki açıklıkla ilgili olan bir durumdur. (Ritzer ve Stepanisky, 2014: 366). Yani bir kişinin gerçekte nasıl bir kimlik ile hayata geldiği ya da geçmişte yaşamış olduğu bir durumla alakalı olarak yeni oluşan kimliği ile toplumun normallerine göre olması gereken kimliği ile arasında olan bir duruma atıftır. Damga, toplum tarafından tam kabul görme engeli olan kişileri temsil etmektedir. Goffman'a göre, damga, gözden düşürülmüş ya da gözden düşürülme ihtimali olan kişiler olarak ikiye ayrılır. Gözden düşürülmüş kişiler, fiziksel sakatlıkları olan ya da azınlık bir grubun üyesi olan vb. kişilerdir. Gözden düşürülebilecek kişiler ise, kabul edildikleri standartlar dışında kalan ancak göze batmayan kişilerdir (Poloma, 2012: 221). Her çağda, her toplumda ya da her toplulukta belirli normallerin dışına çıkan bireyler söz konusudur. İçinde buldukları toplum

içerisinde azınlık sayılan, genel kabul kuralları dışında olan kişiler her zaman var olmaktadır. Uzun yıllardır bu dışlanmaların yanında tek değişen şey toplum içerisinde var olmalarından rahatsız olan kişilerin dışlanma biçimleri ve nedenleridir. Goffman damga kavramını, bir kişinin sosyal anlamda tam olarak kabul görme kısmında ötekiler tarafından yetersiz bulunduğu, bir değerden düşürme ya da gözden düşürme ilişkisi olarak görür (Giddens ve Sutton, 2018: 321). Bu noktada damga, gündelik hayatımızda, gündelik ilişkilerde karşımıza çıkan bir durumdur. Bireylerin gündelik akışında yeterli kabul görmeme durumları ile ilgilidir. Örneğin damga, toplumun genelinin dışında olan farklı bir dinde, farklı bir ırkta ya da farklı bir azınlıkta olan kişiyi temsil edebilir. Aynı zamanda Goffman' a göre toplumda kabul görmeme durumu, itibarsızlaştırılmış ve itibarsızlaştırma ihtimali olan damgalı birey şeklinde iki farklı perspektiften incelenebilir. İlk durumda fiziksel olarak birtakım anormalliklerden bahsedilirken ikinci durumda ise fiziksel olarak bir normallik dışı durumdan ziyade direkt gözle görülmeyen bir damgadan bahsedilir. Örneğin ilk durumda sakat ya da farklı bir ırktan kişi söz konusuysen ikinci durumda ise hapse girmiş çıkmış ya da kekeme bir kişi söz konusudur. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi damgalı bireylerde her iki durumda da toplumun geneline bakıldığında normal olmayan, toplumun içerisinde kabul görmeyen birtakım farklılıklar mevcuttur. Damgalanmış birey toplumda var olabilmek için çeşitli stratejiler geliştirir. Bireyin o toplumsal yapıya göre kabul görmesi için benlik imgesi geliştirmesi bu stratejilerin başında gelmektedir. Bireyin benliğini sunma biçimleri, tam kabul görme amacıyla oluşturulan stratejilerdir. Toplumda, bireyler geçmiş yaşantılarında yaşadığı olaylar ya da fiziksel görüntüleri nedeniyle etiketlenip damgalanırlar ve bunun sonucunda var olmayı sürdürmek için benlik imgesi oluştururlar. Normal dünyada dışlanmamak için, kabul görmek için normal dışı olan özelliklerini gizlemeye çalışarak toplumun normallik tanımlarına göre dışlanmamak amacıyla çeşitli yöntemler geliştirirler. Damga, toplumdaki normal atfedilen bireylerin normal dışı bireylere karşı vermiş olduğu tepkilerin toplumsal bir etiketlenmesidir. Damgalanan kişi, damgalandıktan sonra ona göre bir benlik imgesi oluşturarak benliklerini farklı bir şekilde sunarlar. Örneğin, fiziki bir deformasyonu olan kişi estetik ameliyat yaptırarak deformasyonundan kurtulma yoluna gidebilir. Başka bir birey de dışlanan özelliğinin normal olarak görüldüğü topluluklara girebilir. Örneğin uyuşturucu bağımlıları kendi gibi bireylerle sosyalleşmeyi tercih edebilir. Ya da toplumun kendi ile ilgili görüşlerini değiştirme yoluna giderek Eşcinsellere özgürlük gibi gruplarla hareket edebilir (Slattery, 2014: 190). Goffman, Damga adlı kitabında üç farklı damgalaştırma tipinden bahseder. Bunların ilki bedenle ilgili olan yani fiziksel olan

deformasyonlardır. Örneğin körlük, sakatlık gibi fiziksel rahatsızlıklar vb. İkinci damga tipi bireysel karakter bozuklukları gibi doğal olmayan kişisel özelliklerdir. Üçüncüsü ve sonuncusu ise ırk, ulus, din gibi soy bağı ile aktarılan damga tipi söz konusudur (Goffman, 2019: 30). Damga, ötekileştirilip dışlanan bireyler ile normal olarak atfedilmiş bireyler arasındaki gündelik etkileşim üzerinde durur. Bu durum aslında belirli bir sosyal kontrol biçiminin bir analizidir. Örneğin eşcinsellere karşı yapılan baskı, dışlanma ve ötekileştirme bir damgalanma örneğidir. Burada söz konusu olan homofobi aynı zamanda bir önyargı biçimidir.

Toplumda, gündelik yaşamda yüz yüze etkileşim sırasında, iletişime geçtiğimiz bireylerde karşılıklı bir beklenti söz konusudur. Herkes içinde bulunduğu statüye ve bağlama göre yapmak durumunda olduğu birtakım davranışlar mevcuttur. Bireyler toplum içinde çeşitli sorunlarla karşılaştığı zaman duruma göre bir benlik inşa edip benliklerini farklı bir şekilde sunarlar. Goffman'a göre bir aktör performansı, oyunculuğu sırasında ideal standartlara uygun bir ifade ortaya koymak istiyorsa bu standartlara uyuşmayan eylemlerden ve davranışlardan vazgeçmek veya onları gizlemek zorunda kalacaktır (Goffman, 2018: 50). Bu durumda ise çeşitli benlik inşaları ortaya çıkmaktadır.

2.6.2. Etiketleme

Etiketleme kavramı (Giddens ve Sutton, 2018: 337) toplumdaki bazı insanların ya da sosyal grupların, toplulukların, kendilerine etiketler yapıştıracak güç ve etkiye sahip olan diğer bireyler tarafından, belirli özelliklere sahip olan kişiler şeklinde tanımlamalarıdır. Buna göre etiketleme daha çok toplumun çoğunluğunu oluşturan yetkin kişiler tarafından ortaya çıkan bir süreçtir. Etiketleme durumu daha çok dışlanan bireyin ya da topluluğun özelliklerindense dışsallaştırmayı gerçekleştiren ile dışlanan sosyal grup arasındaki etkileşim akışıdır. Özellikle Howard S. Becker'in çalışmaları etiketleme kuramı üzerine kuruludur. Becker, Hariciler (Outsiders) (2019) adlı kitabında sapkın davranışta bulunan kişinin aslında sadece o bağlamda, toplumda sapkın olarak nitelendirildiğini, başka bir toplumda ya da kültürde davranışın sapkın olarak nitelendirilmeyebileceğinden bahseder. Toplumsal gruplar ya da bireyler, ihlal edilmesi sapkınlık olarak tanımlanan kurallar koyarak sapkınlığı aslında

kendileri yaratırlar (Becker, 2019: 29). Bu kurallar toplum içerisindeki belli topluluklara ya da bireylere uygulanarak bu kişiler hariciler olarak nitelendirilerek etiketlenirler. Bu duruma göre etiketlenme, toplum ile kurallara karşı gelenler arasındaki bir süreç sonucunda meydana gelen bir oluşumdur. Aynı zamanda etiketlenen kişinin gerçekleştirdiği davranışa yönelik bir özellikten ziyade kuralların başkaları tarafından bir ötekiye uygulanmasının bir sonucudur.

2.6.3. Öteki

Öteki kavramı son yıllarda yapılan araştırmalarda oldukça karşımıza çıkan bir kavramdır. Öteki, sosyoloji başta olmak üzere çok fazla alanda çalışma konusu olarak ele alınmıştır. Birey, doğduğu günden itibaren yaşadığı çevrede, yetiştirildiği ortamda çeşitli kalıp yargılarla birlikte biz ve onlar algısıyla büyümektedir. Bireyin yaşadığı çevrede ya da yetiştirildiği kültürün dışında kalan onlar ötekiyi meydana getirmektedir. Öteki kavramı daha çok dışsallığın içselleştirilmiş halidir. Kısaca bizden olmayan onlardandır algısı söz konusudur. Bireyin içinde yaşadığı toplum ya da topluluk ona kendi kültürünü benimsetip sahiplenme duygusu kazandırır. Bu sahiplenme duygusu ile birey, ötekiyi dışlayarak bir önyargı geliştirir. Bu durum ise beraberinde olumsuz duyguları getirir. Bizlerin, ötekinin inşasının kendiliklerimizin tarihsel, kültürel, toplumsal ve ahlaki anlamda üretimin ve yeniden üretiminin ve kendi tikel dünya, merkez, bilgi ve iktidar anlayışımızın temelidir (Chambers, 2019: 52). Birey, genel anlamda bakılacak olursa kendi yaşadığı ülkedeki dini, dili, ırkı farklı olan diğer ülkelerde yaşayan bireylere öteki gözüyle bakarken aynı zamanda mikro açıdan bakıldığında ise aynı ülkede dahi içinde bulunduğu topluluktan farklı bir kültüre mensup kişiyi öteki olarak yaftalayarak dışlama eğilimindedir. Ötekinin kısaca tanımına bakacak olursak; Ötekiler bir bakıma toplumunun ya da içinde bulunduğu topluluğun geneline aykırı düşen düşünce ve davranış kalıplarını sergileyenlere, dış görünüş itibarı ile ana akıma uymayanlara veya yetiştirildiği kültür ile uyum göstermeyenlere verilen genel etikettir, denilebilir. (Ünür, 2013: 253). Bir diğer karşılığı ise ben ya da biz olanın karşısında konumlanan öteki, bu yönüyle toplumsal ilişkilerde dışlanmışlığı yani marjinalizasyonu ifade etmektedir (Torun, 2015: 4). Buna göre bizden olmayan onlardandır şiarı farkında olmadan hayatımızın her alanına entegre olmuş durumdadır. Öteki, konumlandırılış biçimiyle kötüdür, tehlikelidir, huzur kaçıracıdır, rahatsız edicidir. Bu kuşku

ve saldırganlık da daha sonra kendisiyle de ilerletilecek bir önyargıya sebep olur. Bu önyargı, dışarıdakilere karşı çifte standartlar geliştirmemize yol açar. Öyle ki iç gruptakilerin kendileri için doğal bir hak olarak gördüğü şeyler, dış gruptakiler için bir yardıma ve iyiliğe dönüşür (Man, 2016: 1153). Ancak bir yandan da ötekinin sesi yoktur. Toplumda kendi gibi olmasına izin verilmez. Toplumun çoğunu oluşturan bizler, ötekinin kendi olmasını ve kendi gibi yaşamasını bir tehdit olarak algılarız. Esasında kendinden farklı olanı dışlama, yabancılaştırma göstergesi olan ötekilik, bireysel anlamda ben, toplumsal anlamda ise bizden olmayan anlamına gelmektedir. Kişinin kendisini algıladığı, konumlandığı ve kendisini ait hissedip tanımlandığı yere göre kendisinden farklı olan ötekiler yani diğerleri değişmektedir. Bu konumlandırmaya göre kişi kimi zaman çeşitli neden ve önyargılarla yani kendinden farklı olarak başka ırk, cinsiyet, etnisite veya din gibi kendisinden farklı olanı öteki olarak görüp mesafeli olurken; bazen de kendisi bir özelliğinden veya inandığı şey ya da dahil olduğu grup sebebiyle başka bir öteki grubuna dahil olabilmektedir (Torun, 2015: 3). Buna göre biz her zaman dışlayan konumunda olmayabiliriz. Biz de bir özelliğimiz sebebiyle farklı olan konumuna dahil edilebiliriz. “Kimlik var olmak için farklılığa gereksinim duyar ve kendi kesinliğini güven altına almak için farklılığı ötekiliğe dönüştürür” (Connolly, 1995: 93). Yani farklı olan ötekidir. Aynı zamanda bu farklı algısı biz ve öteki arasındadır. Aslında biz kavramı öteki kavramı ile birlikte vardır. Bir öteki kavramı olmalı ki biz ortaya çıkabilin. Ben ve öteki şeklinde ifade edilen iki kavramın inşası aynı zamanda biri diğerinin varlığına bağlıdır. Ben ancak öteki ile var olabilir. Dolayısıyla ayrımın kesişim noktası fakat aynı zamanda kendini ve ötekini inşa etmenin de başlangıç noktasıdır (Özensel, 2020: 373). Öteki kavramı ile birlikte biz kavramı da ortaya çıkar. Öteki ile birlikte “biz” daha sıkı kenetlenerek dışarıdan gelen tehlikelere yani farklı olana, bizden olmayana karşı tetikte olur. Ben, kişinin kendisini tanımlaması ve ben olmayandan (senden, onlardan, ötekilerden) ayırmasıdır, ayrıştırmasıdır, farklılaşmasıdır. Biz, benim kendini tanımlarken, kendini bir şekilde ait hissettikleridir, kattıklarıdır, beni oluşturan niteliklerdir. Bu bizler çokludur; bu bizlerden ikisi çatıştığında, ben, büyük çoğunlukla birini seçer ve eğer diğer biz yok edilecekse, bu yok etmeye katılır. Onlar yakın dost onlardan başlayarak en büyük düşman olan ötekilere kadar çeşitlenir (Erdoğan ve Alemdar, 2010: 307). Buna göre aslında biz de kendi içimizde farklı olan gördüğümüzde ona karşı da cephe alırız. Çünkü bizim içerisinde farklı olana yer yoktur. Öteki ve yabancı, karışıklığın kişileştirilmiş şekli olarak algılandığından, her türlü kategorileştirme ve sınıflandırma olanaklarının dışında kalarak, düzenin kendisinden uzaklaşmaktadır. Düzeni tahrip etme veya yıkma potansiyeline sahip

olarak tanımlanan öteki ve yabancı yani farklı olan, bizden olmayan, çoğunluk toplumu için bir tehlike veya tehdit olarak algılanırken korku ve sınırlamayı beraberinde getirir. Böylece dost düşman ikiliğinin dışında kalan öteki ve yabancı, kalıcı olarak bir düşman pozisyonuna itilir (İnce, 2003: 259). Böylece bizden olmayan kişiyi düşman olarak algılama potansiyelimiz artar. Yabancı ve öteki, hem zıtlıkların ve kararsızlıkların yarattığı çaresizlikten, hem de modern toplumun kesinliğe verdiği önemden dolayı düşman kategorisine yerleştirilir (İnce, 2011: 181). İçinde yaşadığımız toplum yapısından farklı olan ya da daha başka bir kültürü benimsemiş olan kişileri yani “onları”, bilmediğimiz, tanımadığımız için bir önyargı geliştirerek bu bilinmeyenden kendimizi korumak amacıyla dışlama yoluyla kendimizden uzaklaştırırız. Biz açısından yani içinde bulunduğumuz grup açısından, ötekiyi tanımlayan en önemli özellik, düzen bozma ve tehlike olma potansiyelidir. Biz, ne kadar istikrarsızlık getirmeyecek olan, var olanı devam ettiren, düzenin yeniden üretimini sağlayan ve bu nedenle toplumun var oluş amacına uyanı temsil ediyor ise öteki de bir o kadar düzen bozma, istikrarsızlık getirme, var olana uyum sağlayamama, düzenin işleyişini sağlayan gelenek, yasa, normların içini boşaltma potansiyeline sahip ve tehlikeli olanı temsil edendir. Bu bağlamda, öteki, biz açısından kendini güvende ve rahat hissettiği koşulları ortadan kaldıracak güce sahip potansiyel düşman olarak görüldüğü için, korkulan, tehlikeli olan ve kurtulması gereken olarak değerlendirilir. Bundan dolayı biz algısında öteki, niceliksel durumundan ziyade, niteliksel gücü nedeniyle kurgulanan bozguncu kimliğiyle ön plana çıkar (İnce, 2011: 182). Kendi alışık olduğumuz düzenin devam etmesi açısından, bu düzeni devam ettirmeyen kişileri kendimizden saymayarak ötekileştirme yoluna gideriz. Böylece kendimizi diğerlerinden korumuş oluruz. Ancak ötekiye bir şans verip tanıma fırsatı sunsak, önyargılarımızı kırarak onları bizden biri gibi görmeye çalışsak durumun bu kadar da vahim olmadığını anlamış oluruz. Çünkü ne olursa olsun öteki diye yaftaladığımız kişi aslında bizim gibi özne olmaya çalışan bir birey. Aynı zamanda yeri geldiğinde biz de öteki olabildiğimiz için empati yapmak bu hususta oldukça önemlidir. Bununla birlikte öteki kavramı karşılıklı bir ilişki sonucunda meydana gelen bir durumdur.

2.6.4. Yabancı

Yabancı kavramı özellikle gündelik yaşamda, sosyal ilişkilerde karşımıza çıkan bir durumdur. Aynı ilişki içerisinde yabancıyı kuran aslında yerlidir. Yabancı, bir grubun

nazarında dışarıda olan ancak varlığıyla ve grupla ilişkisiyle grubu yapılandıran; buna göre içeride de olmalıdır. Yani karşılıklı bir ilişki biçimidir (Der. Ünsaldı, 2019: 8). Failler, çeşitli sebeplerle bir yerden bir yere taşınma suretiyle göç ettikleri yerlerde yaşayış tarzları sebebiyle ya da içinde buldukları kültür sebebiyle yabancı konumdadırlar. Ancak bu durum yerli olanın oluşturduğu birtakım bağlarla meydana gelir. Yabancı, aslında dış grubun üyelerini oluşturmaktadır. Simmel ise yabancı kavramını uzaklık ve yakınlık bağlamında değerlendirir. Ona göre, yabancı, sadece evrensel insan benzerliklerine dayanan her sosyal ilişkide olduğu gibi hem yakın hem de uzaktır. Ancak bu iki faktör arasında olağandışı bir gerilim mevcuttur. Çünkü ortaklığın sadece mutlak bir genelleme sınırlı olduğunun bilinci, ortak olmayan özel bir vurguyu beraberinde getirir. Bir ülkeye, şehre, ırka, bölgeye, kültüre vb. yabancı olan yani öteki olan biri için vurgulanan, pek çok diğer yabancıyla ortaklaştığı ya da ortaklaşabileceği bir nitelik olarak kökeninin yabancı oluşudur. Buna göre yabancılar hem bizden biri gibi hem de birey olarak algılanmaz, belirli bir tipte yabancılar olarak algılanırlar. Uzaklıkları yakınlıklarından daha az genel değildir (Simmel, 2019: 33).

Yabancı kavramı, aynı zamanda göç ve göçmenlik üzerinden de ele alınabilir. Burada söz edilen göçerlik durumu, iç göç olabileceği gibi dış göç için de geçerli bir durum olabilir. Özellikle göç ve göçmenlik bağlamında ele alınan “yabancı” kavramı, göçmenler ile göçle yerleşilen toplumdaki yerleşikler yani yerliler arasındaki ilişkiyi ve etkileşimi anlamak için işlevsel bir kavram olarak kullanılmaktadır. Yabancılık olgusu temelde “ben” ve “öteki” arasındaki ilişki ile ilgilidir (Ekinci vd., 2017: 368). Burada söz edilen ben ve öteki arasındaki ilişki karşılıklı bir etkileşimden doğmaktadır. Aynı zamanda ötekileştirilen yabancı, içinde bulunduğu toplumdan dışlanarak kendi topluluğunu meydana getirebilir. Bireyler yani eyleyenler içinde yaşadığı toplumda ait olma çabası içerisindedirler. Buna göre, yabancılar, ötekileştirme potansiyeline sahip olanlar, kökenleriyle ve kültürleri ile uyum içinde olmayan farklı bir kimlik edinirken, aynı zamanda çoğunluk toplumundan da kopuk ve toplumdan farklı kültürel özelliklere sahip ve onun tarafından kabul edilmeyen ötekiler olarak bir topluluk grup oluşturmaya devam etmektedirler (İnce, 2011: 189).

Göç edenler, yeni geldikleri mekana ya da bölgeye yabancı oldukları için ve alışmalarında belirli bir zamana ihtiyaç duydukları için beraberinde ötekileştirme durumu da kaçınılmaz olur. Buna göre yeni gelen ve adapte olmaya çalışan birey, bir yandan içinde bulunduğu durumu kabullenmeye, yaşadığı yabancılaşmadan kurtulmaya çalışırken bir yandan da yeni gelene karşı önyargılı olan bir yerli imajıyla karşı karşıyadır. Farklı kültürlere sahip kesimlerin bir araya gelerek birbirleriyle uyumlu bir şekilde yaşamaları için belirli bir zamanın geçmesi gerekmektedir. Farklı kültüre, dile, yaşam tarzına sahip olan bireylerin göçleri sonucu toplumsal değişimlerin, kültürel kaynaşmaların, farklı yaşam tarzlarının karşılaşmalarının yaşanması kaçınılmaz bir durumdur. Ancak bu kaynaşma beraberinde zorlayıcı, sıkıntılı bir süreci doğurmaktadır. Bu süreçte nüfusun hızla artması işsizliğin artmasına, zıtlıkların yaşanmasına ve beraberinde toplumsal gerginliğe neden olmaktadır. Mekansal uyumu zorlaştıran sebeplerden biri de gelinen yerde göçmenlerin mekana, bağlama kendilerini ait hissetmemeleri ve bununla birlikte geri dönme düşüncesinin olmasıdır. Bir diğer sebep ise sosyal mekanda meydana getirilen kümelenmedir. Göç edenler genelde gittikleri yerlerde akrabaları ya da tanıdıklarının olduğu alanlarda yaşamlarını sürdürmeyi tercih etmektedirler. Bu durum sonucu mekana uyum sağlama ve aidiyet duygusu geliştirmede gecikmeler veya zorluklar yaşanmaktadır. Özellikle yeni gelinen bölgeye alışılmaması beraberinde mekana karşı yabancılığı ve önyargıyı getirmektedir. Bu durumda yerli tarafından bir tehlike ya da tehdit olarak görülmektedir (Harunoğulları ve Cengiz, 2015: 310).

Yabancı, ötekini temsil etmektedir, öteki ise farklılıklar alanını, korkuların ve kaygıların mahzenini simgeler. Irk, cinsiyet, kültür, din ve sınıf temelinde ötekileştirme, dışlama varlığı ve politikaları ile toplumu bölebilmeye potansiyeline sahip farklılıklardır, ayrımlardır ve ayrıştırıcılardır. Beyaz, siyah, eril, dişil, heteroseksüel, homoseksüel veya farklı dine mensup kişiler gibi kutuplaşmalar içinde, değerlerden bir tanesi hakim, diğeri tabi olarak kimlikleri oluşturmaktadır. Güçlü bir kimlik, bir dizi farklılığı doğası itibarıyla kötü, akıldışı, anormal, tehlikeli, bizden olmayan yani öteki olarak kurmaya çalışacaktır. Bu bağlamda, farklılık ötekinin etkisi olarak algılanmaktadır (Selçuk, 2012: 80-81). Buna göre ötekileştirmenin temelinde farklılıklar vardır. Bizden olmayan, farklı olan algısı ile ötekileştirme gerçekleşir. Bu öteki kavramı ise beraberinde yabancı olanı getirmektedir. Yabancı, aslında farklılıklarıyla öteki grubunu oluştururken aynı zamanda biz bilincini

kamçılar. Böylece daha güçlü bir ben meydana gelir. Kendimizi ve grubumuzu bilinmeye karşı koruma söz konusudur. Bu bilinmeyen ise farklılıkları ile ötekidir.

2.6.5. Sosyal Dışlanma- Sosyal Bütünleşme

Sosyal dışlanma ve sosyal bütünleşme kavramları daha çok gündelik etkileşimlerimizde, birebir ilişkilerde karşımıza çıkan durumlardır. Sosyal dışlanma da sosyal bütünleşme de farklı bağlamlarda ve farklı durumlarda meydana gelir. Örneğin bir şehirden başka bir şehre göç etmiş birey farklı kültüre mensup olduğu için dışlanabildiği gibi yine aynı şekilde yeni geldiği şehirde istihdama destek olacağı için sosyal bütünleşmeye tabi tutulabilir. Bilinmeyen şeyler veya tanıdık olmayan gruplar, bir tehdit, tehlike olarak görülerek çoğunlukla dışlama, ötekileştirme pratiklerine konu edilmişlerdir (Man, 2016: 1151). Buna göre bilinmeyen, tanınmayan kişi ya da kişiler tehlikeli olarak algılanarak ötekileştirilip dışlanmaya müsaittirler. Genellikle etnik ve dinsel azınlıklar, çoğunluğun kendilerine karşı kutuplaşmasına ve birleştirici olma potansiyeline yol açarlar. Tabi ki her topluma göre değişen bir kurbanlık seçim ölçütü vardır ama bu ölçüt ilke olarak kültür aşırıdır. Neredeyse her toplum kendi azınlıklarını, düzgün entegre olamamış ya da yalnızca ayrı duran gruplarını bazı ayrımcılık biçimlerine tabi tutar (Girard, 2005: 24). Dini ya da etnik grubu fark etmeksizin her bireyin, yeni adapte olmaya çalıştığı toplumda eğer azınlıkta ayrımcılığa maruz kalarak dışlanır. Göç ve değişim birbirinden ayrı düşünülemez. Göç beraberinde mekansal bir değişim getirirken, aynı zamanda insanların sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik yaşamlarında da önemli farklılıklara yol açar. Göçten sonra göç kalkış noktasında ve varılan noktada çeşitli değişimler ve farklılıklar yaşanır. Göç sonucu ortaya çıkan değişimler çoğu zaman göç alan bölgelerde bir sorun olarak algılanmaktadır. Yerliler göçmenlerin yeni ortama uyum sağlamakta büyük güçlük çektiklerini vurgulayarak onları potansiyel tehdit edici ve aykırı bir kitle olarak görür ve gösterirler. Göç edenler geldikleri yerde diğerleri ya da öteki konumuna düşerler (Bal, 2006: 85).

Sosyal bütünleşme ise toplum içerisindeki farklı azınlık gruplarının toplumun diğer üyeleri ile uyum içerisinde yaşamasını ifade eder. Toplumu meydana getiren farklı grupların ve azınlıkların karşılıklı ilişkilerindeki bağımlılık ve ahengi belirli bir düzen içerisinde

sürdüremeleri sürecidir (Özgül, 2017: 384). Sosyal bütünleşme farklı durumlarda kendini belli edebilir. Örneğin birey, çeşitli alanlarda istihdama katkı sağlayarak iş gücü açısından çeşitlilik sağlayabilir. Aynı zamanda yeni kültüre adapte olarak grubun diğer üyeleri ile karşılıklı bir kültür alışverişine tabi tutulabilir. Dolayısıyla göç eden kişi göç ettiği bölgeye uyum gösterdiği takdirde sosyal bütünleşme meydana gelebilir.

2.6.6. Önyargı

Önyargı ve bunun sonucunda ortaya çıkan ötekileştirme çok sık karşımıza çıkan, maruz kaldığımız ya da maruz bıraktığımız durumlardır. Önyargılar, genellikle gündelik hayatımızda bilgimiz dahilinde olmayan ya da tanıdığımız kişilere yönelttiğimiz, dışlayıcı tutumlarımızdır. Önyargılar sonucunda çeşitli ayrımcılık türlerine maruz kalınır. Bunun sonucunda ise birey içinde bulunduğu topluluğa ya da topluma adapte olamaz. Değerler, tutumlar, bakış açıları, görüşler, inançlar, davranışlar ve bunların değişimi, kalıp yargılar ve sosyal göstergeler sosyal psikolojiktir. Çünkü bireyleri diğer bireylere, olaylara ve nesnelere yöneltir; diğerleri olmaksızın, bunların varlığından söz etmek mümkün değildir. Tüm bunlar, kişilerarası iletişim sonucunda bireyin zihninde meydana gelir (Demirtaş, 2003: 125). Buna göre önyargılar, karşılıklı ilişkilerde ortaya çıkan durumlardır. Önyargılar, önyargıyla yaklaştığımız kişi ya da gruplarla aramıza, en hafifinden fiziksel ya da sosyal mesafe koymamıza yol açan ve ayrımcılıkla yakından ilişkili tutumlar ve bunun sonucunda meydana gelen davranışlardır. Önyargıların davranışa dönüştüğü durumlarda ise ayrımcılık söz konusu olur. Ayrımcılık, aslında sosyal farklılaşmayı, dışlamayı inşa etmeye yönelik bir eğilimdir. Dış gruba önyargıyla yaklaşılması sebebiyle iç grup dış grup ilişkisi zorlaşır ya da imkansızlaşır, bunun sonucunda ise dış gruba sosyal ya da fiziksel olarak mesafe koyulur ve bu durum kalıcı bir şekilde devam ettirilir (Göregenli, 2012: 22). Yani aslında dışlamaya, ötekileştirmeye sebep olan ve davranışlarımıza yansıyan önyargılar, zihnimizde bulunan, hakkında az bilgiye sahip olduğumuz kişilere karşı oluşan tutumlarımızdır. Bununla birlikte önyargı ile birlikte ayrımcılık da meydana gelmektedir. İçinde bulunduğumuz grubumuza dışarıdan biri ya da birileri geldiğinde önyargılarla birlikte mesafeli durma eğilimindeyizdir. Bu şekilde birey, kendini ve grubunu, bilmediği ve dışarıdan gelen tehlikelere karşı koruma eğiliminde olmuş olur. Ayrımcılık ve önyargı ne kadar ardı sıra kullanılsa da aslında farklı tanımlamalara sahiptirler. Önyargı kelimedenden de anlaşılacağı gibi önceden yargıya

varmaktır. Söz konusu kavram, bireyin eylemi değil, zihindeki düşüncesidir. Zihinde var olan düşünce olumlu ya da olumsuz olabilir. Bireyler önyargıya genellikle olumsuz anlam yüklemekte ancak kavram her iki özellikte de bulunabilmektedir. Ayrımcılık ya da dışlama ise olumsuz önyargının davranışa dönüşmesidir. Ayrımcılık farklı görünümde ortaya çıkmaktadır, bu bazen önyargı sahibi olduğu kişiden uzak durmaktan, sosyal ya da fiziksel mesafe koymaktan başlar, onu yok etmeye, ortadan kaldırmaya kadar gidebilmektedir. Bu durumu ortaya çıkaran unsurlar bireyin kültürel çevresi, ekonomik yapısı, aldığı eğitim ve büyüdüğü aile ortamıdır (Erdoğan ve Vatandaş, 2020: 476). Bir diğer deyişle, kişi yetiştirildiği ortama göre, kültürel ve ekonomik sermayesine göre olumsuz önyargıları ile birlikte dışarıdan gelen kişiye karşı ayrımcılık ile yaklaşabilir. Ayrımcılığa uğrayan kişi çeşitli sebeplerle göç etmiş durumda olabilir ya da bir şekilde toplumda kabul görmeyecek birtakım anormal özelliklere sahip olabilir. Böyle bir durumda ise ötekileştirilmeye maruz kalınarak topluluktan ya da toplumdan dışlanabilir.

2.6.7. Kimlik

Kimlik kavramı psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji gibi çeşitli sosyal bilimler alanında önemli bir yer tutar. Özellikle bireylerin ait hissetme, bireye ait olma gibi durumlarını açıklamakta stratejik bir konuma sahiptir.

Her birey, içinde bulunduğu toplulukta hatta toplumda yalnız kalmamak adına aidiyet hissiyle bir grubun içerisine dahil olma güdüsüyle hareket eder. Bu durumda kişiler, kimliklerini buna göre meydana getirirler. Aynı zamanda bireyin sadece belirli bir kimliği yoktur. Oluşturduğu kimliğin altında çeşitli başka kimlikleri vardır. Buna göre, içinde bulunduğu her gruba gereğince farklı kimlikler meydana getirirler. Kimlik kavramının tanımı kısaca: Toplumsal bir yapı içinde bir kimsenin, bireyin konumunun ürettiği bireysel öz bilinçlere işaret eder (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 229). Buna göre kimlik, toplumu oluşturan kişilerin çeşitli konumlarına göre meydana gelen benliğin oluşturduğu farklılaştırıcı niteliklerimizdir. Bir diğer tanıma göre ise kimlik; bir bireyin kişiliğini ya da bir grubun niteliğini belirleyen, benlik algılarıyla ilişkili ayırt edici, farklılaştırıcı özelliklerdir (Giddens ve Sutton, 2018: 265). Bununla birlikte kimlikler, hem bizi

diğerlerinden ayıran farklılıklarımız olduğu gibi aynı zamanda bizi biz yapan kişiliklerimizdir. Bir kimlik toplumsal olarak kabul edilmiş bir dizi farklılıkla olan ilişkisi sebebiyle gerçekleştirilir (Connolly, 1995: 92). Yani farklılıklarımız bizim kimliğimizi meydana getirir. Diğer yandan kimliklerimiz toplumda, içinde bulunduğumuz gruplara göre ve konumlarımıza göre farklılık gösterebilmektedir. Manuel Castells'e göre ise kimlik, bireylerin anlam ve tecrübe kaynağıdır (Castells, 2006: 12). Yani aslında kimlik, insanların doğduğu andan itibaren yaşadığı deneyimleri, tecrübeleri ile birlikte inşa ettikleri benlikleridir. Ve bu durum bireyin, her yeni girdiği ortamda ya da grupta şekillenerek, çeşitlenerek meydana gelir. Kimlik kavramı, insanın neyi nasıl yaptığı veya yapmadığı, kendini ve diğerini, ötekini nasıl gördüğü ve değerlendirdiği; ilişkilerini nasıl düzenlediği ve yürüttüğü, meydana getirdiği, şimdiyle ilgili olarak ne yaptığı ve ne yapmadığı; kaygıları, sıkıntıları, beklentileri, düşünceleri, tercihlerinin neler olduğu, gelecekle ilgili umutları ve umutsuzlukları ile ilgilidir (Erdoğan, 2006: 1). Aslında bireyin tamamıyla ne olduğu ile ilgili bir kavramdır. Kimlik, insanın tüm unsurlarıyla birlikte sosyal yapının meydana getirdiği bir ürün olarak ele alınmaktadır. Başka bir deyişle kimlik, toplum tarafından üretilmiş, içselleştirilmiş ve sosyalleştirme sürecinde öğrenilen bir dizi bilgidir (Birkök, 1994: 65). Hem bireyin kendi deneyimleriyle oluşturduğu hem de toplum tarafından oluşan bir dizi benliğin sunuş biçimidir. Kimliğin oluşumunda bireyle toplum arasındaki etkileşim önemlidir. Bu etkileşim sonucunda birey toplumu inşa ederken toplumun da bireyi inşa ettiği su götürmez bir gerçektir (Dalbay ve Avcı, 2018: 21). Yani bu durumda birey ile toplum arasındaki karşılıklı ilişki ve etkileşim sonucunda kimlik inşa edilir. Kimlik kavramı, kısaca, bir kişinin ya da grubun, topluluğun kendi niteliklerine, değerlerine, özelliklerine, konumuna ve kökenine ilişkin bilinçli kavrayışı ve farkındalığı olarak tanımlanabilir (Şimşek, 2002: 31). Buna göre, oluşturulan kimlik, bireyin içerisinde bulunduğu grupta ya da toplulukta daha kolay bir şekilde kabul görmesini sağlar. Göç öden bireyler de aynı şekilde yeni girdikleri toplulukta ya da toplumda kabul görmek için ya da dışlanmamak için yeni kimlik oluşturdukları gibi var olan kimliklerini bu şekilde adapte etme yoluna giderler. Ve son olarak Zygmunt Bauman'a göre ise kimlik, aidiyet krizinden ve bu krizin olması gereken ile olan arasındaki uçurumu kapatmak ve gerçeği bu fikir tarafından oluşturulmuş standartlar seviyesine çıkarmak için tetiklediği çabadan doğmuştur (Bauman, 2017: 30). Kimlik, bir nevi, toplumda kabul görmek amacıyla birey tarafından oluşturulan ve bununla birlikte aynı zamanda toplumu da oluşturan benliklerimizdir. Bireyin de içinde bulunduğu toplumsal yapıda, bireyin kendisinin kabul görmesi için normal olana yaklaşma çabası söz konusudur.

Buna göre eyleyen, toplumun kabul gördüğü normal olandan farklı olduğu takdirde normal olana doğru bir kimlik geliştirmektedir. Bu yeni kimlikle ya da benlikle toplumda kabul görmek amaçlanmıştır.

2.6.8. Statü

Statü, bireyin toplumda tekabül ettiği konumun bir göstergesidir. Bir sosyal gruba ya da kişiye, faile toplumun diğer üyeleri tarafından verilen sosyal saygınlık ya da itibardır (Giddens ve Sutton, 2018: 220). Yani kısacası, bireyin toplum içerisindeki konumuna göre diğer bireylerin göstermiş olduğu saygınlıktır. Örneğin, bireyin oturduğu ev, giydiği kıyafetler hatta konuşma şekline göre bile toplumun diğer üyelerince göstermiş olunan değer ve saygınlık farklılık göstermektedir. Birbirleriyle ortak statüye sahip kişiler daha çok birlikte vakit geçirerek bir grup ya da topluluk oluşturma eğilimindedirler. Statü, bir yaşam tarzıyla bağlantılıdır. Statü hiyerarşisinin tepesindekilerin aynı hiyerarşinin altında bulunanlardan farklı bir yaşam biçimi ve hayat tarzı vardır. Burada yaşam biçimi veya statü, sınıf durumuyla ilişkilidir (Ritzer ve Stepnisky, 2014: 127). Buna göre, bireylerin statüsüne göre benzer yaşam biçimlerine sahip bireyler arasında daha çok ortak kimlikler bulunmaktadır. Statü, bir anlamda toplumun kendi üyelerini konumlandırması, onlara bir anlam ve değer yüklemesidir. Dolayısıyla statü, toplumun kendi üyesi olan birey ya da grubu algılayış ve anlamlandırışıdır. Statü, statü sahibinin kendi hakkındaki düşüncelerini değil, içinde yaşadığı toplumun ve diğer kişilerin onun hakkındaki düşüncelerini ve bakış açılarını dile getirir (Ceylan, 2011: 93). Statü aslında toplumdaki yerimizi ve değerimizi belirleyen ve aynı zamanda toplumun diğer üyeleri tarafından belirlenen saygınlık ile ilgilidir. Her ne kadar statü kavramı, toplumun diğer üyelerinin belirlediği saygınlıkla alakalı olsa da içinde bulunduğumuz statüyü kendi deneyimlerimiz, eğitimimiz ve ekonomik durumumuzla alakalı olarak biz elde ederiz. Bireyler, farklı kültürel alanlarda statü elde edebilmek için çeşitli mücadeleler vermektedirler (Arun, 2014: 170). Bu mücadeleler ışığında bireyler şu anda içinde buldukları statüleri meydan getirirler. Toplumsal yaşamda birden fazla statüye sahibizdir. Ancak bazı statüler diğerlerine göre daha önceliklidir.

2.7. Göç Kuramları

2.7.1. Temel Kuramlar

Ravenstein Göç Kanunları

Ravenstein göç kanunları çalışmasında uluslararası göç kuramlarını yedi farklı tema etrafında birleştirerek göç ile ilgili ilk çalışmaları gerçekleştirmiştir. Ravenstein çalışmasını, 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinin verileri üzerine kurmuş ve bu verilerden yararlanarak yedi göç kanunu belirlemiştir. Bu çalışma, daha sonra geliştirilecek olan göç kuramlarına ve modellerine rehberlik etmiştir (Adıgüzel, 2016: 22-23). Bu nedenle bu çalışma oldukça değerli bir çalışmadır. Çünkü kendinden sonra yapılacak çalışmalara ilham olmuştur.

Ravenstein'in göç kanunları çalışmasındaki ilk kanun göç ve mesafedir. Burada göç edilen yerdeki istihdam durumunun büyüklüğü ve o bölgede yaşayan nüfusa oranı ile birlikte göçün büyüklüğü saptanabilir. İkinci kanun, göç ve basamaklarıdır. Buna göre kentin çevresindeki kırsal bölgelerden istihdam amacıyla kent merkezine doğru göç gerçekleşir. Sonrasında boşalan yerlere civardaki uzak başka kırsal yerleşkelerden insanlar göç eder. Daha sonra ise uzak bölgelerdeki seyrekleşen yerlere o yere yakın başka bölgelerden göç gerçekleşir. Bu şekilde göç eylemi basamak basamak gerçekleşir. Üçüncü kanun, yayılma emme sürecidir. Burada anlatılmak istenen, göç eden bireyin amaç birlikteliği söz konusudur. Hem sanayiyle birlikte ihtiyaç duyulan işgücü karşılanır hem de bu göç kentsel sanayi merkezleri tarafından emilmektedir. Dördüncü kanun, göç zincirleridir. Göç, zamanla zincirleme olarak gelişir. Buna göre göç alan yerleşim yerleri aynı zamanda göç de vermektedir. Beşinci kanun doğrudan göçtür. Bu kanunda basamak ve zincirleme olmadan doğrudan göçten bahsedilir. Yani göç eden kişiler büyük ticaret merkezlerine doğru doğrudan yani ekstra bir basamak olmadan göç ederler. Doğrudan bu kentlere yerleşme söz konusudur. Altıncı kanun ise kır, kent yerleşimleri farkı. Kentte yerleşik olarak yaşayan yerliler, kente doğru göç olsa da kırsal kesimde yaşayan yerlilerden daha az göç etme eğilimlerine sahiptirler. Yedinci ve son kanun ise kadın, erkek farkı. Buna göre kadınlar erkeklere göre iç göç ve kısa mesafeli göçlere daha yatkındırlar. Erkekler ise dış göçlere ve uzun mesafeli göçlere daha eğilimlidirler (Adıgüzel, 2016: 23-25).

İtme Çekme Göç Kuramı

Öncelikle bu kuram Everett Lee tarafından ilk olarak 1966 yılında (Çağlayan, 2006: 72) ortaya çıkmıştır. İtme çekme kuramında göçmen bireyden çok göçe odaklanma söz konusudur. Ancak Lee çalışmasında aynı zamanda göçmenin de göz ardı edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu kurama göre hem göç veren yerde hem de göç alan yerde itici ve çekici birtakım farklı nedenler mevcuttur. Bu nedenler aynı zamanda kendi içinde bir bütünlük oluşturmaktadırlar. Everett Lee'ye göre göçü başlatan dört farklı faktör vardır. Bunlar:

1. Yaşanan yerle ilgili faktörler
2. Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler
3. İşe karışan engeller
4. Bireysel faktörler (Çağlayan, 2006: 72).

Buna göre itici sebepler olumlu olduğu gibi çekici sebepler ise olumsuz nedenleri temsil etmektedir. İtici ve çekici faktörler daha çok sosyo kültürel, ekonomik ve kişisel sebeplerden oluşurlar. Bununla birlikte aynı zamanda nötr olarak ifade edilen sebepler de mevcuttur. Nötr sebepler ise kişinin herhangi bir durumuyla alakalı olmayan sebeplerdir. Örneğin çocuğu olmayan bir çiftin ya da bir bireyin göç edeceği yerdeki çocuk parklarının çokluğu onlar için nötr sebeplerdir. Ayrıca göç sürecinde göçmeni bekleyen engeller de vardır. Buna göre mesafenin çokluğu, iklim koşulları, kişinin ekonomik durumu bu engellere örnek olarak gösterilebilir. Lee kuramında başka bir boyut olarak göçün belirleyenlerine vurgu yapmıştır. Göç belirleyicileri mikro (kişisel olan) ve makro (kişisel olmayan) olarak ikiye ayrılmaktadır. Göç edecek kişiler kendileri için yaşadıkları yerdeki olumlu ve olumsuz yanları çok iyi bilip kestirebilmekte ve itme çekme faktörlerinin hesabını çok iyi yapmaktadırlar. Aynı zamanda göç sürecindeki engellerin mikro ve makro boyutları mevcuttur. Buna göre mikro boyutlar, göç mesafesi, ulaşım için ödenen ekonomik durum,

ulaşım imkanlarıdır. Makro boyutlar ise, göç için fiziksel uygunluk, ırk veya ulusal kimliğe gönderme yapan göç sistemleridir (Adıgüzel, 2016: 26).

Kesişen Fırsatlar Kuramı

Kesişen fırsatlar kuramı, ilk kez 1940 yılında Stouffer tarafından ortaya atılmıştır. Kurama göre göç kavramında önemli olan noktalar, göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkanlar ve bu imkanların ölçüsüdür (Çağlayan, 2006: 77). Stouffer için göç edilen mesafe en önemli unsurdur. Çünkü göç edilecek yer kısa mesafedeysse bu durum göç edecek kişi olumlu bir faktördür. Bu kurama göre göç edilen yerden ziyade göçmen bireyin önemli bir unsur olarak görüldüğü yani göçmeni ön plana çıkaran bir kuramdır. Bu kuramda göç konusunda göç eden bireyin kararları üzerine yoğunlaşılır (Oral ve Çetinkaya, 2017: 6).

2.7.2 Ekonomik Temelli Göç Kuramları

Ekonomik temelli göç kuramları, emek piyasasındaki arz ve talep arasındaki farkın bölgelere göre değişmesine dayanır. Bu göç çeşitlerinde Neo-Klasik Ekonomi Kuramı (kendi içinde Neo-Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı ve Neo-Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı olarak ikiye ayrılır), Yeni Ekonomi Kuramı ve son olarak ise İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı olmak üzere üçe ayrılır.

Neo-Klasik Ekonomi Makro Göç Kuramı

Neo-klasik ekonomi makro kuramına göre ücret ve işgücü koşullarındaki farklılıklar göçün temel nedenidir. Bu kurama göre, uluslararası göç ve onun karşısında yer alan iç göçün sebebi, emek konusundaki arz ve talep alanında ortaya çıkan coğrafi farklılıkta yatmaktadır. Emek açısından fazla bir piyasaya sahip olan ülkeler, düşük bir ücret düzeyine sahiptir; buna karşılık sermayeye kıyasla sınırlı bir emek piyasasına sahip olan ülkelerin ücret düzeyi yüksek olmaktadır. Ücret farklılığından ileri gelen bu açıklıktan dolayı düşük ücretli işçiler, yüksek ücretli ülkelere göç etmektedir. Yani emek açısından düşük bir düzeye

sahip olan ülkelere, emek piyasası açısından ise yüksek düzeye sahip bölgelerden göç meydana gelmektedir (Abadan-Unat, 2002: 6).

Neo-Klasik Ekonomi Mikro Göç Kuramı

Neo-klasik ekonomi mikro göç kuramına göre ise, bireylerin kendisi, göç sürecini düşünerek ve aynı zamanda rasyonel düşünce yapısını kullanarak maliyet-kar hesabını yaparak daha yüksek miktarda bir kazanç elde edecekleri bölgeye doğru göç etme suretiyle hareket ederler (Abadan-Unat, 2002: 7). Aynı zamanda bireyler gideceği bölgede birtakım yatırımları olmaktadır. Bu yatırımlar arasında yolculuk ve taşınma masrafı, yeni bir dil öğrenme, uyumu sağlamak üzere kabullenilecek psikolojik sıkıntılar vardır. Buna göre bireyler göç etmeyi düşündüğü yerleri, yapacağı yatırımları hesaplayarak en yüksek derecede kar elde etme ihtimali olmasına göre seçerler (Güllüpinar, 2012: 60). Aynı zamanda yasa dışı olarak göç eden birey çeşitli ağır ya da hafif yaptırımları da göze almaktadır. Göç edilen yer ya da bölge buna göre bu yaptırımlar ve fedakarlıklar göz önünde bulundurularak karar verilmesi gereken hayati bir karardır.

Yeni Ekonomi Kuramı

Yeni ekonomi kuramı 1990'lı yıllarda Oded Stark tarafından geliştirilmiştir (Güllüpinar, 2012: 62). Bu kurama göre göç etme eylemini bireyler tek başına gerçekleştirmektedir. Bir hane halkının tüm fertleri göç etme eylemine ortak bir şekilde karar vermektedir. Hatta topluluğun bir parçası olan bireyler de aynı şekilde toplu olarak göç etmeye karar vermektedir. Bu şekilde birden çok kişi birbirleriyle ilintili şekilde göç etme eylemini gerçekleştirmektedir. Buna göre göç bir aile stratejisidir. Azgelişmiş ülkelerde ya da bölgelerde hane halkı, ailenin verimli gelir kaynaklarını bireylerden daha etkin biçimde yönlendirebilir. Yani toplu şekilde etkin bir biçimde istihdama katıldığı takdirde daha yüksek düzeyde gelir kaynağı elde edilebilir. Hane halkının bireyleri, ekonomik bunalımlar karşısında değişik stratejiler benimsemektedir. Kimi yerel ekonomide iş bulmakta, kimi aynı ülkenin başka bir kesiminde çalışmakta, kimi de yurtdışında çalışma imkanını bulmaktadır. Anayurdun ekonomi dengesi bozulunca, hane halkı gelirini göç eden bireylerinin

yolladıkları paralar sayesinde dengelemektedir (Abadan-Unat, 2002: 9). Gelişmiş ülkelerde sermaye piyasaları gelişmemiş ülkelere gelenlere oldukça yüksek oranda yeni yatırım yapma olanağını sağlamaktadır. Burada önemli olan gelirin kaynağıdır. Buradaki amaç aynı zamanda aile üyelerinin başka ailelere kıyasla yoksulluk düzeyini azaltmadır.

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı

İkiye bölünmüş emek piyasası kuramı 1970'li yılların sonunda Michael J. Piore tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre uluslararası emek göçü büyük ölçüde gelişmiş ülkelerin sürekli işgücü talebine göre gerçekleşmektedir. Burada gelişmiş ülkelerin işgücü eksikliğinden çok düşük ücretli işgücü gereksiniminden kaynaklı bir talep söz konusudur (Abadan-Unat, 2002: 11). Gelişmiş ekonomilerde gerek işgücü piyasasının genelinde gerekse işletme düzeyinde sermaye yoğun sektörler ile emek yoğun sektörlerin varlığına bağlı olarak işgücü piyasasında ikili (tabakalı) bir yapı bulunmaktadır. Sermaye yoğun birincil sektördeki işçiler ileri teknoloji ve donanımla çalışan ve yaptıkları işler yoğun bilgi, maharet ve yetenek gerektiren nitelikli işçilerdir. İşverenler bu işçileri eğiterek onlara yatırım yaptıkları için kolayca onlardan vazgeçip işten çıkaramazlar. İstikrarsız istihdam koşullarının hüküm sürdüğü ikincil sektör işlerinde ise çoğu zaman göçmen işçiler niteliksiz işleri yapmaktadır ve ekonomik kriz dönemlerinde ya da başka sebeplerle işlerine kolayca son verilebilir (Güllüpmar, 2012: 64). Yani aslında niteliksiz yani kalifiyesiz işleri yapan göçmenler kolayca gözden çıkarılabilir. Ve yerleri kolayca dolabilir. Gelişmiş ülkelerdeki yerli işçiler bu şekilde olumsuz koşullardaki, düşük ücretli ve aynı zamanda niteliksiz eleman gerektirecek işlerde çalışmayı tercih etmemektedirler. Bu nedenle bu gibi işlerde eksik işgücü ihtiyacı ise göçmen bireylerden sağlanmaktadır.

2.7.3. Sosyo-Kültürel Göç Kuramları

Denge Kuramı

Denge kuramı Modernleşme Okulu düşünürleri tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre göç, sanayileşmiş bölge ve ülkeler ile sanayileşmemiş yani gelişmemiş bölge ve ülkeler arasında nüfus hareketi ve işgücü transferi sağlayarak bir dengenin oluşmasına yarayan

olumlu bir durumdur. Modernleşmeciler, bu bakış açısıyla göçü, dengesizlikleri giderici, bütünleştirici, olumlu bir kalkınma ya da modernleşme süreci olarak değerlendirmiştir (Adıgüzel, 2016: 29). Yani buna göre aslında göç eylemi gelişmiş bölgeler, ülkeler ile gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler, bölgeler arasında emek ve sermaye piyasası açısından olumlu şekilde gerçekleşen ve aradaki dengeyi sağlayan bir süreçtir.

Merkez Çevre (Dünya Sistemi) Kuramı

Merkez çevre kuramı Wallerstein'in 1970'li yıllarda öncülüğünü yaptığı ve çok yaygın olarak kullanılan bir göç kuramıdır. Immanuel Wallerstein ile birlikte Samir Amin ve Andre Gunder Frank gibi birçok düşünürün de katılmış olduğu bir kuramdır. Kurama göre dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmış ve bu ikili dünya birbirine ekonomik temelde bağımlı olarak var olabilmektedir (Çağlayan, 2006: 78). Bu kurama göre gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkeler arasında çıkara ya da sömürüye dayanan bir ilişki söz konusudur. Bu yaklaşıma göre göç, modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir oluşumdan ziyade, göçmen işçi gönderen yani gelişmemiş ülkelerdeki işgücü kaynaklarının gelişmiş ülkeler yararına kullanılmasına yaramakta ve gelişmekte olan ülkelerin sosyo ekonomik gelişmelerini olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Güllüpnar, 2012: 67). Bu kurama göre merkez kavramını, gelişmiş, sömürgeci ülkeler oluştururken çevre kavramını ise gelişmekte olan ya da gelişmemiş ülkeler, bölgeler oluşturmaktadır. Bu kurama göre, göçün yönü gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelere (çevre), gelişmiş kapitalist Batı ülkelerine (merkez) doğrudur. Merkez ve çevre ülkeleri birbirine bağımlı durumdadır. Kapitalist ülkeler, az gelişmiş ülkelere hammadde ve ucuz işgücü çekerken, onların ekonomilerini de kendilerine bağımlı hale getirirler. Uluslararası emek göçü süreci, gelişmemiş ve az gelişmiş ülkeler için dezavantajlı bir durumdur ve bu gelişmeme halini devamlı hale getirmektedir. Merkez çevre kuramına göre göç, modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir mekanizma olmaktan çok uzaktır. (Adıgüzel, 2016: 30). Çevre olarak adlandırılan ülkeler, merkez ülkeler için vazgeçilemeyecek ve merkez ülkelerin sürekli kapitalist gelişimi perspektifinde ihtiyaç duyulan bir konumdadırlar. Meydana çıkan bu ihtiyaç aslında bağımlılık zincirini oluşturan iktidar mekanizmasının temel gereksinimidir. Kurulan bağımlılık sistemi içerisinde merkez ülkeler, ucuz işgücü, hammadde ve üretilen mamul malın pazarlanması için çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre ülkelere

gelen hammadde yine çevre ülkelerden gelen ucuz işgücüyle işlenerek maliyet düşürülmekte ve düşük maliyetli bu ürünler ülke içinde tüketilmekte ya da diğer ülke pazarlarına ihraç edilerek kapitalist sisteme bir geri dönüşüm sağlanmaktadır (Güllüpnar, 2012: 70).

Bu kurama göre göçmen kitleleri büyük kentlerde odaklaşmaktadır. Bu kuram ışığında göç süreci, kapitalist gelişme sürecinde ortaya çıkan düzensizliklerin ve bozulmaların doğal bir sonucudur. Dünya Sistemleri Kuramı göç sürecine olumsuz bir anlam atfetmektedirler. Kapitalist ekonomik ilişkilerin çevre ülkelere nüfuz etmesi, kapitalist olmayan toplumlarda dışarıya göçe eğilimli hareketli bir nüfus yaratır (Güllüpnar, 2012: 67).

Göçmen İlişkiler Ağı (Network Kuramı)

Göçmen ilişkiler ağı kuramına göre, hem göç alan ile göç veren ülkeler arasında hem de göç eden bireyler, daha önce göç etmiş bireyler hem de yerli yani göç etmemiş bireyler arasında ortak köken, soydaşlık, akrabalık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır. Göçmen ilişkiler ağı, uluslararası göçü hızlandıran, yaygınlaştıran ve özendirilen bir sistemdir. Öncü göçmenler, göç tecrübelerini kullanarak ayrıldıkları memleketleri ile göç ettikleri yeni coğrafi mekanı birbirine bağlayan bir ağ oluştururlar. Göç sürecine katılmak isteyen yeni kişiler bu ağı kullanarak, göç sürecindeki engelleri daha kolay aşarlar (Adıgüzel, 2016: 31). Yabancı ülkelere ya da bölgelere ilk göç edecek kişiler daha önceden göç etmiş kişilerden destek görürler ve bu durum göç hareketini sınırsız bir şekilde sürdürülmesine olanak tanır. Göçmenlerin sahip olduğu ilişkiler ağı gerektiğinde başvurulabilecek, göçle ilgili yardım sağlayan ve problemlerin çözülmesini sağlayan sosyal bir sermayedir. Ayrıca, zaman içinde bu ilişki ağları göçmen gönderen ülkenin diğer katmanlarına da yayılmaktadır. Göçmenlerin göç ettikleri ülkede kurdukları, aynı zamanda göç alan ülke ile göç veren ülke arasında da kurdukları sosyal ağlar, göçler üzerinde etkili olmaktadır. Göçmenlerin ilişki ağları yerleşme ve göç bölgesinde cemaat oluşumu sürecine bir temel sağlamaktadır. Göçmen grupları kendi sosyal ve ekonomik altyapılarını geliştirirler (Güllüpnar, 2012: 73-74). Örneğin göç yoluyla yerleşilen bölgede ikamet eden göçmenler, o bölgeye çeşitli istihdam yerleri oluşturmaktadır. Dükkanlar, kafeler, çeşitli bürolar vs. Bu

kurulan yerler ile birlikte hem göç eden kişinin yerleşme süresi uzar hem de göç ettiği yerlerden ailesi, akrabaları ve arkadaşlarının göç etmesine yol açar.

Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri kuramı uluslararası ilişkiler çerçevesinde, ekonomik ve politik temelli olarak geliştirilmiş bir kuramsal çerçevedir. Bu kurama göre iki ya da daha fazla ülke karşılıklı olarak göçmen değişimiyle bir göç sistemi ve ilişkiler zinciri oluştururlar. Bu ilişki ve ilişkiler bütünü yakın iki ülke arasında gerçekleşebileceği gibi, birbirleriyle aralarında hayli mesafe bulunan ülkeler ve bölgeler arasında da kurulabilir (Çağlayan, 2006: 82). Göç sisteminde yer alan ülkeler coğrafi olarak yakın olmak zorunda değildir, çünkü göç için fiziksel yakınlıktan çok siyasal ve ekonomik ilişkiler daha önemlidir. (Güllüpnar, 2012: 77). Buna göre göç, iki bölge ya da ülke arasındaki mesafe kısa ya da uzun fark etmeksizin siyasal ve ekonomik ilişkiler olduğu müddetçe gerçekleşmektedir. Göç sistemleri kuramına göre göç hareketi, göçü öncelleyen bir ilişkiler temeline dayanmaktadır. Genel anlamda göç veren ve göç alan iki ülke arasında, göç ilişkisinden önce de bir ilişki söz konusudur. Bu ilişkinin temeli kolonyal döneme ve kolonyal ilişkilere, ticari ve mali ilişkilere, politik nüfuz, kültürel bağlara ve hatta askeri işgale dayanabilir. Göç sistemleri yaklaşımına göre, etkileşim ve iletişim içinde olan ülkelerde ya da bölgelerde makro ve mikro yapılarda değişiklikler meydana gelebilmektedir. Makro yapılar çok geniş bir yelpazedeki kurumsal faktörleri, mikro yapılar ise göçmenlerin inanç, davranış ve kendi aralarındaki etkileşim ağını göstermektedir. (Adıgüzel, 2016: 32-33).

Faist ise göç sistemleri kuramı ile ilgili üç önemli özellikten bahsetmektedir (Güllüpnar, 2012: 79):

1. Göç sistemleri kuramı, göç sistemlerindeki süreçler üzerine yoğunlaşmaktadır. Göç hareketi bir defalık bir hareket değildir. Buna karşıt olarak bir kere başladığı takdirde bir sürece dönüşerek sürekli hale gelecektir. Bu kurama göre, göç sürecinin içerisindeki bir parça değiştiğinde bütün sistem buna bağılı olarak etkilenip değişecektir.

2. Göç sistemleri kuramları insanlardan ziyade ülkeler arasındaki bağlar ve bağlantıların varlığı üzerine kurulu bir kuramdır. Bu bağlantılar genellikle göç süreci başlamadan önce kurulmuştur. Anayurt tekrardan göç alan bir ülkeye dönüşebilir.

3. Göç sistemi kuramcılarını ilişkiler ağı kuramını güçlü bir şekilde uygulamışlardır. Göç sürecine katılan bireyler, ulus devletler arasındaki ekonomik eşitsizlikler ve göç alan ülkelerin kabul etme politikaları, aile üyeleri, ailelerin kalış ve gidiş alternatifleri gibi engelleri aşmak için stratejiler geliştirirler.

2.8. Türkiye’de İç Göç

2.8.1. Türkiye’de İç Göçün Nedenleri

Dünya üzerinde yüzyıllar boyunca farklı sebeplerle ve farklı bağlamlarda çok sayıda birey, tek halde ya da topluluk halinde göç etmiştir. Göçün sayısız nedeni olduğu gibi sayısız sonucu da mevcuttur. Uzun yıllar süresince oldukça farklı türde göç meydana gelmektedir. Bu türlerden birisi de iç göçtür. İç göç, zorunlu olarak yapılabildiği gibi gönüllü olarak da meydana gelmektedir. Aynı zamanda kişiler tekli halde ya da grup şeklinde göç edebilirler. Aynı zamanda buldukları bölgede itici sebepler olduğu gibi göç edecekleri bölgede çekici sebepler vardır. Bununla birlikte göçün ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, ekolojik, bireysel ya da toplumsal birçok nedeni bulunmaktadır.

Türkiye’de iç göçün sebeplerine bakıldığında dünyanın diğer yerlerinde de olduğu gibi en etken olan ekonomik nedenlerle yapılan göçlerdir. Göçlerin temel motivasyonunun ekonomik olduğu söylenebilir. Türkiye’deki kentleşmenin de en önemli nedeni, köydeki ekonomik imkanların büyük şehirlere oranla çok daha sınırlı olmasıdır. Ülkemizde ekonomik sıkıntılardan kaynaklı olarak her dönemde göç yaşanmaktadır. Bir diğer neden ise politik yani siyasaldır. Buna göre 1950’li yıllarda Türkiye’de Marshall yardımları ile birlikte tarımda makineleşme, modernleşme hareketi başlamıştır. Bununla birlikte kırdan kente bir göç meydana gelmeye başlamıştır. Aynı zamanda tarım alanındaki gelişmeler de yani makineleşme ve modernleşme hareketi ile toprak sahipleri mülklerini oldukça genişletmişler. Bunun sonucunda küçük toprak sahipleri topraksız kalarak kente göç etmeye başlamışlardır. 1980-1990’lı yıllardan itibaren artan terör olayları da göçte etkili olan itici

güçlerin başında gelmektedir. Ulaşım ve iletişim imkanlarının gelişmesi ile birlikte kırdan kente göçte artış görülmeye başlanmıştır. İletişimin gelişmesi ile birlikte kentteki yaşamı gören ve aynı zamanda kent yaşamı hakkında daha fazla bilgiye sahip olmayan başlayan kırsalda yaşayan kişiler için göç kararını verme hızlanmıştır. Bununla birlikte ulaşımın gelişmesi ise yerleşim yerlerinin birbirine bağlayan karayollarının kalitesi uzunluğu artmıştır. Böylece insanların yolculuk etmesi kolaylaşmış aynı zamanda kırsal kesimlerde üretilen tarımsal ürünlerin pazarlanması ve dağıtılması ticareti geliştirmiştir. Son olarak ise kültürel ve sosyal nedenler vardır. Buna göre kentteki sağlık ve eğitim alanındaki fırsatlar kırsalda yaşayan kişiler için birer çekici neden haline gelmiştir (Adıgüzel, 2016: 46-48).

Türkiye’de iç göçün başlıca sebepleri arasında kentlere olan çekici gücün de etkisi vardır. Buna göre yüksek gelir, istihdam fırsatı, kentsel hizmetler, akraba ve tanıdıklar gibi daha birçok nedeni bulunmaktadır. Bununla birlikte çeşitli itici güçler de bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak; topraksızlık ve güvenlik sorunu verilebilir (Çelik, 2006). Türkiye toplumundaki siyasal ya da ekonomik yapıdaki değişiklikler iç göçe neden olmaktadır. Farklı dönemlerde toplum yapısındaki değişikliklerle birlikte göç unsurunda da etkili olan bir süreç meydana gelmektedir.

2.8.2. Türkiye’de İç Göçün Sonuçları

Göç kavramının birden çok nedeni olduğu gibi aynı zamanda sayısız da sonucu vardır. Buna göre bireysel ya da toplumsal olarak birden çok olumlu ya da olumsuz sonuç söz konusudur. 1950’lerden itibaren kırsal alandan kente hızla bir göç dalgası başlamıştır. Bununla birlikte birçok olumsuz sonuç da baş göstermeye başlamıştır. Bunların başında ise istihdam sıkıntısı ve konut sıkıntısı vardır. Bunun sebebi de düzenli bir kentleşme olmamasıdır. Kırdan kente göç arttıkça düzenli bir kentleşme olmadığı için beraberinde gecekondulaşmayı da getirmiştir (Özdemir, 2012). Aynı zamanda yeterli derecede sanayileşme olmadığı için göç arttıkça gelen kişiler ve yerli halk için istihdam sıkıntısı yaşanmaya başlamıştır. Bununla birlikte işgücü ve istihdam açısından değişim baş göstermeye başlamıştır. Kırsal alanlardan kentlere doğru artan göç hareketlerinin oluşturduğu emek piyasası, kayıt dışı ekonominin gelişmesinde ve artmasında etkili

faktörlerden biridir. Kentlerde yoğunlaşan vasıfsız işgücü, daha az ücretle ve sosyal güvenceye sahip olmaksızın emeklerini arz etmeye razı olmaktadır. İşgücü arzı arttıkça, işverenler de kayıt dışı, yasa dışı istihdama daha çok başvurumaktadırlar. Sanayileşmeye dayanmayan kentleşme, kırsal kesimlerden kentlere göç eden kitlelerin kayıt dışı sektör ve marjinal sektörde istihdamına neden olmuştur. Daha çok kırsal kesimlerden gelenlerin oluşturduğu kayıt dışı ekonomik sektör ve işgücü büyük kentlerin ekonomisine yön vermeye ve o yönde bir düzenleme gerçekleştirmeye başlamıştır (Şen, 2014: 248).

Hızlı kentleşmenin bir diğer sonucu ise çevre sorunlarıdır. Kentlerde insan popülasyonu arttıkça çevreye verilen zararlar da artmaya başlamıştır. Su, hava ve toprak kirlenmeye başlamıştır. Çevre açısından bitki alanları daralmakta, ormanlar gerilemekte, bazı hayvan türleri büyük zarar görmektedir. Genel kabul gören bir etki olarak nüfus artışı ve diğer etkenler sebebiyle yaşanan sağlıksız kentleşme, çevreyi olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte gürültü kirliliği ve erozyon gibi çevre sorunları da oluşturarak doğal dengelerin bozulmasına yol açmaktadır (Başel, 2006: 294). Göçün artmasıyla birlikte suç oranlarında da artış görülmeye başlanmıştır.

Köyden kente göçün olumsuz sonuçları olduğu gibi olumlu sonuçları da söz konusudur. Olumlu sonuçlarından ise farklı kültürlerin kaynaşması örnek olarak gösterilebilir. Aynı ülke içerisinde yaşayan insanlar benzer kültürlere sahip olduğu gibi farklı kültürlerle yetişme olanakları da var. Buna göre aynı ülkede, şehirden şehre ya da kırsal alandan kente göç, farklı kültürleri buluşturup, insanları kaynaştırma açısından etkili bir unsurdur.

2.8.3. Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de iç göçlerin tarihsel gelişimi (Adıgüzel, 2016) kısaca üç dönemde toplanabilir. İlk dönem 1923-1950 arası dönemdir. İkinci dönem 1950-1980 arası dönemdir. Üçüncü ve son dönem ise 1980 ve sonrası dönemdir.

Cumhuriyetin kuruluşundan çok partili siyasi hayata geçiş ve ardından yapılan ilk serbest seçimlerin yapıldığı 1950 yılına kadar Türkiye'de kentleşme oranında çok fazla bir değişiklik olmamıştır. Bu dönemdeki göçlerin sebepleri daha çok evlilik, memur tayini, okul gibi nedenlerdir (Özdemir, 2012: 2). Ancak 1950 yılına gelindiğinde ise iç göçte çok fazla bir artış görülmektedir.

1950'li yıllara gelindiğinde Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte değişimler de meydana gelmeye başlamıştır. DP sanayiden çok tarım sektörünün gelişmesi için çalışmalar yapmıştır. Türkiye'de sanayileşme gelişmeden kentleşme meydana gelmeye başlamıştır. Savaş sonrası Sovyetler Birliği baskı ve tehdidi altındaki ülkelere Amerikan kaynaklı bir ekonomik yardım politikası geliştirmiş, Marshall Yardımları adı altında Türkiye de bu yardımlardan faydalanmıştır. Özellikle Marshall Yardımları ile birlikte tarımda makineleşme ve modernleşmeyle kırdan kente göçler yaşanmaya başlamıştır. Kırdan kente göç akını 1970'li yılları da kapsayacak şekilde devam etmiştir. Göç her ne kadar sanayileşmenin bir sonucu olarak başlamamış olsa da 1950'lerin sonundan itibaren kentlerdeki kapitalistleşme süreci ile birlikte bir sanayi hamlesi başlamış ve sanayide çalışacak işgücü de göçü beslemeye devam etmiştir. Bu yıllarda ilk kez planlı ekonomi (5'er yıllık kalkınma planları) dönemine girilmiş, kent merkezlerinde yoğunlaşan büyük iş yerleri ve sanayi kuruluşları kentlerin dışına taşınarak sanayi siteleri örgütlenmelerine gidilmiştir. Sınırlı da olsa kentlerde sanayi alanında istihdam yaratılmış, ancak büyük kentlerin işgücünü emme kapasitesi iç göçlerle, kente yığılan nüfusun hızına yetişememiştir. Doğal olarak bu hızlı kentleşme, istihdam, barınma, işgücü, konut, uyum gibi birçok sorunu da beraberinde getirmiştir (Adıgüzel, 2016: 41-42).

Türkiye, 1980 sonrası dönem ise ekonomide serbest piyasanın hakim olduğu, yoğun özelleştirmelerin gerçekleştiği, buna bireysel liberalleşme ve özgürlüklerin eklendiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde yani 1980-1990 yılları arasında doğuda artış gösteren terör olayları sebebiyle kırdan kente göç oldukça fazlaşmıştır (Adıgüzel, 2016: 43).

1980 ile 2010 yılları arasındaki dönemde ise göç yönünde bir değişiklik meydana gelmeye başlamıştır. Bu dönemde kırdan kente göçten ziyade kentten kente göç ya da kent

içi göç süreci başlamıştır. Bu dönemdeki göçlerin sebepleri arasında; iş bulma, tayin, evlilik ve eğitim gibi sebepler vardır (Adıgüzel, 2016: 44).

Görüldüğü gibi ülkenin siyasi ve toplumsal yapısı değiştikçe göçün yapısı, sebepleri, yönü dahi buna bağlı olarak değişmeye başlamıştır. Göç süreci her zaman hayatımızda olmaya devam edecektir. Sadece değişen sebepleri ve sonuçları olacaktır.

2.9. Önceki Çalışmalar

Bu bölümde, sermaye biçimlerine göre iç göç sürecinde olan göçmen bireylere yönelik davranış şekilleri, YÖK tez merkezi üzerinden araştırılarak sorgulanmıştır. Ancak sermaye biçimleri ve iç göç sürecindeki bireyler ile ilgili olmak üzere bir araştırma bulunamamıştır. Dolayısıyla sermaye biçimleri ve iç göç kavramı iki farklı başlık altında ayrı ayrı sorgulanmıştır. Bunun sonucunda iç göç kavramı ile üç farklı araştırma bulunup sermaye kavramı ile ilgili ise bir araştırma bulunmuştur.

Birsen KORKMAZ (2014) “Türkiye’de İç Göç ve Gündelik Hayat: İstanbul Örnekleme” adlı çalışmasında Türkiye’de 1980 ve 2000 yılları arasında yaşanan ve zorunlu olarak nitelendirilen göçün gündelik hayat üzerine etkilerini araştırmıştır. Çalışmada, 1990 sonrası iç göç olgusuna odaklanılarak göç öncesi, süreci ve sonrası fiziki yaşam koşulları, siyasi ve sosyo-ekonomik deneyimler değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı ise Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden İstanbul’a göç etmiş bireylerin göç etmeden önce ve sonra yaşadıkları sağlık sorunları, şehre alışma ve sağlık, eğitim hizmetlerine ulaşım meselesi; ekonomik, dilsel ve siyasi alandaki zorluklarının değerlendirilmesi söz konusudur.

H. Duygu ODACIOĞLU (2013) “Türkiye’de İç Göçler, Ayrışma Olgusu ve Toplumsal Bütünleşme Odaklı Yerinde Dönüşüm” isimli araştırmasında kentsel dönüşüm modellerinin nasıl oluşturulabileceği, hangi aktörlerce gerçekleştirilebildiğini irdeleyerek toplumsal bütünleşme odaklı yerinde dönüşüm modeli stratejileri, katılımcılar ve katılımcılara düşen görevlerden bahsedilmiştir. Çalışmanın amacı ise, Türkiye’de iç göç

sonucu oluşan enformel konut örüntülerinin dönüşüm sürecinde o bölgede yaşayan toplumun sosyo-kültürel değişkenlerinin dikkate alınması, toplumsal bütünleşme odaklı yerinde dönüşüm uygulamalarının benimsenmesi ilklerinin ayrışma olgusuna çözüm getireceği varsayımlarının literatür araştırmaları ve belirlenen alanda yapılan anket çalışmasıyla ispatlamaya çalışmaktır.

Nazim IŞIK (2018) “Göç, Kültür, Kimlik Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: Sakarya İli Kúpçüler ve Güneşler Örneği” isimli çalışmasında göçmenlerin, göç sonrası yerleştikleri yerlerde mekânsal ve toplumsal ayrışma yaşıyıp yaşamadıkları ve yerleştikleri bölgelerde nasıl bir kültürel ve sosyal dönüşüm geçirdikleri analiz edilmiştir. Çalışmanın amacı ise, Doğu illerinden Sakarya ili Kúpçüler ve Güneşler mahallelerine gerçekleşen göçün sebep ve sonuçlarına ve göç sonrası göçmenlerin deneyimledikleri toplumsal etkilerinin neler olduğuna ilişkin bir araştırma gerçekleştirmektir.

Hakan COŞKUN (2019) “Göç ve Bütünleşme (Entegrasyon): Suriyeli Göçüne Sosyal Sermaye Temelinde Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi” adlı araştırmasında bütünleşme konusu sosyal sermaye kavramı ile ele almaya çalışmıştır. Araştırmanın amacı ise, 2011 yılında savaş ortamından dolayı ülkelerinden zorunlu olarak ayrılmak durumunda kalan Suriyeli göçmenlerin entegrasyon konusunu sosyal sermaye kuramı ile açıklayarak incelemektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın amacına ve konusuna uygun olarak metodoloji ile ilgili bilgi verilmiştir.

3.1. Yöntem

Bu çalışmada araştırma yöntemlerinden nitel araştırma modeli ele alınmıştır. Nitel araştırma modeli, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanır (Yıldırım, 1999: 10). Aynı zamanda nitel araştırma yöntemleri, karmaşık, değişken, tartışmalı, birçok yöntem ve araştırma uygulamalarının olduğu bir bölgedir (Punch, 2014: 132). Bu çalışmada yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniği kullanıldığı için nitel araştırma modeli tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemi ile birlikte tasarlanmış araştırmalarda ve çalışmalarda ele alınan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası söz konusu olduğu için bu yöntem kullanılarak araştırma gerçekleştirilmiştir (Karataş, 2015: 63). Nitel araştırma yöntemi, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı, incelemeyi ve anlamayı temel alan bir yaklaşımdır. Nitel araştırmaların, literatürde sıklıkla sözü edilen altı özelliği vardır: (1) doğal ortama duyarlılık, (2) araştırmacının katılımcı rolü, (3) bütüncül yaklaşım, (4) algıların ortaya konması, (5) araştırma deseninde esneklik, (6) tümevarıma dayalı analiz (Yıldırım, 1999: 10-11). Nitel araştırma desenlerinden ise fenomenolojik araştırma tercih edilmiştir. Fenomenolojik araştırma deseni; araştırmacının katılımcılar tarafından tanımlanmış şekliyle bir fenomen ile ilgili bireylerin yaşanılan deneyimleri betimlediği, kaynağını felsefe ve psikoloji gibi alanlardan alan bir araştırma desendir (Creswell, 2017: 14). Dolayısıyla yöntem olarak yerli halktan oluşan görüşmecilerin iş bulmak amacıyla iç göç sürecinde olan göçmen bireylere ve genel hatlarıyla göç ve göçmen kavramlarına yüklediği anlamın ortaya çıkartılması için iş hayatında ya da gündelik hayatta karşılaşılan ve etkileşim halinde olunan göçmen bireylere bakış açıları ve davranış şekilleri bağlamında ayrıntılı incelenmesini olanaklı kılan fenomenolojik yaklaşım benimsenmiştir.

Sermaye biçimlerine bağlı olarak farklı hayat tarzlarına sahip bireylerin göç eden bireylere karşı oluşan bakış açılarını ve davranış biçimlerini anlayabilmek ve nedenlerini ortaya çıkarabilmek ve aynı zamanda göçmen bireylerin hangi davranış şekilleri ile karşı karşıya kaldıkları araştırılmak amacıyla nitel araştırma modeli tercih edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Konusu

Dünyada ve ülkemizde, farklı toplumlarda, farklı kültürlerde ve zamanlarda çeşitli sebeplerden kaynaklı olarak ve çeşitli amaçlarla göç hareketi yaşanmaktadır. Bireyler, gönüllü veya zorunlu olarak farklı bölgeler arasında göç etmektedirler. Kayıtlı tarih boyunca insanlar bir bölgeden diğerine hareket etmiş yani yer değiştirmiştir ve insan türünün küresel anlamdaki yayılışı, büyük ölçüde geniş çaplı göç hareketleriyle ilişkilidir. Modern zamanlarda endüstrileşme; yeni iş olanaklarının kırsaldaki göçmenleri kentsel alana çektiğinden, birer birer ülkeler içindeki göç biçimlerini değiştirdi. Diğer yandan işverenlerin işgücü ihtiyacı ve emek piyasası da göçün artmasına sebep oldu (Giddens ve Sutton, 2018: 109). Göç eden bireyler, yerleştiği bölgelerde çeşitli davranış şekillerine maruz kalırlar. Bu yaklaşımlara ve bakış açılarına göre kimi yerlerde sosyal bütünleşme söz konusu olurken kimi yerlerde ise sosyal dışlanma yaşayabilirler. Göçmenlerin uğradığı bu olay ya da durum o bölgedeki bireylerin bakış açılarına ve düşüncelerine bağlı olarak meydana gelmektedir.

Bireyler, yaşam tarzlarına, yetiştirildiği aile yapılarına, aldığı eğitime göre çeşitli yatkınlıklara sahiptirler. Bu yatkınlıklara göre görüşleri ve bakış açıları değişmektedir. Bourdieu, kuramında bu yatkınlıkları habitus olarak adlandırmaktadır. Habitus kavramına bağlı olarak sermaye biçimleri de şekillenmektedir. Toplumsal failer, habitusun devamlı eğilimleri ve yatkınlıkları ile beraber mevcut kurumları pratik olarak içselleştirerek etkinleştirirler. Bundan dolayı habitus, belirli türde zeminler ve koşullardaki toplumsal deneyimlerimizin bir sonucu olmasının yanında, zihnimizde taşıdığımız yani sınıf, dil, etnisite, kültür, toplumsal cinsiyet gibi, sürekli eğilimler setini anlatır. Belirli toplumsal ortamlar ve koşullardaki deneyimlerimiz, dünyaya, bu koşullarda edindiğimiz bilgi ve kaynaklara yaklaşımımızı yani bakış açımızı derinden etkiler. Böylece habitus, aktörün

içinde bulunduğu toplumsal bağlamının etkisini devreye sokan bilişsel ve güdüsel bir mekanizmadır. Bilgi ve kaynakların bu bilgi ve kaynakların biçimlendirdiği etkinliklere aktarıldığı bir kanal, araç, ortam sağlar. Böylelikle nesnel bağlamın karşılıklı ilişkileri ve dolaysız etkinlik durumları habitus ile birlikte geri getirilir ve oluşturulur. Bourdieu'ye göre insanların sosyalleşme sürecinde edindikleri yatkınlıklar sistemi onların toplumdaki işgal ettikleri konuma yani özel sermaye donanımlarına, birikimlerine bağlıdır (Tatlıcan ve Çeğin, 2016: 315). Sermaye biçimleri, bireyin, grubun herhangi bir alandaki konumunu, toplumsal eyleyiciler arasındaki egemenlik ilişkilerini ve sınıfsal farklılıkları belirler. Bourdieu için sermaye, kişinin belirli bir toplumsal alana katılımını ve bu alan içinde rekabetin ve çekişmenin getirdiği özel kazançlara ulaşmasını mümkün kılan belirli bir toplumsal arenada mevcut etkin bir kaynaktır (Wacquant, 2016: 62). Bu sermaye birikimleri sonucunda bireyler, göçmen bireylere karşı çeşitli davranış kalıpları ve tutumlar meydana getirirler.

Bu araştırmanın konusu; iş bulmak amacıyla Türkiye sınırları içerisinde bulunan çeşitli ve farklı bölgelerden Çanakkale'ye iç göç yapan bireylere karşı, gündelik hayatta ve iş hayatında bölgedeki yani Çanakkale Merkez ilçesindeki yerli bireylerin habitus yatkınlıkları ve sermaye biçimlerine göre farklılık gösteren bakış açıları ve davranış şekillerinin sebebi ve altında yatan nedenlerinin, nasıl oluştuğunun sorgulanması ve araştırılmasıdır. Bourdieu kavramsallaştırmasında, önemli bir yere sahip olan ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye biçimlerine ve habitus yatkınlıklarına bağlı olarak çeşitli yaşam tarzlarına sahip ailelerin ve bu bağlamda aile kurumunu oluşturan bireylerin, çeşitli nedenlerle ve amaçlarla zorunlu ya da gönüllü olarak göç eden bireylere karşı bakış açıları, tutumları ve davranış biçimleri söz konusudur. Kültürel, ekonomik, sosyal ve sembolik sermaye biçimlerine bağlı olarak bireylerin bakış açılarını ele alarak göçmenlere karşı nasıl bir tutuma sahip oldukları ve bu tutumlar farklılık gösteriyorsa bunun sebepleri konu olarak ele alınmıştır. Çanakkale'de yaşayan bireylerin genel hatlarıyla göçmen kavramı ve göçmenlerle ilgili görüşleri, bakış açıları ve iş bulmak amacıyla göç eden ve yerleşen göçmen bireylere karşı bakış açıları bu bakış açılarının nasıl, hangi etkenler aracılığıyla meydana geldiği konu olarak değerlendirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Problemi

Bu çalışmada, Çanakkale şehrine ülke içindeki farklı bölgelerden ve şehirlerden, çeşitli iş dallarında iş bulmak amacıyla iç göçle gelen kişilere karşı Çanakkale’de yaşayan farklı kültürel, ekonomik, sosyal ve sembolik sermaye biçimlerine sahip, farklı yaşam tarzlarına bağlı olarak meydana gelen habitusa sahip kişilerin bakış açıları ve davranış şekilleri araştırılıp incelenmiştir. Çanakkale’de doğup büyüyen ve ikamet eden yerli halkın, iç göçle gelen kişilere olan davranış şekilleri değişmekte mi? Eğer değişim söz konusuysa bu değişim neye göre oluşmakta ve sermaye biçimleri bu durumda ne kadar etkili olmaktadır? Gibi farklı problemler ışığında bu araştırma yapılmıştır.

Toplumdaki bireylerin çeşitli sebeplerden dolayı göç eden bireylere karşı davranış şekilleri ve bakış açıları değerlendirilerek ele alınmıştır. Özellikle farklı sebeplerden kaynaklı olarak göç etmek durumunda kalmış göçmenlere karşı oluşan bakış açıları ve damgalanma ya da sosyal dışlanma söz konusu ise bu durumun meydana getirdiği davranış kalıpları ele alınmıştır. İş bulmak amacıyla yurt içinde göç eden bireylere karşı diğer bireylerin bakış açıları ve davranış şekilleri değerlendirilmiştir. Toplumda iç göçle gelen bireylerin sahip olduğu avantajlar ya da dezavantajlar Çanakkale’de yaşayan yani yerli bireylerin bakış açılarına ve davranışlarına göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

3.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, toplumda iş bulmak amacıyla gönüllü olarak göç eden bireylere karşı Bourdieu’nün kültürel, ekonomik, sosyal ve sembolik sermaye biçimlerinin birikimlerine ve habituslarına bağlı olarak yani Çanakkale’de doğup büyüyen ve hala orada yaşayan yerli halkın bakış açılarının ve davranış biçimlerinin neye göre değiştiği ve nasıl meydana geldiği araştırılmıştır. Bu çalışmada, farklı ekonomik, kültürel, sosyal ve sembolik sermaye biçimlerine bağlı olarak bireylerin bakış açıları ve hayat görüşlerinin çeşitliliği ekseninde, göçmen bireylere karşı oluşturduğu davranış kalıpları ya da bakış açıları meydana getirdiği avantajlar ya da dezavantajlar araştırılmıştır. Bu tezin amacı, toplumdaki bireylerin, göç eden bireylere göre sermaye biçimlerinin etkisiyle davranışlarının değişimi

ve bakış açılarının farklılıklarının nasıl meydana geldiğidir. Sermaye biçimlerine ve kişilerin çeşitli yatkınlıklarına bağlı olarak meydana gelen davranış kalıpları sonucunda damgalama, ötekileştirme ya da bütünleşme ve konsensüs, uzlaşım söz konusu ise bu durumun sebepleri ve nasıl oluştuğu ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Farklı kültürlerle sahip bireylerin çeşitli sebeplerle göç ederek, göç ettiği yerlerdeki insanların onlar hakkındaki bakış açıları ve genel hatlarıyla onlar hakkındaki görüşlerinin ne olduğu ve nasıl oluştuğu araştırılmıştır. Türkiye’de yaşayan bireylerin göçmen birey hakkındaki düşünceleri ve bakış açıları, aynı zamanda bu görüşlerin nasıl oluştuğu ve nasıl meydana geldiği araştırılmıştır. Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Bireylerin zihinlerindeki göçmen kavramı onlarda ne çağrıştırıyor ve ne anlama geliyor?
2. Sermaye biçimlerine göre farklı yaşam tarzlarına sahip bireylerin, göçmen bireylere karşı sahip oldukları bakış açıları nasıl oluşuyor ve bu bakış açılarının etkisiyle davranış biçimleri nasıl farklılık gösteriyor?
3. Çeşitli sebeplerle ya da amaçlarla zorunlu veya gönüllü olarak göç etmek durumunda kalan göçmen bireyler, göç ettiği yerlerdeki insanlar tarafından nasıl algılanıyor ve ne şekilde davranışlara maruz kalıyorlar? Bu durumun sebepleri hangi koşullara göre oluşuyor?
4. İş bulmak amacıyla göç eden bireylere karşı diğer bireylerin yani işçilerin, işverenlerin ya da diğer meslek gruplarının bakış açıları ve davranış şekilleri nelerdir?
5. Türkiye içinde çeşitli bölgelerden iş bulmak amacıyla Çanakkale’ye göç eden bireylerin yaşadığı durumlar nelerdir? Göçmenler hangi davranış biçimlerine maruz kalırlar?

3.5. Araştırmanın Önemi

Çeşitli toplumlarda zaman içerisinde, farklı sebeplerle ya da amaçlarla gönüllü veya zorunlu olmak üzere birçok kişi göç etmek durumunda kalmıştır. Bu göç sonucunda ya kültürel kaynaşma olarak sosyal bir bütünleşme söz konusu olurken bazı toplumlarda ise ötekileştirme ile birlikte sosyal dışlanma söz konusu olabilir. Bu araştırmada ise göç eden bireylere karşı yerli halkın bakış açıları ve görüşleri irdelenirken, var olan durumun nasıl ortaya çıktığı ele alınarak toplum içindeki bireylerin etkileşimlerine değinilmiştir. Bu

araştırmada bireylerin göçmenlere karşı bakış aıllarının sebepleri ve ne olduğu ile ilgili bilgiler araştırılırken bu durumun sonucunda göçmenlere karşı genel bakışın ve göçmen kavramının insanlarda ne anlama geldiği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun sonucunda yerli bireylerin görüşleri alınarak daha kapsamlı bir çalışma elde edilmiştir.

Göçmenlerle ilgili diğer literatür çalışmalarına bakıldığında konu ile ilgili olarak göçmenlerle mülakat yapılırken bu çalışmada göçmenler yerine onlara karşı olan bakış aıllarının sebepleri ve bu bakış aıllarına göre belirlenen davranış biçimlerinin sebeplerini açığa çıkarmak amacıyla diğer bireylerle yani yerli halkla görüşme yapılmıştır. Aynı zamanda literatür araştırmasında, önceki çalışmalar incelendiğinde daha çok işlenen konu, dış göç sürecinde olan bireylerle araştırma yapıldığı gibi bu çalışmada ise i göç sürecinde olan bireylerle ilgili yerli halkın görüşleri irdelenmiştir.

3.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın amacı, Çanakkale’de yaşayan yerli halkın farklı yaşam tarzlarına göre meydana gelen, şekillenen habitus ve buna bağlı olarak pratiklerimizde ortaya çıkan çeşitli sermaye biçimlerinin birikimlerine göre iş bulmak amacıyla Türkiye içerisinden farklı bölgelerden ve şehirlerden gelen i göç sürecindeki göçmen bireylere olan bakış aıllarının ve davranış şekillerinin neye göre oluştuğu ve bu bakış aıllarının ve davranış şekillerinin ne yönde meydana geldiği araştırılarak değerlendirilmesi söz konusudur. Buna göre literatüre bakıldığında ya dış göç sürecinde olup Türkiye’de yaşayan dış göçmenlerle görüşme yapılarak göçmen kişilerin fikirleri ve yerli halkın onlara nasıl davrandığı araştırılırken ya Türkiye’de yaşayan yerli halkın dış göç sürecindekilere davranış şekillerinin araştırılması amacıyla yerli halk ile görüşme yapılırken ya da i göç sürecinde olan göçmen bireyler ile görüşme yapılarak i göç süreci ele alınmıştır. Bu nedenle literatürün ve önceki çalışmaların az olması önemli sınırlılıklardan bir tanesidir.

Bir diğer sınırlılık ise, katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler tüm dünya genelini olumsuz anlamda etkileyen pandemi döneminde ve yüz yüze yapıldığı için daha farklı ve çeşitli demografik özelliklere sahip görüşmecilerle yapılan görüşme belirlenen hedef

doğrultusundan ziyade daha sınırlı sayıda görüşmeci ile gerçekleştirilmiştir ve aynı zamanda bazı görüşmeciler görüşmek istemeyerek hastalık kapma korkusuyla çekingen yaklaşmışlardır. Bununla birlikte pandemiden kaynaklı, yaşam tarzlarının farklılığını barındıran habitusa dayalı örneklem seçimi doğrultusunda hedeflenen maksimum çeşitlilik içeren veriler sınırlı sayıda elde edilmiştir.

3.7. Araştırmanın Sayıtları

Bu çalışmanın sayıtları: Araştırmanın amacına, problemine ve konusuna uygun olarak kullanılan mülakat soruları ve katılımcıların demografik özellikleri, katılımcıların farklı yaşam tarzlarına sahip olmalarının yanında bu gibi etkenlerle ortaya çıkan habitus ve sermaye türleri ekseninde belirlenerek, uygulanmıştır. Bir diğeri ise, araştırmaya herhangi bir zorlanma söz konusu olmadan, yerli halk arasından ve gönüllü olarak araştırmaya katılan katılımcıların mülakat sorularına ve demografik özelliklere dürüst bir şekilde katılım göstermiş oldukları ön kabulü ile araştırma sürdürülmüştür.

3.8. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

“Evren, araştırmanın amacına bağlı olarak, üzerinde araştırma yapılabilecek ya da genelleme yapılacak tüm bireylerin oluşturduğu gruba denir” (Yıldız, 2017: 423). Araştırmanın amacı, Türkiye’de Çanakkale ilinde yaşayan yerli halkı oluşturan bireylerin iç göçmen kavramı ile ilgili genel görüşleri ve iç göç sürecinde olan göçmen bireylere karşı düşüncelerinin ve davranış tarzlarının ne olduğu ve ne şekilde geliştiğinin sebeplerini ortaya çıkarmaktır. Bir diğeri amaca göre ise iç göç sürecinde olan göçmen bireylere karşı yapılan davranış kalıplarının neler olduğu araştırılmıştır. Bu nedenle araştırmanın evreni, Çanakkale Merkez ilçesinde yaşayan, iç göçmen ile aynı istihdam koşulları altında bulunmuş ya da bulunmakta olan yerli halkı meydana getiren bireyler oluşturmuştur.

Bu araştırmanın örnekleme, Çanakkale Merkez’de yaşayan farklı yaş grupları arasında farklı eğitim düzeyinde, farklı yaşam tarzlarına sahip, farklı statü ve mesleklerde olan yani çeşitli ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklere sahip işçiler, işverenler ve farklı meslek grubundan bireyler oluşturmuştur. Örneklem olarak öncelikle Çanakkale şehrinden kişilerin seçilmesinin sebebi Çanakkale’nin kozmopolit bir şehir olması, bununla birlikte göç alan ve göç almaya devam eden bir bölge olması ve aynı zamanda yerli halkın kolaylıkla ulaşılabilir halde olmasıdır. Çanakkale, Merkez ilçesinin seçilmesinin başlıca sebebi ise daha çok göç alan bir bölge olması ve civar ilçelere göre daha heterojen bir yapıya sahip olmasıdır. Farklı yaş grupları arasında bireylerin tercih edilmesinin sebebi ise geniş yaş aralığı ile birlikte bireylerin daha çok sayıda işçi, işveren ve farklı meslek mensupları ile görüşme sağlanabilmesidir. Bu çalışmada, Çanakkale’de Merkez ilçesinde ikamet eden farklı sosyo kültürel ve ekonomik özelliklere sahip bireyler ile görüşme yapılmıştır. Bu duruma göre, farklı sermaye biçimlerinin birikimine bağlı olarak göçmen bireylerle birlikte iş arkadaşı olan farklı meslek grubundaki bireyler, işçiler ve göçmen bireylere iş veren yani iş sahipleri ile görüşme yapılmıştır. “Amaçlı örnekleme, cevapları aranan sorulara ışık tutacak olan bilgi bakımından zengin durumlara odaklanır.” (Yıldız, 2017: 434). Araştırmada, amaçsal örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme türü kullanılmıştır. Çalışmada amaçsal örnekleme göre seçilen katılımcılar, içinde buldukları yaşam tarzlarının farklılıkları dikkate alınarak sahip olunan habitusa göre belirlenmiştir. Bu doğrultuda farklı yaş, meslek grupları ve yaşam tarzlarına göre çeşitliliği maksimum derecede gösteren kişiler saptanmıştır.

3.9. Araştırmanın Veri Toplama ve Analiz Teknikleri

Bu çalışmada, nitel veri toplama tekniklerinden derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme modelinin çeşitlerinden ise yarı-yapılandırılmış görüşme türü uygulanmıştır. Araştırmada, görüşme tekniği kullanılmasının sebebi, bireylerin göçmen kavramını nasıl anlamlandırdıkları, göçmen bireyler hakkındaki bakış açılarını, düşüncelerini öğrenebilmek ve bu durumun sebeplerini açığa çıkarabilmek için açık uçlu sorular yardımıyla daha açıklayıcı ve daha anlaşılır cevaplar bulabilmektir. Görüşme çeşitlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme türü seçilmesinin nedeni ise, hem önceden belirlenen açık uçlu sorular yardımıyla insanların bu konuya ilişkin algılarını,

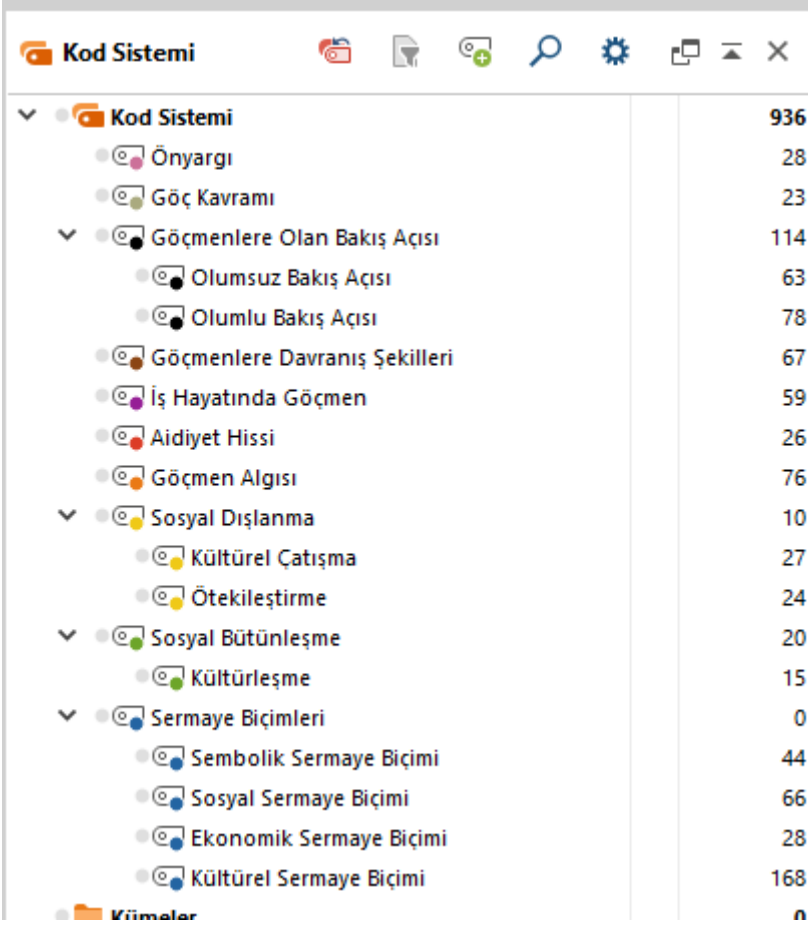
tanımlamalarını, görüşlerini ortaya çıkarmak, öğrenmek hem de görüşmenin durumuna ve yönüne göre başka sorular belirleyip sorarak durumun daha net bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olmak içindir. Çalışmada, görüşme esnasında alınan cevaplar not edilerek ve ses kaydı alınarak bilgi depolanmıştır. Aynı zamanda bu çalışmada durumu alanda analiz edebilmek için saha araştırması tekniği kullanılmıştır.

Nitel veri analiz tekniklerinden ise öncelikle yapılan görüşmelerin deşifresi yapılarak metinleştirilmiştir. Görüşme sonrasında elde edilen verilerin metinleştirilmesi işleminin sonrasında ise araştırmanın amacına göre temalar belirlenmiştir. Daha sonra ise deşifresi yapılan görüşmecilerin cevapları yani araştırmanın verileri uygun temalar ile birlikte MAXQDA uygulamasıyla kodlanmıştır. Deşifre edilip kodlanan veriler derinlemesine analiz edilerek elde edilen bulgular arasında ilişkisel bağlamda bütünlüklü bir biçimde yorumlanarak değerlendirilmiştir. Son olarak da bu kodlamalara göre betimsel analiz tekniği kullanılarak veriler yorumlanmıştır. Veri analiz tekniği bu şekilde bitirilmiştir. Betimsel çözümlemede, çalışmacılar ağırlıklı olarak görüşmecilerin kendi ifadelerinden doğrudan alıntılar yapar, bu ifadeleri mümkün olduğunca değiştirmeden olduğu gibi aktarmayı amaçlar. Betimsel analiz yöntemini kullanan çalışmacı, gerçekte ortaya çıkan eylemi aktarmakla kalmaz aynı zamanda bu eylemin gerçekleştiği bağlam hakkında, eylemde bulunanın niyeti hakkında ve bu eylemi örgütleyen anlamlar hakkında bilgi verir (Çetin, 2018: 192). Bu çalışmada da görüşmeciler ile birlikte yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler sonucunda elde edilen veriler olduğu gibi değiştirilmeden aktararak görüşmecilerin yani yerli halkın iç göç sürecindeki göçmen bireylere davranışları ve bu davranışları belirleyen ve örgütleyen anlamlar hakkında araştırma yapılarak bulgular ile ilgili yorumlamalar yapılmıştır. Veri analiz tekniklerinden betimsel analizin seçilmesinin sebebi, önceden oluşturulan ortak temalar ışığı altında görüşmeler sonucunda elde edilen veriler ile derinlemesine analiz yapılarak çözümlemek içindir. Bu çalışmada göçmen olgusu ile ilgili bireylerin fikirleri ve bu bakış açılarının nedenleri sorgulanmıştır. İş bulmak amacıyla göç eden bireyler ile ilgili yerli halkın görüşleri araştırılmıştır. Bu çalışmada da mülakat esnasında yapılan görüşmeler ile birlikte alınan cevaplara göre betimsel analiz yoluyla veriler incelenerek çözümlenmeye çalışılmıştır. Birbiri ile ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli kavramlar ile bir araya getirilerek yorumlanmıştır.

3.9.1. Araştırmanın Amacına ve Konusuna göre Belirlenen Temalar

Araştırmanın konusuna ve amacına göre belirlenen temalar görüldüğü gibi kültürel, sosyal, ekonomik, toplumsal sermaye biçimleri ile birlikte, göç ve göçmen kavramları ve bu doğrultuda sosyal ilişkilere dair kavramlardan olan dışlanma, bütünleşme ve en sonunda da göçmenlere olan bakış açıları ve davranış şekilleri temalar olarak ele alınmıştır.

Tablo 1: Araştırmanın Amacına ve Konusuna göre Belirlenen Temalar

Kod Sistemi	Frekans
Kod Sistemi	936
Önyargı	28
Göç Kavramı	23
Göçmenlere Olan Bakış Açısı	114
Olumsuz Bakış Açısı	63
Olumlu Bakış Açısı	78
Göçmenlere Davranış Şekilleri	67
İş Hayatında Göçmen	59
Aidiyet Hissi	26
Göçmen Algısı	76
Sosyal Dışlanma	10
Kültürel Çatışma	27
Ötekileştirme	24
Sosyal Bütünleşme	20
Kültürleşme	15
Sermaye Biçimleri	0
Sembolik Sermaye Biçimi	44
Sosyal Sermaye Biçimi	66
Ekonomik Sermaye Biçimi	28
Kültürel Sermaye Biçimi	168
Kümler	n

3.9.2. Katılımcıların Demografik Dağılımı

Tablo 2: Katılımcıların Demografik Dağılımı

KATILIMCI	YAŞ	CİNSİYET	MEDENİ DURUM	MESLEK	ÖĞRENİM DURUMU
1	24	ERKEK	BEKAR	ÖĞRENCİ	LİSANS
2	23	KADIN	BEKAR	SATIŞ DANIŞMANI	ÖNLİSANS
3	32	ERKEK	EVLİ	KAFE SAHİBİ	LİSANS
4	27	ERKEK	BEKAR	GARSON	LİSE
5	28	ERKEK	BEKAR	BARMEN	LİSANS
6	23	ERKEK	BEKAR	İŞÇİ	LİSANS
7	62	ERKEK	EVLİ	ÖĞRETMEN	LİSANS
8	39	KADIN	BEKAR	AKADEMİSYEN	DOKTORA
9	36	KADIN	BEKAR	İŞLETMECİ	LİSANS
10	28	ERKEK	EVLİ	YÖNETİCİ	LİSANS
11	26	KADIN	BEKAR	SATIŞ DANIŞMANI	ÖNLİSANS
12	27	ERKEK	EVLİ	DÜKKAN SAHİBİ	ÖNLİSANS
13	39	ERKEK	DUL	KUAFÖR	İLKOKUL
14	25	KADIN	EVLİ	KİTAPÇI	LİSANS
15	28	ERKEK	EVLİ	ESNAF	LİSE
16	32	ERKEK	EVLİ	YÖNETİCİ	LİSANS
17	35	ERKEK	EVLİ	MUTFAK ŞEFİ	LİSE
18	22	KADIN	EVLİ	KASİYER	LİSE
19	32	ERKEK	EVLİ	DÖVME SANATÇISI	LİSANS
20	38	KADIN	BEKAR	KUAFÖR	ORTAOKUL
21	63	KADIN	EVLİ	EMEKLİ	ÖNLİSANS
22	40	ERKEK	BEKAR	SERVİS PERSONELİ	LİSE
23	38	KADIN	EVLİ	KAMU PERSONELİ	LİSANS
24	26	KADIN	EVLİ	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENİ	LİSANS

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırma bulguları bölümünde, araştırmaya katkı sağlayan kişiler ile yapılandırılmış görüşmeler neticesinde elde edilen bulgulara göre sınıflandırmalar yapılarak belirli temalar halinde çeşitli analizler ve bununla birlikte yorumlamalar yapılacaktır. Farklı demografik özelliklere sahip bireylerin, istihdam amacıyla iç göç yapmış göçmenlere olan davranış şekilleri ve bakış açıları saha çalışması yapılarak elde edilen verilere göre incelenecektir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ile Birlikte Sermaye Biçimlerinin İncelenmesi

Bu bölümde, katılımcıların demografik nitelikleri ekseninde sermaye biçimleri ve bu sermaye biçimleri doğrultusunda yaşam pratikleri incelenecektir.

Katılımcı 1, 24 yaşında, yüksek lisans yapmakta olan bir master öğrencisi. Ailesinden aldığı aylık geliri 300-500 lira arasında. Daha önce iç göç sürecinde olan göçmen bir bireyle markette iş arkadaşı olarak çalışan market çalışanıymış. Katılımcı 1'e kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve zaman ayırdığınız kültürel etkinliklere ne kadar bir bütçe ayırdınız sorularına verdiği cevap şu şekildedir:

Kitap okuma sıklıkla yapıyorum. Nadiren film izliyorum. Orta derecede komedi, tiyatro izliyorum. Skeçler doğaçlama vs. Bunları izliyorum onun dışında herhangi bir sanat galerisi vs. gitmiyorum. Onun yanında kültürel sayılır mı bilmiyorum fotoğraf çekmeyi seviyorum. Ne çekiyorum diye soracak olursan genelde manzara fotoğrafları seviyorum doğa fotoğrafları ama hani çok güzel bir şey görürsem de hani şehir fotoğrafları da çekiyorum bu gerek işte kendi telefonumda ya da şu an kameram var onla da yapabiliyorum bunu. -S. Ne kadar süre harcıyorsunuz bu etkinliklere? -C. Aslında hayatımın önemli parçası

kitap okumakla geçtiği için hani çok fazla. Yani tahmini sıklık aralığı varsa yani her gün yapıyorum ben bunu. Günde de en azından 6-7-8 saat. Yani eğer tiyatro vs. hani bunları da dahil edeceksek 8 saati buluyordur. Kitap okuma işte vs. hani bunlar, kitap okumak, yazmak ya da (K1, 24, Erkek).

İnternet faturası. Harcama olduğunca az yapmaya çalışıyorum. Yani maddi açıdan çok imkanım yok. Kitaplar halihazırda hani çok kitap okuyan bir insanım. Fakat günümüzde internet aracılığıyla ulaştığım için kitaplara olabildiğince az harcama yapıyorum. Genelde de pdf. Yani internette bulamayacağım kitapları alıyorum. Bunda da ayda 50-100 TL arası bir harcama yapıyorum en fazla. Yani yapmamaya çalışıyorum diyeyim. Başka da bir şey yapmıyorum (K1, 24, Erkek).

Boş zamanınızda neler yapıyorsunuz sorusunu ise şu şekilde cevaplandırmıştır:

Boş zamanım az var. Yani boş zamanımda genelde müzikle ilgileniyorum. Ya da geziyorum. Gezmeyi de seviyorum. Şehir turu gibi biraz şehir gezmeyi seven bir insanım. Tek başıma geziyorum genelde. Bütün şehri komple ya da işte kordona gidiyorum. Onda genelde belli noktalara gidiyorum. Ya da şehir dışına çıkıyorum bisikletle. Bisiklet de sürüyorum. Onun dışında yani bisikletle de şehir dışına gitmeyi seviyorum. Orda da belli lokasyonlar var işte. Oralara gidiyorum oturuyorum. Hem bisiklet sürmüş oluyorum, doğa içerisinde oluyorum vs. Ama genelde bunlar yürümek biraz daha az fiziksel aktivite harcatsa da genelde yine belli bir zaman ayırmamı gerektirdiği için daha çok kolay ulaşılır olan müzikle ilgilenmeyi yapıyorum. Evde bagetlerim var. Bateria bagetleri var. Onla tabi pata küte vuruyoruz bir şeylere. Orda da biraz ilkel yöntemler kullanarak yastık üzerinde çalışıyorum. Onun dışında bateri çalışmanın zaten çok bir şey gerektirmiyor. Bateria gerekiyor yoksa da artık ilkel yollarla twin denen pedallar vs. gerekiyor işte onda da artık taşta abanıyoruz. Yani onun dışında şarkı söylüyorum. Sesimi geliştirmeye çalışıyorum boş zamanımda bunu yapıyorum. Yeni youtube üzerinden, internetten ses, eğitimlerini dinliyorum. Boş zamanımda işte müzik açısından da geliştirmeye çalışıyorum. Çok çok boş zamanımda da youtube dan bir şeyler izliyorum genelde. İngilizce şeyler izliyorum ya da komik şeyler izlemeye çalışıyorum. Tiyatro da aslında bunun bir parçası işte yani o Tolga

Çevik hani onu çok izliyorum mesela. O da boş zaman aktivitesi sayılır. Onu da aslında belli bir düzeyde eğitim için yapıyorum, izliyorum yani onu izleme nedenim de o. Yani mizah nasıl yapılır onu analiz ediyorum. Sahnedeki hakimiyeti vs. Yani bunu öğrenmek için biraz da tiyatrunun nasıl bir şey olduğunu öğrenmek için de bunu izliyorum. Yani genel itibariyle böyle deyim ya (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 1, ekonomik açıdan çok fazla özgür olmayan yani ekonomik sermayesi itibariyle yeterince bir birikimi olmayan ancak kültürel sermayesi açısından ekonomik sermayesine göre daha fazla birikimi olan ve daha fazla birikim yapmaya çalışan ancak bunu da kitap okuma dışında başka bir etkinlik ile gerçekleştirilmeden elde eden bir durumdadır.

Katılımcı 2, 23 yaşında önlisans mezunu, asgari ücrete çalışan, işçi konumunda olan bir durumdadır. Katılımcı 2'ye kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve eğer ayırıyorsanız ne kadar bir harcama yapıyorsunuz diye sorulduğunda, şu şekilde karşılık vermiştir:

Kitap okumak veya sinemaya gitmek olabilir. Belli bir zamanlarda çok az da olsa vakit ayırabiliyorum (K2, 23, Kadın).

Belli bir kota ayırabiliyorum ama fazlasını geçemiyorum (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 2'ye boş vakitlerinizde ne yaparsınız diye sorulduğunda cevabı şu şekilde olmuştur:

Dışarıda gezip veya herhangi bir sinemadır arkadaşlarımla sohbet etmektir yani tatil gibi vakit buldukça gitme imkanım oldukça bir yerlere gitmeyi tercih ediyorum (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 2, ekonomik sermayesi ve kültürel sermayesi açısından yeterince iyi bir konumda yer almamaktadır.

Katılımcı 3, 32 yaşında lisans oyunculuk bölümü mezunudur. Ancak şu an yapmış olduğu meslek kafe işletmektir. Aylık geliri 7-10 bin lira arasında değişen işyeri sahibidir. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, eğer ayırıyorsanız bu etkinliklere maddi bir harcama yaparken zorluk çekiyor musunuz sorularına verdiği cevap:

Konser, tiyatro ve sanat etkinliklerine vakit ayırıyorum. Çanakkale şartlarında sık sık katılmaya çalışıyorum. Eskiden İstanbul'da ve Ankara'da yaşarken her hafta düzenli olarak en az 2-3 etkinliğe katılıyordum. Ama şimdi Çanakkale şartlarında denk geldikçe katılabiliyorum. Çünkü Çanakkale'de böyle etkinlikler pek yok. Denk geldikçe katılıyorum (K3, 32, Erkek).

Açıkçası ben zorlanmıyorum. Ama tabii toplum, Türkiye şartları genelde zorluk çekiyor. Yani bahsettiğimiz şeyler ekstra şeyler olduğu için. Yaşamsal şeyler değil. Ben zorlanmıyorum. Kitap düzenli olarak sürekli alıp okuyorum. Ayda mesela 5 kitap okuduğumu düşünürsek 200 lira civarı bir kitap giderim oluyor (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3, boş vakitlerde neler yapıyorsunuz sorusuna genellikle kitap okuduğunu ve fırsat buldukça şehirden uzaklaşmayı sevdiğini dile getirdi: “Boş zamanımda genelde, kitap okumayı çok severim, arkadaşlarımla vakit geçirmeyi severim. Vakit buldukça şehirden uzaklaşmayı severim” (K3, 32, Erkek). Son olarak ise arkadaş çevrenizi nasıl tanımlarsınız ve arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz diye sorulduğunda kültürlü kişilerle arkadaşlık kurmayı daha çok sevdiğine dikkat çekmiştir:

Arkadaş çevrem aslında çok geniş. Çok nitelikli arkadaşlarım da var, çok niteliksiz arkadaşlarım da var. Sanat çevresinden geçmişe dair çok uzun arkadaşlıklarım var. Arkadaş çevremi neye göre seçerimi sınırlayamam. Yakın arkadaşlarımı sorarsanız genelde onlar da

mesleki olarak tiyatro oyuncusu var, mimar var, doktor var. Kültürlü insanlarla arkadaşlık yapmayı daha çok seviyorum aslında. Ama bunun dışında tabi gündelik hayatın getirisi yelpaze geniş arkadaşlık konusunda. Arkadaşlarımı herhangi bir şeye göre seçmem. Zaten belli bir ortamım var... (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3, kafe sahibi olarak ve yaptığı etkinlikler açısından ekonomik ve kültürel sermaye açısından oldukça birikimli yani orta-üst diyebileceğimiz bir durumdadır. Sosyal sermayesi açısından ise oldukça geniş bir arkadaş skalasına sahip olmasıyla birlikte özellikle kültürlü insanlarla arkadaşlık kurmayı sevmesi aslında belli tipte bir gruba dahil olduğunun göstergesidir.

Katılımcı 4, 27 yaşında, lise mezunu asgari ücrete çalışan, garson statüsünde olan bir görüşmecidir. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve maddi harcama yaparken bir zorluk çekiyor musunuz sorularına verdiği cevap, vakit ayırabildiği ama yeterince sık olmadığı yönündedir:

Kültürel etkinliklere vakit ayırabiliyorum ama çok sık değil. Biz bar çalışanları olarak şöyle oluyor, işten geç çıkıyoruz. Çıktıktan sonra da bizim de bir sosyal hayatımız var. O nedenle bize çok kısa bir zaman dilimi kalıyor. Sabah kalktığımдан işe gelene kadar bir boşluğum oluyor. O zaman diliminde de kültürel etkinliklere vakit ayırmıyorum. Dinlenme olarak geçiriyorum o vaktimi. Canlı müzik olan mekanlara gidiyorum. Haftada bir yapıyorum yani bunu (K4, 27, Erkek).

Harcamamı yaparken tabi ki düşünüyorum. Alkol kullanmak zevk için, zorunda değilim sonuçta. Bu benim kendi tercihim. Yani buna paramı verebiliyorum ve bunun için zorlanmıyorum. Kiramı da ödeyebiliyorum (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4 için boş zamanında yaptığı etkinlikler şu şekildedir:

Arkadaşlarımla vakit geçirmeyi çok severim. Arkadaşlarımla muhabbet etmeyi çok severim. Sadece benim için arkadaşlarım ve birlikte olduğum bir kız kız arkadaşım varsa kız arkadaşım (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4'e arkadaşlarınızı neye göre seçersiniz ve çevrenizi nasıl tanımlarsınız şeklindeki soruya Çanakkaleli olduğu için çok eski arkadaşlıkları devam ettirdiğini ifade etmiştir:

Benim genelde arkadaşlarım Çanakkaleli olduğum için çok eski arkadaşlarım. Ama bar işi yaptığımız için çoğu insan bizim arkadaşımız burada. Bir arkadaş vardır bir de yakın arkadaş vardır yani kendi çevrem vardır. Kendi çevremi, kafa dengi olması ile seçerim. Beraber sohbet edebildiğim, belli bir donanıma sahip olan insanları arkadaş olarak seçerim... (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4, ekonomik ve kültürel sermayesi oldukça düşük olan bir görüşmecidir. Ve aynı zamanda arkadaş çevresi açısından ise yakın arkadaşları ile tanımladığı kişiler; eski arkadaşlıklarından meydana gelmektedir.

Katılımcı 5, 28 yaşında, üniversite mezunu, asgari ücretin üzerinde kazanan ve barmenlik yapan bir kişidir. Kültürel etkinliklerden hangilerine vakit ayırıyorsunuz ve vakit ayırdığınız etkinliklere maddi harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorusuna verdiği cevap, vakit buldukça kitap okuma ve daha çok sayıda konsere gitmek şeklindedir:

Fırsat buldukça vakit ayırmaya çalışıyoruz. Kitap okuma diyebilirim. Sinema zaten çok ayrı bir keyiftir. Konserler zaten buraya özellikle gelen gruplara mümkün mertebeye gitmeye çalışırız elimizden geldiğince. Haftada bir izin günümüzde mutlaka yani canlı konsere giderdik. Arkadaşlarıyla etkileşim halinde olursun (K5, 28, Erkek).

Tabi ki de maddiyat belirli bir şeyden sonra biraz zorlayabiliyor. Yani ayağını yorganına göre uzatman gerekiyor (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 5'e boş zamanlarınızda neler yaparsınız sorusunu sorulduğunda ise şu şekilde bir cevap vermiştir:

Boş zamanlarımda arkadaşlarımla dolaşırım. Hatta fırsat bulursak sektörümüz bar olduğu için biz barda sürekli olarak çalıştığımız için ister istemez başka yerlere gidip oranın barını gezmeyi tercih ediyoruz (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 5, ekonomik ve kültürel sermayesi açısından yeterince bir birikime sahip olmayan bir bireydir.

Katılımcı 6, 23 yaşında, üniversite mezunu olan ve bulunduğu bölgede bir araziyle ilgilenen işçi konumunda olan bir görüşmecidir. Aylık geliri ise 2 bin liradır. Hangi kültürel etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve maddi harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorularına verdiği yanıt kültürel etkinliklere vakit ayırabildiği ve maddi harcamada zorlanmadığı yönündedir:

Kültürel etkinliklere baya bir vaktim kalıyor. Çalıştığım işte çok az çalışıyorum, ayda 4-5 gün. Sinema, tiyatro ve konser gibi etkinliklere her zaman gidebiliyorum. Arkadaşlara buluşmadır. Haftada en az 1 kere vakit ayırıyorum. Arkadaşlarla oturmak, kafede sohbet etmek, her akşam kitap okumak buna dahil (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6'ya boş vakitlerinde ne yaptığı sorusu yöneltildiğinde ise cevabı şöyledir:

Boş zamanlarımda genelde film izlerim. Kitap okurum. Buradan Çanakkale'ye Bayramiç'e farklı illere, ilçelere arkadaşlarla gezmeye gidebiliyorum. Farklı illere seyahat

edip orada kalabiliyorum. İş durumum haftada 1-2 gün aldığı için geri kalan 4-5 gün bana kalıyor (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6'nın arkadaşlarımızı neye göre belirlersiniz sorusuna verdiği cevap ise sosyal ve kültürel davranışlarına bakarak belirlemek üzerinedir:

Arkadaşlarımı genellikle ilk onları gördüğümde belirlerim. Benim kafama uyuşan birisiyse onunla devamlı arkadaşlık ederim. Arkadaşlıklarım bazen çok kısa sürede tanıdığım insanlar da olabilir. Çok uzun gözlemler sonucunda da arkadaşlık kurduğum insanlar da olabilir. Yani genellikle onların sosyal, kültürel davranışlarına bakarak veya vicdanlı mı, kalbinle mi düşünür ona göre seçiyorum. Arkadaş çevremi eğlence alanlarına, konserlere, tiyatrolara, sinemalara gidebildiğim arkadaşlarım vardır. Eğlenmeyi bilen, nerede nasıl davranacağını bilebilen arkadaşlarım vardır (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6'nın ekonomik ve kültürel sermaye birikimleri oldukça düşüktür.

Katılımcı 7, 62 yaşında üniversite mezunu, yıllık 50 bin lira geliri olan bir öğretmendir. Kültürel etkinliklere vakit ayırabiliyor musunuz, ayırıyorsanız hangi etkinliklere vakit ayırabiliyorsunuz ve maddi harcamada zorluk yaşıyor musunuz sorularına verdiği cevap çok fazla vakit ayıramadığı ve zorlanmadığı yönündedir:

Çok vakit ayıramıyorum. Öğrencilerle birlikte bazen sinemaya gidiyoruz. Doğa gezmeleri yapıyorum (K7, 62, Erkek).

Boş vakitlerinizde neler yaparsınız sorusuna yanıtı şu şekildedir: “Gezerim. Arıcılık ile ilgileniyorum” (K7, 62, Erkek). Arkadaşlık tercihleri ise şu şekildedir: “Kötü alışkanlıkları olmayan, çalışkan, sorumluluk sahibi, bana zaman ayırabilen arkadaşlıklar tercih ederim (K7, 62, Erkek).

Katılımcı 7'nin ekonomik sermaye ve kültürel sermaye orta düzeydedir.

Katılımcı 8, 39 yaşında, doktora mezunu olan aylık 8 bin 500 lira geliri olan bir araştırma görevlisidir. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, ayırıyorsanız hangi etkinliklere ve maddi harcamada zorlanıyor musunuz sorularına cevabı şöyledir:

Evet, ayırıyorum. Sinemaya gidiyorum. Her sene bir kere yurtdışına çıkmaya çalışıyorum. İşim nedeniyle kitap okuyorum. Netflix üyeliğim var. Dizi izliyorum çok fazla. Ve müze gezmeyi çok seviyorum. İstanbul'da ve yurtdışında bulunduğum zamanlar her zaman müzelere gitmeye çalışıyorum (K8, 39, Kadın).

Kur çok yüksek olmadığı zamanlarda zorlanmıyordum. Yurtdışı nedeniyle kurdan kaynaklı zorlanmaya başladım. Müze giriş ücretleri pahalandı (K8, 39, Kadın).

Boş zamanlarınızda neler yaparsınız sorusunu ise şu şekilde cevaplandırmıştır:

Netflix'te dizi izliyorum. Youtube'ta ekonomi ile ilgili videolar izliyorum. Yemek yapıyorum. Her yıl İstanbul'a gittiğimde Sabancı Müze'si, Koç Müze'sine gidiyorum. Tarihi yerleri görmekten ve gezmekten hoşlanıyorum (K8, 39, Kadın).

Katılımcı 8 için ekonomik ve kültürel sermayeleri açısından oldukça yüksek bir konumda olduğu şeklinde bir yorum yapabiliriz.

Katılımcı 9, 36 yaşında, üniversite mezunu, kitap dükkanı sahibi yani işletmecidir. Aylık geliri 3-10 bin lira arasındadır. Kültürel etkinliklere vakit ayırma ve maddi harcamada zorlanma sorularına şu şekilde yanıt vermiştir:

Kitap okumak zaten benim işimin bir parçası. Online tiyatro izliyorum. Tiyatro ve konserleri takip etmeye çalışıyorum (K9, 36, Kadın).

O ay nasıl iş yaptığım ile ilgili olarak değişiyor. Çok beğendiğim bir şey geldiğinde gitmeye çalışıyorum ekonomik olarak zorlarsa da (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 9'un arkadaş çevresini tanımlaması ve neye göre arkadaşlarını belirlemesi konusunda sorulan soruya verdiği yanıt şu şekildedir:

Çanakkale'de çoğu çocukluk arkadaşım. Belirli bir kıstasım yok. Kafam uyuşuyorsa arkadaş olurum. Feminist bir kadın olarak bu düşünceye ters düşen kişilerle arkadaşlık kurmam. Bakış biçimi çok önemli. Kalp kırmadan eleştiri yapmalı ve bir şeyi dayatmadan düşüncelerini paylaşmalı (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 9'a zorunlu ihtiyaçlarımız dışında tüketim alışkanlıkları sorulduğunda şu şekilde bir yanıt vermiştir:

En lüks olarak ayda bir plak alırım kendime. Onun haricinde param oldukça dükkana kitap alıyorum (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 9'un ekonomik ve kültürel sermayesi orta-üst seviye bir durumdadır.

Katılımcı 10, 28 yaşında, üniversite mezunu, bir mağazada üçüncü yönetişi şeklinde görev almaktadır. Aylık geliri ise 3.700 liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, ayırıyorsanız hangilerine ve maddi harcamada zorlanıyor musunuz şeklindeki sorulara verdiği yanıtlar ise önceden kitap okuduğu ve zorlanmadığı yönündedir:

Önceden kitap okuyordum, masa tenisi oynuyordum. Artık bunları yapmıyorum... (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 10'un arkadaş seçimi ise ırk din ayırt etmeden kişinin karakteriyle ilgili olarak seçtiğine dairdir: *"Din, ırk ayırt etmeden daha çok karakterine göre seçerim. Hangi görüşte olursa olsun fark etmez"* (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 10, ekonomik ve sermaye birikimi açısından düşük bir durumdadır.

Katılımcı 11, 26 yaşında önlisans mezunu, satış danışmanıdır. Aylık geliri 3 bin liradır. Hangi kültürel etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve maddi harcamada zorlanıyor musunuz sorularına cevabı dolaşmak, gezmek ve zorlanmadığı yönündedir: *"Gezmek, dolanmak sadece. Arkadaşlarla buluşmak, oturmak gibi"* (K11, 26, Kadın).

Boş zamanlarını ise şu şekilde değerlendirmektedir: *"Çalışmak dışında, evde vakit geçirmeyi daha çok seviyorum. Mutfakla ilgilenmeyi ve pastacılık işlerini çok seviyorum. Kitap okuyorum"* (K11, 26, Kadın). Katılımcı 11'in hem ekonomik hem de kültürel sermayesi oldukça düşüktür.

Katılımcı 12, 27 yaşında, önlisans mezunu, elişli dükkanı işleten bir kişidir. Aylık geliri, 3 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangilerine vakit ayırıyorsunuz ve maddi harcamada zorluk yaşıyor musunuz sorularına şu şekilde cevap vermiştir:

Genel olarak geziyoruz, seyahat ediyoruz. Doğa ile iç içeyiz. Fırsat buldukça doğaya çıkarız (K12, 27, Erkek).

Yani çok yüklü bir miktar harcamıyoruz. Bu nedenle sıkıntı çekmiyoruz (K12, 27, Erkek).

Boş zamanlarını ise şu şekilde değerlendirmektedir: *“Kendimizi geliştirecek hobimiz var. Saksılar yapıyoruz, makromeden aynalar yapıyoruz, duvar süsleri yapıyoruz” (K12, 27, Erkek).*

Katılımcı 12, ekonomik sermaye açısından ve kültürel sermaye açısından iyi bir birikime sahip değildir.

Katılımcı 13, 39 yaşında, ilkokul mezunu bir kuafördür. Aylık geliri ise 5 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve vakit ayırırken maddi harcamada sıkıntı yaşıyor musunuz sorularına çok fazla vakit ayıramadığı ve zorlandığı şeklindedir: *“İşletme sahibi olduğum için çok fazla vakit ayıramıyorum” (K13, 39, Erkek).* Arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusuna ise yanıtı: *“Devamlı görüştüğüm sadece bir kişi var. Onun dışında konuştuğum çok kişi var. İnsanların vücut dilinden iyi anlıyorum. Üzerime basarak hareket eden insanlarla arkadaş olmuyorum” (K13, 39, Erkek)* şeklindedir. Katılımcı 13’ün ekonomik ve kültürel sermayesi oldukça düşük bir konumdadır.

Katılımcı 14, 25 yaşında, lisans mezunu, kitabevi sahibidir. Aylık geliri ise 7 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, ayırıyorsanız hangilerine ve maddi harcama yaparken zorluk yaşıyor musunuz sorularına verdiği yanıt şu şekildedir:

Belediyenin tiyatroları oluyordu eskiden. Onlara çok katılıyordum. Sinemaya 2-3 ayda bir gidiyorum. Onun dışında evde kitap okuyorum (K14, 25, Kadın).

Belediyenin tiyatroları ücretsiz oluyordu. Ben kitapçı olduğum için kitaplara da bir harcamam olmuyor. Bu nedenle kültürel etkinliklere bir harcama yapmıyorum çok fazla (K14, 25, Kadın).

Boş zamanlarınıza neler yaparsınız sorusunu: *“Daha çok dükkanım ile ilgileniyorum. Eve gittiğimde de ev işleri ile ilgileniyorum” (K14, 25, Kadın)* şeklinde yanıtlamıştır. Arkadaş çevrenizi nasıl tanımlarsınız ve neye göre arkadaşlarınızı belirlersiniz sorusunu ise şöyle cevaplandırmıştır: *“Benim için en önemlisi güven. Benim sırlarımı tutabilmesi önemli. Şu anki yakın arkadaşlarımla dinlediğimiz müzik türleri benzer. Hepimiz kitap okumayı çok seviyoruz” (K14, 25, Kadın).* Katılımcı 14’ün kültürel ve sermaye birikimi orta-üst seviyededir.

Katılımcı 15, 28 yaşında, lise mezunu, üçüncü nesil kahve yapan kafe sahibi yani işletmeci, esnaftır. Aylık geliri ise 4-5 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, ayırıyorsanız hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve bu etkinliklere bir harcama yaparken zorluk yaşıyor musunuz sorularını şu şekilde cevaplandırmıştır:

Ben eşimle tiyatroya gitmeyi çok seviyorum. İstanbul veya İzmir’de müzelere çok sık gidiyoruz. Evde de sıklıkla kitap okuyorum veya belgesel izliyorum (K15, 28, Erkek).

Yapıyorduk. Bizim ilgimizi çeken bir tiyatro olursa parasını düşünmeden gidebiliyorduk. Ancak tiyatro da sinema da çok pahalandı. Artık netflix platformu var. Sinemaya gidip film izlemektense evde netflixten aynı filmi izliyoruz (K15, 28, Erkek).

Boş zamanlarını ise değerlendirme şekli şu şekildedir: *“Futbolu takip ediyorum. Tuttuğum takımın branşına bakmadan her oyununu takip ediyorum. Evde kendi kahve köşem var. Oyun oynuyorum. Köyde bahçeyle uğraşıyoruz” (K15, 28, Erkek).* Tüketim alışkanlıklarınız nelerdir sorusuna ise verdiği yanıtta plak koleksiyonu olmasına vurgu yapmıştır:

Bir veya iki ayda bir İstanbul'a gidip maçları canlı izlerim. Plak koleksiyonum var. Bit pazarlarına gitmeyi, oralarda alışveriş yapmayı çok seviyorum (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 15, arkadaş çevresini şu şekilde tanımlamıştır:

Ben işletme sahibi olduğum için herkesle konuşmak zorundayım. Ama genel olarak kendime özel zaman ayırdığım zamanları paylaştıklarım var. Mesela maç izliyorsam beraber izliyoruz. Ya da tiyatroya ortak arkadaşlarımla gidiyorum. Kendi özel zamanımı ayırdığım arkadaşlarım var (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 15, ekonomik sermaye açısından orta seviyedeyken kültürel sermaye açısından ise orta- üst seviye aralığında şeklinde ifade edebiliriz.

Katılımcı 16, 32 yaşında, lisans mezunu bir işletme sahibidir. Aylık geliri 5-6 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırma konusunda çok fazla vakit ayıramadığını, ancak maddi bir harcama söz konusu olduğunda ise zorlanmadığını dile getirmiştir:

Uzun saatler çalıştığım için kültürel etkinliklere çok fazla vakit ayıramıyorum. En son sinemaya gitmişimdir. Bundan 1 yıl önce de tiyatroya gitmişimdir. Kitap okuyorum. Evde film, dizi izliyorum. Ama onun dışında çok bir etkinliğim yok (K16, 32, Erkek).

Boş vakitlerinde ise 3D yazıcılarda modelleme yaptığına vurgu yapmaktadır:

Genel olarak dizi, film izleyerek geçiyor. Oyun oynuyorum. 3d yazıcılar var onlardan modelleme yapıp kendim boyamayı seviyorum. Genelde hobilere ayırıyorum. Ya da arkadaşlarımla vakit geçiriyorum daha çok (K16, 32, Erkek).

Arkadaş çevrenizi nasıl tanımlarsınız ve arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusuna verdiği yanıt şu şekildedir:

Arkadaş çevrem daha çok kafa yapıma uygun kişilerden oluşur. Çoğu insanla oturup konuşurum ama bunlar o anı kurtarmak için yapılan konuşmalar oluyor. O kişileri arkadaşım diye tanımlamıyorum. Özellikle bir şey yapacağım sırada ben bu çocukla bunu yapabilirim diyorsam arkadaş olarak tanımlayabiliyorum. O da şu şekilde oluyor; ortak ilgi alanları olmasa da birlikte iyi anlaşmak önemlidir (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 16, ekonomik sermaye açısından orta seviyeyken kültürel sermaye açısından daha düşük bir konumdadır.

Katılımcı 17, 35 yaşında, lise mezunu bir mutfak şefidir. Aylık geliri asgari ücrettir. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve maddi açıdan zorlanıyor musunuz sorularına; çok fazla vakit ayıramadığı ve harcama yaparken zorlanmadığı yönündedir:

Daha öncesinde çok yoğun çalıştığım için çok fazla vakit ayıramıyordum. Bazen Eskişehir'de tiyatroya gidiyordum. Onun haricinde iş yüzünden pek fazla vakit ayıramıyorum. O dönemler müzikle ilgileniyordum. Müzisyendim. Onun haricinde çok fazla etkinliğimiz olmuyordu. Sürekli ev, dükkan şeklinde oluyordu. Hani eve gel dinlen, dizi izle, yat şeklinde oluyordu (K17, 35, Erkek).

Arkadaş çevrenizi nasıl tanımlarsınız ve arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorularına verdiği şu şekildedir:

Genellikle çocukluğumdan arkadaşlarım çoğunlukta. Onlarla da iletişim halinde olduğum için yani arkadaş çevrem benim için ideal şu an. İletişim açısından aynı frekansta kişilerle arkadaşlık kuruyorum. Yaptığımız işler, alışkanlıklar birebir devam ettiği için çok fazla sıkıntı çekmiyorum. Rahatsızlık duyduğum insanlar olduğu zaman etrafımda iletişim halinde olmuyorum (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 17'nin kültürel ve ekonomik sermayesi oldukça düşük bir durumdadır.

Katılımcı 18, 22 yaşında, lise mezunu bir kasiyerdir. Aylık geliri asgari ücrettir. Kültürel etkinliklere maddi bir harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorusunda zorlanmadığını dile getirirken kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, ayırıyorsanız hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz sorusunu şu şekilde yanıtlamıştır:

Kitap zaten çok okuyorum. Günlük sosyal yaşantımızda iş çıkışı, sinemaya gitmek kafeye gitmek, gezmek olsun yaptığım etkinliklerdir (K18, 22, Kadın).

Katılımcı 18, hem ekonomik sermaye hem de kültürel sermaye açısından düşük birikimli bir konumdadır.

Katılımcı 19, 32 yaşında, lisans mezunu bir dövme sanatçısıdır. Aylık geliri 5 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve hangi etkinliklere vakit ayırıyor musunuz ve maddi harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorularına şu şekilde cevap vermiştir:

Çanakkale tiyatro, konser gibi etkinlikler çok az olduğu için ayda 1 ya da 2 tane olduğu için onları kaçırmamaya çalışıyoruz. Mümkün olduğunca yakalamaya çalışıyoruz (K19, 32, Erkek).

Hiç acımıyorum, harcıyorum onlara. Çünkü ayda 1-2 kere olduğu için fiyatlarına bile bakmadan alıyoruz. Genellikle tiyatro ve konser etkinlikleri. Özellikle de iyi bir tiyatro geliyorsa 1 hafta ya da 1 ay önceden biletlerini alıyoruz (K19, 32, Erkek).

Arkadaşlarını neye göre belirlersiniz sorusuna ise belli bir şeye göre belirleyemezsiniz şeklinde vurgu yapmıştır:

Onları belirleyemezsin aslında. Bu daha çok sinerji olayıdır. Kafa uyuşması önemlidir. Seni anlayabiliyorsa o senin zaten arkadaş statüne girmiştir. Kafa yapısı ve düşüncesi önemlidir. Belli özellikler yoktur. Tamamen içsel bir şeydir (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19'un ekonomik ve kültürel sermaye durumu orta düzeydedir.

Katılımcı 20, 38 yaşında ortaokul mezunu bir kuafördür. Aylık geliri 15 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangilerine vakit ayırıyorsunuz ve maddi harcama yaparken zorluk çekiyor musunuz sorularına spora vakit ayırdığını ve zorlamadığını belirterek cevaplandırmıştır:

Tek yaptığım etkinlik spor. Düzenli olarak spora gidiyorum (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 20'nin boş zamanlarınızda neler yapıyorsunuz sorusuna verdiği yanıt: "Gezerim, kitap okurum, yemek yaparım" (K20, 38, Kadın) şeklindedir. Arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusuna verdiği yanıt ise şu şekildedir:

Bakış açılarına göre arkadaşlarımı belirlerim. Eğlendirici olmalarına, bilgi paylaşımı yapabilmeme ve öğretici olmalarına göre belirlerim. Sohbet edebileceğim kişilerle arkadaşlık kurarım (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 20'nin ekonomik sermayesi iyi durumdayken kültürel sermayesi oldukça düşüktür.

Katılımcı 21, 63 yaşında, ön lisans mezunu emekli bir öğretmendir. Aylık geliri 3.800 liradır. Kültürel etkinliklere harcama yaparken zorlanmadığını dile getirirken hangi kültürel etkinliklere vakit ayırıyorsunuz sorusuna şu şekilde bir yanıt vermiştir:

Çeşitli kadın derneklerine üyeyim. "Kadın Elemeği Değerlendirme Derneği" ve "Kadın Girişimciler Derneği" ne üyeyim. Bu gibi derneklerin etkinliklerine katılıyorum. Sinema, gibi etkinliklere 6 ayda 1 gidiyorum. Kitap çok az okuyorum (K21, 63, Kadın).

Boş zamanınızda neler yaparsınız sorusuna verdiği yanıt: *"Bitki yetiştiriyorum, hayvan bakıyorum ve besliyorum, bahçemde sebze yetiştiriyorum"* (K21, 63, Kadın) şeklindedir. Arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusuna ise: *"Öğretmen okulundan arkadaşlarım var. Genelde kendi kültür seviyemde kişilerle arkadaşlık kuruyorum"* (K21, 63, Kadın) şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcı 21, ekonomik sermaye için de kültürel sermaye için de orta-alt seviye içerisindedir.

Katılımcı 22, 40 yaşında lise mezunu bir servis personelidir. Aylık geliri 3 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangilerine vakit ayırıyorsunuz ve maddi harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorularına verdiği yanıt şu şekildedir:

Seminerlere katılıyorum. Üye olduğum dernek, parti toplantılarına katılıyorum. İzinli günlerimde kitap okuyorum. İnternet üzerinden film izliyorum (K22, 40, Erkek).

Zorlanmıyorum. İnternet üzerinden çeşitli platformlardan film izliyorum. Mesela Netflix üyeliğim var (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 22'nin arkadaş seçimi ise şu şekildedir: *“Karakter, kişilik ve davranış şekillerine göre seçiyorum. Sosyal, kafa olarak uyumlu, anlaşabileceğim arkadaşlarım var”* (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 22'nin hem ekonomik hem de kültürel sermayesi düşük durumdadır.

Katılımcı 23, 38 yaşında lisans mezunu bir kamu personelidir. Aylık geliri 5 bin liradır. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve bu etkinliklere maddi bir harcama yaparken zorlanır mısınız sorularının cevaplarını şu şekilde ifade etmiştir:

Tiyatro ve sinemaya giderim. Türk sanat müziği dinlerim. Çocuklardan fırsat buldukça 2-3 ayda 1 sinemaya gidiyorum. Kişisel gelişim kitaplarını çok okurum. Spor kitaplarını severim. Felsefe kitapları okurum. Kitap okumaya çok vakit ayırım (K23, 38, Kadın).

Şu an çocuklarıma öncelik veriyorum. Ancak kitapları için mutlaka bütçe ayırım (K23, 38, Kadın).

Arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusuna ise cevabı şu şekildedir:

Belli bir şeye göre belirlemiyorum. Dürüst ve merhametli kişilerle arkadaşım. Çok farklı farklı sektörlerden arkadaşım var. Çok geniş bir çevrem var. Profesör arkadaşım da var işçi arkadaşım da var (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 23'ün hem ekonomik hem de kültürel sermaye birikimleri orta seviyededir.

Katılımcı 24, 26 yaşında lisans mezunu bir okul öncesi öğretmenidir. Aylık geliri asgari ücrettir. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz, hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz ve bu etkinliklere maddi harcama yaparken zorlanıyor musunuz sorularına verdiği cevaplar şu şekildedir:

Tiyatrolara ve konserlere katılıyordum. Şu an işimden kaynaklı çok fazla vakit ayıramıyorum (K24, 26, Kadın).

Ekstra bir bütçe ayırmak gerekiyor. Sonuçta asgari ücret. Yaşamsal harcamalar dışında bir bütçe ayırmak zorlayabiliyor (K24, 26, Kadın).

Arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz sorusunun cevabını ise şu şekilde ifade etmiştir:

Arkadaşlar konusunda sıkıntı yaşıyorum. İyi insanlarla arkadaşlık kuruyorum. Seçiciyimdir. Az ve öz arkadaşım vardır. Sayılı arkadaşlarım vardır. Üçü geçmez her şeyimi anlattığım kişiler. Bence de böyle olması gerekiyor (K24, 26, Kadın).

Katılımcı 24'ün ekonomik ve kültürel sermaye açısından birikimi düşük seviyededir.

4.2. Farklı Meslek ve Statü Sahibi Kişilerin Göç ve Göçmen Algısı

Öncelikle, farklı mesleklere sahip ve farklı statülerde yer alan kişilerin göç ve göçmen ile ilgili fikirlerini inceleyelim.

4.2.1. Katılımcıların Genel Anlamıyla Göç Algısı

Görüşlerine ilk yer vereceğim kişi, bir öğrenci. Bu nedenle ekonomik sermaye açısından çok birikimi olmayan ancak kültürel sermaye açısından oldukça fazla kitap okuyan katılımcıya göç denilince aklına direkt birinin evini terk etmesi yani olumsuz bir anlam yüklenmesi olarak bir göç kavramı geliyor. Göç ile ilgili görüşü ise aşağıdaki gibidir:

Yani ya içerimi çok geniş bir şey. Birinin evini terk etmesi yani her şeyden öte bir duygusal anlamı var benim için. Negatif bir çağrışımı da var. Yani yeni bir hayatın başlangıcı anlamı da var. Hani biraz edebi gidiyorum şu an ama. Yani her şeyi bırakıyorsun yeni bir hayata başlıyorsun. O hayatta ne olacağını bilmiyorsun falan öyle bir anlamı var yani göçün. Sevdiklerini bırakıyorsun arkanda vs. alıştığın her şeyi değiştirmek zorunda kalıyorsun böyle bir edebi bir anlamı var bende (K1, 24, Erkek).

Satış danışmanı olan ve kültürel ya da ekonomik sermaye açısından birikimi sınırlı olan bir katılımcının ise göç ilgili görüşleri farklılık göstermektedir. Katılımcı 2, göç kavramıyla ilgili olarak istihdam ihtiyacı sebebiyle kişilerin göç ettiklerini yani göç kavramının iş imkanı sebebiyle gerçekleştiğini ifade etmektedir:

Aklıma ilk önce iş olanağı geliyor. Kendim de mesela Çanakkaleliyim ama burada iş imkanı olmadığı için bunu kendim de düşünüyorum. Mesela üniversiteyi burada okumadım. Üniversiteyi okuduğum yer oldukça iş imkanı olan bir yer. Hani burada olmaktan çok da mutlu değilim ama şu an burada çalışıyorum ve koronadan dolayı da gitme ihtimalim tabii ki yok. O yüzden göç bir bakıma iş olanağı açısından iyi bir şey (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3, üniversite mezunu, kafe sahibi ve sermaye biçimleri açısından nispeten daha iyi durumda olan bir katılımcının göçün zorunluluk hali olduğunu, isteğe bağlı olarak gerçekleşmediğini ve aynı zamanda geçmişini terk olduğunu dile getirmektedir. Görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

İçerisinde bulunduğu şartlar uygun değildir. Ondan göç eder. Göç geçmişini terk etmektir. Yani yaşadığın yer olur, arkadaşların olur. Hem madden hem manen bir yerden uzaklaşmaktır. Yeni bir şeye kapı açmaktır (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4, üniversite terk yani lise mezunu olan, meslek olarak garsonluk yapan ve işi nedeniyle kültürel etkinliklere çok fazla vakit ayıramayan bir katılımcının ise göç ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

İş göçü vardır bir de mesela Suriyeliler buraya savaş yüzünden göç etti. Göç benim için bir yerden bir yere gitmek, artık yaşamını orada idame ettirmek. Bu yurt içi ya da yurt dışı olabilir (K4, 27, Erkek).

Mülakat yaptığım ve katılımcı 5 olan başka bir garson ise göçün bireyin hayali olduğunu dile getirmiştir:

Her gencin bir yurt dışı hayali vardır. Otomatikman bir Avrupa ülkesi ya da Amerika kıtasına göç etmek geliyor insanın aklına. Yani göç insanın hayalidir (K5, 28, Erkek).

Geçici olarak bir araziye bakan yani geçici olarak işçi olan üniversite mezunu olan görüşme yaptığım katılımcı 6'nın göç ile ilgili olarak görüşleri farklı arayış içerisindeki kişilerin bu amaçla göç ettiği şeklindedir:

Göç, şu anki toplumdan bahsettiğimizde genellikle beyin göçüdür. Yani insanlar iş bulmak için veya bir şekilde hayatını devam ettirebilmek için bir yerden bir yere göçüyor. Günümüzdeki en büyük göçler bunlar. Türkiye'dekilerin Almanya'ya göçünden başlayan ve hala devam eden. Mesela benim çalıştığım yerdeki adam İstanbul'dan buraya gelmiş, arazi almış. İlerleyen zamanlarda buraya göçecek. İnsanlar daha farklı arayış için göç ediyorlar (K6, 23, Erkek).

Uzun yıllardır öğretmenlik yapan görüşmeci 7'nin ise göç ile ilgili görüşleri daha çok bulunduğu bölgede ihtiyaçlarını karşılayamayan bu nedenle başka bir yere iş bulmak için yerleşen kişileri ifade ettiğini dile getirmiştir:

Bulunduğu yerden başka bir yere iş bulmak amacıyla göçüp oraya yerleşen kişileri ifade ediyor (K7, 62, Erkek).

Akademisyen olup özellikle ekonomik ve kültürel sermaye birikimi açısından iyi bir durumda olan görüşmeci 8'in göç ile ilgili görüşleri ise başka yere gitmeye mecbur kalma yönünde olarak şöyle ifade edilmiştir:

Bir yerde aradığını bulamayıp bulmak için başka yere gitmeye mecbur kalan insanların yaptığı eylemlerdir (K8, 39, Kadın).

Kitabevi sahibi olan ve oldukça çok sayıda göçmen arkadaşının olduğunu dile getiren katılımcı 9'un göç ile ilgili genel görüşleri hüznü ifade ettiği şekilde şöyledir:

Göç, hüznü ifade ediyor. Kişi ait olduğu yeri bırakmak zorunda kalıyor. Bunun sebebi farklılık gösterir. Ama göçmen kişisi daha iyi bir hayat için göç etmesi bana hüznü ifade ediyor (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 11, ön lisans mezunu satış danışmanı olan bir kişi olarak göç ilgili görüşleri arasında kişilerin maddi durum yüzünden göç edebildikleri, maddiyat için göç ettikleri şeklinde görüşünü belirtmiştir:

Göç, benim için kişi olduğu yerde memnun olmayıp başka bir yere gidebilir. Mecburiyetten ya da maddi durum yüzünden (K11, 26, Kadın).

Ön lisans mezunu, el işi dükkanı işleten katılımcı 12'nin göç ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Memleketini terk etme, bağıını koparmayı ifade ediyor (K12, 27, Erkek).

İlkokul mezunu kuaför olan katılımcı 13 ise göç ile ilgili görüşleri, bulunduğu durumdan daha iyi bir duruma gelebilmek için yapılan bir eylem şeklindedir.

Bulduğu yerde yiyecek ekmeği kalmayan, barınamayan insanlar göç eder. Kimse rahat olduğu yerden ayrılmaz. Göç, bulunduğu durumdan daha iyi bir duruma gelebilmek için yapılan bir eylem bence (K13, 39, Erkek).

Başka bir kitabevi sahibi üniversite mezunu katılımcı 14'e göç ile ilgili sorular yönelttiğimde göç eden kişinin bulunduğu ortamda sorunları olduğu takdirde göç edebileceğini dile getirmiştir:

Bence bir insan maddi çıkarları için göç etmeyi düşünür. Kişi, bir yerde memnun değildir ya da sorunları vardır ki göç eder (K14, 25 Kadın).

Lise mezunu esnaf olan bir kişinin yani katılımcı 15'in, göç ile ilgili görüşü, aile baskısı ve ekonomik nedenlerle göç edildiği özellikle kişinin özgür hissetmek amacıyla göç ettiği belirtilmiştir:

İnsanlar bence ekonomik şartlar sebebi ile göç ederler. Bir de aile baskısı çok fazla var. Kişiler kendilerini daha özgür hissetmek için taşıyorlar (K15, 28, Erkek).

Lisans mezunu kahveci sahibi katılımcı 16'nın ise göç ile ilgili görüşleri zorunluluk ve mecburiyet ekseninde şekillenmiştir:

Zorunluluk. Kimse isteyerek bir yerden bir yere gitmez. Mecbur kaldığı için göç eder. Bu maddi ya da manevi sebeple olabilir. Ya da kan davası sebebiyle olabilir, iş imkanı yoktur o sebeple göç edebilir. Kimse isteyerek göç etmez. Genelde bizim toplumumuz aile ilişkileri nedeniyle bir yere bağlı hissettiği için yerini bırakıp başka bir yere gitmekte zorlanıyor. Mecbur kalmadıkça kimse göç etmiyor. Ama mecbur kaldıkça göç ediyor (K16, 32, Erkek).

Mutfak şefi, lise mezunu görüşmeci 17'nin göç ile ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Eşim, göç idaresinde çalışıyor. İletişim halindeyim o olaylarla azıcık. Dışarıdan aldığımız göçler zorunlu, mecbur. İnsanların karşı koyamadığı bir şey. Türkiye'de Suriyelileri istemiyoruz söylemleri beni hep rahatsız etmiştir. İç içe olduğum için daha anlayışlı olabiliyorum. Belki diğer insanlardan artım var. Bir süre de altlı üstlü oturduğumuz Afgan komşularımız oldu. Bir kısmı zorunluluk bir kısmı kaçış. İç göç olarak ise mesela Çanakkale'nin fırın sektörü meşhurdur. Bu sektörde Çanakkale'nin yerlisini bulamazsınız. Hep Doğu tarafından gelenler vardır fırın işinde. Yani şehir dışından buraya işletme açmaya gelen çok var. Mesela ben Eskişehir'de kaldığımda buradaki x bir kafe Eskişehir şubesiydi ilk açılan. Ben de düşündüm burada tekrar iş açmayı kendi memleketimde. Çünkü belli bir süre sonra açılıyor bu konuda. Yani daha önce bu kadar kafe vs. yoktu. Sektör genişledikçe fırsat doğuyor Çanakkale'de. Bu yüzden burası tercih ediliyor. Denize kıyısı olması artık değil mesela. Belki zamanında işletmelerin az olmasından kaynaklı olabilir (K17, 35, Erkek).

Lise mezunu, kasiyer olan katılımcı 18 için göç kavramı ile ilgili görüşleri ise bir yerden bir yere taşınan insan şeklindedir:

Göç, bir yerden bir yere taşınma (K18, 22, Kadın).

Lisans mezunu dövme sanatçısı olan katılımcı 19 ise göç ile ilgili görüşleri, sorumluluk sebebiyle insanların göç etmesi yönündedir:

Göç, bence çok çok uzak yerlerden gelip il ve ilçede hayatını devam ettiren kişilerin yapmış olduğu eylem. Bu hayvanlar için de geçerli aslında. Göç eden leylekler vardır. Bir yerden bir yere göç ederler ki hayatları daha iyi devam etsin diye. Göç benim gözümde uzak bir yerden başka bir yere taşınmaktır. İnsanlar hayatta kalmak için, çalışmak için göç eder bence. Daha refah bir hayat yaşamak için. Belki sorumlulukları vardır o yüzden göç ediyor olabilirler. Durduk yere kimse kendi yaşam alanını bırakıp başka bir yaşam alanına geçmez (K19, 32, Erkek).

Ortaokul mezunu, kuaför başka bir katılımcı olan görüşmeci 20'nin göç ile ilgili görüşleri bireylerin özgür olmak için göç ettikleri düşüncesi şeklinde dile getirilmiştir:

Kişiler, maddi sıkıntı yaşadığı için, daha rahat yaşam sürmek için ya da özgür olabilmek için göç ederler (K20, 38, Kadın).

Ön lisans mezunu emekli bir öğretmen olan katılımcı 21'in göç ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Bence insanlar iş için göç ederler. Zorunluluk ile göç ederler. Akrabaları göç ettiyse onların yanına gitmek için göç ederler (K21, 63, Kadın).

Lise mezunu, garson katılımcı 22'nin göç ile ilgili görüşleri zorunluluk hali etrafında şekillenmiştir:

Sistemin içinde geçerli olan, hayatın diğer alanlarında kendini var etmeye çalışanlar. Bir zorunluluk hali (K22, 40, Erkek).

Kamu personeli lisans mezunu katılımcı 23'ün göç ile ilgili fikirleri zorunlu olarak yer değiştirmek şeklindedir:

Bence göç, zorunlu olarak yer değiştirmek. Zorunlu olmadıkça bir yerden bir yere kimse gitmez. Kurulu düzenini bozmak istemez. (K23, 38, Kadın).

Lisans mezunu, öğretmen olan katılımcı 24 ise göç ile ilgili fikirlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Göç bence zorunlu bir ihtiyaç. Kimse durduk yere göç etmez. Halinden memnunsaydı, şartlarından memnunsaydı göç etmez. Kimi kişilerde daha iyi şartlar altında yaşamak için göç ederken kimi si de gerçekten çok kötü bir durumda iken biraz daha refaha kavuşayım diye göç ediyor. Ben, zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum (K24, 26, Kadın).

4.2.2. Farklı Statü ve Meslekteki Kişilerin Göçmen Kavramına Bakış Açılıarı

Bu başlık altında, katılımcıların deneyimlerine göre ve farklı statü gruplarına göre göçmen kavramına bakış açıları irdelenecektir.

Katılımcı 1'e iç göç denilince aklına ilk gelen göçmen algısı doğudan gelen kişilerdir:

İç göç için deyince doğudaki insanlar aklıma geliyor. Çanakkale'de yaşıyorum. İnsanlar doğudan geliyor. Kürtler aklıma geliyor. Ya hani hepsi böyle değil bunu biliyorum ama kafamdaki görüntü hatta yani sesin bile bir imajının olduğunu düşününce açıkçası bir Kürt'ün konuşması mesela hemen hani o bile kafama kazınmış durumda. Kürt aklıma geliyor iç göç deyince. Bize göre kaba saba davranan nezih olmayan insanlar. Böyle mi gerçekte değil. Biliyorum ama kafamda bu şekilde işliyor. Hani enteresan. Görüntüsü kaba, sesi kaba, davranışı kaba olan insanlar aklıma geliyor iç göç deyince yani (K1, 24, Erkek).

Çanakkale'de eskiden yani bu ben liseye giderken kaç yıl oluyor hani en geç 2015 ve öncesinde hani göç alan bir yer değildi. O zaman nüfusu 70 bindi. Şimdi 140 bin falan yani. Bu 5 -6 yılda oldu. Çanakkale'den kaynaklanan bir şey değil. Çoğu dışarıdan gelme insanlar. Bundan 5-6 yıl öncesine kadar sürekli gördüğüm tipler belli yani. Hani gördüğümde işte Çanakkale'nin klasik insanı dediğim insanlar. Alışılmış bir görüntü var kafamda yani. Yani işte normal. Ama göçmenler geldiğinde bir sırtıyorlar yani. Çanakkale'ye ait olmadıkları o kadar belli ki. Görüntüleriyle, davranışlarıyla ne biliyim konuşma şekilleri bile. Yani bir inşaattan geçiyorsun kaba saba bağıra bağıra konuşan insanlar oluyor. Böyle bir şeye çok rastlamamıştım mesela. Böyle bir şey görmemişim önceden. Alışılmışın dışında görüntü oluşturuyorlar. Kültürel farklılıkları da var düşününce. Kültürel açıdan da farklılar. Yaşayışları farklı, gördükleri şeyler farklı. Bu şey anlamına gelmiyor hani hor görelim onları anlamına gelmiyor. Ama bir yerli açısından da soracak olursan hani bana normal de gelmiyor. Normal olması gerekiyor yani o da insan çünkü. Dışlamamak gerekiyor. Ama bu benim onları garipsediğim gerçeğini değiştirmez. Şu an için çok bir şey diyemem belki ama ilk geldikleri zaman alışmakta zorluk çekmişim. 2015 ten sonra geldiler yani hem Suriyeliler hem Afganlar hem Kürtler sonradan geldi. Esenlerin

gelişmesi mesela son 5 yılda o yüzdendir. Kepez’de aynı şekilde. Belli ölçüde tamamını ona indirgeyemeyiz. Çanakkale’nin nüfusu da artıyor da ama insanlar da biliyor. Esenler denen yerde Kürtler yaşıyor belli ölçüde onlar ordadır. İlk geldiklerinde hani o zaman biraz da küçüktüm. O kadar da küçük değildim ama korkuyordum. Çünkü farklı insanlar görüyordum. Görmemiştım önceden. O kadar homojen bir ortamda yaşamışım ki. Kültürel açıdan farklı bir insan gördüğümde öcü görmüşe dönüyordum. Kim bu ya falan yapıyordum. Yanından geçerken tedirgin oluyordum. Hem bana bir şey yapacak mı falan filan. Deneyimim bile olmamıştı aslında bakarsan. Deneyim bile yaşamamıştım. Hani daha deneyim yaşamadan böyle bir garip ayırıcı şeyler yapıyordum. Yani şu an daha sıradan ama benim için ama yine de onu söyleyeyim. Bir Afgan gördüğümde iyi işte çalışıyor ne yapsın falan kafasında yani. Kürt gördüğümde zaten artık hani pek yadırgamıyorum. Ama bu göçmenlerin yerlilerden farklı olmadığı anlamına gelmiyor. Yani dediğim gibi farklılar. Yerlilerin görüntü açısından yani dıştan görüntü bile fark ediyor. Rengi olsun, insanın rengi fark ediyor. Her şeyde fark ediyor işte (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 1, göçmenlerin dışlanmaması gerektiğini dile getirirken aynı zamanda farklı olmadığı anlamına gelmediğini aynı zamanda alışılmışın dışında görüntüye sahip olduklarını dile getiriyor. İç göç yapmış birey onun için her gün gördüğü yerli halktan farklı ve kültürel farklıları da mevcut. “Ortak özelliklerin etkisi, aynı nitelikleri taşıyan grubun büyüklüğüne oranla azalır. Ortaklık, üyeleri birleştirmek için bir zemin sağlar şüphesiz ancak şu veya bu kişiyi birbirlerine özellikle yöneltmez. Çok geniş ölçüde paylaşılan benzerlik, herkesi hemen hemen herkesle aynı kolaylıkla birleştirebilir. Bu da bir ilişkinin eş zamanlı olarak hem yakınlık hem de uzaklık içermesinin bir yoludur” (Simmel, 2019: 31).

Satış danışmanı olan katılımcı 2, iç göç sürecindeki birey yani göçmen kavramıyla ilgili olarak ihtiyaç sahibi kişilerin göç ettikleri yönündedir. Kendisinin de iş amacıyla iç göç yapma ihtimalinin olduğunu söyleyen ve bu anlamda iç göç yapmış olan göçmenlerle ilgili görüşünde biraz daha empati yolu güden ve daha anlayışlı bir yapıya sahiptir.

Yani göçmen dendiğinde aklıma ilk olarak ihtiyaç olduğu için göç ettikleri geliyor. Kişisel özellikleri her çeşit olabilir. Hani belli bir kriter yok bana göre. Her insanın göçmen olma potansiyeli var (K2, 23, Kadın).

Göçmen bireylere karşı kötü bir bakış açım yok. Kendi için bir şey yapıyor. Bence güzel bir şey. Kendi hayat kalitesini arttırmak için bir memlekette bir memlekete gidiyor ki bu benim de aklımda olan bir şey (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 2, iç göç yapmış bireylerin kendileri için çaba göstermeleri sebebiyle güzel bir şey yaptıkları düşüncesinde ve aynı zamanda kendisinin de aynı eylemi ileride yapabileceği ihtimalinin var olmasıyla doğru bir eylem yaptıkları fikrinde.

Bireylerin, iç göç yapmış bireylere olan bakış açıları ve davranış şekilleri farklı bağlamlarda ve durumlarda çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliğin sebepleri ise değişmektedir. Kişilerin, geçmiş deneyimleri, çeşitli sermaye biçimlerinin birikimi, meslekleri, statüleri, yaşadığı şehirdeki kültürü benimseme ile gelen çatışma ya da farklılıklara açık olarak bütünleşme gibi çeşitli sebeplerle farklı eylem biçimleri gerçekleşmektedir.

Katılımcı 3'ün iç göç sürecinde olan birey hakkındaki görüşleri göç hakkındaki görüşleri ile paralellik göstererek zorunluluk hali olarak tanımlanabilmektedir. Görüşleri ise aşağıdaki gibidir:

Hayatından vazgeçirilmiş bir insan olmalı. Yani göç zorunluluktan dolayı dersin o isteğe bağlıdır. Eğitim için yurtdışına giden veya iş bulmak için yurtdışına giden. Bu bir hayat standardını değiştirmek için atılan adımdır. Ama göç biraz zorunlu gibi geliyor bana. Mesela kendi memleketini gerçekten beğenmediği için gitmek isteyenler de var. Başka yerde çalışmak istiyor. Bunun için giden de var. Ya da gerçekten iş sahası yok kendi memleketinde o yüzden zorunlu göç var. Yani pek çok nedeni var (K3, 32, Erkek).

Yani göçmeni diğerinden ayıran zorunluluk hali. Diğerleri seyahat veya taşınmaya girer. O bir isteğe bağlı. Ancak göç zorunluluk hali (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4 için göçmenlerle ilgili görüşleri diğer kişilerden ayrı bir tutumunun olmadığı şeklindedir. Göçmenler ile ilgili görüşünü şu şekilde ifade etmektedir:

Göçmen olmayan bireylere karşı olan davranışım genelde iyi olduğu için, insanlarla iletişimimin iyi olduğu için, zaten sektörde bu şekilde ayakta kalabiliyorum. Göçmenlere karşı da ayrı bir tutumum yok (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4'e göçmen bireyleri diğerlerinden ayıran özellikleri sorduğumda insanlar arasında ayıracak bir özellik bulamadığını söylediği gibi aynı zamanda göçmenlerle ilgili bakış açısının da hepimiz insanız şeklinde bütüncü ve kapsayıcı şekilde bir cevap vermiştir.

Katılımcı 5, göçmen bir bireyi aitlik hissi olmamasıyla tanımlıyor:

Ben şehrin dışında da çalıştım. Birçok yerde de bulundum. İnsanın kendi şehri gibi yok. Kendi ülkesi gibi yok. İnsanların bazen buna zorunlu kalması beni üzüyor sadece. Göçmen bireyleri bu şekilde tanımlayabiliyorum yani aitlik hissi tam olmuyor (K5, 28, Erkek).

Katılımcının görüşüne göre göçmen kişi herhangi bir yere aitlik hissedemiyordur. Çünkü ait olduğu yerden ve kültürden zaten uzaklaşmıştır. “Göç yalnızca hareketle tanımlanamaz; hiç olmazsa mekan değişimini ve hane bağlarının kopmasını da kapsar” (Park, 2019: 75).

Aitlik hissi olmaması. Bu durumlarda bir turist gezmesi bile zor. Çünkü bazı sapsın insanların görüşleri yani rahat gezdirmiyorlar insanları turistik olsa bile. Göçmenlerin durumu daha kötü. Sürekli olarak yaşamak zorunda orada çünkü. Turist en kötü ihtimal 4 gün sonra 5 gün sonra dönebilir. Turistin elinde böyle bir güç var (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 6'nın göçmenlikle ilgili olarak görüşleri göçmen kişinin bulunduğu yere zarar verme niyeti olmadığı takdirde olumlu bir bakış açısına sahip olduğu şeklinde ifade etmektedir.

İlk önce zaten geldikleri yerde adaptasyon süreci yaşıyorlar. Bir yabancılaşma içerisindedir. Üstelik geldikleri toplum onları hemen kabul edemeyebiliyor. Farklı gözle

bakıyorlar. Bu gözle dışlanıyorlar ilk önce zaten. Sonra oraya alışmaları, kültürel bir değişim oluyor. Bulunan toplum onları pek hoş karşılamıyor (K6, 23, Erkek).

Genellikle onlara olumlu yaklaşırım. Gözlemlediğim kadarıyla iyi niyetliyse, bulunduğu yere zarar vermek yerine sahiplenmeyi tercih ediyorsa genellikle onlara olumlu, yardımsever davranmaya dikkat ederim (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 7'nin göçmenlik ile ilgili görüşleri daha çok bulunduğu bölgede yaşamını rahat sürdüremeyen bu nedenle başka bir yere iş bulmak için yerleşen kişileri ifade ettiğini dile getirmiştir:

Bulunduğu yerde yaşamını rahat sürdüremeyen, ihtiyaçlarını karşılayamayan kişi olarak düşünüyorum (K7, 62, Erkek).

Bulunduğu yerde temel ihtiyaçlarını karşılayacak kadar işi olmayan, ekonomik sıkıntı çeken kişi (K7, 62, Erkek).

Yine aynı katılımcıya göçmen bireyleri diğerlerinden ayıran özellikleri sorduğumda kültürel adetleri, gelenekleri, görenekleri bizim kültürümüze göre farklıdır şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Akademisyen olan katılımcı 8'in göçmen ile ilgili görüşleri şöyle ifade edilmiştir:

Normal senin benim gibi insanlar (K8, 39, Kadın).

Bireysel olabilirler, tekil yaşamları olabilir. Kendini dışlanmış hissedebilirler. Bana göre birinin göçmen olması bir şey ifade etmez (K8, 39, Kadın).

Göçmen bireylere karşı bakış açısı sorulduğunda ise “*Onlara karşı bir önyargım yok. Ama bana saldırırlarsa benim gidecek başka bir yerim yok benim memleketim burası. Ama onların her zaman gidecek başka yerleri de var. Mağdur olan ben olurum böyle bir durumda*” (K8, 39, Kadın) şeklinde cevap vermiştir.

Kitabevi sahibi olan katılımcı 9’un göçmenlik ile ilgili genel görüşleri ise şöyledir:

Kendi ait olduğun toplumu terk edip bambaşka biçimde yaşayan insanlarla bir arada yaşamaya çalışmak çok zorlayıcı bir şey. Ait olduğun bir yer yok. Şu anda İstanbul’dan Çanakkale’ye de tersine bir göç de var aslında. Yani o kalabalıktan bunalıp buraya gelenler de var ama genelde kafamda hüznün ve ait olamama olarak kodlamışım. Onun dışına çıkamıyorum (K9, 36, Kadın).

Ancak yine aynı kitabevi sahibi olan katılımcı göçmen bireylere bakış açınız nedir diye sorduğumda buraya gelen göçmenler yaşam tarzımızı değiştirmeye başlarsa burada sıkıntı olabilir şeklinde bir geri dönüş yapmıştır:

Herhangi bir duygu beslemiyorum. Göçmen olmasına gerek yok aslında düşen herkese yardımcı olmaya çalışırım elimden geldiğince. Ama meseleye kadın olarak bakarsam bu konuda ince bir çizgi var. Çanakkale’ye aldığımız göç, yaşam tarzımızı değiştirmeye başlarsa eğer burada biraz sıkıntı olabilir. Çanakkale’de mesela mini etekle gezebilirsin. Doğu’da ise o etekle gezemezsin. Her yerin kendi adetleri ve gelenekleri var. Ama ben kendi memleketimde bu etekle gezerken bakışlardan rahatsız olmaya başlıyorsam burada bir sıkıntı var demektir. Nasıl ben oraya gidip oradaki insanların hayat tarzına müdahalede bulunamıyorsam burada da bunu yaşamamamız gerekiyor (K9, 36, Kadın).

Burada aslında göç eden kişinin geldiği bölgeye uyum sağlaması bekleniyor, böylece doğup büyüdüğü şehrin kültürü ve içinde yaşadığı toplumun alışlagelmiş yaşam tarzı devam edecektir. “Göç, hemen hemen her ülke ve her kent ırkların ve tabiiyetlerin bir erime potası olduğu ölçüde bireyleri ve kültürleri başka bir yere nakleder. Böyle bir ortamda yetişen bireyin kendisini, erime potasına özgü sorunlarla, çatışmalarla ve kararlarla, belki de beklenmedik biçimde karşı karşıya bulması olasıdır. Bu özellikle, en fazla uyum göstermesi beklenen kişiler için, yani bir azınlık gruba ya da ülkede daha aşağı bir statüye sahip grubun üyeleri için geçerlidir. Daha güçlü ya da baskın olan grubun diğerlerine uyum sağlaması beklenmez. Uyum sağlaması, ayak uydurması ve asimile olması ya da uzakta durması beklenen tabi gruptur” (Stonequist, 2019: 84).

Ön lisans mezunu satış danışmanı olan katılımcı 11’in göçmenlikle ilgili olarak kişilerin, maddi durum yüzünden göç etmeleri ve iş sebebiyle göç etmeleri şeklinde görüşünü belirtmiştir:

Bir insan bir yerden bir yere gidiyorsa o benim için göçtür. Göçmen kişi gittiği yere alışamayabilir. Göç etme sebebi yalnızlıktan olabilir. Sebebi iş olabilir (K11, 26, Kadın).

Maddiyat olabilir. Maddi durumu kötü olan insan çalışmak için göç edebilir (K11, 26, Kadın).

Katılımcı 11’e göçmen bireye bakış açınız nedir diye sorduğumda: “Yani bir insan mecbur kalıyorsa tabii gitmeli, çalışması gerekiyorsa çalışmalı. Negatif değilim. Pozitifim” (K11, 26 Kadın) şeklinde cevap vermiştir.

Ön lisans mezunu, el işi dükkanı sahibi katılımcı 12 için göçmen hakkındaki düşünceleri zorunlu olarak köklerinden ayrılma hali şeklinde ifade etmesidir:

Bir insanın kökünden ayırıyorsunuz ve başka bir yerde yaşatmaya çalışıyorsunuz. Ben Çanakkaleliyim. Çanakkale'den hiç çıkmadım, çıkmayı da düşünmüyorum. Çünkü köküm burada. Ben burada yeşerebilirim. Belki başka yerlerde daha çok olanaklar vardır ama tercih etmedim. Göçmen de zorunlu yerinden gitmiş insanlardır (K12, 27, Erkek).

Mutsuz bir insandır (K12, 27, Erkek).

İlkokul mezunu kuaför katılımcı 13 için göçmen ile ilgili görüşleri, bulunduğu durumdan daha iyi bir duruma gelebilmek için yani daha iyi şartlar için göç eden şeklindedir:

Savaş zamanında kaçanlar aklıma geliyor. Ve daha iyi şartlar için göç eden insanlar aklıma geliyor (K13, 39, Erkek).

Aynı kişiye göçmenleri diğerlerinden ayıran özellikler nedir diye sorduğumda cevabı: *“Yeni gelenlere önyargı ile yaklaşıyoruz. Mesela zengin biri taşınsa daha iyi yaklaşırız. Ama bizden daha kötü durumda biri taşındığında daha dışlayıcı olabiliyoruz” (K13, 39, Erkek).* Yeni gelen konumunda olan göçmenlere bir önyargı ile yaklaşıldığını dile getirmektedir. Yine aynı şekilde göçmenlere bakış açının ne olduğu sorulduğunda ise: *“Ben daha çok tanıdığım insanlarla çalışmak isterim. Yeni kişilere mutlaka önyargım oluyor” (K13, 39, Erkek)* şeklinde bir cevap vermiştir. Yani aslında katılımcının verdiği cevaba göre kişi, iş bulmak amacıyla gelse dahi iç göç yapmış bireye karşı bir önyargı ve dışlayıcılık mevcuttur. Yabancı olan kişi ona göre güvenilmez olup “tanıdık kişilerle” aynı çalışma ortamına sahip olmayı tercih eder.

Başka bir kitabevi sahibi üniversite mezunu katılımcı 14'e göçmenlikle ilgili sorular yöneltildiğinde göç eden kişinin bulunduğu ortamda rahat edemediği takdirde göç edebileceğini ifade etmiştir:

Benim aklıma savaş ya da mübadele yoluyla göç edenler geliyor (K14, 25 Kadın).

Mesela bir tanıdığım kendi ülkesinde rahat edemediği için hem maddi açıdan hem de manevi açıdan rahat edemediği için buraya geldi. Başka bir tanıdığım buranın refah düzeyi daha yüksek olduğu için burası daha sakin olduğu için buraya göç etti (K14, 25, Kadın).

Hem dış göçte bulunmuş hem de iç göçte bulunmuş kişiler ile ilgili görüşlerini dile getirmiştir. Göçmen bireylere bakış açısı sorulduğunda: “Biraz kolaya kaçmak gibi geliyor bana. Yani bazı şeyleri kendi memleketinde yapmayı deneyebilirken niye buraya göç ediyor? Önce kendi şehrinde deneyebilir. Hiç bilmediğin bir şehre gelmek biraz risk gibi geliyor bana. Kendi şehrinde de iş bulabilirsin. Yer önemli değil daha çok kişinin kendisi önemli. Kişinin çabalaması gerekiyor” (K14, 25, Kadın) şeklinde cevap vermiştir. Ona göre göç etmek kolaya kaçmaktır, “çabalamamaktır”.

Lise mezunu esnaf olan katılımcı 15’in göçmenlerle ilgili görüşü, ekonomik şartları daha iyi bir hale getirmek amacıyla göç ettiği yönündedir:

Benim oturduğum mahallede de çok fazla göçmen var. İnsanların, tamamen hayat mücadelesi ve ekonomik şartlardan dolayı göçtüğünü düşünüyorum ben. Güvenli bir ortam için (K15, 28, Erkek).

İnsanlar güvenliğini sağlamak için göç ediyorlar (K15, 28, Erkek).

Göçmen bireyleri diğerlerinden ayıran özellikler var mı, varsa nelerdir diye sorulduğunda verdiği cevap göçmen kişinin pek bir farkı olmadığına yöneliktir:

Çoğu kişi göç etmeden önceki işini devam ettirmeye çalışıyor. Kişinin pek bir farkı olduğunu düşünmüyorum. Mesela Kayseri'deki kişi orada ne iş yapıyorsa buraya gelip aynı işi devam ettirebiliyor (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 15'e göçmen bireylere yönelik bakış açısı sorulduğunda ise: *“Çanakkaleli insanlar nasılsa onlar da öyle benim gözümde” (K15, 28, Erkek)* şeklinde cevap vermiştir.

Lisans mezunu kahveci sahibi olan katılımcı 16'nın ise göçmenlikle ilgili görüşleri paraya ihtiyacı olan kişi etrafında biçimlenmiştir:

Paraya ihtiyacı olan insan (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 16'ya göçmen bireyi diğer kişilerden ayıran özellikler sorulduğunda:

“Çanakkale insanı rahattır. Keyfine düşkündür. Çok çalışmayı sevmezler. Ama Çanakkale dışından gelip buraya göç eden insanların çoğu aşırı derecede çalışkan insanlar oluyor. Yani bir insan 7-24 çalışıyorsa ben ona gidip sen başka bir yerden gelmişsin diyebilirim. Çanakkale için geçerli bu sadece. Mesela aynı evde çok fazla kişi yaşayabiliyorlar göç edenler insanlar” (K16, 32, Erkek) şeklinde cevaplamıştır. Yani ona göre göçmen bireyler, çalışkan insanlardır. Göçmen bireylere bakış açısı ise: *“Olumlu ya da olumsuz bir bakış açım yok. Tanıdıktan sonra sevebilirim yani” (K16, 32, Erkek)* şeklindedir.

Mutfak şefi, lise mezunu görüşmeci 17'nin göçmen birey ile ilgili düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Çanakkale'ye x bir yerden gelmiş göçmenler hakkında şöyle düşünüyorum. Herhangi bir farklılık göstermeden yani çalıştığım yerde bile şehir dışından gelip burada işletme açtılar işverenlerim. Yani Çanakkaleliler mi değil mi fark etmiyorsunuz. Buradaki iletişimden kaynaklı herhalde, direkt benimseniyor. Bir fark olmuyor (K17, 35, Erkek).

Burada göçmen bireylere karşı olumlu bir bakış açısı mevcuttur. Sosyal bütünleşme söz konusu. Göçmenlere yönelik bakış açısı ile ilgili fikirleri devam ediyor:

Pek bir farklılık yok. Herhangi bir birey gibi görüyorsunuz onu da. Yani göç edip etmemesi çok önemli olmuyor (K17, 35, Erkek).

Bazı kesim buradan pek memnun olmadığını dile getiriyor. O şekilde farkındalık yaşıyorsunuz. Buralı olmadığını fark ediyorsunuz. Bazen buraya kızan da oluyor, Çanakkale halkına bile kızan gördüm. Yani yediği yere de biraz ihanet edencesine cümleler de duydum. Değişik tabirler kullananları duydum yani. Buraya geldiğine pişman olmakla ilgili ilginç tabirler duydum. Belki de memleket özlemidir (K17, 35, Erkek).

Lise mezunu, kasiyer katılımcı 18'e göre göçmen kişi ile ilgili görüşleri farklı bir toplum içerisinde gelen yalnız insan şeklindedir:

Göçmenler genelde yalnızlar. Yöresel olarak bilmedikleri şeyler var. Farklı bir toplum içerisinde geliyorlar. Buradaki toplum ve yetiştirilme tarzları farklı insanların. Yalnızlar yani arkadaş edinemiyorlar (K18, 22, Kadın).

Göçmen bireyleri diğerlerinden ayıran özellik sorulduğunda farklı kültürlerden olmalarına dikkat çekmektedir:

Mesela ben bu yaşıma kadar hiç mısır yarması nedir duymadım. Çalıştığım işe gelip sürekli mısır yarması var mı diye soruyorlar. Değişik kendi yöresel yerlerine göre ürünler soruyorlar daha önce hiç duymadığımız şeyler. Farklı bir kültürden geliyorlar göçmenler, onlar kendi kültürlerinden ürünler soruyorlar. Kendi kültürlerini devam ettirmeye çalışıyorlar (K18, 22, Kadın).

Farklı kültürden gelen göçmen kendini yeni bir kültürün içerisinde bulsa dahi hala daha kendi kültüründen ürünler görme isteği içerisinde. “Yabancıya göre kendi hane grubunun kültürel örüntüsü kesintisiz bir tarihsel gelişimin sonucu ve kendi kişisel biyografisinin bir unsuru olmaya devam eder, tam da bu nedenle yabancıya kültürel örüntüsü onun göreceli doğal dünya görüşü için sorgulanamaz bir referans şemasıdır ve öyle olmaya da devam eder. Dolayısıyla yabancı yeni toplumsal ortamını her zamanki düşünme şekliyle yorumlamaya devam eder. Yabancı, hane grubundan getirdiği referans şeması içerisinde, yaklaştığı grupta da geçerli olacağını düşündüğü hazır bir fikir dizisi bulacaktır fakat bunların geçerli olmadığını kısa sürede fark edecektir” (Schütz, 2019: 42).

Lisans mezunu dövme sanatçısı olan katılımcı 19’un göçmenle ilgili görüşleri, sorumluluk sahibi insanlar olmaları yönündedir:

Göçmen denilince aklıma çok büyük sorumlulukları olan insanlar geliyor. Çünkü belli bir şehirden bir şehre göç ettikleri zaman almış oldukları bir sorumlulukları oluyor. Kimse keyfi olarak kendi memleketini bırakıp da göç etmez. Üzülüyorum da böyle olduğu zaman (K19, 32, Erkek).

Gözümde yorulmuş bir bedene sahip olduğu canlanıyor. Çaresiz kalmış bir beden, esmeri kavruk bir ten canlanıyor. Güneşin altında saatlerce çalışıp o para yetmeyip başka yerlere gidip daha iyi şartlar altında daha çok para kazanmak isteyen bir sima canlanıyor (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19'a göçmen bireylerin diğerlerinden ayıran özellikler nedir ve bakış açımız nedir diye sorulduğunda göçmen bireylerin hem iyi anlamda hem de kötü anlamda gözü kara oldukları dile getirilmiştir.

Her an her şeyi yapabilirler iyi anlamda da kötü anlamda da. İyi anlamda çok azdır ama. Kötü anlamda her şeyi yapabilirler. Çünkü adamın kimsesi yok. Gözü karadır. Bir şey olsa dükkanı kapatır. Basar gider kilometrelerce ileri kimse de bulamaz. Ama Çanakkale halkı mesela bir şey yaptığı zaman gidecek bir yeri yoktur. Ya da buraları terk etmemiz gerekir. O zaman da biz göçmen oluruz ama bunu da kimse istemez yani. Yaşadığı şehri, düzenini, ailesini kimse bırakıp gitmek istemez. O yüzden biz de gözü kara değiliz. Biz biraz daha ılımlıyız. Orta yolu bulmak gerekir. En büyük özellik gözü kara olmaları. Bir de inatlaşıyorlar. Sonra zararlı olan sen çıkıyorsun. Adam otobüs biletini alır gider. Sen kalırsın burada (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19'a göre göçmen kişi gözü karadır ve bu durumda söz konusu olan bir olay meydana geldiğinde kontrol duygusu olmadan kötü anlamda olarak her şeyi yapabilir. “Yeni istilacı bir kültürle temas ve çarpışma sonucunda toplumun geleneksel düzeni dağıldığında ortaya çıkan etki, bireysel insanı özgür bırakır. Daha önce gelenek ve adetler tarafından kontrol edilen enerjiler serbest kalır. Birey yeni maceralar için özgürdür ama neredeyse yönden ve kontrolden yoksundur” (Park, 2019: 75).

Adana'dan gelip burada çalışmaya çalışan, Eskişehir'den gelen var. Adıyaman'dan gelen var. Yani insan üzüliyor tabi. Çünkü kimse istemez, kendi memleketini, anasını, babasını, doğduğu toprakları bırakıp da başka yerlere çalışmaya gelmeyi. 100 km de olabilir, 10 bin km de olabilir. Kimse bırakıp gitmek istemez çevresini, ailesini. Çünkü oralarda biraz daha imkanlar kısıtlı. Empati kurduğun zaman şükrediyorsun haline. Bu insanlar dostun olduğunda da üzüliyorsun. Ama onlar da alışıyor tabi bir yerden sonra (K19, 32, Erkek).

Ortaokul mezunu, kuaför başka bir katılımcı 20'nin göçmenle ilgili görüşleri, göçmen bireylerin ihtiyaç sahibi oldukları düşüncesi yönünde ifade edilmiştir:

Göçmen denilince ihtiyaç sahibi, zorluklarla karşılaşmış biri gözümde canlanıyor. Ayrı bir kültüre sahipler. Bizden farklı bir kültürleri var (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 20'ye göçmenleri diğerlerinden ayıran özellikler sorulduğunda ve bakış açısı sorulduğunda cevabı şu şekilde olmuştur:

Yaşam tarzı, konuşma tarzı ve kültürleri farklı kişilerdir (K20, 38, Kadın).

Katılımcının bu cevabına göre göçmen kişinin konuşma tarzından kültürel farklılığa kadar yerli halktan oldukça farklı bir duruma sahiptirler.

Nötrdür. Onlara karşı önyargısızım. İnsanlara göçmen olup olmadıklarına göre değil de karakterlerine göre davranırım (K20, 38, Kadın).

Ön lisans mezunu emekli bir öğretmen olan katılımcı 21'in göçmen ile ilgili görüşleri şu şekilde dile getirilmiştir:

Göçmenler bence daha çok saygılı, çekingen ve muhtaçlar (K21, 63, Kadın).

Daha çekimseler. İnsanların yanına gelmiyorlar. Genelde kendi akrabaları ile irtibat kuruyorlar (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 21'e göçmen bireylerle ilgili olarak bakış açısı sorulduğunda: *“Onlar da buranın halkı sayılırlar. Buradaki her şeyden yararlanmalarını isterim”* (K21, 63, Kadın) şeklinde cevap vermiştir.

Lise mezunu, garson katılımcı 22'nin göçmen ile ilgili görüşleri zorunluluk hali ve yaşam mücadelesinde olan kişi etrafında şekillenmiştir:

Bireylerin, yaşam koşulları uygun olmadığında iş için zorunlu olarak gitmesi. Zorunluluk hali (K22, 40, Erkek).

Yaşam mücadelesi veren kişi (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 22'ye göçmeni diğerlerinden ayıran özellikler ve bakış açısı sorulduğunda: *“Ayıran bir özellik yok. Onlar da çalışan işçi sınıfı”* ve *“İnsani değerlere bağlı bakış açısından öteye geçemez”* (K22, 40, Erkek) şeklinde cevap vermiştir.

Kamu personeli lisans mezunu katılımcı 23'ün göçmen ile ilgili fikirleri zor durumda olan ve zorunluluktan göç eden kimseler şeklindedir:

Nitelikli göçmenler dışında, yardıma ihtiyacı olan, hayat şartları zor göçmenlerle karşılaştım (K23, 38, Kadın).

Göçmen kişiler Daha çok yardıma muhtaç ve zor durumda olan insanlar (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 23'e göçmenlerin diğerlerinden ayrılan özellikleri sorulduğunda: *“Çanakkale'ye doğudan gelen göçmenler daha kapalı giyinirler. Çanakkale Merkez'de daha rahat giyinen insanlar vardır. Göçmenlerin konuşmaları daha farklı. Kültürel yatkınlıklar farklı. Çanakkale insanı daha rahat”* (K23, 38, Kadın) şeklinde yanıt vermiştir. Göçmen bireylere bakış açısı sorulduğunda ise: *“Kozmopolitliğe karışmıyorlar. Çanakkaleli gibi olmuyorlar ancak Çanakkale'nin rahatlığını yaşıyorlar”* (K23, 38, Kadın) şeklinde yanıtlamıştır.

Lisans mezunu, öğretmen olan katılımcı 24 göçmenle ilgili fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Daha çok doğudan batıya göç eden kişileri göçmen olarak düşünüyorum. Tabi son zamanlarda Suriye'den göç edenler de var da. Ülke içinde en çok benim profilimi doğudan batıya göç edenler oluşturuyor (K24, 26, Kadın).

Katılımcının bu cevabına göre, göç eden kimse denilince aklına daha çok doğudan gelen kişiler gelmektedir. Aslında göçmen profilini kısacası doğudan batıya göç edenler oluşturmaktadır. “Damga idaresi temel bir toplumsal olgunun yani ötekinin davranış ve karakterine ilişkin normatif beklentilerin streotipleştirilmesinin ya da profilleştirilmesinin bir uzantısıdır; genel olarak streotipleştirme müşteriler, Doğulular veya motorcular gibi çok geniş kategoriler içinde değerlendirilen ve bizim için sadece geçip giden yabancılar olabilen kişilere mahsustur” (Goffman, 2019: 88).

Bulunduğu kültürden farklı. Giyim tarzı farklı olabilir, şivesi farklı olabilir ya da yediği yemek bile farklı olabilir. Müzik zevki ve hatta dili bile farklı olabilir (K24, 26, Kadın).

Katılımcı 24'e göçmen bireyleri diğerlerinden ayıran özellikler sorulduğunda: *“Bence yok. İnsanların yaşadığı yer, benimsediği kültür kişiden kişiye farklılık*

gösterebildiği gibi kültürü de geçtim aile içi yetiştirme tarzı bile farklılık gösterebiliyor. Ben çok belli farklılıklar görmüyorum. Belki giyim tarzı farklı olabilir. Ya da şivesi farklılık gösterebilir. Karakter olarak farklılık gösterebileceğini düşünmüyorum. Karakteristik özellik göçmen olmasını gerektirmiyor. Aynı ailede iki kardeşin bile karakterleri farklılık gösterebiliyor” (K24, 26, Kadın) şeklinde cevap verirken göçmenlerle ilgili bakış açısı sorulduğunda: “Olumlu bir bakış açım var. Sonuçta iş için göç ediyorlar. Bir yaşam savaşı veriyorlar. Zaten bulunduğu şehirde barınabilse, mutlu olsa o da istemez başka bir şehre gelmek. Onların açısından daha zordur bu. Yardım edebilecek seviyedeysen bir yardımını dokunacaksa da yardım ederim” (K24, 26, Kadın) şeklinde olumlu bir bakış açısı olduğunu dile getirmiştir.

Görüldüğü gibi yerli halkın göçmen ile ilgili görüşleri farklılık göstermektedir. Kimisine göre zorunluluk hali veya mecburiyet gibi anlamlara tekabül edip yaşam mücadelesi veren kişi olarak düşünürler. Başkaları ise ihtiyaç sahibi olan ihtiyaç sebebiyle göç etme durumunda olan kişiler olarak dile getirirken kimileri ise iş bulmak amacıyla ya da özgür olabilmek için gibi farklı nedenlerle göç eylemini gerçekleştiren göçmenler olabileceğini dile getirmişlerdir.

4.3. Yerli Halkın İç Göçmenler ile İlgili Bakış Açıları ve Davranış Şekilleri

Bizden farklı olana dışlayıcı yaklaşabileceğimiz gibi farklı olana yeni bir bakış açısı ya da yeni keşfedebileceğimiz, bize olumlu ve iyi anlamda katkısı olabilecek bir durum olarak yani bütünleyici bir tarzla da yaklaşabiliriz. Farklı bağlamlarda ve farklı durumlarda çeşitlilik gösterebilecek birtakım davranışlarımız meydana gelebilir.

Araştırma bulgularının bu bölümünde yerli halka iç göç sürecinde olan bireylere bakış açıları ve davranış şekilleri sorulduğu gibi aynı zamanda davranış şekillerinin herhangi bir durumda değişiklik gösterip göstermeyecekleri sorulmuştur.

Öncelikle katılımcı 1'e göçmen bireylere davranış tarzı sorulduğunda aslında çok da bir etkileşim içerisinde olmadığını dile getirmiştir:

Genel olarak göçmenlere karşı bir tutum içerisinde miyim bilemedim. Onlarla aynı ortamlarda bulunmadım bile doğru düzgün. Tamam Çanakkale'de Afganlar var Kürtler var. Kürtler de şey hani, doğudan gelen arkadaşlarım oldu. Anca o vasıta ile bir arada bulundum. Arkadaşım da var bu arada doğudan olan. Onlar da çalışıyor. Aynı iş ortamında çalışmasak da burada çalışan var tanıdığım. Sevdiğim de çok insan var hani severim kendilerini. Bilmiyorum ama genel olarak Afganlar var mesela hiç aynı ortamı paylaşmadım bile. Bir tutum içerisinde giremedim bile yani (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 1'e göçmen bireylere davranışınız hangi durumlarda farklılık gösterir diye sorulduğunda:

“Bunun göçmenle alakası yok yani. Karşı tarafa nasıl davranacağını zaten karşı tarafın nasıl davranacağına da bağlı bir ölçüde. İlla karşımdaki kişinin göçmen olmasına gerek yok. Bana hoş davranmayan insana ben de o kadar hoş davranmayabilirim. Göçmen olsun veya olmasın. Bana kibar davranan insana ben de kibar yaklaşırım. Kırıcı davranmamaya çalışırım. Çalışırım değil kibar davranırım açık açık. Göçmen olsun veya olmasın. Özellikle göçmen bu dışlayım falan filan yani hiç öyle bir şeye girmem. Hislerim farklı sadece algularım farklı ama gündelik hayatta davranışlarımı asla bu şekilde dışlayıcılıkla sarmalanmasına izin vermem yani insan sonuçta o da biliyor. Ama bana insan gibi davranmazsa yani hoş davranmazsa ya o ortamda bulunmak istemem ya da uyarırım bir yolunu bulurum. Ama şiddet davranışına asla da başvurmam yani onu da söyleyeyim” (K1, 24, Erkek) şeklinde cevaplandırmıştır.

Kültürel açıdan farklılık var. Bu rahatsız bulmak his yani. İçimde yaşadığım bir his. Kültürel açıdan dediğim gibi belirttim bunu kaba saba davranan insanlar var. Geçiyorsun inşaatta küfür ediyor birbirine. Başkası adına ben utanıyorum yani. Bir de işte bağırtıyorlar vs. rahatsız edici davranıyorlar. Benim görmeye alıştığım davranışlar değil. Bir ortamdadır sakın davran yani ne biliyim nezih davranmaya alıştığım içindir belki. Orta

sınıf etiği ile büyüdüm o yüzden olabilir bu. Yani küfür etmiyor değilim ama ortamını bilirim yani herkese küfür etmem. Ama kamusal alanda yapmamaya çalışırım. Rahatsız eden tarafları en fazla bu olur. Kürtler yapıyor mesela bu inşaatta çalışan Kürtler bunu çok yapıyor, görüyorum. Çanakkale Merkezde çok görmüyor olsam da bundan 2-3 yıl öncesine kadar inşaatlar öyleydi. Bir de mesela evimizin yanını yıkmışlardı. Kürt çalışan olduğu belli işçi olduğu belli konuşmasından ayırt edebiliyorsun hemen zaten Türkçe konuşmuyor. Adam sabahın sekizinde, dokuzunda şarkı söylüyor. Şarkı dediğim türkü yani ağıt. Okey, güzel ama sabah be abi. Bir de hani etrafında insan olduğunu rahatsız olabileceğini düşünmeleri gerekiyor diye düşünüyorum. Evet farklı bir kültürden geliyorlar. Kolektif bir kültürden geliyorlar. Bireyselci bir ortamdan gelmediklerini biliyorum. Kendi doğuda yaşayan arkadaşarımdan biliyorum bunu yani. Onlar çok anlatıyor o ortamları. Kolektif ortamlar cidden hani. Bireysel değil. Biz bireysel yaşamaya alıştığımız için böyle şeyler görünce yani benim alanımı işgal eden bir davranış gördüğümde rahatsız oluyorum. Ama oradaki kişi Kürt değil Türk olsa ona da sinir olurum. Ama Kürtlerin genel böyle bir yönü vardı. İnşaat çalışanlarda vardı. Aralarında yapmayanlar da vardı. Daha akli selim olanlar vardı (K1, 24, Erkek).

Buna göre doğudan gelen göçmen kişilerin davranışlarının, konuşma tarzlarının çoğunlukla kaba olduğu yönünde bir görüşe hakim olma durumu söz konusudur. “Kimi zaman kaba samimiyetin sırf kültürel bir şey olduğu, işçi sınıfının bir özelliği olduğu ve yukarı sınıflardan insanların böyle davranmadığı düşünülür. Buradaki önemli nokta, yüksek konuma sahip insanlar küçük takımlar halinde örgütlenip günlerinin çoğunu sözlü performanslarla geçirirken, emekçiler geniş takımların üyesidir ve günlerinin çoğunu ya sahne arkasında ya da sözsüz performanslarla geçirirler. Dolayısıyla bir kimsenin konumu statü piramidinde ne denli yüksekse samimi olabileceği insanların sayısı o denli azdır. Yüksek statü sahibi kişi sahne arkasında daha az zaman geçirir ve hem nazik hem de edepli olmak zorundadır” (Goffman, 2018: 130).

Katılımcı 2'nin göçmenlere olan davranış şekilleri ise şu şekildedir:

Normal, herhangi bir insana davrandığım gibi davranıyorum. Yani göçmen olması önemli değil benim için (K2, 23, Kadın).

Göçmen bireylere davranış şekillerinin ne durumda farklılık göstereceği sorulduğunda ise şöyle cevaplandırmıştır:

Arkadaş ilişkilerinde bana bir sakıncası dokunuyorsa insanın göçmen olup olmadığı önemli olmaz. Benim memleketime geliyor. Ben tabi ki ona memleketimi tanıtmak isterim. Ama bana kötü bir davranışla karşılık verirse tabi benim davranışlarım da ona göre değişir. Kötü bir davranıştan kastım bana zararı dokunması (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3'e göçmen bireylere olan davranışları sorulduğundaki cevabı şöyledir:

Ben yardımseverimdir. Mesela Suriye'den gelen çocuklar vardı. Bir gün bir yerde oturuyorduk ve bir yerin şef garsonu çocuklar sırf oradaki insanlara peçete satıyor diye kulağına tokat attı. Ben de bunun üzerine gidip adamla kavga ettim. Kucaklayıcımdır. İhtiyacı olursa maddi yardımda bulunurum. Daha önemlisi sevgi gösteririm yani çocuklara karşı. Ama dediğim gibi bir yerden sonra verdiğin bu sevgiyi de gerçi hayat da eğitimsizlik de o noktaya getiriyor ama suiistimal etmeye başladıklarında da sevgimi çekerim. O konuda net duvarlarım var diyebilirim. Maddi yardımın dışında sevgi yardımı gösteririm (K3, 32, Erkek).

Samimiyete bağlı. Göçmenin samimiyetine de bağlı. Suiistimal etmeye başladığı noktada uzaklaşıyorum (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3'ün iç göç ya da dış sürecinde olan göçmen ile ilgili davranış şekilleri göçmenin samimiyetine bağlı olarak şekilleniyor. Eğer göçmen birey iyiliği ve yardımseverliği suiistimal ettiği noktada uzaklaşıyor. İç göç sürecindeki göçmenlerle sorun yaşamasıyla ilgili soru sorulduğunda "Bazen çalığa arkadaşlarıyla sorun yaşadığımız oldu. Ama bunlar kişiseldi. Çalışmasını beğenmiyorsun. Uyarılarda bulunuyorsun. Motive etmeye çalışıyorsun. Olmak istemeyince haliyle ayrılık süreci başlıyor. Ama bunun yine göç ile alakası olduğunu düşünmüyorum. Kişisel konulardı" (K3, 32, Erkek) şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcı 4'ün göçmenlere davranış şekilleri ise şöyledir:

Göçmen bireylerde şöyle bir şey oluyor mesela atıyorum mendil satıcısı. Bunu küçümsemek için söylemiyorum. Ama çok fazla ısrar etme olduğunda tepki olarak bir davranış sergiliyorum. Onun dışında bana dokunmayan yılan bin yaşasın kafasındayım. Sert bir tepkim yok (K4, 27, Erkek).

İkiye ayırırsak, buraya göçmen olarak gelenler arasında çok iyi olanları var. Göçmen olarak geldiğinin farkında ve buna göre davranmasını biliyor. Bir şey isterken ki tutumu göçmen olduğunu hissettiriyor. Boynu bükük bir şekilde bir şey istiyor. Onun dışında toplu olarak buraya göç edenler var. Onlar da mesela kendi cumhuriyetini kurma peşinde. Her insanın içinde iyilik kötülük kavramı var zaten. Onun dışında sana davranışım nasılsa onlara da o şekilde (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4, göçmen bireyin göçmen olduğunun bilincinde olarak davranması gerektiğini dile getiriyor. Göçmen birey kendisinin sonradan geldiğini bilerek davrandığı takdirde iyi bir tutum sergilendiği düşünülüyor.

Katılımcı 5'in ise göçmenlere davranış şekilleri:

Benim kendi adıma bir sıkıntım yok. Hiç kimseyle ayrımcılık yapmak gibi bir arzum yok. Biraz da ben kendime odaklı da bir birey olduğum için göçmen bireylere de aynı düzeyde bakıyorum (K5, 28, Erkek).

İnsanların bence eşit tutulması lazım. İşe alınırken de belirli şeyler işten çıkarılırken de belirli şeyler vardır. Ama bizim toplum belirli bir seviyenin çok çok altına düştüğü zaman göçmen kabul etmeye çok elverişli bir ülke olmuyoruz. Bu yüzden de işsizlik oranı gittikçe arttıkça halkın sosyo-ekonomik durumu zaten ortada o bakımdan şu an çok göç alabilecek bir ülke değiliz. İnsanlar çeşit çeşittir. İyi insan vardır kötü insan vardır. Ama onlarda da mesela kendi açısından ırkçılık yapıyorsa burada da ırkçılık yapıyorsa bunlar sıkıntıdır. İrkçiliğe tamamen karşı olmamız gerekiyor genel anlamda (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 5 her anlamda ırkçılığa karşı olmamız gerektiğini dile getirirken bir yandan da azınlık taraf onlar olduğu için bize çok kötü davranamıyorlar şeklinde görüşünü dile getiriyor:

Göçmen bireylerin kendisine davranışları sorulduğunda ise: *“Bize çok kötü davranmıyorlar. Zaten azınlık olan birisi varsa o da onlar oluyor genelde”* (K5, 28, Erkek) şeklinde cevap vermektedir.

Katılımcı 6'nın iş bulmak amacıyla Çanakkale'ye iç göç yapmış göçmenlere olan bakış açısı ve davranış şekilleri:

Onların mesela bulunduğu yeri en basitinden evlerinin önü olsun hoş sohbet ediyorsa selam verip selam alabiliyorsan veya bulunduğu bölgeyi temiz tutuyorsa iyi niyet gösterebilirim (K6, 23, Erkek).

Yine aynı şekilde katılımcı 6'ya daha önce iç göç sürecindeki göçmenlerle bir sorun yaşadınız mı diye sorulduğunda *“Ben daha onlarla sorun yaşamadım. Yaşayacak kadar yaklaşmadım”* (K6, 23, Erkek) şeklinde cevaplandırmıştır. Yani aslında sorun yaşayacak kadar iletişimde değilim ifadesi ortaya çıkmaktadır.

Katılımcı 7'nin iç göçmen bireylere karşı olan davranış şekli ve bakış açısı daha bütünlüycidir.

Diğer insanlara nasıl davranırsam onlara da öyle davranırım. Göçmen olmaları onlara olan davranışımı değiştirmez (K7, 62, Erkek).

Göçmen kişilerin kim olduğuna dair davranışlarında farklılık söz konusu değil. Katılımcı 7'ye göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda bakış açınız ve davranış şekliniz değişir diye sorulduğunda *“Göçmenlerin bulunduğu yerdeki kültüre uyması gerekir.*

Kurallara uyması gerekir. Uymazlarsa bakış açım ve davranışım değişebilir” (K7,62, Erkek) şeklinde cevap verilmiştir. Burada söz konusu olan düşünce, göçmen birey kültüre uyum sağladığı takdirde daha olumlu bir bakış açısı ve davranış olduğu yönündedir. “Belli bir davranışın sapkın olup olmadığı, kısmen o davranışın bir kuralı ihlal edip etmediğine ve kısmen de başka insanların bu davranışla ilgili ne yaptıklarına bağlıdır” (Becker, 2019: 34).

Katılımcı 8’in iç göç sürecindeki göçmen bireylerle ilgili olarak bakış açısı ve davranış şekilleri:

Diğer insanlara olan davranışlarım gibi. Fark etmez (K8, 39, Kadın).

Katılımcı 8’e iç göç süresinde olan göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda onlara bakış açınız ve davranışlarınız farklılık gösterir diye sorulduğunda: “*Beni sıkıntıya sokarlarsa farklılık gösterir. Öncelik hakkının bende olmasını isterim. Onun dışında göçmenlerle kültür kaynaşması olacağı için olumlu olarak bakıyorum” (K8, 39, Kadın)* şeklinde cevap vermiştir.

Katılımcı 9’un ise göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekilleri genel anlamda olumlu bir seyir izlerken kendi yaşam biçimine bir müdahale olduğu takdirde sıkıntı teşkil etmeye başlar şeklinde bir tutumu mevcuttur.

Herkese nasılsa onlara da öyledir. Herkese aynı şekilde davranırım (K9, 36, Kadın).

Benim yaşam biçimim problemlili hale gelirse sıkıntı olur. Yani burada açık kadın görmeye alışması lazım. Mesela bir arkadaşım bir şey yaşadı bu konuyla ilgili onu anlatırsam daha anlaşılır olur durum sanırım. Baya modern kesimli saçlı güzel giyinen bir kadın. Yolda, bakkala giderken bir tane adam, karşıdan yanından geçene kadar bakışları ile

rahatsız ediyor. Arkadaşım da bu bakıştan rahatsız olup kişiyi uyarıyor. Kişi de abla bizim yaşadığımız yerde kadınlar böyle çıkmaz, sizin saç kesiminiz biraz enteresan. Arkadaşım bu durumu açıklamaya çalışmış, burada kadınlar özgür olarak yaşar diye. Ama bu bakış ve rahatsız etme durumu sıklaşırsa burada biraz sıkıntılar olmaya başlar. Adam Siirt'liymiş. Adam, bizim orada kadınlar böyle gezmez bu nedenle değişik geldin gözüme demiş. Arkadaşım durumu açıklamaya çalışmış. Ama mesela ben Siirt'e gidip oradaki insanları nasıl rahatsız etmiyorsam. O kişi buraya gelip de bakışları ile beni ayı şekilde rahatsız da etmemeli yani (K9, 36, Kadın).

Göçmen bireylerin size olan davranışları nasıl diye sorduğumda: *“Herhangi bir sıkıntı yaşamadım. Onların dil bilmemesi onlar için sıkıntı yaratıyor. İş bulamıyorlar. Onun haricinde ben hiçbiri ile bir sıkıntı yaşamadım” (K9, 36, Kadın)* şeklinde bir sıkıntı yaşamadığını dile getirmiştir.

Katılımcı 11 için göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekilleri:

Davranışım normal. Başkalarına karşı nasılsam onlara da o şekilde davranıyorum (K11, 26, Kadın).

Göçmen bireylere davranış şekliniz yani iç göç sürecindeki bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda: *“Eğer bana uyum sağlamıyorsa yani başka bir yerden Çanakkale'ye gelen insanlardan örnek vereyim, bizim uymamız gereken kurallara uymuyorsa bu bende negatiflik uyandırır. Pozitif olamam ona karşı” (K11, 26, Kadın)* şeklinde cevap verilmiştir. Göçmen bireyin içerisinde yaşadığı bölgenin kurallarına uyması gerektiği görüşüne sahiptir. Bazı sosyolojik bakış açılarına göre sapkınlık, grup kurallarına uymamaktır şeklinde bir açıklama olarak tanımlanır (Becker, 2019: 28). Göçmen bireylerin size olan davranışlarını nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda: *“Bence normal. Ama ilk önce bir garipseme olur herhalde. Kendini geri*

çekebilir, sohbet edemeyebilir. Buranın yerlileri soğuk mesela. Ankara'da esnaf çok vefakar ve cömerttir” (K11, 26, Kadın) şeklinde cevap verilmiştir.

Katılımcı 12'nin iç göç sürecindeki göçmenlere bakış açısı ve davranış şekilleri:

Herkesle aynıdır. Ben insan ayırt etmem (K12, 27, Erkek).

Görüldüğü gibi kişinin göçmen bireylere davranış biçimi herkese davrandığı gibidir.

Herkesle aynı. Çanakkale yerli halkı bana nasıl davranıyorsa yani iyi davranırsa iyi, kötü davranırsa kötü davranırım. Göçmenlerle ilgili tutumum budur. Kötülüğünü görürsem de yaklaştırmam kendime. Mesela göçmen bir birey buraya ihanet ederse onu çevremde tutmam, yardımlaşmam. Bunu aynı şekilde Çanakkale halkı için de söyleyebilirim (K12, 27, Erkek).

Katılımcı 12'nin iç göç sürecindeki göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekilleri yerli halktan farksız bir durumdadır. Ancak Çanakkale'ye ihanet açısından olumsuz bir durum söz konusu olursa çevresinde tutmayacağına dair bir tutum içerisinde olacağını belirtiyor.

Katılımcı 13'ün, iç göçmenler hakkındaki düşüncesi şu şekildedir:

Dünyada herkesin yaşamaya hakkı vardır bence. Kendi arkadaşlarımı seçerken bile çok dikkatliyimdir. Göçmenler konusunda daha da dikkatliyimdir tabi ki. Ama yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım ederim. İnsanların vücut diline, diksiyonuna çok dikkat ederim. Bir yanlışlık görürsem keser atarım (K13, 39, Erkek).

Göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda bakış açınız ve davranışlarınızı değiştir diye sorulduğunda: “Herkes karşı aynı olur. Göçmen olup olmaması önemli değil. Bana olan davranışı ve tutumuna göre benim de davranışım değişir” (K13, 39, Erkek) şeklinde cevap verilmiştir. Göçmen bireylerle hiç sorun yaşadınız mı diye sorulduğunda ise: “Ülkenin ayrıştırılmasıyla alakası var. Doğu’dan gelen insanlarda daha sahiplenici ve korumacı bir durumları oluyor kendi memleketlerine karşı. Daha sahiplenici oluyorlar. Bu tarz şeylerle karşılaşıyorum. Ama bir sorun yaşamadım” (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 14’ün göçmen bireylere yaklaşımı ise herkesin kendi şehrinde kalıp çabalaması gerektiğine dair bir düşüncedir:

Kendi şehrinde bir şeyler çabalamak varken başka bir şehirde denemesi normal gelmiyor bana. Bence herkes kendi şehrinde kalsın (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 14’e göçmen bireylere davranışlarınızı hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda ise şu şekilde cevap vermiştir:

Mesela buraya göç etti. Sonra burayı çok fazla kötülemeye başladılar. O zaman buraya gelmeseydin. Önce bir araştırırsaydın. Mesela bir tanıdığım Karadeniz’den buraya geldi. Buradaki gençler çok rahat demeye başladı. Sen buraya geldiğinde bence buralı oluyorsun. İş bulmak için de gelmiş olsan sonuçta bu şehirde yaşıyorsun. Bu şehrin standartlarına uymak zorundasın. Memnun değilsen o zaman kendi şehrine geri döneceksin. Burayı değiştiremezsin çünkü (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 14 için göçmen bireylerin, bulunduğu şehrin standartlarına uymaları gerektiği düşüncesi hakimdir. Bulduğu şehrin kültürünü yadırgamadan aynı toplum içinde

bulunmalıdır kişi. Göçmen bireylerin size davranışları nasıl diye sorulduğunda ise şöyle bir cevap verilmiştir:

Göçmen bireyler Çanakkale halkı tarafından çok sevilmiyor. Çanakkale'ye dışarıdan gelenleri Çanakkale halkı içine hemen alamıyor. Ama benimsediği zaman da sanki hiç sorun yokmuş gibi senelerdir buralıymışsın gibi davranıyorlar. Hiç ayırt etmiyorlar. Ama ilk başta sıkıntı yaşanıyor bence. Hemen içlerine alamıyorlar (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 15'e göçmen bireylere bakış açısı ve davranış biçimi sorulduğunda yerli halka davranış tarzından farkı yok yani davranışım değişmez şeklinde olmuştur: “Aynı, değişen bir şey yok” (K15, 28, Erkek). Göçmen bireylere karşı olan bakış açınız ve davranış biçiminiz göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda verdiği cevap şu şekildedir:

Daha önce hiç görmediğim birisi benden bir yakınlık bekliyorsa önce arama bir mesafe koyarım. Daha önce tanımadığım bir insana güvenemem açıkçası. Bu herkes için geçerlidir. Yani bir ortak zaman geçirme sürecini beklerim göçmen bir arkadaşa güvenmek için (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 15'e göçmen bireylerin size olan davranışlarını nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda cevabını şöyle ifade etmiştir:

Adapte olmaya çalıştığı bir yere herkes saygılı davranmaya çalışıyor. Ekstra durumlar da olabiliyor tabi. Konumuz dolayısıyla çarşıda olduğumuz için göçmen çok kişi ile tanıştık. Çoğu insan biz buranın yerlisi olduğumuz için saygılı davranıyorlar. Ama birkaç tane göçmen arkadaş kafe inşaat halindeyken malzemelerimizi çalmışlardı (K15, 28, Erkek).

Göçmen bireylerle hiç sorun yaşadınız mı sorusuna ise cevabı şu şekildedir:

Bir arkadaşımız olmuş. Ayağını kırmıştı. Daha sonra işe gelip o yoğunluk esnasında işi bırakıyorum deyip montunu alıp çıkmıştı. Bu bana ve işine olan büyük bir saygısızlıktı (K15, 28, Erkek).

Bu iki cevaptan da anlaşılacağı gibi göçmen bireyler yeni geldiği ve adapte olmaya çalıştığı bu yeni ortamda saygılı bir şekilde hareket ederse bir sorun yaşanmayacağı ancak saygı çerçevesinde davranılmadığı takdirde hoş bir durum söz konusu olmadığı şeklinde bir düşünce yapısına sahiplik mevcuttur. “Oyuncu, performansının yetersiz dramatik yönlendirme nedeniyle zarar görmesine izin verebilir. Set düzgün hazırlanmamış veya yanlış performans için hazırlanmış olabilir ya da performans sırasında dağılabilir; önceden öngörülemediği beklenmedik olaylar oyuncunun varış veya ayrılma zamanını uygunsuz hale getirebilir veya etkileşim sırasında mahcup edici bir durgunluk yaşanmasına neden olur” (Goffman, 2018: 60).

Katılımcı 16’nın göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekli şu şekilde cevaplandırılmıştır:

Olumlu ya da olumsuz bir davranışım yok. Normal bir insan gibi. Ben insanları tanıdıktan sonra davranış belirleyebilirim (K16, 32, Erkek).

Göçmen bireylere olan bakış açınız ve davranış şekliniz göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda ise katılımcı 16’nın cevabı göçmen bir birey nezdinden ziyade herkes için kişinin bir davranışından rahatsız olursam davranışım da o yönde değişir şeklinde olmuştur: “Herhangi bir davranış sonucunda farklılık göstermez. Bu sadece göçmen insanlar değil her insan için bir davranışından rahatsız olup farklılık gösterebilirim” (K16, 32, Erkek).

Göçmen bireylerin davranış şekillerini nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda karşılıklı bir dışlama söz konusu vardır şeklinde düşüncesini ifade etmiştir:

İki tarafta bence birbirini dışlıyor. Göçmenler Çanakkale halkını dışlıyor, Çanakkale halkı göçmenleri dışlıyor. Çanakkale göç edenlerin huzuru bozduğunu düşünüyor özellikle inşaat sektörü aracılığıyla göç eden insanlardan bahsediyorum, bu nedenle de göçmenleri dışlıyorlar. Göçmenler de Çanakkale'nin yaşam yapısına alışamadığı için dışlıyorlar (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 17'ye göre göçmenlere bakış açısı ve davranış biçimi daha yardımsever tarzdadır:

Her zaman iyimserdir. Yardımcı olduğumuz komşularımız olmuştur. O yüzden tutumum iyi olduğunu düşünüyorum (K17, 35, Erkek).

Göçmen bireylere davranışlarınız göçmen bireyin hangi davranışı sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda göçmen birisi olmasından ziyade insan oluşuyla alakalı bir durum şeklinde bir yorum yapılmıştır:

Onları da hiçbir farklılık göstermeden davranış tutumum olduğu için yani normal x bir arkadaşım kötü bir davranışta bulursa aynı şekilde onun burada göçmen olması, yurtdışından da göçmüş olsa, şehir dışından da göçmüş olsa ekstra bir agresif durumda bulunmadım hiçbir zaman. İnsan oluşuyla alakalı (K17, 35, Erkek).

Göçmen bireylerin davranış şekli sorulduğunda ise özellikle doğu tarafından gelen göçmenlerin daha misafirperver olduğu ve daha iyimser bir yapıya sahip olduklarından bahsetmiştir:

Şu ana kadar herhangi bir sıkıntı yaşamadım. Daha da iyimser düşünüyorum. Hani kendi yaşadığın yerdeki insanlardan farklı, mesela Doğu kültüründen göç etmiş kişilere misafirperver derler. Gerçekten de o şekilde. Doğu'dan çok arkadaşım vardır benim. Kendi memleketimden olan kişilerden daha iyimser tutumları olduğunu düşünüyorum (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 18'in göçmen bireylere olan davranışları ve bakış açısı ise genel anlamda olumludur:

Genellikle olumlu. Bu zamana kadar bir sıkıntı yaşamadım (K18, 22, Kadın).

Göçmen bireyin hangi davranışı sonucunda davranışınız ve bakış açınız değişir diye sorulduğunda cevabı olumsuz bir davranış görürsem olumsuz bir tepki veririm şeklinde olmuştur:

Karşımdakinin davranışına bağlı. Olumsuz bir davranış görürsem ben de ona göre tepki veririm. Bir bayan olarak göçmen kişinin bakışlarından rahatsız olursam bu benim için olumsuz bir davranıştır. Bu durumla karşılaşırsam ciddi bir tepki veririm (K18, 22, Kadın).

Katılımcı 19'un göçmenlere olan bakış açısı ve davranış göçmen bireylerin daha saygılı olduğu şeklindedir:

Onlar daha cana yakın oluyor. Onlar ister istemez kendini daha çok sevdireyorlar. Dışarıdan geldikleri için daha benimsiyorsun. Çünkü belli ediyorlar kendilerini. Sana karşı bir saygısı var. Kendini misafir olarak görüyor. Hani saygıda da kusur etmiyor. Buralı arkadaşlarımızın annesi burada, babası burada rahat. Ama adam dışarıdan gelmiş belli bir sorumluluğu var. Saygıda kusur etmiyor. Hareketlerine biraz daha dikkat ediyor. Çünkü en ufak bir şeyde telefon açıp çağıracağı kimse yok. Buralı olan birinin bir sıkıntısı olsa arayıp akrabalarını çağırabilir. Hem maddi olarak hem de manevi olarak. Göçmen kişi biraz daha efendi. Davranışlarına daha fazla dikkat ediyor (K19, 32, Erkek).

Göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda davranış şekliniz farklılık gösterir diye sorulduğunda doğu tarafından gelen göçmenin daha kaba bir dilde iletişim kurduğu takdirde kendisini rahatsız ettiğini dile getiriyor:

Göçmenler kendi geldikleri yerdeki kültürler biraz daha farklı. Örf ve adetleri uyduramıyorlar. Özellikle Doğu tarafından gelen kesim buralarda biraz daha sıkıntı çekebiliyor. Konuşma tarzlarında olsun hitaplarında olsun. Konuşma tarzlarında kelimeler biraz sıkıntı olabiliyor. Ama onlar için normal geliyor. Bizim için yani Batı tarafı için biraz kaba gelebiliyor. Lisanları, üslupları biraz ağır ve sert. Ama onların yetişmiş olduğu kültür öyle olduğu için onu rahatsız etmiyor. Ama seni rahatsız ediyor. Bu ona bakış açımı değiştirebiliyor. Kimse hoşlanmaz kaba bir dilden. İnsanı rahatsız edebiliyor. Normalde biz de orada yaşasak bizi rahatsız etmez (K19, 32, Erkek).

Göçmen bireylerin özellikle konuşma tarzlarından ve üsluplarından rahatsız olduğu dile getirilmiştir. “Kullanımları belirli sosyal gruplarla kısıtlı kalan deneyimler, teknik terimler, jargonlar ve lehçeler her dilde bulunur ve anlamları bu grubun dışında olanlar tarafından da öğrenilebilir. Ancak bunun yanında ne kadar küçük olursa olsun her sosyal grup yalnızca, içine doğulan ortak geçmiş deneyimlere ve bununla bağlantılı geleneklere katılanlar için anlaşılır olan kendi özel kodlarına sahiptir” (Schütz, 2019: 46-47).

Katılımcı 19'a göçmen bireylerin kendisine davranış şekilleri sorulduğunda göçmen bireylerin maddi gücü elde ettiklerinde bazı rahatsız edici durumların baş gösterebileceği kısmına değiniyor:

Göçmenler biraz daha kibar ve sakin oluyorlar yüzde 70 oranında. Dışarıdan gelip bize yani Çanakkale halkına ayak uydurmaya çalışıyorlar. Ama arada çıkıntılar da çıkıyor. Görmemeye çalışıyoruz onları. Herkes işinde gücünde. Ama rahatsız edenler de var tabii. Mesela, dışarıdan göç etmiş 5-6 kişi toplanıyor. Bunlar genelde gözü kara tip oluyor. Her an her şeyi yapabilecek potansiyelde oluyorlar. Aynı frekansta olan kişiler grup kurmuş. Onlardan her şeyi bekleyebilirsin yani. Fikrin uyuşmadığı zaman sorun çıkartabilirler. Geçen sene burada bir tane olay oldu. Göçmenler, kendi aralarında buluşmuşlar, uyuşturucu satmaya başlamışlar. Buraya başka hayallerle geliyorlar sonra olmuyor. Başka işlere yöneliyorlar. Maddi gücü ellerine alıyorlar, biraz güçleniyorlar. Kendilerine güvenleri artıyor. Kendilerince de biraz çevre yaptıkları zaman rahatsız edici şeyler olabiliyor (K19, 32, Erkek).

Göçmen bireylerle herhangi bir sorun yaşadınız mı diye soru yöneltildiğinde, doğu tarafından gelenlerle sıkıntı olabileceğini, kültürler biraz da farklı olduğu için kültürel çatışmanın varlığını dile getiriyor:

5- 6 tane göçmen, aynı memleketten gelip burada bir şekilde vasıtalarla birleşmiş grup var. Yine Doğu taraflarından. Göçmen denilince benim aklıma uzak yerler geliyor. Balıkesir, Ege ya da Marmara civarı fazla göçmen gelmediği için uzak yerlerden gelenleri örnek olarak veriyorum. Bir de sıkıntıyı da oradaki insanlarla çok yaşıyoruz. Bu tarafa yakın olanlar biraz daha dikkatli olabiliyor. Yine 5-6 kişilik grup Doğu taraflarından göç etmiş, burada tanışmışlar. O kişilerle fiyat konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Bizim işletmemize geldiklerinde belli bir fiyat çıkıyor mesela bir modelin karşısında. Adama mesela 100 lira gibi bir fiyat veriyorsun. Adam diyor 30 lira olsun. Hiç orta yolu bulmaya çalışmıyor. Bu iş biraz daha uzadığı zaman sesler yükseliyor. Sesler yükseldiği zaman da sıkıntılar yaşıyoruz.

Bu olayı düzenli olarak her ay en az bir kere yaşıyoruz. Onlar birleştiği zaman bir güç oluşturuyorlar kendi aralarında (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 20'ye göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekli sorulduğunda onlara yardımcı olmaya çalıştığını dile getiriyor: *“Onlara yardımcı olmaya çalışıyorum” (K20, 38, Kadın).* Göçmen bireylere davranışları göçmenlerin hangi davranışları sonucunda farklılık göstereceği sorusuna ise göçmen bireye iyilik yaptığı halde kötü bir davranışla karşılaşırsa davranışının da ona göre değişebileceğini belirtmiştir.

Göçmen kişiye iyilik yaptığım halde kötü bir tepki ile karşılaşsam davranışım da ona göre değişir (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 20'ye göçmen kişilerin size davranışlarını nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda ürkek ve çekingen olduklarından bahsetmiştir:

Farklı bir yerde ve tanımadıkları insanlar arasında oldukları için çekingen davranıyorlar, ürküyorlar (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 21'e göçmenlere bakış açısı ve davranışları sorulduğunda yerli halktan tanıdıklarından farkı olmadığını belirtmiştir:

Buradaki tanıdıklarımın farkı yok. Hatta göçmenlere biraz daha yakın davranıyorum (K21, 63, Kadın).

Göçmen bireylere davranışlarınız göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda davranışının göçmen bireylerin herhangi bir davranışının sonucunda farklılık göstermeyeceğini söylemiştir:

Göçmen bireylerin kötü bir davranışlarını görmedim. Göçmen bireylerin herhangi bir davranışları sonucunda davranışlarım farklılık göstermez (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 22'nin göçmenin bireylere yaklaşımı ve davranışı ise yardımlaşmacı ve dayanışmacı şeklindedir: “Yardımlaşmacı ve dayanışmacı” (K22, 40, Erkek). Göçmen bireylere davranışlarınız ve bakış açınız göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir diye sorulduğunda ise cevabı: “Değer yarguları çerçevesinde davrandıkları müddetçe farklılık göstermez” (K22, 40, Erkek) şeklinde olmuştur.

Katılımcı 23'ün göçmen bireylere bakış açısı ve davranış şekline bakıldığında ise insani şekilde yaklaştığını belirtmiştir:

Davranışlarımı ayırmıyorum. İnsani şekilde yaklaşıyorum (K23, 38, Kadın)

Göçmen bireylere bakış açınız ve davranışınız göçmen bireylerin hangi davranışı sonucunda farklılık gösterir sorusuna ise yerel halka olumsuz bir yaklaşım olursa onlara karşı daha yargılı olacağı yönündedir:

Yerel halka karşı tutumları olumsuz olursa onlara karşı daha yargılı olurum (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 24'ün ise göçmen bireylere olan bakış açısı ve davranışları ötekileştirmemeye yöneliktir:

Olumlu davranırım. Kesinlikle ötekileştirmem. Kendi arkadaşlarımızdan bile muhabbet ettiğimizde eğer bize uymayan bir yönü olursa mesafe koyuyoruz. Onun dışında ötekileştirmem. Muhabbetimi de ederim. Bu göçmen arkadaşlık etmeyeyim demem (K24, 26, Kadın).

Göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda göçmen kişilere karşı olan bakış açımız ve davranışlarımız farklılık gösterir sorusuna kişinin göçmen olması ile alakası olmaksızın haksızlığa uğradığım her kesimden kişiye karşı davranışlarının değişeceğini belirtmiştir:

Bana karşı yapılan bir haksızlık, bir adaletsizlik varsa bu durumda değişir. Bunu için de göçmen olması gerekmiyor. Herhangi iş arkadaşım da olsa Çanakkaleli de olsa bu değişmez (K24, 26, Kadın).

4.3.1. İç Göç Sürecindeki Bireylerin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Görüşme yapılan katılımcıların, iç göç sürecindeki ve çalışma arkadaşları olan göçmen kişiler için olumlu ve olumsuz olarak farklı yönlerini dile getirmektedirler.

Katılımcı 1'e göçmen bireylere karşı davranışları sorulduğunda kültürel farklılıkların olduğunun bunun yanı sıra kendi içlerinde kolektif olarak hareket ettiklerini dile getirmiştir.

Ben göçmen deyince Kürt algılıyorum. Sıklıkla Kürtler gözüme çarpıyor. Galiba diğerleri o kadar ayırt edici gelmiyor bana. Kürtler açısından onlar adına olumlu yön ne güzel çalışmaya gelmiş. Ne güzel kendilerine yaşayış kurmuşlar. Bir şey diyebileceğim yok

olumlu adına. Kürtlerle çok deneyimim olmadı ya da iç göç yapanlarla. Olumlu gördüğüm tek yan var. Kendi içlerinde dayanışmacı bunlar. Kendilerine çok yardım yapıyorlar. Kolektif oldukları için. Biz bireyseliz mesela biri ölse şurada umursamayız yani. Ama onların yardıma lafı olmaz, paraya lafı olmaz. Biz de olmayan insani yönler daha gelişmiş. Olumsuz bir deneyim görmedim. Daha önce işyerinde kaba saba hareketler gördüm. Emir verme tarzında şeyler görmüştüm. Hani bir şey yap, et yani rica etme tarzında değil. Biz daha rica ederiz çalışırken (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 2 için göçmenlerin olumlu ya da olumsuz yön olarak tarif edebileceği yönün olmadığı bu nedenle de sorun yaşamadığı şeklinde ifade etmiştir:

Şimdiye kadar göç eden biriyle sorun yaşamadım. Göç eden veya etmeyen biriyle de bir sorun yaşayabilirim (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3 için olumlu ya da olumsuz yön göçmen olmasıyla alakalı olması dışında kişinin kişiliği ile ilgili olarak şekillenmektedir:

Olumlu veya olumsuzlukları nereli olduğunun dışında kişinin kendi kişiliğiyle alakalı olduğunu düşünüyorum. Bu konuda nereli olduğunun bir önemi yok bence (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4 için ise göçmen kişi fazla ısrarcı olması dışında bir olumsuzluk söz konusu değildir:

Göçmen birey, çok fazla ısrar etmediği sürece sıkıntı olmuyor yani. Bir şeyin diretilmesi hoşuma gitmiyor. Bu davranış olduğunda tepkimi gösteriyorum (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 5 her anlamda ırkçılığa karşı olmamız gerektiğini dile getirirken bir yandan da Çanakkale şehrinin önceden daha bakir olduğunu ve bu haliyle daha yaşanılabilir bir yer olduğunu dile getiriyor:

Hangi sebeple göç ettiği de önemli. Çanakkale'ye daha çok insanlar yaşamak için göç ediyor. Çünkü yaşamaya çok elverişli bir şehir. Yani diğer şehirlere kıyasla çok daha keyifli bir yer. Yani ben çok çalışma amaçlı geldiğimi düşünmüyorum. Zaten genelde Çanakkale'nin göçü, İstanbul'dandır, Ankara'dandır. Onlar açısından Çanakkale'ye olumlu bakıyorum. Ama Çanakkale'nin çok da turiste ihtiyacı olduğunu düşünmüyorum. Çanakkale kendi açısından bakir bir şehir (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 6 için olumlu yön gördüğü kişiler memurlar ve öğrencilerdir. Diğer iş amacıyla gelen iç göç sürecindeki bireylere karşı olumsuz bir algı söz konusudur:

Çanakkale işçi alan bir şehir değil. Genelde memurlar geliyor ve öğrenciler geliyor, kalıyor. Onlar daha standardın üstünde olduğu için sıkıntı değil benim için. İş için gelenlere de olumlu bakmaya çalışırım ama iş iç gelenleri pek hoş görmedim. İyi davranış sergilediklerini fark etmedim (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6 için iş bulmak amacıyla gelen göçmenlere karşı bir önyargı söz konusu. Bu önyargıyı ise daha önce iyi davranış sergilediklerini fark etmedim şeklinde temellendiriyor.

Katılımcı 7 için göçmenlerin gelmesi olumlu bir durumdur ancak göçmen kişilerin yaptığı işlerin kaliteli olmak gibi bir zorunlulukları olmalıdır:

Çanakkale'nin kalkınmasına, üretime olması açısından olumlu görüyorum. Göçmenlerin yaptığı işlerin kaliteli olması gerekiyor (K7, 62, Erkek).

Katılımcı 8, göçmen kişi bulunduğu şehirdeki yerel halkın kültürünü hor görmemelidir. Ancak bunun dışında yeni bir kültür tanımak güzel olarak algılanır:

Çanakkalelilerin değerlerini küçümserse kendi yer aldığı kültürü üstün görürse olumsuz olarak algılarım. Olumlu olarak ise farklı folklorleri tanımak ya da farklı yemek tarzlarını öğrenmek (K8, 39, Kadın).

Buradaki cevaba göre göçmen bireylerin, Çanakkale halkının kendi kültürlerini hor görme söz konusu olduğunda olumsuz bir yön, ancak kültürleşme söz konusu olduğunda ise olumlu bir yön olarak algılama durumu mevcuttur.

Katılımcı 9 için gelen göçmenler, kadın olarak katılımcıyı rahatsız ettiği takdirde bu durumu olumsuz olarak algılama söz konusudur:

Bu gittiğin yere kattığın değerle ilgilidir. Kadın olarak endişe ediyorum ben olumsuz olarak. Çanakkale seküler bir kesim. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin en yüksek olduğu alanlardan biri. Benim endişem bunun bozulması yönünde olur. Onun haricinde herkesten bir şeyler öğrenebiliriz. Hak ettiğim şeyleri kaybedersem ben burada bir endişem olur (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 10 için iş bulmak amacıyla Çanakkale'ye göç eden kişilerin aslında daha çok iş imkanı olan başka şehirlere gitmesi gerektiği çünkü Çanakkale'de fazla iş imkanı olmadığı şeklinde bir düşüncesi mevcuttur:

Çanakkale'de çok fazla iş imkanı yok. Ya AVM'de çalışırsın ya da inşaatta. Onun haricinde fabrikada çalışmak için buraya gelmemeliler. Çünkü iş imkanı yok. Mesela Kocaeli'de var ya da daha büyük yerlerde var. Oraya gidebilirler. Onların iyiliği için burada iş bulamazlar. Zaten Çanakkaleliler işsiz, dışarıdan gelenler de işsiz kalırsa burada işsizlik artar. Burada sanayileşme yok. Ancak kendi işini kurabilirsen, reklam yapabilirsen iş bulabilirsin. Buraya gelenler genelde ya inşaat sektörüne ya da yiyecek sektörüne giriyorlar. Örneğin pideyi Karadenizli daha iyi yapar. Dışarıdan gelen birisi kendine yer

açtığında ve yaptığı iş güzelse şımarmaya başlayıp buranın sahibiymiş gibi davrananlar oluyor. Mesela evli ve yuvasını dağıtıyor (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 11 göçmen birey için şöyle bir bakış açısına sahiptir:

Ortama uyum sağlamak çok önemli, farklı bir yerden gelen kişi için. Yaşadığım şehirde bize uyum sağlamalı. Kendi şehrine göre de hareket edebilir. İsteddiği gibi yaşayabilir (K11, 26, Kadın).

Katılımcı 12, iç göç sürecindeki göçmenler için Çanakkale'ye iş bulmak amacıyla gelmelerini kendileri için bir olumsuzluk içerisinde olduklarını dile getiriyor:

Zaten Çanakkale'ye iş için göç eden biri aptallık ediyordur. Çünkü Çanakkale'de yüksek bir iş verimliliği yok. Çanakkale halkı memurdur. Buraya iş için geliyorlarsa işleri zordur (K12, 27, Erkek).

Katılımcı 13 için göçmen kişilerde olumlu ya da olumsuz bir yönün olmasından ziyade davranışlarını yorumlayabilme konusunda bir fikir belirtebileceğini ifade etmektedir:

Kişilerin belirli davranışlarını yorumlayabilirim ancak. Belirli bir yönü olumlu ya da olumsuz olarak açıklayamam (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 14, göçmen kişiler için geldiği şehrin yaşam tarzına ayak uydurmaları şeklinde bir düşünce yapısına sahiptir:

Kişi geldiği şehir bazlı düşünmemeli. Sen eğer buraya geliyorsan buranın yaşam tarzına uymak zorundasın. Mesela doğudan gelen birisi burayı açık giyinen kişilerin çok olduğu bir yer olarak eleştirir. Ama buraya ayak uydurmak zorundasın. Yadırgayamazsın. Eğer yadırgıyorsan da dışarı çok yansıtmamalısın. İnsanları değiştirmeye çalışamazsın. Bu yanlış bence (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 15'e göçmen bireylerin hangi yönlerini olumlu veya olumsuz olarak algıladığınız diye sorulduğunda genel hatlarıyla aile baskısı şeklinde cevap verilmiştir:

Bence aile baskısı. Herkesin ailesiyle olan iletişiminden dolayı sıkıntı yaşıyorsun. Bir arkadaşımın çalıştığı ben. Ailesi onun desteklediği partiyi desteklemediği için çok sıkıntılar yaşad. Psikolojik bunalıma girmişti. Ailesi seçim zamanı kendi istedikleri partiye oy atmasını istemişlerdi. Bu çok ciddi bir durumdu. 1 hafta izin vermiştik işyerinden. Ama o aile baskısını hissediyorsunuz yani (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 16'ya göçmen bireylerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz algıladığınız diye sorulduğunda Çanakkale kültürüne ve yaşam tarzına müdahale olduğu takdirde böyle bir davranışı olumsuz şeklinde ele alacağından söz etmiştir:

Olumsuz olarak. Çanakkale'nin yapısına çok fazla uyumlu olduklarını düşünmüyorum ben göçmen insanların. Özellikle Doğu tarafından gelenlerin. Çanakkale insanı rahattır, etliye sütlüye karışmaz. Mesela 6-7 sene önce ben Yeni Kordon'da oturup rahat rahat içebilirken kız veya erkek arkadaşlarımla şu anda Yeni Kordon'da oturup rahat rahat içemiyorum. Çünkü dışarıdan gelen bu yaşam yapısına uygun olmayan insanların buna tepki göstermesinden dolayı. Mesela ben tek erkekim yanımda 3 tane kadın var. Dışarıdan gelen insanların yanımdaki arkadaşlara laf atması yüzünden olumsuz şeyler yaşanabiliyor. Önceden ben Çanakkale'de hiç bu şekilde bir şey yaşamadım. İnsanlar gelip görür ne güzel eğleniyormuş diyerek geçer giderlerdi. Ama şu anda göç eden erkekler bu durumu yadırgıyorlar (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 17'ye göçmen bireylerin hangi davranışlarını olumlu ya da olumsuz olarak algıladığınızı diye sorulduğunda ise göçmen bireylerin geldiği ortamı beğenmeyip bu şekilde tutum sergilediklerini dile getirmiştir:

O durumu zaman içinde bir şeyler paylaştıkça öğreniyorsunuz. Gözlemediğim kadarıyla yani etrafımda olan göçmüş, buraya gelmiş kişiler belki Çanakkale'den memnun kalmayıp farklı tutumlar içinde olması gözüme çarpmıştı. Onun haricinde bir sıkıntı olmadı (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 18'e göçmen bireylerin olumlu ve olumsuz yönleri sorulduğunda olumsuz yön göremediği gibi olumlu anlamda ise cesur olduklarını dile getirmiştir:

Kendilerine güvenen insanlardır herhalde göç etmek kolay değildir. İyi bir karar vermek gerekir. Hangi şehre göç edeceğini iyi düşünmek gerekir. Bu yönleri olumludur. Olumsuz olarak düşünemedim (K18, 22, Kadın).

Katılımcı 19'a göçmen bireylerin olumlu ve olumsuz yönleri sorulduğunda ise verdiği cevap olumsuz iş sektörlerine yöneldikleri zaman bir yandan hoş karşılamadığını bir yandan ise haklı olabilecekleri şeklindedir:

İç Anadolu, Doğu taraflarından gelip de burada insanlara zarar veren tütün maddeleri satıyorlar. Bu hiç hoş olmayan bir durum. Farklı şehirlerden iş bulmak amacıyla gelip de buralarda iş bulamayınca, dört dörtlük yaşayamayınca başka şeylere yöneliyorlar. Uzak yerlerden gelmiş burada inşaat sektöründe çalışmak için ama olmamış, yetmemiş daha sonra uyuşturucu madde işine girmiş. Baktığın zaman bir yerden o da haklı 7 tane çocuğu var, hanımı var. Doğru söylüyor ama hoş değil. Oraya yöneliyorlar ister istemez. Bir yandan haklılar bir yandan da değiller (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 20'ye Çanakkale'ye göç eden bireylerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz olarak algıladığınız diye sorulduğunda eskiden daha rahat olduklarını, artık farklı kültürden insanlar geldikçe daha farklı durumlarla karşılaşabileceğinden bahsetmiştir:

Artık eski Çanakkale yok. Eskiden daha rahattık. Kötü olaylar yoktu. Eskiden gece tek başına yürüyüşe çıktığında başına bir şey gelecek mi diye endişelenmezdim. Şimdi ise farklı kültürlerden insanlar geldikçe farklı davranışlarla karşılaşıyorsun. Bakışları ile seni rahatsız ediyorlar (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 21'e göçmen bireylerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz olarak algıladığınız diye sorulduğunda olumsuz olarak gördüğü bir yönlerinin olmadığını, olumlu olarak ise farklı ve yeni kültürleri tanıdığını dile getirmiştir:

Olumsuz davranışlarını görmedim. Olumlu olarak da farklı kültürler tanıyarak yeni şeyler öğreniyorum (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 22'ye göçmen bireylerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz olarak algıladığınız diye sorulduğunda ise verdiği cevap şu şekildedir:

Kendi kültürel yönlerinden kaynaklı olarak farklılıklara bakışı olumsuzluk yaratır. Kendi açılarından olumsuz durumlarla karşılaşabilirler. Örneğin, giyim tarzı ya da konuşma şekli (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 23'e göçmen bireylerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz bulursunuz sorusuna ise cevabı kanunlara uyuyorsa olumludur uymuyorsa olumsuzdur şeklinde olmuştur:

Bireysel olarak baktığımda iyi biriyse olumludur. Kanunlara uyuyorsa olumlu davranışlar sergiliyor demektir. Topluma uygun davranmazsa olumsuz olarak algılarım (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 24'e iş bulmak amacıyla iç göç yapmış kişilerin hangi yönlerini olumlu ya da olumsuz olarak algıladığınız diye sorulduğunda ise yine göçmen birey nezdinde değil genel olarak bir insanın yapabileceği davranışları olumlu ya da olumsuz olarak görme söz konusudur:

Tamamen bir haksızlık durumu olursa toplum tarafından olumlu karşılanmayan hırsızlık gibi bir davranış olursa ama bu durum zaten göçmen ya da yerli diye ayırmadan olumsuz olarak algıladım. Şimdiye kadar ben hiç göçmen ya da iş arkadaşlarımdan böyle bir şey görmedim (K24, 26, Kadın).

4.4. İş Hayatındaki İç Göç Sürecinde Olan Bireye Bakış Açısı

Bu bölümde ise, iş amacıyla iç göç yapmış kişilerin iş hayatında çalışma arkadaşı olarak nasıl görüldüğü, yerel halk nezdinde çalışma yaşamında göçmenin nasıl algılandığı üzerine bir inceleme gerçekleştirilecektir.

Katılımcı 1'e iç göç yapmış kişilerle çalışmayı nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda verdiği yanıt herkesin parayı ihtiyacı olduğu bu nedenle herkesin çalışması gerektiğine yöneliktir:

Hepimizin paraya ihtiyacı var. Ben de çalışayım o da çalışsın yani. Çok da bir sorun değil benim için. Hepimizin paraya ihtiyacı var bugün. Çalışmamız gerekiyor ki hayatımız

dönsün. Sorun yok yani. İş içerisinde aksaklık çıkarırsa vs. yani çıkarmaz niye çıkarsın. Bilmiyorum, bir şey olmaz herhalde (K1, 24, Erkek).

İç göç sürecinde olan bireylerin iş yerinin düzeni ile ilgili bir durum söz konusu olduğundaki fikirleri irdelendiğinde ise görüşü şu şekildedir:

Zaten bir kişi olduğu için herhangi bir değişikliğe sebep olmadı benim çalıştığım yerde. Benim motivasyonumu etkilememişti açıkçası. Daha çok kaygı düzeyimi arttırıyordu. Çok da sakin davranabilen bir arkadaş değildi. Beni geriyordu ve aynı ortamda bulunduğum için sadece kaygı düzeyimi arttırıyordu. Bunun dışında çok da bir etkisi olmamıştı (K1, 24, Erkek).

İş arkadaşı olan göçmen kişinin bir kişi olması sebebiyle iş yerinin düzeninde herhangi bir değişikliğe sebep olmadığı ancak bu durumun birden fazla kişi olduğu takdirde benzer bir durum olup olmayacağı konusunda kesin bir yargının belli olmayacağına yönelik bir bakış açısı mevcuttur.

Katılımcı 2'nin ise iç göçmen sürecinde olan kişinin ya da kişilerin iş hayatındaki durumlarına bakıldığında bakış açıları şu şekildedir:

Benim için bir sıkıntısı yok. Buranın insanı olsa da başka bir yerden gelmiş de olsa her türlü uyum sağlanabiliyor. Elbette farklılıklar oluyor ama sıkıntı yaşamıyorum ben (K2, 23, Kadın).

Normal herkesin çalışması gerektiği gibi çalışıyorlar. Elbette yardımları da oluyordur. Kişiden kişiye göre değişebilir. Yardımcı olan da vardır. Sıkıntı ettireni de vardır (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 2 kendisi de çalışan yani işçi olan biri iken ve aynı zamanda ihtiyaç doğrultusunda ya da imkanları elvermediği takdirde kendisinin de göçmen olma potansiyeli olduğunun bilinciyle iş hayatında olan ve iş arkadaşı olan kişiye daha ılımlı ve dışlayıcı olmayan bir durumla yaklaşmaktadır.

Katılımcı 3'ün iş hayatında beraber çalıştığı iç göçmenlere bakış açısı şu şekildedir:

Bizim iki tane çalışanımız var. Zaten bir tanesi Tuncelili bir tanesi de Bandırmalı. Daha önceki çalışanlarımız da Diyarbakırlı vardı, Ankaralı vardı, Eskişehirli vardı. Yani çalışıyoruz birlikte. Hepsi iş arkadaşlarımız. Bir farkı yok (K3, 32, Erkek).

Biz arkadaş gibiyiz. Çalışan arkadaşlarımızla da bir işçi işyeri sahibi ilişkimiz yok. Patron çalışan ilişkimiz yok biz arkadaş gibiyiz zaten. Onun kişiliği alakası var. Bir deneme sürecimiz oluyor. Buraya devam edip edememesi onun kişili ile alakalı oluyor. Nereli olduğu ile değil (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3, kafenin sahibi kendisi olması sebebiyle iş arkadaşlarını da kendi seçtiği için herhangi bir sorun yaşamadığını aksine iş yeri düzenine olumlu anlamda bir etkisi olduğunu dile getiriyor:

Herhangi bir düzen bozukluğu olmadığı gibi arkadaşlar şunu şöyle yapsak dediğinde birçok şeyi değiştiriyoruz. Daha yeni bir düzen kuruluyor. Avantaj oldu. Bizim çalışma arkadaşlarımız zaten karakterli ve nitelikli insanlar. Yani buldukları yere zarar vermekten ziyade oraya bir şey katmayı hedefleyen insanlar. Bizim kişisel ilişkilerimizin de bir getirisi tabi. Buraya her gelen bir şey ekliyor. Düzenimize olumlu yönde katkıları oluyor (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4'ün iş hayatında göçmenlerle ilgili görüşü ise şu şekildedir: “Güzel. Göçmen olması bir şey değiştirmiyor (K4, 27, Erkek). Ancak iç göç yapmış göçmenlerin iş yerinden düzeninde herhangi bir değişikliğe sebep oldular mı sorusuna ise göçmenlerin bu işe ihtiyacı olduklarını bildiğinden boynu eğik bir şekilde çalışarak işe sıkı sıkıya sarıldıklarından bahsediyor: “...işlerine gerçekten sarılıyorlar ve hakkını veriyorlar” (K4, 27, Erkek). Bir başka cevabı ise şu şekildedir:

Olmadı. Aksine buraya göçmen olduğunu bilerek geldikleri için boyun eğiyorlar daha bile artısı oldu. Göçmen olduklarının farkındalar ve bu işe ihtiyacı oldukları için daha bile işe sıkı sıkı sarılıyorlar (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4'e göre iş bulmak amacıyla göç sürecinde bulunan göçmen, sonradan geldiği yerde var olabilmek için boyun eğme durumundadır. Bu durum De Certeau'nun erk sahibi olmayan kişi için kullandığı taktik kavramının mekansız olmasıyla bağlantılıdır. "Taktik mekan olarak sadece ötekinin mekanını kullanır. Bu nedenle yabancı bir gücün yasalarıyla düzenlenmiş haliyle kendisine dayatılan alanda oyununu kurmak zorundadır. Geri çekilme, öngörme ve kendini toplarlama konumunda, kendisine mesafeli durmak için kullanabileceği bir yöntem yoktur. Hamle üstüne hamle yapar. Bu mekansızlık aynı zamanda ona hareketlilik sağlar" (De Certeau, 2008: 113).

Katılımcı 5'in iç göç sürecindeki göçmenlerin çalışmasıyla ilgili olarak coğrafya değiştiğinde daha elverişli bir ortamda mesleğini daha rahat devam ettirmesiyle sebebiyle olumlu olarak algılıyor:

İnsan kendi ülkesinde yaptığı meslekten ötürü bu mesleği yapamıyor. Ama daha elverişli bir coğrafyaya geçtiğinde bu mesleği çok rahat uyduruyor. Ben bunu çok normal buluyorum (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 5 için göçmenler hep gelip geçici onlar dışındakiler zaten kalıcı kadrodur. Onun dışında ise göçmenlerin işi yapıp yapmaması hangi şehirden olduğuyla bağımsız şekilde işlemektedir.

Bizde pek bir değişikliğe uğramadı. Bizim kemiğimiz vardı. Yani onlar gelip geçici oldular hep (K5, 28, Erkek).

Burada sadece yaptığı iş önemli. Yararı dokunuyorsa ne ala iyi iş yapıyordur. Onun hangi şehirden olduğu da önemli değil. Çanakkale'nin göbeğinden de olsa yapamıyorsa yapamıyordur (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 6'nın göçmen kişilerle iş hayatındaki çalışma deneyimleri ise şu şekildedir:

Genelde Türkiye'de göçenler pek hoş insanlar olmadığı için pek hoş bulmuyorum. Yani onlar buldukları yerde hemen kolonileşiyorlar. Bir anda her şeyin en iyisini onlar yapıyormuş gibi davranıyorlar. Pek hoş bulmuyorum yani iç göçtekileri. Dış göçtekileri bir

şekilde anlıyorum. Hani ülkesinden bir şekilde zorunlulukla göçmüş ama iç göçü yani onlarla çalışmayı pek hoş bulmuyorum. Yani onlar çalıştığı yeri sahiplenmeye çalışıyorlar. Senin işini elinden almaya çalışıyorlar. Dışarıdan gelmiş ben bu işi yapayım, kabulleneyim gibi değil de ben bu işi ondan alayım kendim yapayım diye düşünüyorlar benim karşılaştığım insanlar (K6, 23, Erkek).

Dış göç ile gelen bireylere karşı daha anlayışlı bir tavır sergilerken iç göç sürecindekilere ise daha bir önyargılı yaklaşım söz konusudur.

Onlar genelde ben bu işi yaparım, ederim gibi bilmişliğe kaçıyorlar. Dağdan gelip bağdakini kovmak vardır ya hani onlar genelde öyle tavır sergiliyorlar. Bir anda gelip seni yaptığın işten sepetlemeye çalışıyor (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6'ya iç göç sürecindeki kişiler iş yerinde yardımlaşmayla mı çalışıyorlar diye sorulduğunda kendi aralarında daha çok yardımlaştikları yerli halk ile iş birliği içerisinde olmadıkları yönünde bir cevap ile karşılık verilmiştir:

Evet. Onlar genelde kendi aralarında yardımlaşırlar. Çanakkaleliler ile öyle değil. Genelde kendi aralarında her şeyi halletmeye çalışıyorlar (K6, 23, Erkek).

İşte genelde iyisini yapmaya çalışıyorlar. Patronların gözüne girmeye çalışıyorlar. Daha özverili çalışıyorlar (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 7 için ise iç göç yapmış kişiler ile çalışmak daha ılımlı bir yönde yaklaşım ile kabullenilmiş bir tavır sergilemektedir. Ancak aynı zamanda karşılıklı saygı çerçevesinde olumlu bir davranış sergilemektedir. Bu durumda katılımcı için saygı önemli bir koşuldur:

Diğer iş arkadaşlarımla ayırt etmem. Karşılıklı saygı içerisinde çalıştığımız durumda aramızda bir sıkıntı olmaz (K7, 62, Erkek).

Katılımcı 7'ye iç göçte bulunmuş kişiler iş yerinin düzeninde bir değişikliğe sebep oldular mı diye sorulduğunda verdiği yanıt şu şekildedir:

Onlar daha az çalışıyor. Ücret yönünden de daha az yevmiye alıyorlar bu nedenle ücret yönünden olumsuz etkiliyor (K7, 62, Erkek).

Göçmen kişilerin işe yararları ve zararları sorulduğunda ise fikir alışverişi sebebiyle olumlu bir yönde bir bakış açısı ile yaklaştığını belirtiyor: *“Zararları yok. Yararları ise, fikir alışverişi açısından faydalı oluyor” (K7, 62, Erkek).*

Katılımcı 8 için ise iç göç sürecindeki kişilerle çalışmak kültürel zenginlik katacağı için olumlu yönde bir durum olarak lanse etmektedir:

Farklı kültürleri ve yaşam tarzlarını öğreniyorum. Kültürel zenginlik katıyor bence (K8, 39, Kadın).

İç göç sürecindekiler yardımlaşma ve iş birliği içerisinde mi çalışıyorlar diye bir soru yöneltildiğinde ise katılımcı 8 bunun daha çok kişilik ile ilgili olduğuna vurgu yapmıştır:

Bu karakter açısından farklılık gösterebilir. Göçmen olmakla alakası yoktur bence (K8, 39, Kadın).

Katılımcı 9 için aynı iş ortamında bulunan iç göç sürecindeki bireye bakış açısı ise göçmen olup olmaması ile bir şeyin değişmeyeceği yönündedir: *“Herkes işine baktığı müddetçe iş yürüyüp gider. Bu bir şeyi değiştirmez”* (K9, 36, Kadın). Yine iç göç sürecindeki bireylerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor diye soru sorulduğunda ise: *“Zararları dokunduğunu söyleyemem. Yararları da herkes kendi işini yaptığı zaman üretmeye başlarsın* (K9, 36, Kadın) şeklinde yanıtlamıştır. Önemli olan herkesin üzerine düşen görevi yapmasıdır.

Katılımcı 10’a iş yerinde çalıştığınız göçmen arkadaşlarınız yardımlaşma ve iş birliği içerisinde mi çalışıyorlar diye sorulduğunda ise göçmen kişilerin kendi aralarında daha çok yardımlaşmacı olarak tavır sergilediklerine dikkat çekmiştir: *“Onlar kendi aralarında yardımlaşarak çalışıyorlar. Çanakkale’ye dışarıdan gelen biri kendi memleketindeki insanları kendi işinde çalıştırır. İşçiler de kendi aralarında birlikte hareket ediyorlar”* (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 11 ise iç göç sürecindeki iş arkadaşlarıyla hiçbir sorun yaşamadığını aksine çok iyi anlaştığını dile getirmiştir:

Buradaki iş arkadaşlarımı çok seviyorum. Hepsi dostum. Bana hiçbir zararları yok. Negatif değil pozitifim (K11, 26, Kadın).

Katılımcı 12’ye ise iç göç sürecinde olan bireylerle çalışmayı nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda işini yaptıkları sürece sıkıntı olmadığını dile getirmiştir:

Çalışıyorlarsa hiçbir sıkıntı yok. Önemli olan çalışmaları (K12, 27, Erkek).

Katılımcı 13 için ise iç göçmen bireylerle çalışma konusunda yaşadığı şehre yerleşmiş olan kişileri tercih ediyor:

Benim işim açısından, kişi göçmen olsun olmasın uzun zamanlı çalışan olmasını isterim. Başka bir yerden buraya göçmüş acaba benim elemanım olarak da 3 ay çalışıp gider mi endişesi oluyor. Buraya yerleşmiş insanlarla çalışmayı tercih ediyorum (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 13'e iç göç sürecindekilerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor diye sorulduğunda bu durumun daha çok kişisel özelliklerle ilgili olduğuna vurgu yapmıştır:

Mutlaka herkesin farklı bir birikimi vardır. Benim bilmediğim kendi yöntemleri vardır ve bunu bana yansıtıyorsa da bana iyi anlamda katkıları olmuş olur. Bu da karakteristik özelliklerle alakalıdır. Her şey karşılıklıdır (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 14 ise iç göç sürecindekilerle çalışmayı olumlu bir durum olarak dile getirmiştir. Kültürel açıdan ve yaşam tarzı açısından farklı bir durumları söz konusu olduğu için olumlu anlamda yeni ve değişik bakış açıları kazandırma konusunda bütünleştirici bir bakış açısına sahiplik söz konusu:

Göçmen kişi farklı bir şehirden gelmiş, farklı bir yaşam tarzı var. Onlardan farklı bir deneyim alabilirsin. Mesela farklı bir şehirden gelen kişi kitaplarla ilgili olarak farklı tarzda kitaplar önerebilir. Benim bakış açımı değiştirebilir (K14, 25, Kadın).

Sen bir bakış açısıyla bakıyorsun. Göçmen kişi sana farklı bir bakış açısı kazandırabilir. Onların bizden farklı bir yaşam tarzı olduğu için iş açısından da sana farklı açıları kazandırabiliyor (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 15 için ise iç göç sürecindeki göçmenle çalışmanın farklı bir coğrafyadan gelmesiyle alakalı olmadan çok kişinin kendi değerleriyle ilgili olmasına vurgu yapmıştır:

İşini düzgün yapan her insanla çalışmaya açığım. Daha önce çok göçmenle çalıştım. Türkiye'nin her ilinden arkadaşlarım oldu. Kişilerin geldiği coğrafya ile ilgili hiçbir sıkıntı yaşamadım (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 15'e iç göç yapmış göçmenin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunduğu sorusuna gelindiğinde ise yine bu durumun karakterle ilgili olduğunu belirtmiştir:

Yararları dokunuyor. Zararları dokunduğu zaman uyarıyoruz zaten. Bir müşteriye hitap şekli söz konusu olduğunda mesela. Yaptığı ürünün doğruluğu ilgili mesela. Ama bu karakter ile ilgili (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 16'nın iş hayatındaki iç göç yapmış göçmene bakış açısı ise daha çok kişinin sadece kazancı için çalıştığı işle ilgili bir sorumluluk söz konusu olmadığını dile getiriyor. Bu nedenle göçmen kişinin yerel halktan ayrıldığı nokta güvenilmez olmaları yönündedir:

Her çalışma arkadaşım gibi aynı şekilde göçmen insanlarla da çalışırım yani. Daha önce de çok çalıştım, herhangi bir sorun yaşamadım. Bazılarında şey olabiliyor mesela ben buraya para kazanmak için geldim onun dışında benim için önemli bir şey yok deyip yaptığı işi savsaklayabiliyor. Ben aldığım paraya bakarım, diğerleri benim için önemli değil diyebiliyor. Sadece parasının karşılığı kadar çalışıyor (K16, 32, Erkek).

Parasının karşılığı kadar çalışanlar var. Bir de güvenilmez olabiliyorlar. Mesela sen bir tane göçmene güvenip iş veriyorsun ona göre uzun süreli plan yapıyorsun. Ama adamın amacı sadece para kazanmak olduğu için daha iyi bir yerden daha iyi bir fırsat geldiğinde bu işi bırakıp gidiyor. Bu çoğu insan için de geçerli olabilir. Çoğu insan parayı tercih edebilir. Ama yerel halk benim bu adama faydam ne onun bana faydası ne şeklinde bakıyor. Göçmende böyle bir şey yok. Ben daha iyi para bulduğumda giderim diye düşünüyor (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 16'nın bahsettiği durum aslında De Certeau'nun önemli kavramsallaştırmalarından olan taktiğin bir örneğidir. "Zayıf olan, kendisine yabancı, kendinden olmayan güçlerden çıkar sağlamak için hep çabalayandır. Zayıf olan, birbirinden ayrışık olan öğeleri bir araya getirerek, elverişli anlar yaratır ve bu güçlerden gerekli çıkarı sağlamaya çalışır. Ayrışık öğelerin bir araya getirilerek düşünsel olarak sentezlenmeleri, bir söylem biçiminde değil bir karar alı, bir eylem hatta bir "fırsat" yakalama biçiminde gerçekleşir" (De Certeau, 2008: 55). Göçmen kişinin daha yüksek meblağda bir teklif geldiğinde yani daha iyi bir "fırsat" karşısına çıktığında bu durumu değerlendirerek o işe yönelmesi zayıf olan konumunda olan göçmenin bir taktiğidir aslında.

Katılımcı 17 için iç göç yapmış göçmenlerle çalışmak olumlu yönde bir durumdur. Çünkü yeni şeyler öğrenebilme ihtimaliniz bulunmaktadır:

Aslında farklı kültürden de olması sizin için artı oluyor. Farklı şeyler öğrenebiliyorsunuz (K17, 35, Erkek).

İç göç yapmış göçmenin iş yerinin düzeninde bir değişikliğe sebep oldu mu sorusuna ise sıkıntı olduğu takdirde bu durumun yaşadığı sürecin zorluğu ile alakalı olabileceği fikrini vurgulamıştır:

İşyerinin düzeninde herhangi bir değişiklik olmadığını gözlemledim. Belki tavır açısından farklı şeyler gösterebilir öğrendiği kültürden kaynaklı. Buraya alışamama süreci olmuştur. Aslında işletme ile ilgili olan bir sıkıntı değil. O süreci zor atlattır (K17, 35, Erkek).

İç göç yapmış kişinin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor sorusuna ise farklı kültürleri tanıma açısından olumlu bir durum olacağına vurgu yapmıştır:

Herhangi bir zararlarını görmedim şimdiye kadar. Yarar olarak da belki onların kendi kültüründeki bir yemeği bize tanıtıp öyle bir artısı olabilir (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 18'e iç göç sürecindeki göçmenlerle çalışmayı nasıl buluyorsunuz diye sorulduğunda beraber çalışmayı olumlu yönde bulduğunu açıklayacak şekilde cevap verilmiştir:

Kendi işyerimiz açıkken bizim pasta ustamız Siirtliydi. Gayet de güzel anlaşıyorduk. O kendi yöresine göre hareketleri ve konuşma tarzı vardı. Aslında biz ona bir şeyler kattığımız kadar o da bize bir şeyler kattı. Yeni yeni şeyler öğreniyoruz (K18, 22, Kadın).

İç göç sürecindeki kişiler iş yeri düzeninde değişikliğe sebep oldu mu diye sorulduğunda bu durumun daha çok iş yeri sahibi kişiyle alakalı olduğunu dile getirmiştir: *“Çok olmaz herhalde. Bu biraz da iş sahibinin düzenine bağlı. İşyeri düzeninde bir değişikliğe sebep olmadı. Bizim düzenimize uydu bizim pastanede çalışan kişiler” (K18, 22, Kadın).*

Katılımcı 19'a göre iş hayatında olan iç göç sürecindeki kişi geldiği yere daha saygılı olabiliyor. Çünkü bulunduğu yerde misafir olduğunun farkında:

Benim yanımda çalışan kişi Adanalı. Çok efendi biri. Dışarıdan geldiği için biraz daha efendi ve saygılı olabiliyor. Biraz daha kendine dikkat edebiliyor. Çünkü kendini misafir olarak görüyor. Çünkü memleketi 15 saat ileride. Bir şey olsa kimsesi yok burada. Manevi olarak da üzülse mesela başını koyacak bir anası, ablası yok. Biraz daha mütevazı oluyorlar bu nedenle (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19'a iç göç yapmış kişilerin iş yeri düzeninde değişikliğe sebep oldu mu sorusuna ise göçmenlerin birleşip bir araya geldikleri takdirde bu durumun kaçınılmaz olacağına vurgu yapmıştır:

Bu soruyu net cevaplayamam. Çalışılan bir yerde diyelim göçmen vatandaşlar var. Bu çalışanlar birlik haline gelirse sıkıntı yaratabilir tabii. Kendi hiyerarşilerini ele almaya çalışabilirler. Ama onlar birleşirse eğer. Birleştiklerinde yüzde yüz sıkıntı çıkıyor. O da değişikliğe sebep olabilir (K19, 32, Erkek).

Göçmenler iş birliği ve yardımlaşma içerisinde mi çalışıyorlar sorusuna ise sadece kendi aralarında bu durumun söz konusu olduğu diğer yerli halka göre daha kapalı bir tutum sergiledikleri şeklinde bir cevap verilmiştir:

Evet. Burada çalışan tütüncüler var mesela. Çoğu Adıyamanlıdır. Birbirlerini tutarlar. Zaten yanına aldıkları insanlar da yakın yerlerdeki yaşayan kişilerdir. Kendi aralarında çok güzel yardımlaşıyorlar. Dışarı pek etkili değiller. Kendi aralarında iş birliği içindeler (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19'un ifade ettiğine göre göçmenler bireyler yalnızca kendi aralarında iş birliği içerisinde. Bu durum De Certeau'nun güçlü olmayan toplulukların ya da kişilerin yani ötekinin gerçekleştirdiği hamleler olarak ele alınmaktadır. "Güçlü tarafından kurulan

düzende zayıfın çevirdiği dolaplar, ötekinin alanında gerçekleştirilen hamle sanatı, avcılarının püf noktaları, manevraya dayalı, çokyüzlü hareketlilikler, coşku uyandıran, mücadeleciler ve savaşçı buluntular” (De Certeau, 2008: 117).

İç göç sürecindeki göçmen bireyin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor sorusuna ise göçmenlerden çok fazla bir şey beklememeyi özellikle onlara “misafir” gözüyle bakılması gerektiğine vurgu yapmıştır:

Göçmen arkadaşların fazla yararları yok. Kendilerini düşünen bir kitledirler. Buraya ailesi için ve çocukları için geldiği için sana maddi ya da manevi yardımcı olamıyor. Çünkü belli bir sorumluluk altında gelmiş buraya. Adamdan fazla bir şey beklemeyeceksin. Bedeni dolu, kafası dolu. Misafir gözüyle bakacaksın onlara. Zararları da yok fazla. İlegal işlerle uğraşmadıkları sürece sıkıntı yok. Legal işte istedikleri paraları kazanamıyorlar. Belki biz olsak biz de aynı şeyi yapardık (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 20 için ise iç göç yapmış kişilerle çalışmak yerli halkla çalışmaktan farksız bir durumdur:

Farklı bulmuyorum. Çanakkaleli kişilerle çalışmaktan pek bir farkı yok (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 21 için de yine aynı şekilde iç göç yapmış kişilerle çalışmanın yerli halktan kişilerle çalışmaktan pek bir farkı yok:

Buradakilerden hiç farkı yok. Fark gözetmeksizin ilişki kuruyorum (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 21 için iç göç sürecindeki kişilerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor sorusuna yardımlaşmayı sevdiğileri için yararları dokunuyor şeklinde cevap vermiştir: *“Zararları olmuyor. Yardımlaşmayı seviyorlar” (K21, 63, Kadın).*

Katılımcı 22 için iç göçmenlerle çalışmanın yerli halktan kişilerle çalışmaktan farkı olmadığına yöneliktir: *“Farklı bir ortam yok. Ayırıştırıcı bir durum yok” (K22, 40, Erkek).*

Katılımcı 23 için göçmen kişilerle çalışmak herkesin herkesle çalışabileceği yönündedir: *“Her şehirden farklı insanlar var. Herkes herkesle çalışabilir” (K23, 38, Kadın).*

Katılımcı 23’e iç göç sürecindekiler yardımlaşma ve iş birliği içinde mi çalışıyorlar sorusuna kendi aralarında daha çok yardımlaşmaları söz konusu şeklinde cevap vermiştir:

Göçmenler kendi aralarında daha çok yardımlaşma ve iş birliği içerisindedir. Şehirde çok fazla bu şekilde dernek var. Örneğin Giresunlular derneği. Karadeniz insanı daha çok dernekleşiyor (K23, 38, Kadın).

İç göç sürecindeki göçmenlerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor diye sorulduğunda göçmen kişilerin inşaat sektöründe başarılı olduklarını dile getirmiştir.

Herkes belirli bir dinamikte çalışır. İş sektöründe yanlışları yoktur. İnşaat sektöründe başarılı çok fazla göçmen var (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 24’e iç göç sürecindekilerle çalışmak nasıldır sorusuna ise yerel halktan dahi daha samimi olunabileceğine vurgu yapmıştır:

Normal iş arkadaşı. Yerli ile hiçbir fark görmüyorum. Zaten her insanla anlaşmak zorunda değilsin. Göçmenle daha da samimi olabilirsin (K24, 26, Kadın).

İç göç sürecindeki kişilerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor sorusu yöneltildiğinde ise bu durumun her insan için geçerli olabileceğine dikkat çekmiştir:

Eğer bir iş bölümü varsa biri aksatsa tüm iş aksamış oluyor. Ben böyle bir şeye şahit olmadım ama böyle bir şey olabilir diye düşünüyorum. Onun dışında göçmen ya da yerli diye ayırt etmek çok saçma olur. Bunu her insan yapabilir (K24, 26, Kadın).

4.4.1. İş Hayatında ya da Gündelik Hayatta İç Göç Sürecindeki Kişi ile Karşılaşılan Sorunlar

Bu kısımda, yerel halkın iç göç sürecindeki birey ile gündelik hayatta ya da iş hayatında rahatsız olunan bir durum ya da bir sorun ile karşı karşıya kalındığı durumlar ele alınmıştır.

Katılımcı 1'e göre göçmen bireyler kendi içlerinde daha çok gruplaştıkları için çok fazla bir etkileşim içerisinde bulunmadıklarından kaynaklı bir sorun yaşamadığı yönünde bir fikir dile getirmiştir:

Buraya gelen insanlar biraz kendi halinde takılıyor herhalde. Kendileri gruplaştıkları için onlar da bizle çok muhatap olmuyorlar herhalde. Bilmiyorum etkileşimim yok ani. Kişisel bir rahatsızlıkla da karşılaşmadım (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 2'ye ise iç göç sürecindeki bir bireyle gündelik hayatınızda ya da iş hayatınızda iç göç sürecindeki bireyle rahatsız olduğunuz ya da sorun yaşadığınız bir durumla karşılaştınız mı sorusuna verdiği yanıt şu şekildedir:

Kendi memleketimle nasıl sorunlar yaşıyorsam göçmen iş arkadaşlarımla da iş alanıyla ilgili aynı sorunlar oluyor. İş dışında bir sorun yaşamıyorum (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3'e iç göç sürecindekilerle iş hayatınızda ya da gündelik hayatınızda hiç sorun yaşadınız mı diye sorulduğunda kişinin göçmen olmasından ziyade kişiliğe ile alakalı olduğuna vurgu yapmıştır:

Benim olmadı açıkçası. Göçle alakası olduğunu düşünmüyorum. Kişinin karakteriyle ilgili. Tabi ki insanlarla sorunlar yaşıyoruz. Sürekli hayatımıza birileri giriyor. Sorunlar yaşıyoruz, hayatımızdan çıkıyorlar. Böyle bir sirkülasyon var hayatımızda. Ama bunun göçle alakası yok. Mesela göç etmiştir gelmiştir buraya yeni bir hayat kurmak için. Burada kurduğu planlar iyi gitmemiştir. Planları iyi gitmediği için psikolojik sorunlar yaşıyordur. Maddi olarak manevi olarak. Bu arkadaşlığımıza yansımıştır mesela. Ama bu işin arka planı. Ana sorunumuzun göçle ilgili olduğu bir durum olmadı açıkçası (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4, iç göç sürecindeki göçmen bireylerle gündelik hayatta ya da iş hayatınızda rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı sorusuna günlük yaşamda bir şeyi çok dayattıkları noktasında sorun olduğuna dair bir cevap şeklinde kendini ifade etmiştir:

Gündelik hayatta bir şeyi dayatma ya da dilencilik onun dışında bir sıkıntı yaşamadım (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 12'ye ise iç göç sürecinde olan bireylerle hiç rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı diye sorulduğunda karşılıklı bir anlayış durumu olmalı şeklinde ılıman bir yaklaşım sergilemiştir:

Yok, hiçbir rahatsızlık yaşamadım. Sonuçta onların kültürleri farklıdır, bizim kültürlerimiz farklıdır. Ama bunlara anlayış göstermemiz lazım. Herhangi bir şey dayatmamalıyız. Karşımızdakini anlamaya çalışmalıyız (K12, 27, Erkek).

Katılımcı 13'e ise iç göç sürecindekilerle hiç rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı sorusuna ise doğudan gelen kişilere daha bir önyargı ile yaklaşıldığına dikkat çekmiştir. Aynı zamanda göçmen kişinin yardıma muhtaç olması gibi bir algı söz konusudur:

Bu durum kişilerle, karakteristik özelliklerle alakalı. Bir şeyi direttiyse ben de ona göre davranırım. Ama Türkiye genelinde bir gerçeklik vardır. Kişi dışarıdan geldiyse önyargıyla yaklaşılır. Aynı zamanda kişinin ne kadar dışarıdan geldiği ile de alakalı bir durum bu. Çanakkale'ye İstanbul'dan biri geldiyse işinde iyi diye düşünülüp ona karşı iyi anlamda bir önyargı mevcutken, kişi Diyarbakır'dan geldiyse işinde ne kadar iyi olursa olsun olumsuz bir önyargı ile karşılaşır. İnsanlığın ayrıştırılmasıyla ilgili bir durum bu. Çanakkale'nin yerlisinde de kötü insanlar vardır. Kişinin göçmen olup olmamasından ziyade karakteri ile ilgili bir durum söz konusudur. Göç etmiş insan yardıma muhtaç insandır. Yardım edilmesi gerekir (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 17'ye rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı sorusu sorulduğunda ise şu şekilde yanıt verilmiştir:

Şu ana kadar olmadı. Geçmişte oldu. Eski işyerimde olmuştu. Şehir dışından taşınmıştı kişi. İşletmemde çalışıyordu. Habersiz bir şekilde ailesinin geri çağırıldığını söylemişti. Ama bize haber vermeden memleketine döndü. Bizi de yarı yolda bırakmıştı (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 19, göçmen bireylerle iş yerinde ya da gündelik hayatta rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı sorusunu şu şekilde cevaplandırmıştır:

Bunlar böyle grup haline geldiği zaman ben çok uyuz oluyorum. Her ay da gelir bize. Genelde bunlar kara, 1.80 boylarında, iri yarı, çalışmaktan kas yapmış oluyorlar. Gruplar halinde oluyorlar. Ama bunlar azınlıkta insanlar. İleride daha çok göç alındıkça o zaman daha çok sıkıntı olmaya başlayabilir. Beni tek rahatsız eden onlar bir araya geldiklerinde kendilerini ölümsüz zannetmeleri. Birine bir şey söylüyorsun beşi birden cevap veriyor. Tek oldukları zaman sıkıntı yok ama kalabalık oldukları zaman frekanslarımız uyuşmuyor. Kendi taraflarında da kalabalık büyüyorlar. Güç içinde büyüyorlar yani. Karadenizliler de biraz öyledir mesela. Güç içinde büyüdükleri için çevrelerinde 5 kişi olduğu zaman kendilerini yenilmez hissediyorlar. Gözleri kararıyor (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 23, iç göç sürecindeki kişilerle gündelik hayatta ya da iş ortamında rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı sorusuna kendisinin karşılaşmadığını ancak gelen kişilerin Çanakkale’de kendi kültürlerini devam ettirmemelerini gerektiğine vurgu yapıyor:

Ben karşılaşmadım. Mesela Vanlı komşularım var ve çok iyi insanlar. Her bölgenin kültürel dokusu farklı oluyor. Örneğin Karadeniz erkeği serttir. Vanlılar misafirperverdir. Adanalı arkadaşlarım çok rahattır. Ancak Çanakkale’de belirli bölgelerde yaşamaları sıkıntı yaratabiliyor. Mesela Esenler bölgesinde bir mahallede belli bir şehirden gelen insanlar var ve o durum sıkıntı yaratıyor. Kendi kültürlerini burada devam ettirmek istediklerinde sıkıntı oluyor. Çanakkale halkı dışarıdan gelenleri zaten kucaklıyor. Bence Çanakkale daha küçük kalmalı (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 24 gündelik hayatınızda ya da iş hayatınızda herhangi bir sıkıntı olunacak durumla karşılaştınız mı sorusuna sıkıntı olunacak ya da rahatsızlık duyulacak bir durumla karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir.

4.5. Yerli Halkın Yaşadığı Şehre Olan Aidiyet Hissi ve Sahiplenme Biçimi

Yapılmış olan görüşmeler neticesinde iş bulmak amacıyla Çanakkale'ye iç göç yapmış göçmenlerin gelmesiyle içinde bulunduğunuz bölgede neler değişti, eğer değişiklik olduysa olumlu mu yoksa olumsuz mu değişiklik oldu sorusuna verilen cevaplar oldukça ilgi çekici olması sebebiyle ayrı bir başlık altında incelenmiştir. Bunun sebebi ise kişilerin mesleği, statüsü ne olursa olsun kişilerin genel tavrı ve yorumları daha çok Çanakkale'nin göç almadan önceki halini benimseme ve değişikliğe hoş karşılamama durumu olmasıdır. Ancak bununla birlikte kültürel farklılıkların kaynaşması ve deneyimler kazanmak amacıyla göçmenlerin gelmesini olumlu olarak ele alan kimseler de elbette mevcuttur.

Katılımcı 1'in bu durum ile ilgili görüşü hem olumsuz olduğu yönünde hem de olumsuz olduğu yönünde:

Bölgede değişen şeyler oldu. Bir kere şehir genişledi. Şehir büyüdü. Nüfus arttı. Ben olumsuz değerlendiriyorum göçmenlerin gelmesini. Çünkü kafamız daha rahattı. Yine göçmenlerle mi alakalı bilmiyorum ama Çanakkale 70 bin nüfustayken daha iyiydi. Yani 70 bin kişi eklendi 5 yılda. O 70 bin kişinin 70 bini de göçmen değil mesela 70 bin Çanakkale de olsa yine rahatsız olurum. Kalabalıklaşmasını sevmiyorum ya. Göçmenler de etkiliyor. Çanakkale'nin genişlemesi bir yandan olumlu, şehir büyüdü. Biraz daha sosyal imkanları 5 yıl öncesine göre arttı. Avm bile yoktu Çanakkale'de. 2015'te yapıldı tüm avmler. 3 avm yapıldı. Biz avm görmemiştik hayatımızda. Göçmenlerle ne alakası var bilmiyorum ama şehir büyüdü, sosyal imkanlar artıyor. Dışarıdan da ilgi var. Belki Çanakkale'nin büyümesi de dışarıdan ilgiyi etkiledi. Ama ben Çanakkale'nin kalabalıklaşmasından rahatsızım ya. Daha sakindi. Sokağa çıkar yürürdük. Çok insan olmazdı. Şu an Atatürk caddesine çıkıyorsun illa insan oluyor. Çarşığı boş görmüyorum artık. Hep dolu. Biraz kafa dinleyecek ortamımız daralıyor. Bu da etkiliyor. Şehir büyüyor ama garip şekilde rahat ortam bulamıyorum. Onlar geldiği için belki iş imkanları genişledi. Daha fazla nüfus demek daha fazla tüketmek demek. Daha fazla tüketim demek daha fazla üretim demek. Daha fazla üretim için daha fazla mekan açman gerekiyor. İş imkanlarını kısıtladıklarını da düşünmüyorum. Hatta onlar gelip işyeri açıyor bazıları. İnşaat da yapıyorlar ama dükkan da açıyorlar. İş

imkanı açısından olumlu değerlendiriyorum. Çanakkale şu an canlı. Şimdi ben Kürtlerden bahsettim ama Anadolu'dan gelen insanlar da var Çanakkale'ye gelip yatırım yapıyorlar. İlla Kürtler de yatırım yapmıyor. Zengin Kürtler de geliyor, zengin Anadolu insanı da geliyor. Onlar yatırım yapıyor. Bu olumlu etkiliyor yani en azından iş imkanı açısından. Olumsuz bir şey görmüyorum. Bazıları şey der belki geldi Kürtler bizim çalışacağımız yerde onlar çalışıyor. Biz buralıyız adam gelmiş bizim yerimize o çalışıyor tarzı şeyler diyenler var ama bunun onlarla alakalı olduğunu söyleyemem. İşsizlik de var yani 20 milyonun üstünde işsizlik var. Bunun Kürt ile ne ilgisi var ya da iç göç yapan insanla ne alakası var. Dediğim gibi yatırım yapıyorlar olumsuz etkilediğini düşünmüyorum (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 2'ye bölgenize göç eden kişilerin sayısı arttıkça bölgenizde neler değişti ya da bölgenize ne gibi etkileri oldu sorusuna ise iş imkanı kısıtlı olan bir bölgeye gelen sayı arttıkça yerli halkın daha çok iş sıkıntısı çekme olanağını arttırdığı yönündedir:

Zaten çok az bir iş imkanın var burada. Dışarıdan işçi geldiği için de olan iş imkanı daha da düştü. Hani bu konuda etkiledi. Dışarıdan işçi getiriyor ve bu da kendi memleketinde olan insanlara iş bulma imkanını zorlaştırıyor. Bir de şöyle bir şey var; birçok göçmene daha az miktar verilip daha çok çalıştırıyor. Kendi memleketlisine de bu şekilde yapamadığı için de kendi memleketlisi işsiz kalıyor (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3 için ise bölgedeki duruma bakıldığında ise kültürel çatışmadan ve yaşam tarzı farklılıklarından dolayı göçmenlerin bazı davranışları olumsuz olarak karşılanıyor:

Çanakkale'nin son 10-15 senelik ama nerden baksanız son 5 senesinin asıl konusudur bu. Çanakkale eskiden suç işlemeye meyilli insanların bile burası çok küçük şehir bu kötü karşılanır savunmasıyla suç işlemediğini biliyorum. Ama şu an bu şehre nereden göç olduğunun bir önemi yok o kadar çok göç oldu ve şehir bir anda dengesiz biçimde o kadar büyüdü ki. Mesela ben 89'luyum. Çanakkale'de 89 grubundaki kimsenin hiçbir yere çıkmamış olması lazım benim birini tanımamam için. Eskiden böyle bir durum vardı. Herkesi bilirdin, tanurdun. İlla biriyle ortak arkadaşım vardı. Haliyle bu da bir şehri birbirine bağlıyordu. Şu an Çanakkale'de bağlayıcılık kalmadı. Hem tarım alanları yok oldu, zeytinlikler yok oldu. Mesela yeni devlet hastanesi bölgesi verimli bir tarım alanıdır. Esenler'in arka tarafı Karacaören ovası verimli tarım arazisidir. Aslında Çanakkale

tamamıyla verimli bir tarım arazisi. Şehir büyüdükçe bu yok oluyor. Şehir kimliğini kaybediyor. Eskiden Çanakkale'nin bir kent kimliği vardı. Şu an böyle bir şey olduğunu düşünmüyorum. Çünkü Çanakkale'nin özgür bir yapısı da var. Dışarıdan gelenlerde bu özellikle Anadolu'dan gelen Anadolu'da biraz daha bastırılmışlık duygusu durumu var. Çanakkale'ye gelince bu özgürlüğü farklı yorumlayanlar oluyor. Özgürlük derken kişisel özgürlükten bahsediyorum. Bu artık bir noktadan sonra başkasının özgürlük alanlarına girmeye başladı. Eskisi gibi Çanakkale'de gece rahatça hareket edemiyorsun. Mesela biz kız arkadaşlarımız gece 1'de, 2'de çıkar gayet sorunsuz bir şekilde kendi evlerine giderlerdi. Şu anda da çok büyük ölçüde öyle ama bazı zamanlarda saçma sapan şeyler yaşanmaya başladı şehirde. Şehir kimliğini kaybetmeye başladı ve özellikle son 5 senede beyaz yakalı göçü Çanakkale'ye çok fazla. Büyük şehirlerde sıkılan insanlar Çanakkale'ye çok fazla göç etmeye başladılar. Mesela ben yazları Güzelyalı'da büyüdüm. Güzelyalı'da üç tayfa vardı. Güzelyalı üçe bölünmüştü. Üç ayrı mahalle gibi. Yine herkes birbirini bilirdi. Mesela şu an Güzelyalı bile on katına çıktı. Eskiden Güzelyalı dediğin yer insanların yazlık, dinlenme yeri hem şehre de yakın. İşyerini kapatıp Güzelyalı'ya gider, denizine girer akşamını geçirir sabah işine gider, böyle bir yerdi. Şimdi dört mevsim yaşanır hale geldi. Dardanos öyle. Keza Kepez bir köydü yani. Kepez'e gitmek için hazırlanırdın, hazırlık yapardın. Şimdi şehir hatları içinde güzergahta bir yer. Ve şöyle söyleyeyim kendimi bilmeye başladığımdan bu yana Çanakkale dediğin yer Kepez kadar bir yerdi ve Kepez köydü. Şimdi arada mesafe kalmadı şehirde. Her şey bütün. Şu an Çanakkale'nin Esenler'den girdiğinde Güzelyalı'nın sonuna kadar bütün bir şehir. Tarım arazileri yok oldu. Ağaçlar yok oldu. Şehir kimliğini kaybetti (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3 için iş bulmak amacıyla iç göç yapmış göçmenlerin sayısı bölgede arttıkça şehir giderek kimliğini kaybetmiştir. Bu durum Lefebvre'nin şu sözleri ile özetlenebilir: "...kırsaldan endüstriyele ve endüstriyelden kentsele geçiş sırasında toplumun karmaşıklaşması söz konusudur. Söz konusu olan, kendisini hem mekan hem de zamanda gösteren çoklu bir karmaşıklaşmadır; zira mekanın ve orada bulunan objelerin karmaşıklaşması, zamanın ve zaman içinde gerçekleşen faaliyetlerin karmaşıklaşması olmadan gerçekleşemez. Birbirine dolanmış ağlar, birbirine karışarak kendisini ifade eden ilişkiler bu mekanı işgal eder" (Lefebvre, 2017: 157).

Katılımcı 4 için ise durum bir değişikliği olmadığını yönündedir:

Bir değişiklik olmadı benim için. Çanakkale küçük olduğu için kendi çevremle vakit geçiriyorum. Bu nedenle bir değişiklik olmadı benim için (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 5'e göre bölgede meydana gelen değişiklikler ise olumsuz yönde meydana gelmektedir:

Bence iyi fazla yönü olmadı. Dediğim gibi Çanakkale'nin bakirliğini seviyorduk. Gün geçtikçe nüfus artacak ve en sonunda küçük bir İstanbul'a dönüşecek burası da. Doğal bir ortam kalmayacak artık yani. Eskiden keyifle dolaşabildiğin yerleri artık öyle dolaşamayacaksın (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 6'ya göre gelen göçmenler Çanakkale şehrini "bağnazlaştırmıştır":

Genellikle Çanakkale'ye daha doğudan göç olduğu için çevreyi biraz değiştirdi. Çanakkale eskiden daha özgürlükçü bir yerdi. Onların gelmesiyle bağnazlaştı. Çanakkale'yi kötü yönde etkiledi (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 7'ye göre Çanakkale'ye gelen göçmenlerin Çanakkale kültürüne göre yaşamaları gerekmekte, eğer kendi kültürlerine göre yaşarlarsa o zaman rahatsız olacağı durumlar baş göstermiş oluyor:

Çanakkale, yabancılaştı. Trafik sorunları arttı. Ev kiralari artıyor. Gelen göçmenlerin kendi kültürlerine göre yaşamaları rahatsız ediyor. Çanakkale'nin kendi kültürü ve geçmişi var. Buradaki kültüre göre yaşamaları gerekir (K7, 62, Erkek).

Katılımcı 8 için iş bulmak amacıyla göç eden göçmenlerin gelmesini olumlu olarak ele alıp kültürel zenginlik açısından iyi yönde bir gelişmenin olduğunu dile getirmiştir:

İyi açıdan, kültürel olarak zenginleştirmişlerdir (K8, 39, Kadın).

Katılımcı 9'a göre şehrin merkezine daha elit bir kesim göç etmesi nedeniyle olumlu bir hareketlilik söz konusu iken çevre yerlere yapılan göç daha doğu tarafından gelen kişiler tarafından gerçekleştiği için daha kapalı bir yaşam tarzı oluşmasına kaynaklık etme durumu söz konusu olmuştur. Dolayısıyla, kendi kültürüne daha uzak olan kesime karşı bir önyargı ve kültürel çatışma söz konusudur:

Çanakkale çarşısına baktığımız zaman İstanbul'un halinden sıkılıp buraya göç eden seküler bir kesim var. Tabi bunlar da kültürlü insanlar, şehir hayatına iyi anlamda farklılık getirdiler. Esnaf, esnaf olmayı öğreniyor. Rekabet artıyor. Kafeler değişiyor, biçim değiştiriyorlar. Güzel hareketler olmaya başladı. Benim dükkana gelen kesimler gayet kültürlü insanlar. Ama mesela Esenler civarına daha çok doğu illerinden gelen bir göçmen kesimi var. Orada ciddi bir kapanma, daha postmodern kapalı bir hayat tarzı gelişmeye başladığını duydum. Ama çarşının içindeki hareket olumlu bir göç (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 10'a göre Çanakkale şehrinde olumsuz yönde bir değişiklik söz konusudur:

Nüfus arttı. Büyük şehirde büyük dertler olur. Burada da eskiden kızlar daha rahat yürüyebiliyorken şu an korkarak yürüyorlar. Bu da farklı insan grupları bir araya geldiğinde sıkıntı çıkabiliyor. Eskiden gece 3'te bir kadın rahat bir şekilde yürüyebiliyorken şimdi laf atabiliyorlar. Bu durum artış gösterdi (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 11 için gelen göçmenlerin bölgenin kurallarına uyarak herkesin uyumlu olması gerektiğini vurgu yapmıştır:

Bu şehirde hep beraber yaşayacaksak herkes eşit şartlarda yaşamalı, kurallara uymalı (K11, 26, Kadın).

Katılımcı 12 için ise herhangi bir değişiklik söz konusu değildir:

Çanakkale'ye iç göç de dış göç de var. Ama kötü bir gözlemim olmadı. Hiçbir değişiklik olmadı Çanakkale'de (K12, 27, Erkek).

Katılımcı 13'e göre gelen kişi Çanakkale'ye katkıda bulunduğu takdirde olumlu bir durum olarak karşılamaktadır:

Herkesin kendi kültürüne göre yaptığı yemekler daha lezzetli oluyor. Mesela bi lahmacunu Urfalı daha iyi yapar. Çanakkale'ye gelip de pideci açan insanlar buraya daha iyi katkıda bulunmuş oluyor. Her gelen kendi kültüründen bir şeyler de getirmiştir. Bu nedenle iyi yönde değişiklik buluyorum (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 14 için iş bulmak amacıyla Çanakkale'ye göç yapılmamalı çünkü bu bölgede de iş olanağı kısıtlı bir durumdur:

İş açısından Çanakkale'ye göç etmek bana çok mantıklı gelmiyor. Çünkü iş olanağı yok burada. Geçen de bir arkadaşım yazdı bana. Çanakkale'ye yerleşmek istiyoruz, önerir misiniz diye. Dedim ki burada hiç iş olanağı yok yani gelmeseniz sizin için daha iyi olur. Ancak öğrenciysen satış danışmanlığı yaparsın. Ama öğrenci olmadan doğru düzgün bir iş bulamazsın burada. Bence Çanakkale'ye iş için göç yapılmamalı. Ancak emekli olmuşsundur, sessiz sakin bir yer olsun, çok fazla kalabalık olmasın diyorsundur bu şekil için uygun. İş bulmak için büyük şehirlere gidilmeli bence (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 15'e göre inşaat sektörü sebebiyle gelen kişiler için "kötü göç" olarak bahsederken emekli olmuş bireylerin gelmesini olumlu olarak ele almaktadır:

Son zamanlarda Çanakkale kötü göç aldı. İnşaat sektörünün artması ile beraber Çanakkale'nin etrafı inşaat sektöründe çalışan insanlarla doldu. Ve olaylar arttı. Ama genelde Çanakkale göçü bir ailenin çocuğu buraya okumaya geldiği zaman ailenin de buraya gelme durumuyla oluyor. Ya da büyük şehirlerde emekli olmuş insanlar buraya gelip taşınıyor. Son iki üç yılda kötü göç aldı. Mesela borç alıp ödemededen bırakıp gidiyorlar. Bu da sektörü etkiliyor (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 16'ya göre göçmen ucuz işgücü olarak görüldüğü için yerli halk bu durumdan olumsuz etkilenmekte:

Bu sadece Çanakkale halkının iş bulmasını azaltmış olabilir. Şöyle bir olumsuzluk olabilir. Göç edenler daha az bir miktara çalıştıkları için piyasayı düşürdüler. Çünkü onların işgücü daha fazla. Mesela bir evde 10 kişi var. Her biri bin lira alsa iyi para ediyor. Ama Çanakkale halkında bir evde 3 kişi kalıyorsa daha yüksek bir paraya çalışıyordu önceden, şu anda göç edenler rekabeti düşürdüğü için daha az bir paraya çalışmak zorunda kalıyorlar (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 17 için iş bulmak amacıyla iç göç yapmış kişilerin gelmesi esnaf kültürünü olumlu anlamda değiştirdiği için iyi yönde bir bakış açısıyla yaklaşmakta:

İyi yönde değişiklik oldu. Esnaf kültürü değişiyor. Farklı kültürler gelmiş oluyor memleketimize de. Mesela fırın kültürü burada çok fazla yaygın değil. Onların yaptığı ürünler daha güzel oluyor (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 18'e göre iş bulmak amacıyla iç göç yapmış kişilerin sayısının artması "kendi insanını" işsiz bıraktığı için olumsuz bir durum olarak algılanmaktadır:

Kendi insanımıza iş kalmamış olabilir göçmenlerden dolayı. Çanakkale halkı olarak Çanakkale esnafı çok rahat insanlardır. Bir dükkana girdiğinizde ürünü satsam mı satmasam mı diye düşünürler. Çok rahat kişilikleri var. Ama göçmenler genel olarak ne iş olsa yaparım tarzındalar. Gerçekten maddi olarak buna gerek duydukları için her işi yapıyorlar. Piyasada daha fazla öne çıkıyorlar. Bu cadde üzerinde mesela Konya Mutfağı var buralı değil, göç etmiş, dükkanını açmış gayet de güzel kazanıyor (K18, 22, Kadın).

Katılımcı 19'a göre iş bulmak amacıyla gelen insanlar yerli halkın iş bulma konusunda şansını düşürüyor. Özellikle yeni yapılan köprünün inşaatında çalışanların çoğu doğudan gelen göçmenlerdir ve yerli halktan daha ucuz iş gücüne sahip oldukları için de çoğunlukla onlara öncelik verilmektedir:

Göç dendikçe benim aklıma hep Doğu'dan gelen insanlar geliyor. Mesela Van, Diyarbakır, Adıyaman. Sıkıntı şeyde çıkıyor. Oradan gelenler daha uyguna çalışıyor. Daha çok hırslı çalışıyorlar. İşi daha iyi yapıyorlar bu da buranın insanını etkiliyor tabi. Buranın insanı daha ikinci planda kalıyor. Özellikle beden gücü olan işlerde. Burada çalışan inşaatların, yeni yapılan köprünün çalışanları yüzde sekseni, doksanı göçmendir. Burada da beden gücüyle çalışabilecek insan var ama dışarıdan gelen insan daha ucuza çalıştığı için onu tercih ediyorlar. Dışarıdan gelen göçmen para kazanmak geldiği için zaten daha hırslı çalışıyor. Patron için iyi yani. Buranın insanının şansını düşürüyor (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 20'ye göre bölgede olumsuz anlamda değişiklikler meydana gelmiştir:

Kötü yönde değişiklik oldu. Güvende hissetmiyorum kendimi eskisi gibi (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 21 için ise göçmenlerin gelmesi iyi yönde değişikliklere sebep olmuştur:

Çanakkale’de hareketlenme oldu. Nüfusla birlikte AVM’ler açıldı. Olumsuz diyebileceğim bir kötülük görmedim (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 22 Çanakkale’ye iş bulmak amacıyla gelen kişiler için kişisel herhangi bir durum söz konusu olmadığı halde Çanakkale şehri açısından olumsuz değişikliklerin meydana geldiğini ifade etmektedir:

Çanakkale değişti. Eski yaşam alanları daraldı. Olumsuz yönde değişiklik oldu (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 23 açısından Çanakkale, göçmenler gelmeden önce rahat bir yerken göçmenler geldikten sonra o rahatlığın artık olmadığını ifade etmektedir:

Trafik yoğunlaştı. Şehir betonlaştı. Çok fazla ev yapıldı. Bunlar iyi değil. Çanakkale küçükken rahat bir sahil kasabası gibiydi (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 24’e göre göçmenlerin gelmesi şehir açısından olumsuz bir yönde değişmeye sebep olmuştur:

Nüfus artışı çok fazla. Bir de toplu taşıma araçlarını kullananlar için sıkıntı olabiliyor. Ben mesela kullandığım için şu an otobüsler çok dolu oluyor. 5 sene içinde bile bu gözle görünebilir hale geldi. Çünkü burası küçük bir şehir. Ve tek bir ulaşım seçeneğimiz

var. İzmir gibi büyük şehir olsa bu nüfus artışı belli olmaz ve başka ulaşım seçenekleri de var (K24, 26, Kadın).

4.6. Sosyal Dışlanma ya da Sosyal Bütünleşme

Son bölümde ise yerli halkın iş bulmak amacıyla iç göç yapmış göçmenlere karşı davranış şekilleri ele alınarak arkadaşlık kurup kurmadıkları veya hangi bölgelerden gelen göçmen kişilere daha yakın oldukları sorularak buna göre sosyal dışlanma mı söz konusu yoksa bir bütünleşme halinin mevcudiyeti incelenmektedir.

Katılımcı 1'e iç göç yapmış göçmenlerle arkadaşlık kuruyor musunuz diye sorulduğunda özellikle arkadaş olurum ya da olmam gibi bir durumun söz konusunu olmadığını ifade etmiştir:

Bilmem özel olarak göçmen olduğu için herhalde arkadaşlık kurmak isterim ya da istemem diyemem. Bir ortam olur arkadaş olmak istersek oluruz. Göçmen diye arkadaş oldum ya da göçmen diye arkadaş olmadım gibi bir durum söz konusu olmaz herhalde (K1, 24, Erkek).

Yine katılımcı 1'e hangi şehirden göç eden kişilere kendinize daha yakın bulursunuz sorusu yöneltildiğinde ekstra bir dışlayıcılık olmadığını ancak kendisinden biri olarak da görmediğini dile getirmiştir:

Ben onlara gündelik hayatta çok dışlayıcı davranmıyorum da kendimden biri olarak da yakın hissettiğimi sanmıyorum. Kürt arkadaşlarım var. Kürt arkadaşlarımla etkileşimim var. Beklediğim dışında bir şey miydi onlarla arkadaşlığım? Yok. Yani doğudan gelmişler. Çok beni şaşırtan yönleri olmamıştı açıkçası. Daha yardımseverler. Belki o yönleri şaşırttı beni. Daha önceden görmediğim seviyedeydi. Ama yakın hissetme söz konusu değil yani öyle varlar (K1, 24, Erkek).

Katılımcı 2 için ise kişinin nereden geldiğinin hiçbir önemi yoktur:

Belli bir şehir yok. Hepimiz insanız. Nereden geldiği kim olduğu önemli değil. İster ülke dışından ister ülke içinden doğusundan, batısından neresinden gelirse gelsin her türlü insanla çalıştım bu zamana kadar hiçbir sıkıntı yaşamadım (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 2'ye göçmen kişilerle arkadaşlık kuruyor musunuz, eğer kuruyorsanız Çanakkaleli arkadaşlarınızdan farklı şekilde davranıyor musunuz sorusuna ise arkadaşları arasında herhangi bir fark olmadığına vurgu yapmıştır:

Çanakkaleli olan ile olmayan arkadaşlarım arasında hiçbir fark yok. Çünkü göçmen olarak başka yerlerde çalışan arkadaşlarım da var. Çanakkale'de göçmen olarak kalan arkadaşlarım da var. Bana herhangi bir kötü yanları hiç bu zamana kadar olmadı. Aynı şekilde diğerleri ile anlaştığım gibi anlaşıyorum (K2, 23, Kadın).

Katılımcı 3'e göre kişinin nereden geldiğinin hiçbir önemi yoktur:

Açıkçası benim memleket milliyetçiliğim yok. Onu ayırmam. Nereli olduğunun bir önemi yok benim için (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 3 için göçmen kişilerle arkadaşlık kurma konusunda Çanakkaleli kişilerden daha fazla göçmen arkadaşı var şeklinde bir cevap gelmiştir: “Benim aslında Çanakkaleliden daha fazla göçmen arkadaşım var” (K3, 32, Erkek).

Katılımcı 4'e hangi bölgeden gelen kişileri kendinize daha yakın bulursunuz sorusu yöneltildiğinde yakın kültürdeki kişilere karşı daha fazla bir yakınlık duyacağını ifade etmiştir:

Denize kıyısı olan yerlerden gelenleri kendime yakın bulurum (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 4 için göçmen bireylerle arkadaşlığı Çanakkaleli arkadaşlarından daha farklıdır. Ve ona göre davranışları farklılık göstermektedir:

Göçmen bireylerle tabi ki arkadaşlık kuruyorum ama Çanakkaleli arkadaşlarım çok eski arkadaşlarım olduğu için farklı bir şekilde davranıyorum. Normal bir seviyede yani burada tanıştığım bir insanla nasılsam onlarla da öyleyim (K4, 27, Erkek).

Katılımcı 5 için İstanbul'dan gelen göçmenler kendisine daha yakındır:

Herhalde İstanbul'dan gelenleri kendime daha yakın bulurum. Çünkü oranın yoğunluğunu atlattıktan sonra buradaki geçiş evresinde çok daha rahat edeceklerini söyleyebilirsin. İstanbul'da da bir süre bulunduğum için o açıdan daha rahat olabilirim (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 5 için farklı şehirlerden gelen göçmenlerle arkadaşlık ilişkisi farklı olarak birbirlerine kendi şehirini anlatmak üzerinedir:

Onlar kendi şehirini anlatıyor. Biz kendi şehrimizi anlatıyoruz. Bence sadece tek etkileşimimiz bu oluyor. Geri kalanlar goy goy muhabbet diyebiliriz (K5, 28, Erkek).

Katılımcı 6 için hangi şehirlerden gelen göçmenleri kendinize yakın bulursunuz sorusuna cevabı, kültürel çatışma söz konusu olduğundan doğudan gelen kişilerle anlaşamama ancak yan illerden gelenler içinse yakın kültürde olmalarından kaynaklı daha iyi anlaşma söz konusu olduğuna vurgu yapmıştır:

Genelde buraya İstanbul'dan gelen göçmenler var. Ya da yan illerden var yani Balıkesir, İzmir, Edirne'den gelenler var genelde onlarla rahat geçiniyoruz. Kültürel açıdan daha yakın olmamız bunun sebebidir belki. Doğudan gelenlerle kültürlerimiz ve düşüncelerimiz çakıştığı için anlaşamamış olabiliriz (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 6 için kendi kültürüne ve şehrine yakın olan bölgelerden gelen göçmenler ile rahat bir şekilde geçinebildiklerini ancak kendi kültürüne daha uzak olan bir bölgeden göç söz konusu olduğunda ise aynı şekilde rahat geçinemediklerini dile getirmiştir. Bu noktada Bourdieu'nün toplumsal uzam kavramına yönelik bir örnek karşımıza çıkmaktadır. "Toplumsal uzam öyle inşa edilmiştir ki içerisinde bulunan failler, gruplar veya kurumlar,

bu uzamda birbirlerine yakın oldukları ölçüde müşterek özelliklere, uzak oldukları ölçüde daha az ortak noktalara sahiptirler. Toplumsal uzamda benzer ya da yakın konumlar işgal eden eyleyenlerin, benzer koşullar içerisinde bulunmaları; benzer belirlenimlere maruz kalmaları, benzer yatkınlıklar ve çıkarılara sahip olmaları dolayısıyla da benzer pratikler üretmeleri söz konusudur” (Bourdieu, 2016: 194-195).

Katılımcı 6, göçmen kişilerle arkadaşlık kurduğunu ancak kültürel farklılıklar söz konusu olduğu için ister istemez davranışlarında farklılık meydana geldiğini dile getiriyor:

Kuruyorum. Ama onlara göre Çanakkale'deki benim kültürümün benim çevremdeki insanlardan daha farklı oluyor. Çünkü benim çevremdeki insanlar düşüncelerime, kültürel özelliklerime ortak insanlar. Onlar ise farklı kültürden gelmiş, farklı düşüncedeki insanlar olduğu için davranış açısından illa farklılıklar oluyor (K6, 23, Erkek).

Katılımcı 7 için göçmen kişilerle arkadaşlık kurma sorusuna şehir fark etmeksizin herkesle arkadaşlık kurabileceğine vurgu yapmıştır:

Arkadaşlık kuruyorum. Türkiye'de yaşayan herkesle arkadaşlık kurarım. Buradaki arkadaşlarımdan farklı bir davranışta bulunmuyorum (K7, 62, Erkek).

Katılımcı 8'e göre Trakya'dan gelen göçmenleri kendisine daha yakın bulduğunu ancak bu durumun yine de kişinin karakterine göre farklılık gösterebileceğini dile getirmiştir:

Trakyalıları kültürel açıdan daha yakın bulurum. Ama bu yakınlık daha çok kişinin karakterine göre, kültür ve okuma seviyesine göre değişir (K8, 39, Kadın).

Göçmen bireylerle arkadaşlık kuruyor musunuz sorusuna ise kültürel açıdan farklı bir durum söz konusu olduğu için yeni kültürler tanıma açısından olumlu bir durum söz konusu olup sosyal bütünleşme içerisinde olduğunu ifade etmektedir:

Göçmen olup olmaması bir şey fark ettirmez. Olsa bile farklı kültür açısından daha iyi bir durum ortaya çıkıyor (K8, 39, Kadın).

Katılımcı 9 için ise toprakla uğraşan insanlar daha yakın gelmektedir:

Bilmiyorum. Daha çok toprakla uğraşan insanlarla daha iyi anlaşırım. Bu şehirden çok paydaş noktalar bulabilmekle ilgili... (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 9, göçmen kişilerle arkadaşlık kurma konusunda ise tanıyıp iyi anlaşığı insanların göçmen olduğunu sonradan öğrendiğine vurgu yapmaktadır:

Göçmen arkadaşım var. Gayet keyifli insanlar tanıdım. Keyifli arkadaşlarım oldu. Vizyonuma vizyon katan insanlar oldu. Mesela o arkadaşlarımın Çanakkale'ye göç ettiklerini çok sonradan öğrendim (K9, 36, Kadın).

Katılımcı 10'a göre kişi kendi kültürel değerlerini yansıtmadığı sürece nereden geldiğinin bir önemi yoktur. Burada önemli olan nokta bulunduğu şehre adapte olup kendi kültürünü belli etmeme durumu. Kendi kültürel özelliklerini yansıttığı müddetçe yakınlık kuramayabilir:

Aslında hepsini yakın bulabilirim. Karakter önemli olan. Kendi kültürel alışkanlıklarını buraya yansıtmadığı müddetçe herkesi yakın bulurum (K10, 28, Erkek).

Katılımcı 11 için göçmen kişilerle arkadaşlık kurma konusu kafa yapılarının uyması ile alakalı bir durum:

...Kafa yapıma uygun bir insansa göçmen de olsa arkadaşlık kurarım. Kafa yapıma uymazsa arkadaşlık kurmam. Mesela ben gezmeyi, alışveriş yapmayı, bir yerde oturup kahve içmeyi çok seviyorum. En ufak bir olayımı anlattığımda aileden biri gibi yaklaşıyorlar buradaki iş arkadaşlarım. Bu benim için önemli. Yani arkadaşlık iyi günde de kötü günde de olmalı (K11, 26, Kadın).

Katılımcı 13'e göre batı tarafından gelen kişilere daha fazla yakınlık kurma durumu söz konusu. Çünkü farklı kesimlerden gelen kişilerle kültürel farklılık olmaması sebebiyle çatışma olabilme ihtimali söz konusudur:

Daha batı kesimleri yakın buluyorum. Kültürler farklılık gösteriyor. Batıdaki kuaförler nasıl çalışır biliyorum. Daha büyük yerlerden gelen kuaförler daha becerikli oluyor ve çalışma tarzını az çok biliyor oluyorum. Bildiğim yerlerden gelenleri tercih ederim (K13, 39, Erkek).

Ancak katılımcı 13'e göçmenlerle arkadaşlık kuruyor musunuz, eğer kuruyorsanız farklı bir tutumda bulunuyor musunuz sorusu yöneltildiğinde ise bu arkadaşlığın farklı deneyimler yaşatacağı için güzel olarak ifade etmektedir:

Hayır, farklı bir tutumda bulunmuyorum. Farklı şehirlerden arkadaşlıklar farklı deneyimler yaşatacağı için bu durum güzeldir (K13, 39, Erkek).

Katılımcı 14'e hangi şehirden gelen göçmenleri kendinize daha yakın bulursunuz sorusu yöneltildiğinde doğudan gelenlerle anlaşamadığını bu durumun kendi kültürünü dayatmaya çalışması durumunda olumsuz olarak ele alacağını ifade etti:

Doğu'dan gelenlerle çok anlaşamadığımı fark ettim. Çünkü yaşam tarzları ve büyüme şekilleri bizden farklı. Gelip buraya kendi kültürlerini yaşatmaya çalışıyorlar. Tabii her doğudan gelen diye genelleme yapamam. Ama buraya gelip de kendi kültürünü çok dillendiren insanlarla çok anlaşamıyorum. Yan komşum Karadenizli mesela. Onunla çok iyi anlaşıyorum. Çünkü kendi kültürünü aşlamaya çalışmıyor (K14, 25, Kadın).

Katılımcı 14 için içerisinde bulunduğu konumun bakış açısına sahip olup bu konumu koruma iç güdüsüyle göçmen kişilerin kendi kültürlerini aşılmasına karşıdır. "Failler, buldukları toplumsal uzam üzerinde işgal ettikleri konuma bağlı bakış açılarına sahiptir ve hatta bunu dönüştürme ve koruma istekleri söz konusudur" (Bourdieu, 2021: 225).

Katılımcı 15'e hangi şehirden gelen göçmenleri kendinize daha yakın buluyorsunuz sorusuna büyük şehirden gelen kişilerin özgüveninin daha yüksek olduğu düşüncesi ile büyük şehirden gelen göçmenler şeklinde cevap vermiştir:

Yani İzmir ve İstanbul gibi büyük şehirlerden göç edenleri daha yakın buluyorum. Çünkü büyük şehir görmüş insanlar Çanakkale'ye daha iyi adapte oluyor. Mesela daha küçük şehirden gelen insanla daha çok sıkıntı yaşadım. Çünkü büyük şehirde yaşamış insanın özgüveni oluyor. Bu özgüven işte olsun, özel arkadaşlıklarda olsun insanları olumlu anlamda etkiliyor. Ama özgüvensiz insanlar ise ya burada tutunamazsam, yapamazsam düşüncesi insana hata yaptırıyor. Ailede eğitimi nasıl aldıysan öyle yetişirsin. Aile baskısı ile yetişen insanla ailesi tarafından özgüvenle yetiştirilmiş insan arasında büyük bir fark var. Hayata başlamak açısından çok büyük bir etkisi var (K15, 28, Erkek).

Katılımcı 16'ya göre çalıştığın işe göre yakın görme durumunun farklılık gösterebileceğini ifade etmiştir. Burada söz konusu olan katılımcının, farklı coğrafyadan gelen kişilerin geldiği yere göre bakış açısının değişmekte olmasıdır:

Ben öyle bir ayırım yapmam. Ama çalıştığın yere göre değişir. Fiziksel görüntüye önem veren bir yerdeysen dış görünüşe bakıp da işe alabilirsin. Mesela batılılar daha ön planda olur bu durumda. Mesela İzmir'den göçmüş biriyle Diyarbakır'dan göçmüş birini karşılaştırdığında fiziksel görüntüye bakıldığında tabii ki İzmir'den göçmüş birini işe alırsın. Çünkü diğer taraf coğrafyanın verdiği etkilerden dolayı daha farklı fiziksel yapıya sahip olduğu için topluma uymayan bir görünüşü var (K16, 32, Erkek).

Katılımcının 16'nın arkadaşlık kuruyor musunuz sorusuna ise cevabı göçmen çok fazla arkadaşı olduğu ve kişinin kendisiyle alakalı olduğu yönündedir:

Kuruyorum. Birçok göçmen arkadaşım var. Çanakkaleliden çok bir farkı yok. İnsan iyiyse arkadaşlık da iyidir (K16, 32, Erkek).

Katılımcı 17'ye hangi şehirden gelen göçmenleri daha yakın bulursunuz sorusu sorulduğunda ise cevabı doğu tarafından gelen kişiler daha samimi olduğu için o taraftan gelenleri daha yakın bulma yönündedir:

Doğu tarafından gelenleri. Daha misafirperver, daha arkadaş canlısı oluyorlar. Küçük bir çevrede büyüyünce artık çoğu kişiyi tanımış oluyorsun. Oranladığında seçtiğim yer Doğu olur (K17, 35, Erkek).

Katılımcı 19 için ise sahil kasabasından gelen göçmenler daha yakın olarak görüyor. Ancak biraz daha dağlık bölgeden gelen kesimi ise her açıdan farklı olarak tarif ediyor:

Sahil kasabasından gelenleri kardeşim gibi görüyorum. Biraz daha İç Anadolu ve biraz daha dağlık kesimlerden gelenler fark ediyor. Direkt bakış açısından üsluba kadar, düşüncelere kadar, dünya görüşüne kadar farklılık gösteriyor. Deniz kenarında yaşayıp da gelen göçmenleri severiz. Samsun'dan tut Antalya'ya kadar oradan gelenlerle Doğu ve İç Anadolu biraz fark ediyor. Ama hepsini seviyoruz, hepsi ana evladı (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 19 için göçmen kişilerle arkadaşlık kurma söz konusu olup davranışlarında herhangi bir farklılık olmuyor:

Farklı bir tutumda bulunmuyorum. Arkadaşlarımın çoğu göçmen. Aynı şekilde davranıyoruz. Farklı bir tutumda bulunmuyorum (K19, 32, Erkek).

Katılımcı 20'ye hangi şehirlerden gelen göçmenleri kendinize daha yakın bulursunuz sorusu yöneltildiğinde kültürel açıdan kendi bölgesine yakın olanları daha yakın bulurken daha farklı kültürdeki şehirden gelenleri daha uzak bulduğunu ifade etmektedir:

Marmara ve Ege bölgesinden olanları kendime daha yakın buluyorum. Kendi yöremize yakın olanları daha yakın buluyorum. Çünkü İç Anadolu gibi bölgeler kültürel açıdan bize uzak (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 20'ye göçmen kişilerle arkadaşlık kuruyor musunuz diye sorulduğunda ise daha mesafeli olması sebebiyle kurmadığını ifade ediyor:

Göçmen kişilerle şimdiye kadar arkadaşlık kurmadım. Ama mendil satan çocukları sevip onlara yardım ediyorum (K20, 38, Kadın).

Katılımcı 21 için ise kendisine daha yakın olarak gördüğü belli bazı bölgelerden gelen göçmenler söz konusu iken farklı bölgelerden gelen göçmenleri aynı şekilde bir yaklaşım sergilememektedir:

Trakya, İç Anadolu ve Karadeniz bölgesinden gelenleri daha yakın buluyorum (K21, 63, Kadın).

Katılımcı 22 için ise her kesimden kişiye yakınlık duyma söz konusudur:

Belli bir bölgeden gelenleri yakın bulmam. Hepsine eşit şekilde yakınlık duyarım (K22, 40, Erkek).

Katılımcı 23 için ise yakın kültürden gelen bireyleri daha yakın bulma söz konusudur:

Kültürel yatkınlıktan kaynaklı Batı Anadolu'dan gelenleri daha yakın bulurum. Ege ve Batı Trakya da aynı şekilde (K23, 38, Kadın).

Bourdieu için yatkınlık kelimesi habitus kavramını çağrıştırmaları sebebiyle oldukça önemli bir konuma sahiptir. Habitus, bir toplumsal sınıfta ya da statü grubunda yaygın olan nesnel olasılıkların, başat olarak bilinçdışı bir şekilde içselleştirilmesinden doğar. Habitus kavramında, eylemin, öncelikle sosyalleşme yoluyla içselleştirilen temel yatkınlıklardan doğduğu ve bunlarla düzenlendiği düşüncesi mevcuttur. Bourdieu için benzer hayat olasılıklarını içselleştiren bireyler aynı habitusu paylaşmaktadırlar (Swartz, 2011). Dolayısıyla katılımcı 23'ün bahsetmiş olduğu kültürel yatkınlık ve bundan kaynaklı benzer

kültürdeki kişilere kendini daha yakın hissetmesi Bourdieu'nün habitus kavramına göre şekillenmesinden kaynaklanmaktadır.

Katılımcı 23'e göçmen kişilerle arkadaşlık kuruyor musunuz sorusu yöneltildiğinde kültürel çeşitlilik sebebiyle kurduğunu ve bu durumun daha avantajlı olduğunu dile getiriyor:

Kuruyorum. Bölgesel bir farklılık yok. Kültürel alışveriş olduğu için daha avantajlı. Kültürel çeşitliliğe sebep oluyor. Farklı şehirden gelen arkadaşlarımın memleketlerine gidip oraları da gezme fırsatım oluyor (K23, 38, Kadın).

Katılımcı 24 ise hangi bölgelerden gelen kişileri daha yakın görüyorsunuz sorusuna geçmiş deneyimlerine dayanarak belli başlı şehirlerden gelen göçmenleri daha sıcakkanlı bulunduğunu ifade etmiştir:

Daha çok Karadeniz bölgesi. Onun dışında en çok Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay gibi yerlerden gelenlerle çalıştım. Çok sıcakkanlı insanlardı. Ve mesela Hatay'a gidip geliyorlar. Eli boş kesinlikle dönmezlerdi. Ben onların çok mütevazı ve yardımsever, hediyeye vermeyi seven insanlar olduğunu düşünüyorum. Özellikle Hataylıların (K24, 26, Kadın).

Katılımcı 24'e iş bulmak amacıyla iç göç yapmış göçmenlerle arkadaşlık kuruyor musunuz sorusu yöneltildiğinde kültürel alışveriş açısından olumlu olarak yaklaşıldığını ifade etmektedir:

Kuruyorum. Onların kültürlerini öğrenmeye çalışıyorum. Benim onlara davranışım da bir değişiklik yok tabi ki. Tamamen yeni kültür öğrenmek üzerine bir sohbetimiz de olabilir. Kültür alışverişi içinde oluruz ekstra olarak (K24, 26, Kadın).

Bu bölümdeki sorulara göre verilen cevaplar incelendiğinde, bazı kişilerin geçmiş deneyimlerine bakılarak içinde buldukları kültüre daha yakın kültürden gelen kişiler daha yakın görülürken daha uzak kültürden olan kişilere daha uzak bir bakış açısı söz konudur. Ancak bazı kişilerin cevaplarına bakıldığında ise göçmenlerin geldiği kültür ne kadar uzak olursa olsun yeni kültürler tanıma açısından her yöreden gelen kişileri yakın görme söz konusudur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gündelik hayat içerisindeki pratiklerimiz diğer bireylerle kurduğumuz ilişki ve etkileşim ile birlikte değişim göstermekte ve yeniden üretilmektedir. Toplum içerisinde çeşitli bağlamlarda, mekanlarda, statülerde ve iş hayatı ya da gündelik hayatta karşılaşılan kişilerle kurulan ilişki biçimleri; içerisinde bulunulan habitus, eğitim düzeyi, yetiştirilen ortam veya sahip olunan sermaye biçimlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Farklı kişilerle farklı bağlamlarda kurulan ve çeşitlilik gösteren etkileşimlerdeki pratikler, ilişki kurulan bireylerin durumuna, statüsüne, mesleğine, bağlamına göre değişmektedir. Gündelik hayatta ya da iş hayatında karşılaşılan kişiler ile kurulan iletişim sonucunda ortaya çıkan pratikler sosyal dışlanma, sosyal bütünleşme, konsensüs, uzlaşma, ötekileştirme, etiketleme, damgalama şeklinde karşımıza çıkabilmektedir.

Habitus kavramı, gündelik hayat içerisindeki pratiklerimizi, iletişim ve etkileşim halinde olduğumuz bireylerle kurduğumuz ilişki biçimlerinde göstermiş olduğumuz davranışlarımıza yön veren eğilimler ya da yatkınlıklar bütününe tekabül eden bir ifadedir. Yine sermaye biçimleri de aynı şekilde pratikler ile kullanım şekillerine göre farklılık gösterebilmektedirler. Sermaye, toplumsal alandaki çeşitli konumları sayesinde ve bu konumları korumak amacıyla bireylerin meydana getirdiği birikimler ve kaynaklardır. Buna göre sermaye biçimlerinin birikimine göre ve habitusa göre gündelik hayattaki pratikler üretilir ve yeniden üretilir.

Toplumsal yapılarıdaki, ülkeler ve şehirlerdeki ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel değişimler ile birlikte toplumlarda da değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimlerin sonuçlarından biri de önemli bir toplumsal hareket sayılan göç kavramıdır. Göç, çoğu toplumda farklı sebeplerle ve yollarla meydana gelen bir sosyal olgudur. Bireyler, kişisel sebeplerle olduğu gibi çeşitli toplumsal sebeplerde de göç hareketini gerçekleştirmektedir. Bu sebeplere örnek vermek gerekirse iş bulmak amacıyla, daha yüksek bir refah seviyesine ulaşmak amacıyla, içerisinde bulunduğu bölgede yaşamaktan memnun olmadığı için, savaş,

doğal afet gibi sebeplerle zorunlu bir şekilde göç etmeyi beraberinde getirir. Çeşitli alanlardaki gelişmeler -örneğin ulaşım ve iletişim vb.- arttıkça beraberinde göç hareketini de dolaylı olarak arttırmaktadır. Göç hareketi göçü gerçekleştiren kişiyi etkilediği gibi gittiği bölgedeki bulunan kişileri de etkilemektedir. Bu durum ise gündelik hayattaki etkileşimler ve toplumsal ilişkilerde kendini göstermektedir. Hem göçmen kişi hem de bulunduğu bölgenin yerlisi olan kişi, çeşitli alanlarda ve pratiklerde karşılıklı bir etkileşim ile birlikte davranışlarında içinde olduğu durumu ve düşüncesini karşı tarafa yansıtmaktadır. Yerli kişiler bu karşılıklı etkileşimlerde, göçmen bireye karşı kültürleşme ile birlikte olumlu anlamda bir bakış açısı ile sosyal bütünleşme içerisinde yaklaşırken aynı zamanda sonradan gelen ve farklı bir kültürde yetişen kişiye karşı bir önyargı ile damgalayarak ötekileştirme içerisinde sosyal dışlanmaya tabi tutabilir.

Bu araştırmanın amacı ise habitus ve sermaye biçimlerine bağlı olarak yerli halkın, gündelik hayat içerisinde iş bulmak amacıyla iç göç yapmış olan bireylere karşı bakış açıları ve davranış şekillerinin nasıl meydana geldiğini inceleyerek analiz yapmaktır.

Bireyler kendi habitusuna yakın olan kişilerle daha samimi olma eğilimindedirler. Yine aynı şekilde benzer sermaye biçimlerine sahip kişiler birbirlerine daha yakın olma eğilimindedirler. Göçmen açısından ise göçmen bireyler, toplum içerisinde yer edinebilmek için ve kabullenilmek için çeşitli taktiklere başvururlar. Bu taktikler, zayıf durumda olan kesim için fırsatları kollayarak bu fırsatları kendi çıkarı doğrultusunda kullanmakla meydana gelmektedir.

Bu çalışmanın amacı itibariyle yerli halkın, iç göç sürecinde olan göçmenlere yönelik bakış açıları ve davranış şekilleri, gündelik hayat içerisindeki ve iş hayatlarındaki etkileşimleri ve iletişimlerini gözetilerek araştırma gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla görüşmecilerin gündelik hayatta iç göç sürecindeki göçmenlerle etkileşimleri ve yaşadıkları dikkate alındığından gündelik hayat sosyolojisi çalışmanın kuramsal çerçevelerinden bir kısmını oluşturmaktadır.

Çalışmada, yerli halkın göçmen bireylere yönelik davranışları ve düşünce yapıları yine yerli halkın içerisinde bulunduğu ve büyüüp benimseyerek içselleştirdiği kültür, yetiştirildiği aile ortamı, aldıkları eğitim düzeyi, eğilimlerinden kaynaklı oluşan yatkınlıkları yani sahip oldukları habitus, biriktirdikleri ve yatkınlıkları ile oluşturdukları sermaye biçimlerinin farklılıkları çerçevesinde ele alınıp incelendiği için Bourdieu sosyolojisindeki habitus, alan, sermaye kavramları araştırmanın kavramsal çerçevelerinden bir bölümünü oluşturmaktadır.

Gündelik hayattaki etkileşimler sonucunda meydana gelen sosyal ilişkilere dair bazı kavramlar da yine çalışmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Buna göre çalışmada, derinlemesine görüşme yapılan bazı katılımcıların geri dönüşlerine göre kendi kültürlerine yani bir nevi kendi habituslarına uzak olan farklı kültürden gelen iç göç sürecindeki bireylere günlük ve iş hayatındaki bazı etkileşimler sonucunda dışlanmadan kaynaklı meydana gelen başta önyargı olmak üzere bu önyargı ile birlikte damgalama, etiketleme ve ötekileştirme söz konusudur. Farklı statü ve mesleklerdeki kişiler ile görüşme yapıldığından ise statü kavramı sosyal ilişkilere dair önemli olan kavramlar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda statü, toplum içerisindeki bireyin içinde bulunduğu konumu yansıtması sebebi ile benzer statüdeki kişiler daha çok birbirleri ile vakit geçirmeye özen gösterirler. Yapılan bu çalışmada ise bazı katılımcıların deşifreler sonucunda yapılan analizlerine göre benzer konumdaki, statüdeki ya da benzer habitus ve sermaye biçimlerine sahip kişilerin yine benzer durumlarından kaynaklı daha yakın davranıldığı ve olumlu bir bakış açısı geliştirdikleri tespit edilmiştir. Örneğin yapılan analizlerde görüldü ki “İç Göç Sürecinde Olan Bireyler Arasından Hangi Şehirlerden Gelen Göçmenleri Kendinize Yakın Bulursunuz?” sorusuna çoğu katılımcı Çanakkale şehrinin kültürüne benzer ve yakın konumdaki şehir ve bölgelerden kişileri daha yakın bulduklarını dile getirmişlerdir. Yine aynı şekilde Çanakkale gibi denize kıyısı olan benzer sahil kesimlerinden gelen göçmenleri kendilerine daha yakın bulduklarını ve daha olumlu bir bakış açısıyla yaklaştıklarını dile getirmişlerdir. Yabancı kavramı, aslında yerli halkın var olmasıyla oluşan bir olgudur. Yabancıyı ortaya çıkaran yerlinin yani yerleşik olanın varlığıdır. Göç hareketiyle bir yerden bir yere yerleşen kişi yerleştiği bölgede öncelikle yabancılik çekeceği içindir ki kendi kültüründen olana ya da kendinden olana daha çok yakınlık göstermektedir. Bu nedendir ki yapılan araştırmada bazı katılımcılar, iç göç süreci ile gelen göçmenlerin iş hayatında daha

çok kendisi ile birlikte göç eden kişilerle ve kendi kültürüne benzerlik gösteren kişilerle yerli halka nazaran daha çok iş birliği ve yardımlaşma halinde olduklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla söz konusu araştırma için yabancı kavramı kayda değer bir öneme sahiptir. Kimlik kavramı ise, her kişi içerisinde bulunduğu toplum ya da toplulukta yalnız kalmamak için bir grubun içerisinde yer almaya özen göstererek güdülenme davranışları sergiler. Bireyler kimliklerini buna göre belirleyerek şekillendirir. Dolayısıyla yapılan bu çalışmada her ne kadar yerli halk ile görüşme yapıldıysa da bu çalışma için kavram önemli bir şekilde yer kaplamaktadır. Yapılan görüşmeler neticesinde deşifrelerden elde edilen bulgulara göre, katılımcıların bazıları ise “İç Göç Sürecinde Olan Göçmenlerle Çalışmayı Nasıl Buluyorsunuz?” sorusuna göçmen bireylerin farklı kültürden geldikleri için ve farklı bakış açılarına sahip oldukları için çalışma ortamında farklı deneyimlerini ve kültürlerini aktarmaları sebebiyle bütünleyici yaklaşarak uzlaştırıcı bir bakış açısına sahip olduklarını belirtmeleri tespit edilmiştir. Bu nedenle ise sosyal bütünleşme kavramı yine çalışma açısından dikkate değer bir konumdadır. Ancak yine bu hususta çoğu iş sahibi kendi kriterlerine göre çalışma arkadaşı tercih etmeleri noktasında çalışan iç göç sürecindeki kişilerle olumlu birtakım görüşlere sahiplerken bazı işveren konumunda olan iş sahipleri ise daha uzun soluklu çalışma arkadaşı tercih etmeleri sebebiyle göçmen kişilere daha güvenilmez olarak yaklaşarak daha uzun çalışma imkanı olan kişilerle çalışmayı istediklerini dile getirmişlerdir. Bazı işçiler ve aynı iş ortamında göçmenlerle çalışma imkanı bulan çalışanlar ise yine kültürel çeşitlilik hususunda olumlu bir bakış açısına sahip olurlarken bazı çalışanlar ise göçmen kişilerin kendi aralarında daha fazla yardımlaşarak çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında bazı çalışanlar iç göç sürecindeki bireylerin daha az yevmiyeye çalıştığını belirterek hem onlar açısından olumsuz bir durum olduğunu dile getirmişlerdir hem de Çanakkaleli bireylerin böyle bir durumda nispeten daha az tercih edilerek işsiz kalma olasılıklarının fazla olduğunu dile getirmişlerdir.

Göç hareketinin nedenlerinin farklılık gösterdiği gibi göç alan bölgelerde de kayda değer derecede sonuçlar ve etkileri meydana gelmektedir. Yapılan çalışmada, iç göç sürecinde olan göçmenlere yönelik davranış biçimleri incelenmesi sebebiyle göç kavramının nedenleri, sonuçları ve göç alan bölge açısından etkileri bir hayli öneme sahiptir. Yine bu nedenle göç eyleminin nedenleri, çeşitleri ve sonuçları neticesinde oluşturulan göç kuramları da yapılan bu çalışmada kuramsal çerçeve içerisinde yerini almıştır. Göç eylemi birçok

nedenle gerçekleştirildiği gibi gönüllü, zorunlu, dış ya da iç göç gibi farklı çeşitlere ayrılmaktadır. Bu araştırmada iç göç özelinde çalışma gerçekleştirildiğinden yani Türkiye genelinde Çanakkale Merkez ilçesine yapılan iç göç değerlendirildiğinden Türkiye’de iç göç nedenleri, sonuçları ve Türkiye’de iç göçün tarihsel gelişimi incelenmiştir.

Söz konusu araştırmada, daha önce değinildiği gibi bahsedilen kuramsal ve kavramsal çerçeveler perspektifinde, Çanakkale’de yaşayan yerli halk içerisinde farklı statüdeki ve mesleklerde bulunması dikkate alınarak belirlenen 24 kişi ile iş bulmak amacıyla iç göç sürecinde olan göçmen bireylere yönelik bakış açıları, davranışları derinlemesine görüşme yapılarak ve bu görüşme esnasında ses kaydı alınarak, daha sonrasında alınan ses kayıtları deşifre yapılarak nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Deşifre yapılarak metinleştirilen veriler yani bulgular, daha önceden belirlenen temalar ışığında Maxqda programı yardımı ile kodlanmıştır. Kodlanan bu temalar ve veriler derinlemesine analiz edilerek veriler arasında kurulan ilişkisellik temelinde yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmada, yapılan mülakat sonucunda sağlanan bulgulara göre, yerli halk nezdinde göç ve göçmen olgusuna bakış açılarının genel olarak, içerisinde bulunduğu ortamdan ve maddi durumdan memnun kalmayıp refah seviyesini yükseltmek amacıyla yapılan eylem ve bu eylemi gerçekleştiren kişiler şeklinde bir algılarının olduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırmada elde edilen verilere göre katılımcıların çoğunun benzer buldukları kültürdeki kişilere daha yakın ve samimi yaklaştığı, kendilerinden daha uzak gördükleri ve daha farklı habituslara sahip kişilere karşı ise mesafeli yaklaştıkları tespit edilmiştir. Yine benzer durumda olan sermaye biçimleri nispeten daha düşük konumdaki bireyler, daha önce göçmen bireylerin çalıştığı benzer ortamlarda çalışan kişiler ya da göçmen bireylerle benzer durumda olarak iş bulmak amacıyla başka bir yerde çalışmış veya çalışma ihtimali olan kişiler göçmen bireylere daha yakın ve daha anlayışlı bir güdü ile yaklaşım sergilemektedirler. Sermaye biçimleri daha yüksek konumdaki bireyler ise göçmen bireylere yönelik daha mesafeli ve uzak yaklaşım gösterirlerken aynı zamanda Çanakkale kültürüne uyum göstermeleri, kurallara uymaları gerektiği ve geldikleri bölgeye göre yaşamaları gerektiğini dile getirmişlerdir. Özellikle sermaye birikimi yüksek olan bazı katılımcılar Çanakkale’de alıştıkları davranışlardan ve yaşayış tarzlarından ödün vermeleri

gereken bir durumla karşı karşıya kalmaları söz konusu olduğunda, olumsuz bir bakış açısıyla hoş olmayan bir husus olduğunu dile getirmişlerdir. Ancak habitusu, sermaye birikimlerinin birikimi nasıl olursa olsun çoğu katılımcı iş hayatında iç göç sürecindeki bireylerle çalışma durumu değerlendirilirken, göçmenlerin işe çoğunlukla olumlu anlamda katkıları olduğu, farklı olan kültürlerinden yeni bilgiler edinerek farklı kültürleri tanıdığı ve Çanakkale'ye bu durumun olumlu olarak yansıdığını dile getirmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda bazı katılımcıların iş bulmak amacıyla iç göç yapmış kişiler arasından meslek, yaşam tarzı ve habitusu fark etmeksizin herhangi bir önyargı ya da ötekileştirme olmadan yaklaşım gösterdikleri tespit edilirken bazı katılımcıların cevaplarına göre ise işçilerin özellikle inşaat sektöründeki işçilerin Çanakkale'ye göçünü olumsuz olarak değerlendirdikleri bununla birlikte Çanakkale şehrine katkı sağlayan, üretim içerisinde olan ve memurlar gibi daha standardın üstünde olan meslek gruplarındaki faillerin göç hareketini olumlu olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Yine katılımcıların çoğu habitusları ve sermaye birikimleri fark etmeksizin Çanakkale şehrinin çok fazla göç almaması gerektiği ve alınan bu göçlerin Çanakkale şehrine genel hatlarıyla olumsuz olarak yansıdığı düşüncesine sahip oldukları tespit edilmiştir. “Çanakkale'ye iç göç yapan bireylerin sayısı arttıkça bölgenizde neler değişti, bölgenize ne gibi etkileri oldu? Eğer değişiklik olduysa sizin için iyi yönde mi yoksa kötü yönde mi değişiklik oldu?” sorusuna çoğu katılımcı olumsuz yönde değişiklik olduğunu, mensubu olduğu Çanakkale şehri çok fazla göç almayarak göçmenlerin gelmemesi gerektiği düşüncesinde oldukları belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir kısmı yaşadığı şehri sahiplenerek fazla kişinin gelmesiyle kendi kültürlerinin değişme ihtimali olduğu gerekçesiyle ve yaşam tarzlarının bozulması korkusu ile şehrin göç almasının doğru olmadığını dile getirmişlerdir. Yine bazı katılımcıların önceki deneyimlerine göre iş hayatında yer alan bazı iç göç sürecindeki göçmen bireylerin, iş yerindeki herkes yerine sadece kendi memleketlerinden olan ya da yakın, benzer kültürdeki kişilerle yardımlaşma ve iş birliği içerisinde oldukları yani kısacası kendi aralarında yardımlaştıkları ancak diğer kişilerle yardımlaşmadan kaçındıkları dile getirilerek bazı iş ortamlarında olumsuz birtakım görüşlere sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Sonuç olarak belirli bir habitusa ve sermaye birikimine sahip kişiler yine aynı şekilde benzer habitusa sahip ve benzer sermaye birikimlerine sahip kişiler ile daha yakın bir ilişki içerisinde olurlarken daha farklı ve uzak habitusa ve sermaye birikimlerine sahip kişiler ile daha mesafeli olmaya meyillidirler.

Yerli halkın bakış açıları ve davranış şekillerinin daha netlik kazanması açısından Çanakkale şehrinin özellikleriyle birlikte bağlamının da açıklanması duruma daha çok açıklık getirmesine fayda sağlayacaktır. Katılımcılarla yapılan görüşme sonucunda elde edilen verilere göre öncelikle Çanakkale şehrinin seküler bir kesime sahip olup bununla birlikte muhafazakarlığın daha sınırlı bir toplum yapısına sahip olduğu düşüncesinin varlığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda kişisel özgürlüğün ön planda olduğu bir bağlama sahipliği dile getirilmiştir.

Çalışma, önemli bir toplumsal olgu olan göç hareketinin ve bununla birlikte göç edilen bölgedeki halkın hem göç kavramına hem de iç göç sürecindeki göçmen bireylere bakış açıları ve davranış şekilleri ele alınarak literatürde sonraki çalışmalara katkı sağlaması ve bireylere farklı bakış açıları sunması yönünde bir hedef belirleme amacıyla ortaya konulmaktadır. Unutulmamalıdır ki, dünyadaki mevcut sistemler ve toplumsal yapılar değişim gösterdikçe ve bununla beraber sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi değişimleri de beraberinde getirdikçe mekan ve kent değişimlerinin yanında göç kavramı da daima gündemde olan bir olgu olarak kalacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan – Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus – Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), s. 58-83.
- Andaç Demirtaş, H. (2003). “Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar”. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s. 123-144.
- Arun, Ö. (2014). “İnce Zevkler – Olağan Beğeniler: Çağdaş Türkiye’de Kültürel Eşitsizliğin Yansımaları”. *Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi*, S. 76, s. 167-191.
- Bal, H. (2006). *Kent Sosyolojisi*. Fakülte Kitabevi Yayınları, Isparta.
- Bartram, D., Poros, M. ve Monforte, P., (2017). *Göç Meselesinde Temel Kavramlar*. İtir Ağabeyoğlu Tuncay (çev.). Hece Yayınları: Ankara.
- Başdaner, O. (2018). “Georg Simmel: Gündelik Hayatın Ayrıntıları”. A. Esgin ve G. Çeğin (ed.). *Gündelik Hayat Sosyolojisi: Temalar, Sorunsallar ve Güzergahlar*. (69-102). Phoenix Yayınevi: Ankara.
- Başel, H. (2006). “İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri”. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0 (51), s. 287-231.
- Bauman, Z. (2017). *Kimlik*. Mesut Hazır (çev.). Heretik Yayınları: Ankara.
- Becker, H. S. (2019). *Hariciler (Outsiders): Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*. Şerife Geniş ve Levent Ünsaldı (çev.). Heretik Yayınları: Ankara.
- Birkök, M. (1994). *Bilgi Sosyolojisi ışığında Kimlik Sorunu*. (Doktora Tezi). 31699.
- Bourdieu, P. (2021). *Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. Derya Fırat ve Günce Berkurt (çev.). Nika Yayınevi: Ankara.
- Bourdieu, P. (2015). *Pratik Nedenler: Eylem Kuramı Üzerine*. Hülya Uğur Tanrıöver (çev.). Hil Yayın: İstanbul.
- Bourdieu, P. (2016). *Seçilmiş Metinler*. Levent Ünsaldı (çev.). Heretik Yayınları: Ankara.

- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2014). Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar. Nazlı Ökten (çev.). İletişim Yayınları: İstanbul.
- Castells, M. (2006). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür: Kimliğin Gücü (2. Cilt). Ebru Kılıç (çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Certeau, M. (2008). Günlük Hayatın Keşfi 1: Eylem, Uygulama, Üretim Sanatları. Lale Arslan Özcan (çev.). Dost Kitabevi: Ankara.
- Ceylan, T. (2011). "Toplumsal Sistem Analizinde Toplumsal Statü ve Rol". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (1), s. 89-104.
- Chambers, I. (2019). Göç, Kültür, Kimlik. İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi (çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Connoly, W. (1995). Kimlik ve Farklılık: Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri. Ferma Lekesizalın (çev.). Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Coşkun, H. (2019). Göç ve Bütünleşme (Entegrasyon): Suriyeli Göçüne Sosyal Sermaye Temelinde Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi.
- Creswell, J. W. (2017). Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları. Selçuk Beşir Demir (çev. ed.). Eğiten Kitap: Ankara.
- Çağlayan, S. (2006). "Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi". Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 17, s. 67-91.
- Çeğin, G. (2018). "Gündelik Hayatın Kavranışı İçin: Pierre Bourdieu'nün Kavramsal Repertuarının Verimlilikleri ve Sınırlılıkları". A. Esgin ve G. Çeğin (ed.). Gündelik Hayat Sosyolojisi: Temalar, Sorunsallar ve Güzergahlar. (405-430). Phoenix Yayınevi: Ankara.
- Çeğin, G. ve Tatlıcan, Ü. (2016). "Bourdieu ve Giddens: Habitus veya Yapının İkiliği". G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı ve Ü. Tatlıcan (ed.). Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi. (303-419). İletişim Yayınları: İstanbul.
- Çelik, F. (2006). "İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi". Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 27, s. 149-170.

- Çetin, O. B. (2018). “Sosyolojik Araştırmalarda Veri Çözümlemesi ve Bulguların Yorumlaması”. T. Göncü Şavran (ed.). Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri, s. (182-215), Anadolu Üniversitesi: Eskişehir.
- Dalbay, S. ve Avcı, N. (2018). “Kimlik İnşasına İlişkin Temel Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Türkiye’ye Yansımaları”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23 (1), s. 17-39.
- Dursun, O. (2018). “Toplum Pierre Bourdieu ile Düşünmek”. Global Media Journal TR Edition, 8 (16), s. 68-123.
- Ekinci, Y., Hülür, B. ve Deniz, Ç. (2017). “Yabancı ve Marjinal Olarak Öteki: Yerleşik ve Yabancı İlişkisi Bağlamında Suriyeli Sığınmacılar”. Tarih Okulu Dergisi, S. 30, s. 365-392.
- Erdoğan, İ. (2006). “Kimlik Sorunu: Kendini Sevmeyenin Kimliğindeki Kendi Olmayan Kendi”. Demokrasi Platformu Üç Aylık Fikir Kültür Sanat ve Araştırma Dergisi, 2 (5).
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2010). Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirilmesi. Erk Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, M. ve Vatandaş, C. (2020). “Bireysel ve Toplumsal Dışlanma Pratiği: Önyargı ve Ayrımcılık”. İnsan ve Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (1), s. 474-485.
- Ergin, N. (2018). “Sıradan İnsanların Gündelik Sanatları: De Certeau ve Gündelik Hayat”. A. Esgin ve G. Çeğin (ed.). Gündelik Hayat Sosyolojisi: Temalar, Sorunsallar ve Güzergahlar. (343-370). Phoenix Yayınevi: 2018.
- Girard, R. (2005). Günah Keçisi. Işık Ergüden (çev.). Kanat Kitap: İstanbul.
- Giddens, A. ve Sutton, P. (2018). Sosyolojide Temel Kavramlar. Ali Esgin (çev.). Phoenix Yayınevi: Ankara.
- Goffman, E. (2019). Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar. Ş. Geniş, L. Ünsaldı ve S.N. Ağırnaslı (çev.). Heretik Yayınları: Ankara.
- Goffman, E. (2018). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu. Barış Cezar (çev.). Metis Yayınları: İstanbul.

- Gönç-Savran, T. (2011). “Klasik Sosyolojiye Katkı 1: Ferdinand Tönnies ve Georg Simmel”. S. Suğur (ed.). *Klasik Sosyoloji Tarihi*, (s. 136-161). Anadolu Üniversitesi.
- Göregenli, M. (2012). “Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık”. K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (ed.). *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, (s. 17-27). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Güllüpnar, F. (2012). “Göç Olgusunun Ekonomi – Politığı ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 4, s. 53-85.
- Harunoğulları, M. ve Cengiz, D. (2015). “Suriyeli Göçmenlerin Mekansal Analizi: Hatay (Antakya) Örneği”. *TÜCAUM 8. Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ekim 2015, Ankara. 309-318.
- Işık, N. (2018). *Göç, Kültür ve Kimlik Üzerine Sosyolojik Bir Analiz: Sakarya İli Küpçüler ve Güneşler Örneği*.
- Kaplan, M. ve Yardımcıoğlu, M. (2020). “Alan, Habitus ve Sermaye Kavramlarıyla Pierre Bourdieu”. *Habitus Toplum Bilim Dergisi*, 1 (1), s. 23-38.
- Karataş, Z. (2015). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), s. 62-80.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin Mültecileri: Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme*. Dipnot Yayınları, Ankara.
- Keser, İ. (2011). *Göç ve Zor: Diyarbakır Örneğinde Göç ve Zorunlu Göç*. Ütopya Yayınevi, Ankara.
- Korkmaz, B. (2014). *Türkiye’de İç Göç ve Gündelik Hayat: İstanbul Örnekleme*.
- Köse, H. (2018). “Yaban Bilinç ya da Lefebvre’ye Göre Gündelik Hayat”. A. Esgin ve G. Çeğin (ed.). *Gündelik Hayat Sosyolojisi: Temalar, Sorunsallar ve Güzergahlar*, (s. 305-341). Phoenix Yayınevi: Ankara.
- Lefebvre, H. (2007). *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. Işın Gürbüz (çev.). Metis Yayınları: İstanbul.
- Lefebvre, H. (2012). *Gündelik Hayatın Eleştirisi 1*. Işık Ergüden (çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.

- Lefebvre, H. (2017). Kentsel Devrim. Selim Sezer (çev.). Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Man, F. (2016). “Günah Keçileri ya da Olağan Şüpheliler Olarak Suriyeliler”. Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, S. 3, s. 1147-1170.
- Odacıoğlu, H. D. (2013). Türkiye’de İç Göçler, Ayrışma Olgusu ve Toplumsal Bütünleşme Odaklı Yerinde Dönüşüm.
- Onur, H. (2003). “Öteki Sorunsalının Alterite Kavramı Çerçevesinde Yeniden Okunması Üzerine Bir Deneme”. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21 (2), s. 255-277.
- Onur İnce, H. (2011). “Almanya’da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış”. Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, S. 58, s. 173-202.
- Oral, B. ve Çetinkaya, F. (2017). “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları”. Türkiye Klinikleri Dergisi, 3 (1), s. 1-8.
- Özdemir, H. (2012). “Türkiye’de İç Göçler Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. Akademik Bakış Dergisi, S. 30, s. 1-18.
- Özdil, M. (2017). “Kolektif ve Bireysel Kimlikler Bağlamında Sosyal Bütünleşme”. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3 (28), s. 383-400.
- Özensel, E. (2020). “Farklılıkların Birarada Yaşamasında Bir Sorun Alanı Olarak Ötekinin Ötekileştirilmesi”. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, S. 43, s. 369-378.
- Özsöz, C. (2014). “Pierre Bourdieu: Simgesel Şiddet, Eğitim, İktidar”. Cogito Üç Aylık Düşünce Dergisi, S. 76, s. 290-311.
- Palabıyık, A. (2011). “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Habitus, Sermaye ve Alan Üzerine”. Liberal Düşünce Dergisi, S. 61-62, s. 121-141.
- Park, R. (2019). “İnsan Göçü ve Marjinal İnsan”. L. Ünsaldı (ed.). Yabancı Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik. (69-82). Heretik Yayınları: Ankara.
- Poloma, M. (2012). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. Prof. Dr. Hayriye Erbaş (çev.). Palme Yayıncılık: Ankara.
- Punch, K. F. (2014). Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. Dursun Bayrak, H. Bader Arslan ve Zeynep Akyüz (çev.). Siyasal Kitabevi: Ankara.

- Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2014). *Sosyoloji Kuramları*. Himmet Hülür (çev.). De Ki Basım Yayım: Ankara.
- Schütz, A. (2019). “Yabancı: Bir Sosyal Psikoloji Makalesi”. L. Ünsaldı (ed.). *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (35-52). Heretik Yayınları: Ankara.
- Simmel, G. (2009). *Bireysellik ve Kültür*. Tuncay Birkan (çev.). Metis Yayınları: İstanbul.
- Simmel, G. (2019). “Yabancı”. L. Ünsaldı (ed.). *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (27-34). Heretik Yayınları: Ankara.
- Slattery, M. (2014). *Sosyolojide Temel Fikirler*. Özlem Balkız, Gülhan Demiriz, Hacer Harlak, Cevdet Özdemir, Şebnem Özkan ve Ümit Tatlıcan (çev.). Sentez Yayıncılık: Bursa.
- Sönmez Selçuk, S. (2012). “Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve Toplumun Parçacılaştırılması: Öteki ve Ötekileştirme”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15 (2), s. 78-99.
- Stonequist, E. (2019). “Marjinal İnsan Meselesi”. L. Ünsaldı (ed.). *Yabancı: Bir İlişki Biçimi Olarak Ötekilik*. (83-96). Heretik Yayınları: Ankara.
- Swartz, D. (2011). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu’nün Sosyolojisi*. Elçin Gen (çev.). İletişim Yayınları: İstanbul.
- Şen, M. (2014). “Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi”. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S. 1, s. 231-256.
- Şimşek, S. (2002). “Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu Sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri”. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (3), s. 29-39.
- TDK (2019). *Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. Erişim: 25 Mayıs 2022, <https://sozluk.gov.tr/>.
- Torun, A. (2015). “Öteki ile Biz İlişkisinde Yeni Medya”, *Sosyal ve Beşeri Bilimlere ve Küresel Yaklaşımlar: Kuram ve Uygulamalar Uluslararası Sempozyumu*, 16-18 Eylül 2015, Varşova Polonya. 1-19.
- Ünsaldı, L. (ed.). (2019). *Yabancı: Bir ilişki Biçimi Olarak Ötekilik*. Heretik Yayınları, Ankara.

- Ünür, E. (2013). “Görünmeyen Kimlikler: Öteki Kimliği Bağlamında Kayıp Şehir Dizisinin Analizi”. Akademik İncelemeler Dergisi, 8 (2), s. 251-273.
- Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, A. (1999). “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”. Eğitim ve Bilim Dergisi, S. 213, s. 7-17.
- Yıldız, S. (2017). “Sosyal Bilimlerde Örnekleme Sorunu: Nicel ve Nitel Paradigmalardan Örnekleme Kuramına Bütüncül Bir Bakış”. Kesit Akademi Dergisi, S. 11, s. 421-442.
- Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. Turkish Studies Dergisi, 9 (2), s. 1685-1704.
- Zhanadilova, A. (2018). “Farklı Kuramlar Çerçevesinde Uluslararası Göç Sorunu”. Muhakeme Dergisi, 1 (2), s. 116-122.
- Wacquant, L. (2016). “Pierre Bourdieu: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Gelişimi”. G. Çeğin, E. Göker, A. Arlı ve Ü. Tatlıcan (ed.). Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi. (53- 76). İletişim Yayınları: İstanbul.

EKLER

Ek 1 Görüşme Formu

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Bu araştırmanın amacı, iş bulmak amacıyla gönüllü olarak göç eden bireylere karşı kültürel, sembolik, sosyal ve ekonomik sermaye biçimlerinin birikimlerine bağlı olarak diğer bireylerin bakış açılarının ve davranış biçimlerinin neye göre değiştiği ve nasıl meydana geldiğidir. Bu araştırmada, toplumdaki bireylerin, göç eden bireylere göre sermaye biçimlerinin etkisiyle davranışlarının değişimi ve tutumlarının farklılıklarının nasıl oluştuğu incelenecektir. Sermaye biçimlerine bağlı olarak meydana gelen davranış kalıpları ve tutumların sonucunda damgalama ya da ötekileştirme söz konusu ise bu durumun sebepleri ve nasıl oluştuğu ortaya çıkarılacaktır. Farklı kültürlere sahip bireylerin çeşitli sebeplerle göç ederek, göç ettiği yerlerdeki insanların onlar hakkındaki bakış açıları ve genel hatlarıyla onlar hakkındaki görüşlerinin ne olduğu ve nasıl oluştuğu araştırılacaktır. Araştırmanın amacına göre görüşme sırasında sorulacak sorular aşağıdaki gibidir:

Katılımcı Bilgileri:

1. Cinsiyetiniz?
2. Yaşınız kaç?
3. Eğitim düzeyiniz?
4. Medeni durumunuz?
5. Mesleğiniz nedir?
6. Aylık gelir düzeyiniz nedir?

Sermaye Biçimlerine İlişkin Sorular:

7. Resmi statünüz nedir?
8. Çalıştığınız işyerindeki pozisyonunuz nedir?
9. Ne zamandır bu işi yapıyorsunuz? Yaptığınız bu işten önce ne işle meşguldünüz?
10. Yaptığınız işin özellikleri (nitelikli, niteliksiz, fiziksel güç kullanarak) nelerdir?
11. Kültürel etkinliklere vakit ayırıyor musunuz? Ayırıyorsanız ne kadar sıklıkla vakit ayırıyorsunuz ve hangi etkinliklere vakit ayırıyorsunuz?
12. Kültürel etkinliklere maddi bir harcama yaparken zorlanıyor musunuz yoksa

rahatlıkla harcama yapabiliyor musunuz?

13. Aylık geliriniz ile zorunlu ihtiyaçlar dışında lüks harcamalara bütçe ayırabiliyor musunuz?
14. Boş zamanınızda neler yapıyorsunuz?
15. Zorunlu ihtiyaçlar dışında tüketim alışkanlıklarınız nelerdir?
16. Hayatınızda hiç herhangi bir dernek, topluluk, kuruluşa üye oldunuz mu? Olduysanız bunlar hangileridir?
17. Arkadaş çevrelerinizi nasıl tanımlarsınız ve arkadaşlarınızı neye göre belirlersiniz?

Göç ve Göçmen Algısına İlişkin Sorular:

18. Göç sizin için ne ifade ediyor?
19. Göçmen denilince aklınızda nasıl bir profil oluşturuyorsunuz?
20. Göçmen bir bireyi betimleyecek olsanız nasıl betimlersiniz?
21. Göçmenleri diğerlerinden ayıran özellikler nelerdir sizce?
22. Göçmen bireylere olan bakış açınız nedir?
23. Göçmen bireylere karşı olan davranışlarınız ve tutumlarınız nasıldır?
24. Göçmen bireylere karşı olan bakış açınız ve davranışlarınız, göçmen bireylerin hangi davranışları sonucunda farklılık gösterir?
25. İ göç sürecinde olan göçmenlerle çalışmayı nasıl buluyorsunuz?
26. Farklı şehirlerden iş bulmak amacıyla Çanakkale'ye göç eden bireylerin hangi yönlerini olumlu veya olumsuz olarak algıyorsunuz?
27. Göçmen bireylerin size davranışlarını nasıl buluyorsunuz?
28. İ göç sürecindeki göçmenlerle hiç sorun yaşadınız mı? Eğer yaşadıysanız bu sorunlar hakkında bilgi verir misiniz?
29. İ göç sürecinde olan bireyler arasından hangi şehirlerden gelen göçmenleri kendinize yakın bulursunuz?
30. anakkale'ye iç göç yapan bireylerin sayısı arttıça bölgenizde neler değişti, bölgenize ne gibi etkileri oldu? Eğer değişiklik olduysa sizin için iyi yönde mi yoksa kötü yönde mi değişiklik oldu?

İş Hayatındaki Göçmen ile İlgili Sorular:

31. Sizce iş bulmak amacıyla gelen göçmenler işyerinin düzeninde herhangi bir değişikliğe sebep oldu mu?
32. Çalıştığınız ya da sahibi olduğunuz işyerinde göçmenler yardımlaşma ve işbirliği içerisinde mi çalışıyorlar?
33. Beraber çalıştığınız iş arkadaşlarınız\çalışanınız olan göçmenlerin işe ne gibi yararları ya da zararları dokunuyor?
34. Göçmen kişilerle arkadaşlık kuruyor musunuz? Kuruyorsanız Çanakkaleli arkadaşlarınızdan farklı bir tutumda bulunuyor musunuz?
35. İç göç yapan göçmenler ile işyerinde, aynı çalışma ortamında ya da gündelik hayatınızda rahatsız olduğunuz bir durumla karşılaştınız mı? Eğer karşılaştıysanız olayı anlatır mısınız?

Ek 2 Etik Kurul Onay Raporu

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100010182
Konu : Başvuru İncelemesi

25.01.2021

Sayın Tümay DİNDAR

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2021-YÖNP-0019 nolu projeniz ile ilgili olarak Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 19/01/2021 tarih ve 02/44 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:44- Tümay DİNDAR'ın sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "İş Bulmak Amacıyla İç Göç Yapan Bireylerin Farklı Sermaye Biçimlerine Sahip Kişiler Tarafından Algılanış Biçimleri ve Davranış Şekilleri: Çanakkale Örneği" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

Belge Doğrulama Kodu: H93DE9T

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Takip Adresi: dogrulama.comu.edu.tr

Adres: Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesi Çanakkale

Telefon No: (0 286) 2180018 - 14071

e-Posta:

Keş Adresi: comu@hs01.kep.tr

Faks No:

İnternet Adresi:

Bilgi için :

Vildan Kapucu

Fen Bilimleri Enstitüsü Etik

Kurulu Memur

Telefon No:

(0 286) 2180018 - 14071

